

101 KØBENHAVNS KOMMUNES
BIBLIOTEKER

3259101866

Mag. 65.0963 Da

RHB

65.08 da

Mag 65.0963 Da

X
DE
DANSKE
BYERHVERV

I TEKST OG
BILLEDER

○
KØBENHAVN

De danske Byerhverv.

København II.

Indholdsfortegnelse.

Kreditforeninger, Banker, Sparekasser etc.

	Pag.		
Kreditforeningen af Grundejere.	1.	6	
Den danske Landmandsbank.	7.	20	
Privatbanken i København.	21.	32	
Det genindvirkende Forsikringselskab „Danmark“.	33.	40	
Sparekassen for København og Omegn.	41.	52	
Københavns Handelsbank.	53.	65	
Det kongl. oetroyede Sø-Assurance-Kompagni.	66.	70	
De private Assurandører.	71.	74	
Den københavnske Sø-Assurance-Forening	75.	78	
Fjerde Søforsikrings-Selskab.	79.	83	
Danske Lloyd.	84.	85	
Dansk Arbejderbank.	87.	92	
Københavns private Laanebank.	93.	98	
Kreditforeningen af Grundejere i København og Omegn.	96.	101	
Dansk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897.	102.	104	
Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab.	104.	107	
Københavns Grundejerbank.	109.	114	
Detailhandlerbanken.	115.	120	
Livsforsikringselskabet „Dan“.	121.	124	
Københavns Laane og Diskontobank.	125.	131	
Ulykkesforsikringselskabet „Skjold“	133.	136	
Livsforsikringsanstalten „Fryd“.	137.	142	
Det kongl. oetroy. alm. Brandassurance-Kompagni for Værelse og Effekter.	143.	146	
Nye danske Brandforsikrings-Selskab.	147.	151	
Genforsikrings-Aktieselskabet „Skandinavia“.	153.	158	
Aktieselskabet Laanekassen i København.	159.	163.	

Engros-Forretninger, Fabrikker, Aktieselskaber etc.

Holger Petersen. Engros-Forretning og Fabrikker	Pag. 165-176
F. H. Rubens Fabrikker	" 177-192
Aktieselskabet F. Innesco.	" 193-200
F. C. Modeweg & Søn, Aktieselskabet Bredde Fabrikker	" 201-212
Aktieselskabet Henriques & Löfengreens Trikotagefabrikker	" 213-218
S. Børgesen & Co.	" 219-225
Chr. Møller Andersen & Co. Trikotageforretning	" 227-232
Carl Holten. Herrekonfektion.	" 233-238
O. V. Müller & Co. Dampvæveri.	" 239-242
Det store nordiske Telegraf-Selskab.	" 243-254
Det danske Kulkompagni.	" 255-264
C. H. Münster & Søn.	" 265-273
Det danske Petroleum-Aktieselskab.	" 275-286
Carl Norstrand	" 287-289
Axel Prior Aktieselskab.	" 291-293.
Beckett & Meyer. Grosserer-Firmaet	" 294-298
L. E. Bruun.	" 299-304.
Kilh. Colding & Co	" 305-309.
Chr. C. Rahr & Co.	" 311-314
Fritzsche & Co.	" 315-317
Jørgen Jensens Eftf. Høtkraan- og Markedsforretning i Gros.	" 319-322
Frm. Jørg. Jensens Eftf. & N. F. Munches Jernforretninger.	" 323-326
Otto Mønsted.	" 327-329.
W. Bähncke & Co.	" 331-334
Ferd. Andersen & Co.	" 335-337
Brødrene Dahl.	" 339-346
Flindt, Drost & Co.	" 348-353.
Nordisk Kaffe-Kompagni.	" 354-359
Kgl. Hof-Vinhandler Waagepetersens Efterfølgere.	" 360-363.
N. A. Schjørring.	" 364-367.
Sophus Berendsen A/S.	" 368-371
Nienstedt & Co	" 372-374.
Edelstein, Olsen & Co.	" 375-380
Det sibiriske Kompagni.	" 381-385

KREDITFORENINGEN AF GRUNDEJERE

I DE DANSKE ØSTIFTER

»Ce fut sous le règne de Frédéric II*

DET var i Frederik den Stores Dage — saa eventyrlig simpelt begynder Kreditforeningernes Historie. Og som man rigtig har sagt: er det i Virkeligheden ikke et Eventyr, at da efter Syvaarskrigen Preusserkongen med Sorg maatte se sit Lands Agerbrug forarmet, ja, se det i sit kære, omstridte Schlesien staa helt blottet for Besætning, Avlsredskaber og Afgrøde, saa bringer en skønne Dag en ellers ubekendt Købmand ham en nem lille Plan, hvorved man med eet eneste lykkeligt Greb, som i en Haandevending, kan lede Kapitalens frugtbringende Strøm ind i Landbrugets Bedrift, — Kongen udfører den hurtigt og resolut, det øvrige Fastland følger efterhaanden hans Exempel, og godt og vel et Hundredaar efter er henved en Snes Milliarder af Evropas Jordværdi paa denne eller ganske tilsvarende Maade mobiliseret til lige Gavn for Jordbrugere og Kapitalister.

Büring hed hin Købmand, man ved saa at sige intet mere om ham. Men hans Tanke har til Gengæld vundet en Verdens-Succès, saa genial den er: paa Solidaritets-Ansvarets brede Sikkerheds-Basis at skabe et Værdipapir med Vexlens Afsættelighed. Det er Ejendomsbesidderne, der selv rejser Laanene, men i Forening, ved under eet at stille deres Ejendomme til Sikkerhed for de Laan, de enkelte Medlemmer modtager, og netop derved sættes man i Stand til, i Stedet for det individuelle Pantebrev, hvis begrænsede Sikkerhed kun Faa kan bedømme, at byde Laangiveren (Kapitalisten) Ihændehaver-Obligationen, hvis almene og saa at sige ubegrænsede Sikkerhed Enhver kan bedømme, — Prioriteten i Enkeltmands-Ejendommen er afløst af Børspapiret, som daglig kan skifte fra Haand til Haand, Grundværdien har faaet sit Omsætnings-Repræsentativ, sit »*Papir*«-Udtryk.

Herhjemme lagde Nationaløkonomen A. F. Bergsøe i et i 1839 udgivet Skrift: »Motiveret Udkast til en Kreditforening for danske Grundbesiddere« et omhyggeligt bearbejdet Materiale fra andre Steders Erfaring saa klart frem, at Vejen, der skulde betrædes, dermed laa aaben, afstukken og farbar: man havde kun at vandre den. Dette er Bergsøes uvisnelige Fortjeneste, og han fortjener derfor i Sandhed at kaldes de danske Kreditforeningers Fader.

Bergsøe var Sekretær ved Landmandsforsamlingen i Randers 1846, her førte han Tanken frem, og det vedtoges at fremme Sagen, men da man ønskede Stats-hjælp hertil, strandede den foreløbig paa Kollegiernes Modstand og kom først flot efter den fri Forfatnings Indførelse. Under de da genoptagne Overvejelser fattede

Overretsassessor *Bregendahl* den Idé, at det første, der burde gøres og det strax, var at faa gennemført en Lov, der i al *Almindelighed* fastslog Principerne for Kreditforeningernes Organisation og Statens Stilling overfor deres Virksomhed. Den 23. Marts 1850 indbragte han et hertil sigtende Forslag, som den 20. Juni 1850 blev til Lov.

Store Statsbegunstigelser blev der ikke givet, men det vigtigste var jo, at de eventuelle Foreningers Kasseobligationer kunde lyde paa Ihænde-haveren og transporteres stempelfrit, ligesom at det tillodes Bestyrelserne af Umyndiges og offentlige Stiftelsers Midler at anbringe disse i Foreningernes Obligationer. Og var iøvrigt Begunstigelserne kun faa og smaa, saa var til Gengæld *Selvstyret* bevaret.

Allerede længe forinden *Bregendahls* Forslag var bleven forelagt Rigsdagen, var en Kreds af Mænd traadt sammen for at faa dannet en »Kreditforening af Grundejere i

Sjællands Stift«. Sjælen i denne Kreds var daværende Forstkan-didat, senere Professor i Forstvi-denskab *Johan Frederik Hansen*, der i 1849 havde foretaget omfat-tende Studier af Landkreditens Ordning i de for-skellige Lande og paa Grundlag heraf udarbejdet et helt nyt, paa flere Punkter fra *Bergsøes* forskel- ligt Statut-Ud-

PROFESSOR
JOHAN FREDERIK HANSEN

kast. Tre Uger efter Lovens Ud-stedelse lod man fra disse Mænds

Side offentlig Indbydelse ud-gaa til Dannel-sen af en slig sjællandsk For-ening, og i Løbet af faa Maaneder havde man sam-let for 1½ Mill. Rdl. Laanebegæ-ringer. Om Sta-tuterne førtes der herefter vidtløf-tige Forhandlin-ger med Inden-rigsministeriet, saa den endelige

Sanktion først fandt Sted den 6. December 1851. Det første Laan udbetaltes derpaa den 19. December 1851 til Proprietær *Thalbitzer*.

Allerede strax efter at Virksomheden saaledes var begyndt, hævede der sig høj-røstede Krav fra *Lolland-Falster* om at maatte være med, og dette billige Forlan-gende blev opfyldt ved Statut-Tillæg af 21. Juli 1852, hvorefter Navnet blev: »Kre-ditforeningen af Grundejere i Sjællands og Lolland-Falsters Stifter«.

Men ogsaa *Fyenboerne* vilde nu være med — Ønsket blev opfyldt den 5. Decem-ber 1854, og fra denne Dato bærer derpaa Foreningen sit nuværende Navn: »Kredit-foreningen af Grundejere i de danske Østifter«.

Den 12. November 1852 aflagde Direktionen sin første Beretning om Virksom-heden, omfattende Tidsrummet fra December 1851—30. Juni 1852. Der var derefter allerede udbetalt den for Datiden meget betydelige Laanesum 1,585,400 Kr. Skønt

saaledes alt tydede godt, blev der umiddelbart efter rettet en Række nærgaaende Angreb paa Styrelsen fra en af Foreningens Stiftere, og da disse Angreb fortsattes med stigende Heftighed gennem de følgende Aaringer, foranledigede Direktionen tilsidst en offentlig Undersøgelse anstillet i Marts 1855. Dennes Resultat faldt saaledes ud, at Ledelsen derigennem fik den stolteste Oprejsning.

Ved Loven af 19. Februar 1861 standsede Lovgivningsmagten Dannelsen af nye Foreninger i Henhold til Loven af 1850, men gav til Gengæld de bestaaende Kreditforeninger en stor Lettelse, nemlig Indførelsen af *Serier*, saaledes at det solidariske Ansvar kun omfatter de Interessenter, der hører til den samme Serie eller Afdeling, hvilken altsaa paa en Maade kommer til at danne en Forening indenfor Foreningen med egne Panteforskrivninger og egne Obligationer.

»Østifterne« benyttede strax denne Bestemmelse, lod de indtil den 31. Marts 1862 indtraadte Medlemmer danne en 1. Serie, som dermed afsluttedes, hvorefter ny tiltrædende Medlemmer skulde organiseres i nye, selvstændige Serier med en Hovedstol af mindst 10 Mill. Kr.

Foreningens 1. Serie havde ved sin Slutning ydet Laan til Beløb af 28,4 Mill. Kr. — Foreningens 2. Serie sluttedes den 31. Marts 1871, altsaa efter 9 Aars Forløb, med en samlet Laanesum af 26,3 Mill. Kr, hvorimod den 3. Serie kun blev 4 Aar gammel paa Grund af Møntforandringen; den afsluttedes den 31. Marts 1875 med 23,2 Mill. Kr.

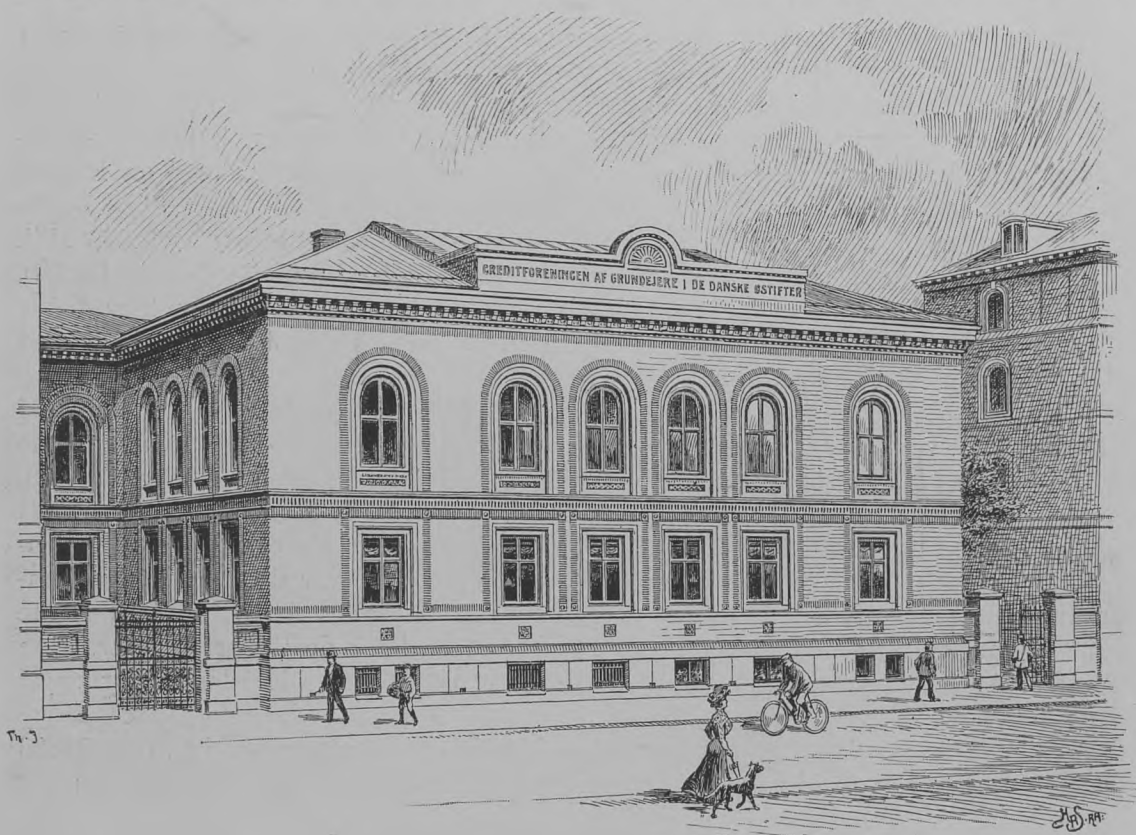
Foreningens 4. Serie sluttedes den 31. Marts 1884 med et Laanebeløb af ialt 64 Mill. Kr. Hermed var Udlaanenes samlede Hovedstol naaet op til den enorme Størrelse af 122,3 Mill. Kr. Dette muliggjorde en forholdsvis billigere Administration, og Medlemsbidraget hertil blev derfor ved Aabningen af 5. Serie for denne nedsat til 16 Øre aarlig pr. 100 Kr. Hovedstol (oprindeligt 25 Øre). En endnu større og betydningfuldere Forskel mellem den nye og de ældre Serier var dog den, at Medlemmernes aarlige Ydelse for 5. Series Vedkommende nedsattes fra 5 % (4 % Rente + 1 % Am.) til 4½ % og altsaa blev ½ % lavere end for de tidligere Serier. Den ordinære Amortisationstid, der hidtil havde været ca. 46 Aar, blev derved forlænget til ca. 64 Aar.

Den nye Series 4 % Obligationer aabnede med en Børskurs af 94½, men i 1886 naaede alle Serierne op i Pari og endog derover. Disse og de nærmest følgende Aar var en Pengerigelighedens Periode, hvori Kapitalen forsigtig trak sig saa meget som muligt bort fra Erhvervslivet, der led under daarlige Tider, og søgte solide rentebærende Papirer, selv til lavere Rente end tidligere almindeligt. Under disse Omstændigheder blev det ikke alene muligt at nedsætte Obligations-Renten, men ogsaa yderligere at forlænge Amortisationsperioden uden at trykke Kurserne. Denne Situation benyttedes da i Januar 1887 til i 5. Serie at oprette en ny Afdeling, hvori Renten kun blev 3½ % og Ydelsen 4 % aarlig, saa at Amortisationstiden blev ca. 69½ Aar.

Naar man genkalder i Erindringen, at Amortisations-Institutets oprindelige Mening og Maal var at faa den paa en Ejendom hvilende Pantekredit afviklet i et Tidsrum, der svarer til den normale Levealder, maa det vel indrømmes, at man unægtelig herved var kommen betænkelig nær op til »Støvets Aar«. Men i Slutningen af 80erne var det økonomiske Tryk, der hvilede paa Landejendomsbesidderne, saa knugende stærkt, at det er forstaaeligt, man fra disses Side paa alle Omraader søgte at skaffe sig Lettelser og Lempelser uden Henblik paa en fjernere Fremtid, — »Synd mod Nutiden er Dødssynd«, har jo Bismarck en Gang sagt.

Det var da ogsaa fra Landbruget, at Kravet paa en *Convertering* af de ældre Serier blev rejst.

I 1886 havde Staten faaet gennemført en stor *Convertering* af sine Obligationer fra 4 % til 3½ %, og da Pengemarkedet i de følgende Aar blev rigeligere og rigeligere, Obligationskursen højere og højere, den almindelige Rentefod lavere og lavere, gik det Slag i Slag med *Converteringer* Verden over, i 1888 skete saaledes Goshens berømte *Convertering* af de engelske 3 % Consols til 2¾, omfattende 514 Mill. £. Intet Under, at herhjemme det betrængte Landbrug fik Blod paa Tanden. Dog, Di-

rektionen var betænkelig af Frygt for, at Institutioner og Privatkapitalister, som hidtil med Forkærlighed havde søgt »Østifter«, mulig vilde tabe Lysten til disse. Men Stemningen i Landbokredsene var for stærk, og da Bornholmerne med Blem i Spidsen kom dragende herover paa eget Dampskib for paa den ekstraordinære Generalforsamling den 15. April 1889 at slaa et Slag for Sagen, blev denne omsider gennemført. *Converteringen* kom til at omfatte 2., 3. og 4. Serie, for hvilke Renten nedsattes fra 4 % til 3½, saa at Laantagernes halvvaarlige Ydelser blev 2¼ % i Stedet for 2½ %. Ialt converteredes saaledes 60⅔ Mill. Kr., medens Reservefonden selv beholdt 970,000 Kr. til *Convertering*. Fondens Maximalgrænse nedsattes samtidig fra 5 % til 3 %, saa at der strax blev et betydeligt Beløb at afskrive paa Medlemmernes *Converterings*-gæld. Resten af denne er senere dækket ved Fondens Overskud ud over 3 %.

Foreningens 5. Serie sluttede 31. Marts 1891 med en Laanesum af næsten 90 Mill. Kr.

Ved Oprettelsen af 6. Serie gjordes ingen Forandring, kun blev der under Hensyn til, at ogsaa $3\frac{1}{2}\%$ Papirernes Kurs stod højt, oprettet en Afdeling paa 3% . Denne blev dog kun paa ialt 847,000 Kr., medens Seriens tvende andre Afdelinger den 19. Maj 1897 sluttede med $34\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til 4% Rente og $57\frac{1}{6}$ Mill. Kr. til $3\frac{1}{2}\%$.

Da i 1894 nu ogsaa Foreningens $3\frac{1}{2}\%$ Obligationer naaede tæt op mod Pari, og den store Pengerigelighed overhovedet satte Converterings-Spørgsmaalet paa Dagsordenen igen, var det kun naturligt, at Direktionen søgte at benytte den gunstige

FORHAL

Situation til at faa converteret 5. og 6. Series Obligationer fra 4% til $3\frac{1}{2}\%$ Rente, og dette lykkedes da ogsaa i Juni 1895. I det paagældende Aar blev der i det hele taget converteret c. 300 Mill. Kr. Kreditforeningsobligationer herhjemme. For »Østifterne«s Vedkommende gennemførtes Sagen saaledes, at Renten først fra 11. Juni 1900 skulde nedsættes til $3\frac{1}{2}\%$, ved hvilken Udsættelse Omkostningerne ved Converteringen bragtes ned paa et rent Minimum. Den kom til ialt at omfatte $98\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Endelig foretoges i Juni Termin 1896 en mindre Convertering paa $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr., nemlig af 1. Series Kasseobligationer fra 4% til $3\frac{1}{2}\%$. Den aarlige Ydelse forblev vel herved uforandret den samme som hidtil, 5% , men da Renten nedsattes fra 4% til $3\frac{1}{2}\%$, vil Fordelen for Medlemmerne altsaa blive en hurtigere Amortisation.

Iøvrigt er man derimod, i Overensstemmelse med Tidens Tendens, gaaet den stik modsatte Vej.

Ved Statuttillæg af 18. November 1896 blev Serieinddelingen paa en Maade ophævet, idet der i Stedet for indførtes Afdelinger, som atter deltes i Underafdelinger med forskellig Rentefod. Man vilde derved bort fra den Nedgang i Kursen, der hidtil altid har vist sig for en ny oprettet Series Obligationer, idet disse nu, naar de bærer samme Rente, ville blive ens og fortløbende fra den ene Afdeling til den anden.

Endvidere indførtes i Henhold til Lov af 24. April 1896 *ikke-amortisable* Laan. Laan kunne nu ydes foruden amortisable enten helt eller delvis uamortisable, dog at det uamortisable Laan eller den uamortisable Del af et Laan ikke maa overstige $\frac{1}{3}$ af Vurderingssummen. Man har derved forladt den oprindelige Kreditforeningstanke paa dette Omraade, der satte som Maal, at en Ejendom gennem den successive Afbetaling skulde befries helt for sin Gæld («Amortisation til Bunds») — men man trøstede sig med, at dette dog var et saa at sige uopnaeligt Ideal, som i Praxis næsten aldrig blev naaet og maaske ej heller behøvede nogensinde at naaes. Til Gengæld er Amortisationen ved de amortisable Laan atter bleven indskrænket noget, nemlig til 60 Aar.

Endelig er Indskudet til Reservefonden, for saa vidt angaar uamortisable Laan, nedsat fra 2% til 1%, der kan erlægges i 4 Rater.

Den i Henhold til disse ændrede Bestemmelser aabnede 7. Serie har indtil 31. Marts 1904 ydet Laan til et samlet Beløb af 75,006,300 Kr., nemlig til 4% 46,184,200, til $3\frac{1}{2}$ % 28,662,100, til 3% 160,000 Kr..

Ved Statuttillæg af 7. November 1900 er endelig oprettet en 8. Serie for fuldt ud amortisable Laan med Rente og Ydelse som for amortisable Laan af 7. Serie, der fremdeles holdes aaben. Af 8. Serie er indtil den 31. Marts 1904 ydet Laan til et samlet Beløb af 68,029,400 Kr., nemlig til 4% 63,366,200 Kr. og til $3\frac{1}{2}$ % 4,663,200 Kr. En paatænkt 9. Serie er nærmest beregnet paa udenlandske Obligationskøbere.

*

*

*

Foreningen boede fra først af saare beskedent til Leje i Frederiksberggade, men allerede 1857 var Pladsen bleven for trang: man maatte saa nødvendigvis skaffe sig egen Bolig. I St. Kannikestræde blev Foreningens første Bygning rejst, 1860 flyttede man ind og glædede sig ved nu at kunne falde til Ro i de efter Datidens Forhold store, hyggelige Lokaler. Men Udviklingen lod kun Roen blive kort, allerede 1871 indsaar man, at der krævedes ganske andre Rumforhold. Direktionen tænkte dog først kun paa en Udvidelse, men Repræsentantskabet brød nu overtvært, Ejendommen i Kannikestræde blev afhændet og den nuværende smukke Bygning i Nørrevoldgade opført 1875—76. En Tilbygning hertil, som snildt følger sig til Hovedbygningens ene Hjørne, opførtes i 1897—98.

Som den ligger der, Foreningens Bolig, klemt inde mellem høje Huse, syner den ved første Øjekast beskeden og stilfærdig. Men dvæler Blikket nærmere ved Bygningens egen Arkitektur, opdager man let, at den i sine noble, enkle Forhold, Flader og Linier har en egen Værdighed og Sikkerhed over sig: saa rolig solid, saa tilforladelig tryk, ligesom hvilende i Følelsen af sit eget Værd, er netop Institutionen selv, »Kreditforeningen af Grundejere i de danske Østifter«.

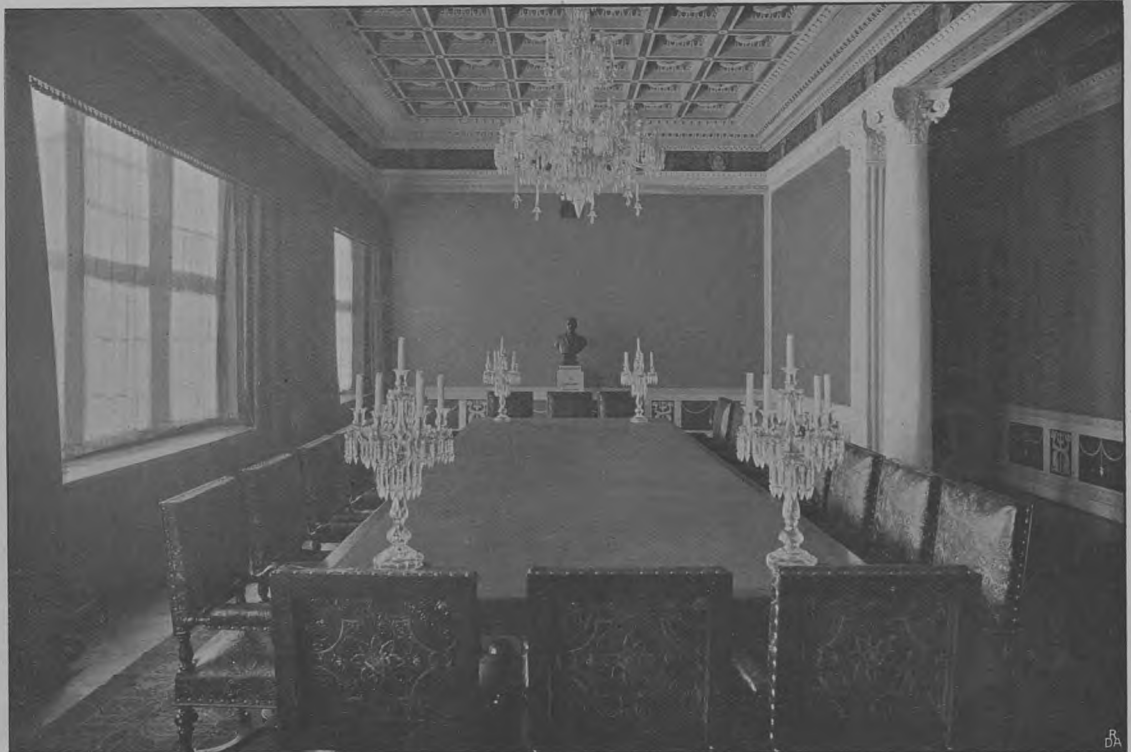
DEN DANSKE LANDMANDSBANK, HYPOTHEK- OG VEKSELBANK

I Foraaret 1871 kom den bekendte Postmand, daværende Fuldmægtig i Generaldirektoratet, *Joseph Michaelsen* og daværende Professor i Nationaløkonomi ved Universitetet *N. C. Frederiksen* ind paa den Tanke at søge oprettet en Bank, hvis Formaal skulde være at yde Støtte til Landbrugerne i Nordsjælland under de da herskende trykkede Forhold for Landbruget. De udarbejdede en Plan for en saadan Bank, hvis Grundkapital tænktes sat til $\frac{1}{2}$ Million Rigsdaler, og hvis Opgave opfattedes som saa udpræget filantropisk, at i alt Fald en Del af dens Arbejde tænktes udført gratis, omtrent i Smag med Studentersamfundets senere iværksatte Retshjælp for Ubemidlede.

Imidlertid lykkedes det ikke de to Ophavsmænd at vinde Tilslutning for deres Tanke eller rejse de til dens Iværksættelse fornødne Midler; den maatte opgives. Men under Arbejdet for dette mere begrænsede Projekt havde de faaet det Indtryk, at der snarere var Stemning for Oprettelsen af en stor, forretningsmæssig ledet Bank, og de gav sig da til at udarbejde nye Planer for en saadan Bank med 6 Millioner Rigsdalers Grundfond; denne Bank skulde ikke alene drive Vexeldiskontering og andre sædvanlige Bankforretninger, men — i Overensstemmelse med en Yndlings-tanke hos Professor Frederiksen — tillige virke som Hypothekbank, saaledes at der gennem den kunde gøres Laan i fast Ejendom i en anden Form end gennem Kreditforeningerne, nemlig baseret paa Udbetaling af Laanene i Kontanter og uden solidarisk Ansvar for Laantagerne. Da den saaledes paatænkte Bank vilde komme til at staa i særligt Forhold til Landbruget, idet Hypotheklaanene navnlig tænktes anbragte i Landejendomme, fastholdt Planens Fædre det samme Navn for deres nye Plan, som de havde givet dens Forgænger, nemlig *Landmandsbanken*.

Aabenbart var Øjeblikket slet ikke ilde valgt til Oprettelsen af et nyt stort Bankinstitut. Thi i den Opgangsperiode, der begyndte i Treserne og bragte en betydelig Udvikling i alle Landets Erhvervsgrøene, maatte der nødvendigvis føles Trang til en Forøgelse af Pengeinstitutternes Antal; der fandtes den Gang i Hovedstaden, foruden Nationalbanken, kun Privatbanken, Kjøbenhavns private Laanebank og Industribanken, og i Provinserne var der i Tidsrummet 1858—70 kun oprettet en eneste ny Bank. Men trods dette maatte de to Stiftere gøre den Erfaring, at det ikke lod sig gøre her i Landet at rejse en saa betydelig Kapital som 6 Millioner Rigsdaler, eller i hvert Fald formaaede de ikke at rejse Beløbet. De maatte søge Hjælp, hvis de vilde naa deres Maal.

En saadan Hjælp fandt de hos det den Gang saa bekendte Bankierhus *G. A. Gedalia & Co.* Huset besad omfattende Forbindelser i Udlandet, og i vort Naboland mod Syd var man just traadt ind i Milliardperioden. Baron Gedalia greb Tanken med stor Interesse, og det lykkedes ham ved Medvirken af *F. W. Krause & Co.* i Berlin og *Joh. Berenberg Gossler & Co.* i Hamborg forholdsvis hurtigt at sikre den største Del af de 6 Millioner Rigsdaler. Men det pekuniære Resultat, Stifterne saaledes havde vundet gennem deres Alliance med Huset *G. A. Gedalia & Co.*, var ikke billig købt, thi mellem dette Bankhus og Kjøbenhavns Børs bestod der intet Samarbejde.

BANKRAADSSALEN

Følgen var derfor megen Modstand mod den nye Bankplan og stor Kølighed overfor den fra den kjøbenhavnske Handelsstands Side. Det blev da særlig i Godsejerstanden, Stifterne maatte søge Støtte for deres Foretagende, og efter at en lang Række forberedende Møder var bleven holdt, lykkedes det dem omsider at faa Resten af Kapitalen tegnet, og paa et Møde i Hotel Phønix den 5. Oktober 1871 blev den nye Bank stiftet. Efter dette Møde, som efter Indbydelse overværedes ogsaa af forskellige indflydelsesrige Politikere, konstitueredes Bankraadet med følgende Medlemmer: Hofjægermester *Grüner* til Ravnstrup, Kjærup og Svenstrup, Hofjægermester *Bech* til Valbygaard, Generaldecisor *Benzon-Buchwald*, Stamhusbesidder *Hofman-Bang*, Proprietær (senere Etatsraad) *Berg* til Store Vejlegaard, Hofjægermester *Sehested* til Broholm, Godsejer (nuværende Kammerherre) *Collet* til Lundbygaard, Baron *G. A. Gedalia*, Professor *N. C. Frederiksen*, Proprietær (nuværende Etatsraad) *Abrahams* til Høj-

agergaard, Højesteretsadvokat *C. S. Henrichsen*, Grosserer *A. J. Halberg* og Fabrikant *E. Nobel*.

Formand for Bankraadet blev Hofjægermester *Grüner*. Men endnu skulde Foretagendet en Tid føre en lidt tvivlsom Tilværelse: Modstand udefra, Brydninger indtil, Savn af en overlegent styrende Haand. Det hele kom først i rolig Gænge, da efter nogen Søgen Lederen fandtes — da det i Begyndelsen af 1872 lykkedes at formaa den Mand til at overtage Styret, som siden da har ledet Landmandsbanken med usvigelig Sikkerhed og den overlegne Finansmands Genialitet.

DIREKTIONSVÆRELSET

Gehejme-Etatsraad *Isak Glückstadt* er født 1839 i Fredericia, hvor hans Fader var Købmand. Efter at have modtaget Uddannelse i Bankfaget, bl. a. hos *G. A. Gedalia & Co.*, rejste den unge Glückstadt i 1865 til Christiania og grundlagde i Norges Hovedstad en Bankierforretning, som han drev indtil 1870, da han blev Direktør i »Den norske Creditbank«. I denne Stilling, hvor Glückstadt allerede havde gjort sig bemærket ved sin fremragende Dygtighed, modtog han Opfordringen til at træde i Spidsen for den nydannede »Danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank«, og efter nogen Betænkning modtog han Kaldelsen.

Da *I. Glückstadt* i Forening med de to Mænd, der i de forløbne 33 Aar uafbrudt har staaet ved hans Side som Meddirektører, Justitsraad *Bernh. Friehling* og *C. Harhoff*, overtog Landmandsbankens Ledelse, indtraadte der Fasthed og Orden i alle Forhold; Bankens gærende Barndomsperiode var endt, og den Udvikling tog sin Be-

gyndelse, som gennem en lige saa støt som rask Fremvæxt skulde gøre den til, hvad den nu er: Skandinaviens største Bankinstitut. I denne Udvikling kom Bankens oprindelige Stiftere ikke til at deltage; forskellige Forhold bevirkede, at de efter kort Tids Forløb traadte tilbage fra al Deltagelse i dens Ledelse.

Den 2. Januar 1872 aabnedes Bankens Virksomhed i Schoustrups Gaard, Amagertorv 6, men den flyttede allerede i Slutningen af April samme Aar til Ved Stranden 14, den bekendte Ejendom, der nu tilhører Kong Georg af Grækenland. Her havde Banken sit Hjem, indtil den i Marts 1875 flyttede til sin nuværende Ejendom, Holmens Ka-

SPAREKASSEAFDELINGEN

nal 12, som den allerede i 1872 købte af Industriforeningen for 110,000 Rdl. og i Mellemtiden lod indrette til sit Brug.

Af Aktiekapitalen var der i Oktober 1871 indbetalt 10 Procent, og fra December Termin samme Aar indbetaltes successive 30 Procent af Kapitalen, indtil der ved Udgangen af Maj 1872 var indbetalt ialt 2,400,000 Rdl., som altsaa blev den Kapital, Banken havde at arbejde med i sit første Aar. Allerede i 1873 besluttedes det dog at indkalde de resterende 60 Procent af Aktiekapitalen, og fra 1. Juli 1875 stod den fulde Kapital, 12 Mill. Kroner, til Ledelsens Raadighed.

Det var Landmandsbankens Formaal at udvikle Krediten i Agerbrugets og de andre Erhvervsgrenes Tjeneste. Den delte derfor strax fra første Færd sin Virksomhed i to Afdelinger: Hypothekafdelingen og Vexelafdelingen, hvortil endvidere kom en særlig Sparekasseafdeling.

Hypothekafdelingen kunde paa Grund af de særlige Begunstigelser, der først maatte erhverves ifølge Lov af 25. Marts 1872, ikke begynde sin Udlaansvirksomhed før i sidste Halvdel af 1872. Imidlertid udlaante den allerede i det første Regnskabsaar omtrent 2 Millioner Kroner i faste Ejendomme, næste Aar naaede Udlaanene henimod 7 Mill. Kroner, og de voxede i Aarenes Løb, indtil Maximum naaedes i 1900 med omtrent 51 Mill. Kroner.

I 1873 paabegyndtes Udstedelsen af Bankens 4½ Procents Hypothekobligationer, hvoraf efterhaanden 4 Serier fremkom; 4. Serie indførtes paa Børserne i Hamborg

HOVEDBOGHOLDERIET

og Berlin med saa stort Held, at det udbudte Beløb flere Gange overtegnedes, og Obligationerne har siden da været efterspurgte ogsaa i Udlandet. I 1887 udstedte Afdelingen sin første Emission af 3½ Procents saakaldte Kommuneobligationer for 6 Mill. Kr., og dens cirkulerende Hypothekobligationer og Kommuneobligationer udgjorde den 31. December 1903 tilsammen 44,355,200 Kr.

I Forbindelse med denne Side af Bankens Virksomhed kan nævnes, at den i 1886 ifølge Overenskomst med Finansministeriet udbød 5 Mill. Kr. til Udlaan til Driftslaan for Landbrugere for at støtte Landbruget i en vanskelig Nedgangsperiode.

* * *

Imidlertid var det ikke Hypothekudlaanene, som blev Den danske Landmandsbanks Hovedvirksomhed; det blev dens Funktion som Vexelbank, som stort kommer-

cielt Pengeinstitut, der hævede den op til det høje Standpunkt, den nu indtager.

Ikke mindst er det den daglige Omsætning i Vexler og Værdipapirer, der er Landmandsbankens Hovedstyrke. Den indførte allerede ved sin Oprettelse det den Gang særlig i Skotland og Sverige benyttede Laanesystem — Kassekredit, der sluttes mod Kavtion paa et Aar ad Gangen — og denne Laaneplan fandt strax stærk Tilslutning. Dernæst gjorde den sig ved Oprettelse af talrige Forbindelser i Ind- og Udland til et for hele Forretningsverdenen meget nyttigt Institut. Allerede i 1872 paabegyndtes Oprettelsen af Filialer i Provinserne, og saadanne bestaar nu i Aalborg,

KASSERER-KONTORET

Helsingør, Holbæk, Kalundborg, Kolding, Nykjøbing Falster, Nykjøbing Sjælland og Vejle; desuden har Banken haft Filialer i Nyborg, Nykjøbing Mors, Rødby og Fredericia, hvilke senere er ophævede eller overgaaede til selvstændige Instituter. Dertil kommer Bankens 5 store Afdelinger i Kjøbenhavn: Vesterbro Afdeling, Nørre Afdeling, Frederiksberg Afdeling, Østerbro Afdeling og Amager Afdeling og endelig Bankens store Antal af Agenter hele Landet over.

Derhos staar Landmandsbanken i Forbindelse med Pengeinstituter i saa at sige alle Landets Byer, hvad der har sin naturlige Grund i, at Banker og Sparekasser fortrinsvis søger Forbindelse med et kapitalstærkt Institut, dels for derigennem at opnaa den størst mulige Sikkerhed for de Midler; hvorfor der ikke i Øjeblikket er Brug, og som derfor midlertidig deponeres i Institutet, og dels for at kunne opnaa pekuniær Forstrækning i Terminstider og andre Perioder, hvor der lægges Beslag

paa de lokale Instituters Kasse i et større Omfang, end de disponible Midler i Øjeblikket kan magte. Tillige er det en Selvfølge, at et stort Bankinstitut, der har udstrakte Forbindelser over hele Verden, i størst mulig Grad er i Stand til at yde enhver Hjælp og Støtte, som ligger indenfor Pengeinstituters Omraade.

Bankens store Antal Provinsforbindelser har sat den i Stand til at modtage Vexler paa de fleste af Landets Provinsbyer uden Beregning af Provision; dette er særlig kommet Handelsstanden til Gode og har bidraget til at formindske Antallet paa de Vexler, som gøres betalbare hos Trassenten, hvad der af forskellige Grunde an-

KORRESPONDANCEAFDELINGEN

ses for en uheldig Praxis. Disse gunstige Vilkaar, som Banken kan byde for Diskontering af indenlandske Vexler, har vist sig i en stadig Stigning af Vexlernes Antal, indtil det for Aaret 1903 naaede Tallet 86,759.

Ganske lignende Forhold gør sig gældende med Hensyn til de øvrige skandinaviske Lande; ogsaa her har Landmandsbanken Forbindelse med saa godt som alle eksisterende Pengeinstituter, deriblandt de respektive Landes Statsbanker. Ogsaa paa det øvrige Udland har Banken paa lignende Maade haft sin Opmærksomhed henvendt; allerede fra sin første Levetid har den skænket Udstedelsen af Cirkulær-Akkreditiver til Brug for Rejsende særlig Opmærksomhed, og den har derfor allerede i en lang Aarrække arbejdet paa at knytte Forbindelser i alle fem Verdensdele, for at Akkreditiverne kan blive betalbare paa alle større Pladser over hele Kloden. Det kan i denne Sammenhæng nævnes, at Landmandsbankens egne Aktier

daglig noteres i Hamborg og Berlin, hvad der har bidraget meget til at gøre dens Navn bekendt i Udlandet og derigennem forøge Antallet af dens udenlandske Kunder og Forbindelser. Det samlede Antal diskonterede udenlandske Vexler naaede i 1903: 54,979 Stk. Ogsaa Udstedelsen af Vexler og Checks paa Udlandet er en betydelig Virksomhed for Banken; Antallet i 1903 var 60,776.

Allerede i 1881 oprettede Banken en Box-Afdeling, dels til Opbevaring af Værdipapirer i aabent Depot, dels i aflukkede, brandfrie Rum, hvortil Deponenten har Nøglen. Paa dette Omraade var Banken Banebryder i Danmark, og maaske paa Evropas

SIDEGANG I BOXAFDELINGEN

Fastland, og mange efterfølgende Anlæg af samme Art er udførte med Landmandsbankens Box-Afdeling som Forbillede. Fra 1902 er der oprettet en lignende Afdeling ved Bankens Nørre Afdeling i Kjøbenhavn, der har sin egen Bygning paa Hjørnet af Frederiksborggade og Nørrevold.

Som en betydelig Side af Landmandsbankens Virksomhed maa nævnes dens Medvirken i Aarenes Løb til Ordningen af et overordentlig stort Antal Stats-, Kommune-, Jernbane-, Hypothekbank- og lignende Laan i Udland og Indland. Allerede i sit første Virksomhedsaar deltog Banken saaledes i Overtagelsen af det norske Statslaan af 1872, og herefter fulgte en Række svenske, norske og finske Statslaan, Kommune-laan til Stockholm, Göteborg, Christiania, Helsingborg, Ystad, Stavanger, Bergen, Drammen og andre skandinaviske Stæder, finske, norske og svenske Hypothekbank-laan o. m. a., men ogsaa tilsvarende russiske og rumænske Laaneforretninger. End-

videre deltog Banken som medvirkende eller delvis ledende ved et Utal af hjemlige Transaktioner: Overtagelse af Statslaan, Tilvejebringelse af Kapital til større industrielle Anlæg eller Rhederiselskaber og den Mangfoldighed af Konverteringer af Statens, Kommuners eller Institutioners Obligationer, som fandt Sted Firserne og Halvfemserne igennem.

Af ganske særlig Betydning for Udviklingen her i Landet, og særlig for Hovedstaden, er Landmandsbankens Medvirken til Gennemførelsen af Kjøbenhavns Frihavn. Den 11. April 1891 afsluttede Banken Overenskomst med Indenrigsministeriet om Dannelsen af et Aktieselskab til Overtagelse af Frihavnens Drift. Ifølge denne Overenskomst skulde Havnevæsenet afgive til Aktieselskabet hele Frihavnens Land- og Vandareal i fuld Stand med Toldindhegning m. m. (Landarealet er 1 Million Kvadratalen stort). Aktieselskabet derimod skulde nedlægge alle fornødne Jernbanespor i Frihavnen, opføre Pakhuse, Skure, Administrations- og Toldbygninger, opsætte Kraner o. a. Arbejdsmaskiner og sørge for elektrisk Belysning. Overskudet skulde fordeles efter bestemte Regler; Aktieselskabets Kapital fastsattes til 4 Mill. Kr.

I November 1894 kunde Frihavnen aabnes for Driften, og allerede i 1897 kunde Aktieselskabet give sine Aktionærer et Udbytte af 4 Procent. Det vigtige Anlæg var lykkelig gennemført, og Kjøbenhavn var kommen i Besiddelse af en Havn, som ved sin store Dybde, sin Frihed for Skibs- og Havneafgifter, sin lette Tilgængelighed og fortræffelige Beliggenhed hører til de bedste Havne i Verden. At Anlægget ikke har skuffet de Forventninger, der næredes til det, er bekendt nok; ikke mindre bekendt er det, at den Skinsyge, der i nogen Tid gjorde sig gældende fra en Del af Forretningsverdenens Side paa den gamle Havns Vegne, forlængst er vegen for en almindelig Forstaaelse af Frihavnens store Betydning for Kjøbenhavn og Danmark og for et fælles Arbejde til dens bedst mulige Udnyttelse.

* * *

Den rivende Udvikling, som Den danske Landmandsbank har gennemgaaet siden sin Oprettelse, vil klart afspejle sig gennem følgende Tal, der viser *Vexelafdelingens Totalbalance* paa nedennævnte Tidspunkter:

31. December 1872.....	Rd.	6,599,613.—
31. — 1875.....	Kr.	30,277,153.—
31. — 1880.....	—	45,282,961.—
31. — 1885.....	—	62,459,142.—
31. — 1890.....	—	92,372,214.—
31. — 1895.....	—	109,813,583.—
31. — 1900.....	—	137,182,189.—
31. — 1903.....	—	172,336,612.—
30. November 1904.....	—	174,239,594.—

Tillige opgives *Hovedsædets* Omsætning paa forskellige Tidspunkter:

i 1875.....	Kr.	461,993,256.—
i 1880.....	—	935,721,743.—
i 1885.....	—	1,017,086,329.—
i 1890.....	—	1,444,156,986.—
i 1895.....	—	1,975,660,430.—
i 1900.....	—	2,391,007,811.—
i 1903.....	—	3,142,414,142.—

Der gøres udtrykkelig opmærksom paa, at disse Tal gælder *Hovedsædet alene*, idet der ikke foreligger tilsvarende statistisk Materiale for de københavnske og Provinsfilialernes Vedkommende.

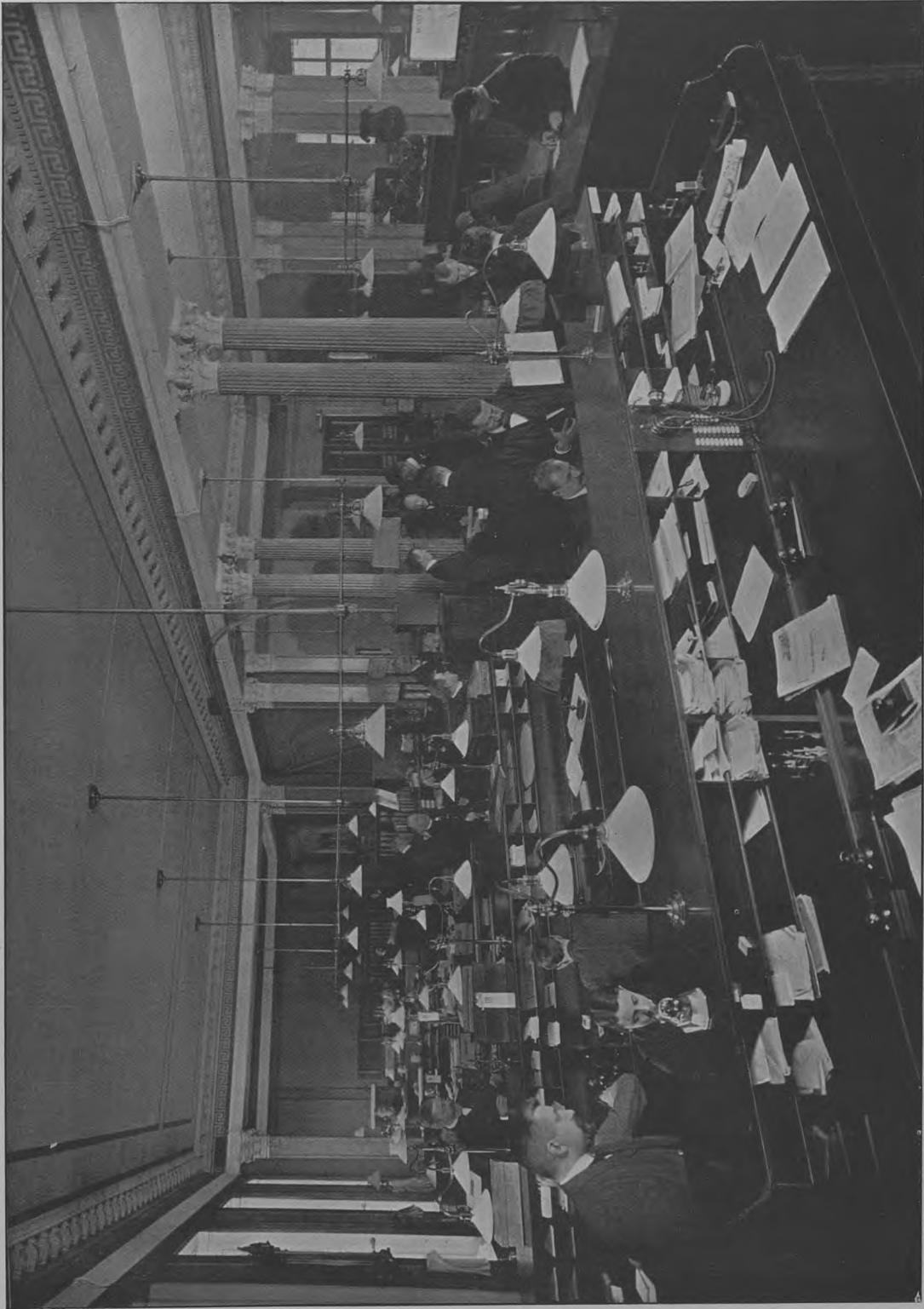
At denne overordentlige Væxt har krævet gentagne Udvidelser af *Aktiekapitalen*, er en Selvfølge. Som tidligere omtalt, udgjorde den oprindelig 6 Mill. Rigsdaler = 12 Mill. Kroner, der forelaa fuldt indbetalt den 1. Juli 1875. I 1886 blev den i Henhold til Generalforsamlingsbeslutning fordoblet til 24 Mill. Kroner, i 1902 tredoblet, saa den nu udgør 36 Mill. Kroner — et efter Forholdene her i Landet ganske imponerende Beløb.

Bankens *Udbytte* udgjorde for de første 25 Aar i Gennemsnit 6,18 Procent; for de efterfølgende 7 Aar har Gennemsnittet været 6,43 Procent.

Ligesaa selvfølgelig er det, at *Pladsen i Lokalerne* gentagne Gange er bleven for trang. I Forretningens Ejendom, Holmens Kanal, foretoges der allerede i 1881 en betydelig Ombygning og Forbedring af Kælderetagen, hvorved der dels blev vundet ny Kontorplads, dels indrettedes de fornødne, forsvarlige Hvælvinger for Boxafdelingen. I 1896 besluttedes det at opføre en ny Bygning paa den tilkøbte Naboejendom, Holmens Kanal 14, for at skaffe yderligere Plads til Kontorer, og i den seneste Tid er der yderligere tilkøbt 3 tilstødende Ejendomme ud til Asylgade og Laxegade, da en ny, større Udvidelse af Lokalerne er tvingende nødvendig. Efter fuldført Nybygning her vil Bankens Lokaler tilsammen indtage et Fladerum paa mere end en Tønde Land.

At Banken, trods sine allerede udstrakte Lokaler, har Brug for dem endnu større, forstaar man ved at iagttage den uophørlige Strøm, som glider ud og ind gennem dens Døre og giver Lokalerne en Myretues travle Liv. Særlig falder dette vel i Øjne i Stueetagen, Holmens Kanal 12, hvor Kassekontoret og den almindelige Expedition ligger paa hver sin Side af et stort Fællesrum. Her faar man et levende Indtryk af, hvad den store Bank betyder: et stadig pulserende Hjerte, hvorfra alt Forretningens livs levendegørende Blod — *nervus rerum gerendarum*, som de gamle Romere sagde — uophørlig strømmer til og fra. Men i Kassekontoret indløses eller udvexles der ogsaa Dag ud og Dag ind Checks paa københavnske Banker eller Bankiers i et Antal af gennemsnitlig 1800 om Dagen, og Expeditionernes Tal i det store Expeditionskontor er Legio.

Men ikke mindre intensiv er den Virksomhed, som foregaar bag Døre og Skranker, uden at det store Publikum faar den at se. Man faar en Forestilling derom ved at lære de mange Enkeltorganer at kende, hvoraf den store Organisme er sammensat: Expeditionskontoret for Vexler, Tratter, Obligationer og Udlaan etc.; Hypothekafdelingen, Hovedbogholderiet og Kontokurantkontoret, hvor en talrig Skare af Funktionærer er sysselsat med at bogføre de talløse Forretninger, histaaet af alle Nutidens tekniske Hjælpemidler: Brev-Elevatorer, Rørpostledninger mellem alle de forskellige Departementer og et helt indre Telefonanlæg, bestaaende af henved 30 forskellige Samtalestationer over hele Bygningskomplekset. Der er intet sparet for at lette og fremme Forbindelsen mellem de forskellige Lokaler og dermed Expeditionen paa enhver optænkelig Maade. Ogsaa for den lettest mulige Forbindelse udadtil er der sørget: i de sidste 3 Aar har Banken fundet det nødvendigt at indrette en hel Telegrafstation i sine egne Lokaler, og denne Station staar ved direkte Ledning i Forbindelse med Københavns Hovedstation for

DET STORE EXPEDITIONSLOKALE

saaledes at opnaa størst mulig Hurtighed ved Modtagelsen og Afsendelsen af de talrige Depecher, der forefalder i et Institut af Landmandsbankens Betydning.

I den med Ejendommen Holmens Kanal 12 sammenhængende, under Professor *Storcks* Ledelse nyopførte Nabobygning Nr. 14 finder vi i Stueetagen Sparekasseafdelingens Lokaler i et prægtigt Rum, baaret af mægtige, blankpolerede Labrador-søjler, og hvis Vægge er beklædt med flammert norsk Marmor. Som et Led i denne Afdelings Virksomhed fortjener at nævnes de efter amerikansk Mønster indførte Hjemmesparebøsser, der organiseredes i 1901, og som har vundet en saa stor Tilslutning hos Publikum, at der i Kjøbenhavn efterhaanden er udleveret ca. 11,000 af disse Bøsser. Hjemmesparebøsse-Systemet, der i første Linie maa betragtes som en filantropisk Foranstaltning, har som bekendt senere vundet stor Udbredelse i de andre skandinaviske Lande og i den seneste Tid ogsaa i Tyskland. I Bygningens øverste Etage er Bankraadssalen, et stilfuldt Lokale, baaret af hvide Marmor-søjler. For Enden af Salen er opstillet en Bronzestue af Gehejme-Etatsraad Glückstadt, udført af Billedhuggerinden Nielsine Petersen, skænket af Bankraadet ved Bankens 25 Aars Jubilæum i 1896.

Midt imellem de to sidstnævnte Lokaler, i Nybygningens Mellemetage, finder vi Bankens Korrespondancekontor installeret — en meget væsentlig Del af den store Organisme, thi de allerfleste af de daglige Forretninger skal jo i større eller mindre Grad berøre eller passere dette Kontor, der tillige omfatter Inkasso-Afdelingen. Herved 40 Personer (hvoriblandt adskillige Udlændinge) er her sysselsatte Dag ud og Dag ind med Bankens kolossale Korrespondance. Men de i 1903 expederede Inkassationer beløb sig ogsaa til 121,201 Stk., og Antallet af de samme Aar indkomne Breve udgjorde 127,094. At der ogsaa her benyttes ethvert praktisk Hjælpemiddel, saasom Regnemaskiner, roterende Kopiermaskiner etc., er en Selvfølge.

For at vende tilbage til den ældre Bygning: I dennes Kælderetage finder vi det ikke mindst interessante Lokale, Boxafdelingen. Dækkede af brand- og indbrudssikre Granit- og Staalkonstruktioner træffer vi her ikke alene selve Boxerne, hvori enhver kan opbevare sine Værdipapirer, og hvortil Ejeren og en af Bankens Embedsmænd har hver sin Nøgle, saaledes at Boxen kun kan aabnes, naar begge er til Stede; men her er foruden fornødent Expeditionsrum baade Læseværelse med kommercielle Dag- og Ugeblade og Korrespondancekabinetter til Kundernes Afbenyttelse, ligesom det er en Selvfølge, at Telefon ikke mangler.

Foruden de til Kundernes Brug bestemte Hvælvinger findes her Bankens egen Hvælving, hvor dens Omsætningspapirer og Kassebeholdninger opbevares samt de Værdipapirer — til flere hundrede Millioner Kroners Værdi — der er deponerede enten mod Laan eller til Opbevaring. Værdipapirerne gemmes i lukkede Jernskabe, opstillede langs Hvælvingens Vægge.

Boxafdelingens Rum har Dagslys, men tillige, ligesom alle Bankens øvrige Lokaler, elektrisk Lys, som leveres af dens eget Elektricitetsværk; Banken var den første, der anlagde et saadant Værk, gik altsaa ogsaa i denne Henseende i Spidsen. Anlæggeren var, bemærker vi som Kuriosum, den senere som Seddelfalskner saa bekendte Riemenschneider. De elektriske Ledninger til Boxafdelingen afbrydes om Natten, for at al Fare for Beskadigelse ved Kortslutninger o. desl. skal være udelukket i den Tid, Hvælvingerne er lukkede.

*

*

*

HOLMENS KANAL NR. 12 OG 14

Til Slutning følgende Oplysninger om Bankens Ledelse:

Som tidligere nævnt var Bankraadets første Formand Hofjægermester *G. J. R. Grüner*. Han efterfulgtes af Højesteretsadvokat, Formand for Københavns Borgerrepræsentation *C. S. Henrichsen* og denne igen af Højesteretsadvokat *A. Klubien*.

Det nuværende Bankraad bestaar af følgende Mænd:

Hs. Excellence Gehejmekonferensraad *C. F. Ricard*, Formand,
Etatsraad *A. P. C. Abrahams*, Næstformand,
Proprietær *A. C. Andersen*,
Professor, Dr. juris *V. Bentzon*,
Justitsraad *C. M. Brødsgaard*,
Kammerherre, Hofjægermester *P. F. Collet*,
Hs. Excellence Hofjægermester, Lensgreve *C. F. Danneskjold Samsøe*,
Hs. Excellence Finansminister *C. Hage*,
Etatsraad, Grosserer *Gustav Hansen*,
Grosserer *Johs. M. Holm*,
Herredsfoged *C. Krabbe*,
Overdirektør, Kaptain *S. A. v. d. Aa Kühle*,
Kammerherre, Hofjægermester *C. D. Lüttichau*,
Kammerherre, Lensgreve *F. C. Moltke*,
Kammerherre, Hofjægermester, Lensgreve *Raben Levetzau*,
Admiral *A. du Plessis de Richelieu*,
Kammerherre, Greve *F. C. R. Scheel*,
Etatsraad, Overretssagfører *Ludv. Simonsen*,
Kammerherre, Lensgreve *B. Wedell*.

Direktionen har siden 1872 bestaaet af Gehejme-Etatsraad *I. Glückstadt*, Justitsraad *B. Friehling* og *C. Harhoff*. I indeværende Aar er derhos *Emil R. Glückstadt* og *Emil Rasmussen* udnævnte til Vice-Direktører.

Bankens samlede Personale, indbefattet Filialernes, udgør ikke færre end 311 Personer, foruden 43 Bude.

Jul. Wulff.

AKTIESELSKABET PRIVATBANKEN I KJØBENHAVN

I 1857 bliver Næringsfriheden indført i Danmark, og Øresundstolden ophæves — i 1857 bliver Privatbanken stiftet, og *C. F. Tietgen* træder frem paa det offentlige Livs Arena.

Aarhundredgamle Skranker for Handel og Omsætning brister og falder — men i det samme faar man Midlerne og Manden til at skabe det Nye. Saa heldigt var Landet for en Gangs Skyld.

Det er vanskeligt, næsten umuligt for en Nutids-Bevidsthed ret at forestille sig, hvor langt vi endnu i 1857 var tilbage i Forretningsformer og Bankvæsen, og hvad derfor Oprettelsen af en virkelig moderne Bank den Gang egentlig betød. Tietgen har i sine Erindringer selv fremstillet Forholdene saaledes: Af betydelige Pengeinstituter eksisterede kun Nationalbanken. Dens Regler for Vexeldiskontering var disse, at de Vexler, som ønskedes diskonterede, skulde være indleverede, ledsagede af et ærbødigt Andragende, en Tirsdag eller Fredag Morgen inden Kl. 10. Efter Kl. 2 fik man Besked paa, hvilke Vexler der var antagne, og de refuserede Vexler tilbage, den næste Morgen Pengene. Undertiden antog Banken Halvdelen, undertiden kun Ottendedelen af de indleverede Vexler — de fineste blev ofte vragede, fordi Direktionen gik ud fra, at Byens første Huse jo lettest kunde hjælpe sig selv. Principielt udelukkede var Vexler paa Provinserne og Sverige-Norge. Med korte Vexler paa Kjøbenhavn maatte man søge privat Bistand hos Kassereren. Som rentebærende Indlaan modtoges kun offentlige Midler; Foliohavere fik ingen Rente af deres Penge, men maatte tværtimod betale Gebyr til Banken og Nytaarsgratialeer til dens Embedsmænd. Folioanvisninger maatte kun lyde paa Mangefold af Hundrede Daler. Lombardlaan ydedes kun paa danske Værdipapirer (Obligationer). Vexler paa Hamborg var Nationalbanken vel altid Køber til, saavel korte som lange, men i sin Eneraadighed over Kursen lod den denne svinge brat og stærkt op og ned, Variationer paa $\frac{3}{4}$ % fra Postdag til Postdag var ingen Sjældenhed, og vovede Nogen at ville udtage Sølv af Banken for at skaffe sig billigere Remisse, blev han simpelt hen anskuet som en Forbryder. Svenske Sedler modtoges kun 5 à 6 % under Pari.

Det var alle disse omstændelige og gammeldags Forhold, som Privatbanken med ét Slag revolutionerede. Hovedstadens Købmænd fik en sikker, hastigt og mundtligt handlende Diskontør og Køber af alle Slags Vexler, Forretningsfolks Kassebeholdninger og flydende Kapitaler blev tagne til Forrentning som Indlaan eller paa Folio, Anvisnings-Systemet lettedes og udstraktes til svenske Banker, uden-

landske Værdipapirer belaantes, nye Foretagender fik Forskud og Driftsmidler — og allerede 15 Maaneder efter sin Dannelse nedsatte Privatbanken sin Diskonto-Rate til $3\frac{1}{2}$ % ($\frac{1}{2}$ % under Nationalbankens), det første Tilfælde af en Notering under 4 % her i Landet, og viste saaledes noksom, hvor billigt der bankmæssig kunde arbejdes under rigelige Pengeforhold.

Nu synes alt dette saa selvfølgelig, nu Alle forlængst er blevne tvungne til at følge efter og gøre ligedan; men den Gang var det noget af en Bedrift — lige fra selve Bankens Stiftelse og til hele Maaden, hvorpaa den startede sin Forretning!

Et Barn var den af en Opsvingsperiode, den største Danmark i Mands Minde havde haft. En gylden Tid — gylden af Californiens og Avstraliens nyfundne Guld, gylden af vort rige Korn i Markens Muld, som betaltes med Krimkrigens svimlende Priser — en lys og kæk Tid, der løftede, hvad der var tungt, med legende Lethed. Og af denne Fødsels-Time bærer da ogsaa Privatbanken Præg igennem hele sin Historie: hver Gang den store Konjunkturs Bølge hæver sig paany, saa løfter den Femtiaars-Opsvingets Barn og Bank opad og fremad som den forreste i Sejlerlaget, først paa Fart og først i Havn!

Dog til Held for det unge Foretagende fik det lige strax i sit allerførste Opløb lært, at Forsigtighed ej alene er en Borgmester-, men ogsaa en Bank-Dyd.

Det var en Kreds af højtansete Børsmænd med Etatsraad *Broberg* i Spidsen, der stiftede Privatbanken — som derfor ogsaa altid har været den Bank, der ligesom stod selve Børsen nærmest. Tietgen blev engageret til Direktør fra 1. Juni 1857, hvorpaa der udstedtes Indbydelse til Tegning af Aktiekapitalen; der blev tegnet omtrent $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., men Stifterne supplerede den til 2 Mill. Den 2. November aabnede Banken med en indbetalt Aktiekapital af 1,100,000 Rdl. paa første Sal i Lund & Thorsens Ejendom paa Amagertorv. Allerede inden Maaneden sluttede, var der indsat paa Folio og som Indlaan ca. 1,150,000 Rdl. Da naaede den store Verdenskrise Danmark, hvor den tilstundende December Termin yderligere øgede Forlegenheden. Saa at sige Enhver fik nu Brug for sin disponible Kapital, og paa faa Dage svandt Indskudene ind til 400,000 Rdl. Under saa vanskelige og vovelige Forhold maatte der naturligvis disponeres over Midlerne med den størst mulige Varsomhed og fremfor alt stadig sørges for en rigelig Kassebeholdning. Denne Opgave blev da ogsaa løst med saa stor Omtanke og Forsigtighed, at Banken endog kunde hjælpe den »midlertidige Laanekasse« — som Staten ved Lov af 19. December s. A. fik oprettet i Hui og Hast for at redde Landet over Pengekrisen — da denne selv trængte til Kontanter i Stedet for de den af Øresundsfonden overladte Sterling-Vexler. Et Coup, som strax vandt Banken og dens unge Styrer stort Ry!

Først efter at den følgende Juni Termin (1858) var overstaet, kunde normal Bank-Disposition over de da tilbagestrømmende Folio- (og Indlaans-) Midler tage sin Begyndelse (Kassebeholdningens Gennemsnits-Saldo gik da ogsaa fra 754,000 Rdl. i Juli ned til 336,000 Rdl. i September ved en Indlaans-Masse af 2,8 Mill. Rdl.). Og fra nu af gaar Privatbanken ind i en Periode af *jævn, stadig Væxt*. Treserne igennem tilførte et fremadskridende Forretningsliv med faa Afbrydelser Banken en stedse stigende Virksomhed, og extra tjentes der Penge ved heldig Deltagelse i den norske Hypothekbanks Laan af 1860 og 1863, det norske Statslaan af 1863, det svenske Statslaan af 1865 og 1866, det hamborgske Jernbanelaan af 1868 og Tegningen af Anlægs-Kapitalen til den Sydsjællandske Bane s. A. Den ulykkelige Krig i 1864 gav

PRIVATBANKENS EJENDOM PAA SLOTSHOLMEN

desuden Banken Lejlighed til paa forskellig Vis at yde den danske Stat Støtte, saaledes ved Inddragningen af det 5 % dansk-engelske Laan samt ved Afslutningen af den svævende Statsgæld (i Amsterdam), som det ved Hjælp af Bankens Forbindelser og Indflydelse lykkedes Tietgen at tilvejebringe paa en Tid, da de politiske Forhold gjorde enhver anden Form utilraadelig, og paa Vilkaar, som selv efter Fredens Slutning ikke blev opnaaede billigere.

Under disse Omstændigheder havde Banken allerede i Foraaret 1861 kunnet sætte Foliorenten op til en hel Procent p. a. uden nogetsomhelst Fradrag, medens den samtidig aabnede Adgang til Indlaan, betalbar paa Anfordring, mod en Forrentning af 2 %. Dernæst blev Aktiekapitalen i 1864, under selve Krigen, udvidet til det oprindeligt paatænkte Beløb af 4 Mill. Rdl., hvorved den udbudte Totalsum, 2 Mill. Rdl., overtegnedes med $\frac{1}{2}$ Mill. Da de nye Aktier kunde udstedes til 110 %, hvoraf de 10 % blev henlagt til Reservefonden, kom denne derved op paa den anselige Størrelse af 258,000 Rdl. (516,000 Kr.). Ved Slutningen af denne Periode var Indlaansmidlerne voxede til c. $6\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., medens Udbyttet i disse Aar svingede mellem 6 og $7\frac{3}{4}$ %.

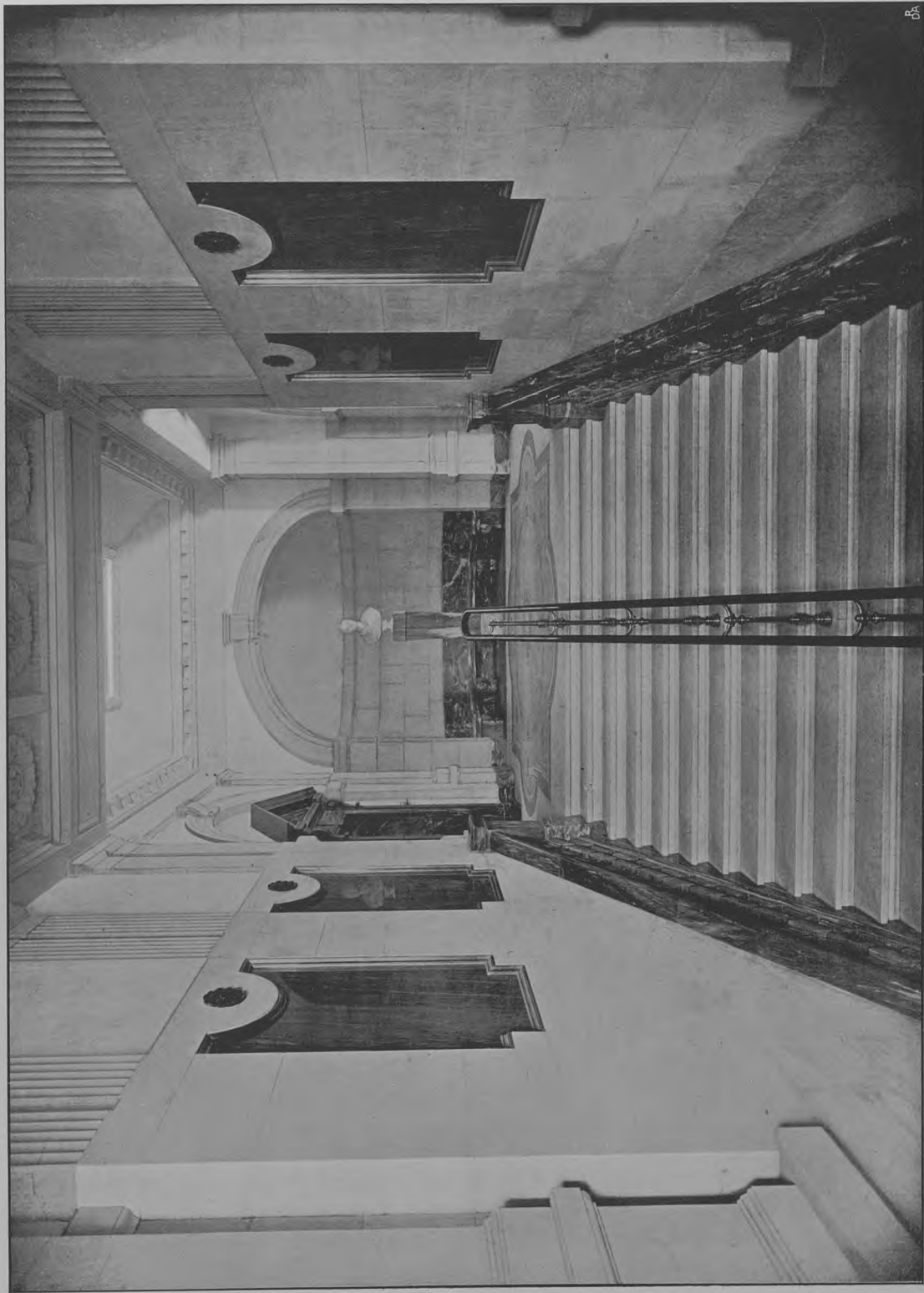
Tresernes Slutning betegner et Tidehverv i Bankens Historie, den jævne Fremgang afløses af et glimrende Opsving i rask stigende Tempo. Til gode Høst- og Kornudførsels-Aar herhjemme føjede sig ude Milliard-Aarenes gyldne Overflod. Det var Konjunktur-Aar, Forretnings-Aar, der var Vovelyst og Foretagsomhed oppe i Tiden — og nu startes da ogsaa Slag i Slag den Række af store, nationale Erhvervs-Foretager, som netop skyldes Privatbankens og Tietgens Initiativ.

Allerede i 1866 havde Tietgen medvirket ved Dannelsen af »Det kjøbenhavnske Sporvejsselskab«, da Krisen s. A. i London ved Overend Gurney & Co.s Fald hindrede den forudsatte Inddragning af engelsk Kapital. Ved et mærkeligt Skæbnens Træf gav det samme Firmas Standsning den indirekte Anledning til Stiftelsen af et andet af de Tietgenske Selskaber, nemlig selve »Det Forenede Dampskibs-Selskab«, som dannedes ved Sammensmeltningen af C. P. A. Kochs og Priors Rederier den 11. December 1866.*)

Samme Aar tog Tietgens Bestræbelser for at skaffe Danmark nye, bedre og billigere Telegrafforbindelser med Udlandet deres Begyndelse, og efter forskellige Genvordigheder fik de endelig i April 1868 fast Form ved Dannelsen af »Dansk-Norsk-Engelsk Telegraf-Selskab«, hvoraf foruden Tietgen Privatbankens Formand C. A. Broberg og dens Bestyrelsesmedlem O. B. Suhr var Medstiftere. Om Efteraaret fulgte Startningen af »Det Dansk-Russiske Telegraf-Selskab« — og den 1. Juni 1869 smeltedes disse saa sammen indbyrdes og med det i Norge stiftede »Norsk-Britisk Selskab« til »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«. I dette gik atter den 22. og 23. Februar 1871 et i Januar Aaret i Forvejen ligeledes af Tietgen, Broberg og Suhr m. fl. dannet Selskab op, nemlig det saakaldte »Store Nordiske China og Japan Extension-Telegraf-Selskab«, der ved Fregatten »Tordenskjold«s mindeværdige Togt til China 1870—71 havde ladet nedlægge de første Søkabler i Østasien.

Herpaa følger igen i 1872, ligeledes paa Tietgens Initiativ og med Privatbankens Medvirken Dannelsen af Aktieselskabet »Burmeister & Wains Skibsbygnings-Værft«, »Svitzers Bjærgnings-Entreprise«, »Det Kjøbenhavnske Bygge-Selskab« og »De dan-

*) Jfr. »Det Forenede Dampskibs-Selskab« 1866—91, Blade af den danske Skibsfarts Historie ved Jul. Schovelin.

OPGANG TIL BANKENS KONTOR

ske Sukkerfabriker«, ligesom ogsaa Banken i det samme Aar tog Del i Tilvejebringelsen af det Nordvestsjællandske og de Lolland-Falsterske Jernbaneanlæg.

Naar der til Indtægterne ved alle disse store nye Foretagenders Oprettelse og Financiering kom, hvad hine gode Aars økonomiske Liv og Handelsrøre indbragte Banken, var det intet Under, at den tjente stolte Penge. I 1871 var saaledes Fortjænnesten hele 722,000 Rdl., og Aktierne steg derfor til en saadan Højde, at det blev muligt at udvide Bankens Kapital fra 4 til 6 Mill. Rdl. og faa afsat de nye Aktier til en Kurs af 140, hvorved Reservefonden, der da var stegen til c. 363,000 Rdl., nu med ét Slag bragtes op til 1 Mill. Rdl. (2 Mill. Kr.), foruden at der til »Vindens og Tabskonto« henlagdes c. 175,000 Rdl. (350,000 Kr.) — og saa kunde der dog samtidig gives et Udbytte af 11 %! I 1872 gav dernæst Tegningen af det store franske Statslaan efter Krigen, hvorpaa Privatbanken var bemyndiget af den franske Regering til at modtage Subskription for Skandinavien, stor extra Provisions-Indtægt, og Udbyttet blev dette Aar $8\frac{2}{3}$ %.

Ogsaa paa anden Vis gav Bankens Trivsel og Fremgang sig i disse Aar Udtryk: i 1869 købtes Ejendommen Nr. 28 paa Kongens Nytorv, hvor »Østre Afdeling« aabnedes den 2. November 1870, det følgende Aar erhvervedes Hjørneejendommen Nr. 7 i Nygade, hvor »Vestre Afdeling« aabnedes den 1. Januar 1873.

Med 1873 fik man en Fornemmelse af de kommende Brydninger — direkte »berørte« vel Wiener-Krisen »ikkun i ringe Grad Handels- og Pengeforholdene hos os«, som det hedder i Bankens Beretning for Aaret, men det kunde dog ikke være andet, end der herhjemme listede sig »en Stemning af Usikkerhed« ind efterhaanden, og den stadig svingende Diskonto vanskeliggjorde ogsaa alle Bankdispositioner. Men det følgende Aar, hvori Banken deltog i det norske Statslaan af s. A., den svenske Rigshypothekbanks Laan og sammen med den i 1871 nystiftede Landmandsbank overtog 12 Mill. Kr. af det svenske Statslaan af 1872, gav igen rundelig Indtægt, saa Udbyttet kunde sættes til hele 8 %.

Dog dermed var »Nevadas flotte Dage« for denne Gang uigenkaldelig forbi, og de følgende Aar op til 1879 blev næsten noget af en Trængselstid for Banken. Der hvilede et stort og stadigt Tryk over hele Forretningsverdenen, alle Værdier gik ned, alle Kurser faldt — og under den almindelig raadende Misstemning i hele Erhvervslivet samledes nu alle Sortseere og Forsigtig-Petere, alle Tietgens Fjender og Misundere, alle »kloge Høns«, netop kloge nok til nu at finde et Korn, naar Tietgen før havde fundet hele Rigdoms-Dynger. De samledes i fælles Gnavenhed og Mistro overfor Privatbanken og Tietgens »Gründerier«, og paa Generalforsamling efter Generalforsamling ivrede man for at tvinge Styrelsen til at realisere en stor Beholdning af Telegraf-Aktier, Banken just var kommen i Besiddelse af, og hvis Kurs den samme Tvivl og Mistillid efterhaanden fik drevet kunstigt ned fra 274 Kr. (Pari: 180) til 120 à 130, skønt Selskabets Udbytte i disse Aar (1876—77) var $6\frac{3}{4}$ %, og Reservefonden siden 1874 var voxet med henimod 1 Mill. Kr. (fra godt $\frac{1}{2}$ til $1\frac{1}{2}$ Mill.). Banken maatte da ogsaa tilsidst afskrive o. 2 Mill. Kroner (500,000 + 1,600,000) paa sin Reservefond, der saaledes saa at sige helt gik tabt ($\frac{31}{12}$ 1875: 72,540 Kr.). 1878 lykkedes det Tietgen at afsætte de paagældende Aktier i Paris til en Kurs af 144 Kr. — nu staar de, som bekendt, i c. 430 Kr., og saavel »Store Nordiske« som saa at sige alle de øvrige »Tietgenske Foretagender« vides nu af alle at være de bedst mulige

EXPEDITIONSLOKALE

Kunder, en Bank kan ønske sig. Den efterfølgende Tid har saaledes forlængst slaaende godtgjort, hvor ussel og kortsynet hele hin Tvivl og Modstand var.

Men Modstanden blev brudt og Tvivlen bortvejret. Og siden da har Privatbankens Virksomhed, selv under de vanskeligste Forhold, altid og uforanderlig staaet under *Tillidens Tegn*.

*

*

*

Ikke saasart bedres Tiderne, før Tietgen strax tager lykkelig fat. I 1880 delta-ger Banken med Held i et norsk og svensk 4 % Statslaan, i 1881 stiftes »De danske Spritfabriker« og »Thingvalla Dampskibsselskab«, 1882 »Kjøbenhavns Telefon-Selskab«. Det sidstnævnte Aar kunde Banken fejre sit 25-Aars-Jubilæum i den trygge Følelse af vel overstaaede Genvordigheder — den gav d. A. 5½ % i Udbytte, dens Virkemidler var naaede op til henimod 40 Mill. Kr. fra de beskedne c. 4 Mill. Kr., hvormed der var begyndt, og til Trods for de den paatvungne store Tab, havde den nu samlet sig en ny Reservefond paa 224,000 Kr. og kunde hertil extra henlægge 50,000 Kroner.

De følgende Aar 1883—87 var de dalende Prisers og den faldende Rentefods Aar — Penge blev rigelige, Alverden converterede. I 1886 overtog Privatbanken 1/3 af de i Anledning af den danske Statsgælds-Convertering udstedte nye danske 3½ % Statsobligationer, og s. A. deltog den i en Række andre 3½ % Laan (svenske og norske Statslaan, Kjøbenhavns Kommune-Laan osv.). I 1887 nedsatte Banken den 12. Maj Diskontoen til 2½ % — et Lavpunkt, der indtil da var ukendt herhjemme. S. A. bistod Banken ved forskellige Converteringer af danske *Kreditforenings-Obligationer*.

I 1888 blev efter den lange forudgaaende Forretningsstilhed Handelsrøret igen livligere og mere indbringende, — Privatbanken gav strax 7 % og dannede en ny *særlig* Reservefond paa 125,000 (dens normale var da 534,000 Kr.). I 1889 steg Dividenden endog til 7½ % — samme Aar fulgte nye Converteringer af Kreditforenings-Obligationer. I 1891 aabnede Banken Tegning paa »De Forenede Bryggeriers« 5 % Obligationer og deltog i det 3 % russiske Statslaan, i 1892 endvidere i Kjøbenhavns Kommunes 4 % Laan af s. A. 1894 afsluttede den danske Stat ved Bankens Mellemløst et stort 3 % Laan, som den 18. December emitteredes i Paris og London og dér til Trods for den høje Kurs strax overtegnes flere Gange. Den derved skabte Pengerigelighed herhjemme muliggjorde saa atter den store Convertering af Kreditforenings-Obligationer, der fandt Sted i 1895, og hvori selvfølgelig ogsaa Privatbanken var engageret. Udbyttet blev hint Aar 7½ %.

Med 1896 begyndte en ny økonomisk Opgangs-Periode, der i rigt Maal kom Banken til Gode. Tietgen kunde dette Aar, mæt af Hæder og træet af Arbejde, trække sig tilbage med den Bevidsthed, at Privatbanken nu stod som en *Institution*, en klippefast og fremtidsryg Institution. Og de Aar, der er gaaede siden da, har da ogsaa alt tilfulde godtgjort, at den nye Æra bygger paa en sejrriig Traditions faste Fundament. I 1897 kunde Banken af sin Aarsfortjeneste, altsaa uden en Gang at ty til sin Extra-Reservefond, afskrive 600,000 Kroners Tab paa »Thingvalla«, og i 1898 kunde den paa samme Vis afskrive henvend 200,000 Kr. paa sin ombyggede Ejendom paa Kongens Nytorv og dog give 8 % i Udbytte. I 1899, Lock-out'ens Aar, kunde den, foruden atter at give 8 %, udvide sin Aktiekapital med 6 Mill. Kr.

BANKRAADSSAL

til 18 Mill. Kr., og af den ved Emissionen af de nye Aktier indvundne Netto-For-
tjeneste bringe sin Reservefond op til o. 3 Mill. Kr. — og samtidig købe »de sex
Søstre«! I 1900 deltog den i det 3½ % danske 12 Mill. Kroners Statslaan og i
Aktie-Tegningen til »Kjøbenhavns Laane- og Diskonto-Bank« og »Det Østasiatiske
Kompagni«, i 1901 i det 3½ % danske Statslaan paa 43 Mill. Frcs. og det 4 %
Kjøbenhavnske Kommunelaan paa 1,1 Mill. £ samt i Aktie-Tegningen til »Frederiks-
berg Sporvejs- og Elektricitets-Aktieselskab« m. fl. — 1902 deltog Banken i: det norske
3½ % Statslaan af 1902 paa 50,6 Mill. Frcs. og Kjøbenhavns 3½ % Kommune-Laan
paa 27,8 Mill. Frcs., ligesom den s. A. medvirkede ved Dannelsen af »Mogensens
& Dessaus Væverier« i Odense og Ordningen af Obligations-Laanet i »De kjøben-
havnske Sporveje«.

I 1903 udvidedes endelig Aktiekapitalen til 27 Mill. Kr., og med den indvundne
Overkurs bragtes Bankens Reservefonds op til o. 4 Mill. Kr., saa at nu den i sin Tid
tabte Reservefond ej alene er genvunden, men mer end fordoblet. At Banken ende-
lig ogsaa i de sidste to Aar paany har deltaget i en Række betydningsfulde Emis-
sioner, turde være Offentligheden i frisk Minde.

*

*

*

Privatbankens Historie afspejler tydeligere end nogen anden Banks herhjemme
— selv Nationalbanken ikke undtagen — de sidste halvthundrede Aars økonomiske
Bølgegang. Dette hænger sammen med, at dens Historie i højere Grad end nogen
anden af vore Bankers er falden sammen med *de danske Byerhvervs* Historie. Intet
andet Pengeinstitut herhjemme har grebet saa skabende, saa direkte medvirkende
ind i dansk Erhvervsliv — omgivet af en hel Flotille af stolte Foretagender er det
stævnet ind i det tyvende Aarhundrede.

Men medens Banken saaledes har blæst Livets Aande i mange selvstændige Skab-
ninger, har den selv sat sin Ære og sit Mesterskab i Begrænsningens Kunst: ved nemlig
kun at ville være en Bank, hverken Sparekasse eller Kreditforening, men netop slet og
ret en *Bank*. Just derved har den ogsaa naaet her i Hovedstaden at blive *Banken par excel-
lence*. Den har holdt strengt fast ved sit almene Samfundsformaal: »at fremme Handel
og Omsætning«, og heri, *kun* heri og *netop* heri, søgt sin Berettigelse og sin Fortje-
neste — »Fortjeneste« i Ordets dobbelte Betydning. Den har følt sig knyttet til *For-
retningsverdenen* og derfor gladelig overladt Landbruget og dets Pantelaan til Kre-
ditforeningerne, Forrentningen af de egentlige Sparemidler til Sparekasserne, i aaben
Erkendelse af begge disse Institutioners Fortræfflighed hver paa sit Omraade. Det
har overhovedet ikke været Privatbanken om at gøre blot at lave den mest mulige
Geschäft og skrabe de flest mulige Midler til sig — den har derfor altid
holdt sig fornem og velvillig tilbage fra al Filial-Deltagelse i den lokale Provins-
Omsætning, for saaledes ej at suge Købstædernes egne Kapitaler bort fra deres na-
turlige Virkefelt.

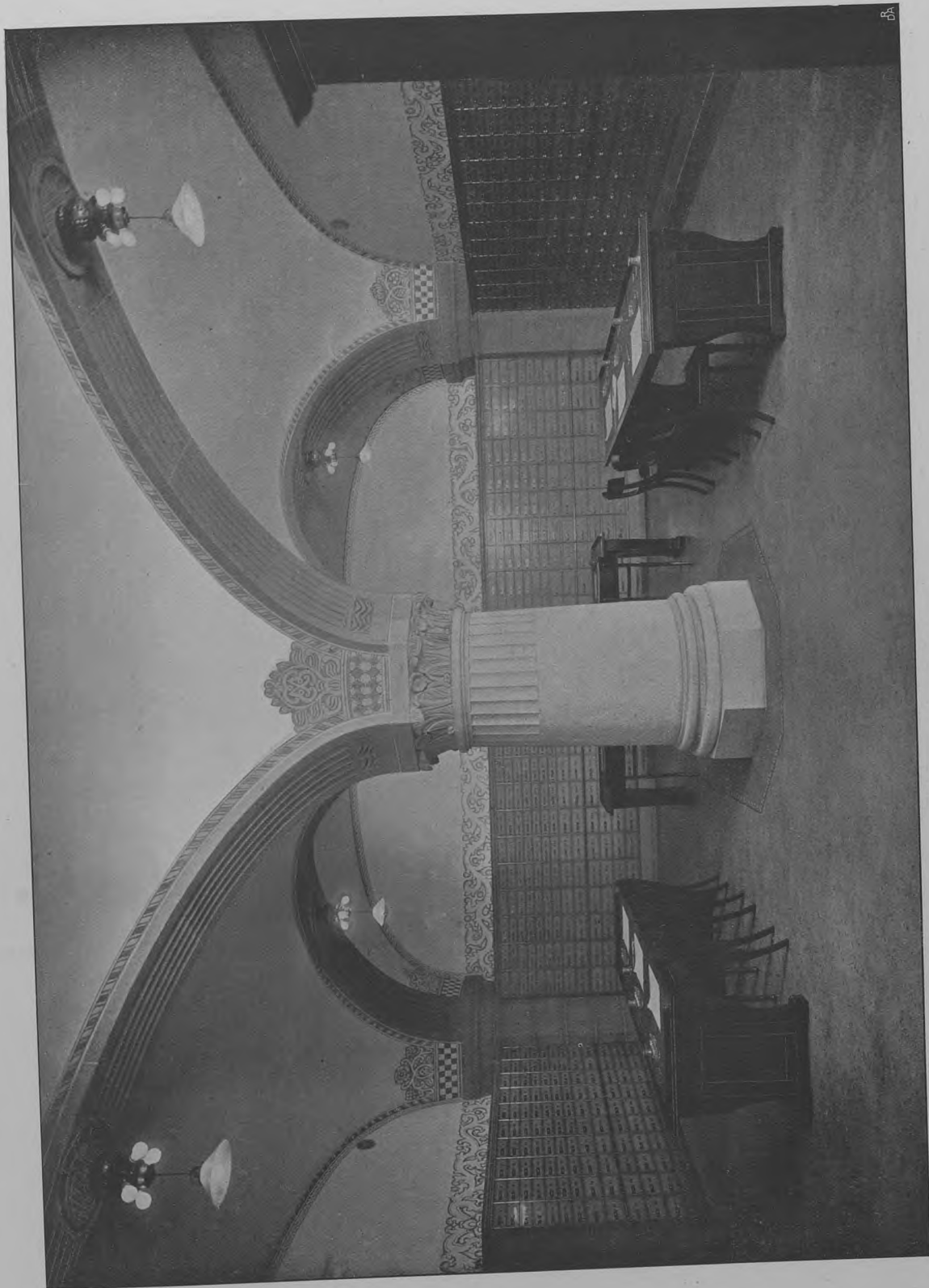
Og disse Tietgenske Principer er Banken da i sin sidste, Efter-Tietgenske
Fase forbleven lige tro, uden at lade sig hverken skræmme eller friste af andre
Pengeinstitutters Exempel.

*

*

*

Bankraadet bestaar f. T. af følgende Medlemmer: Etatsraad, Grosserer *Wm. Th.
Malling* (Formand), Hs. Excell. Justitiarius i Højesteret *P. F. Koch* (Næstformand),

BOX-HVÆLVING

Kammerherre, Godsejer *C. Castenschiold*, Etatsraad *Chr. Holm*, Grossererne *Gotfr. Halkier*, *Chr. Hasselbalch*, *V. Hoffding*, *H. Klitgaard*, Etatsraad *P. B. Kjær*, Højesteretssagfører *O. Liebe*, Etatsraad *H. P. J. Lyngbye*, Godsejer *Georg Sass*, Kammerherre, Hofjægermester *Hannibal Sehested*, Kammerherre, Kommandør *E. Suenson* og Administrator *Fr. Lassen Landorph*.

Direktionen bestaar af Etatsraad *J. Larsen*, Konferensraad *A. Heide* og Direktør *V. With*.

*

*

*

Efter i over en Menneskealder at have haft sit Hovedkontor paa Børsen, hvor man henflyttede i 1858, bor Privatbanken nu, som Alle ved, til Huse hos sig selv, i den nyopførte moderne Storbygning bag Christian IV.s gamle Børs.

Bankens egen Indgang er i Børsgade Nr. 4 & 6. Gennem et Forrum træder man ind i en Trappehal, hvis Vægge er beklædte med graagul Savonnière-Kalksten, medens selve Trappen er af Marmor, Trinene af *blanc clair* og Balustraden paa Siderne af norsk *antique foncé*. Den fører i ét Løb op til Stueetagen, hvor den ender i en kvadratisk Forhal, afsluttet med en halvcirkelformet Niche, der hvælver sig om og ligesom viger højtidsfuldt tilbage for *C. F. Tietgens* Marmorbuste.

Til venstre træder man derpaa ind i et 900 □ Alen stort Expeditionslokale, der strækker sig gennem hele Bygningens Dybde, og hvor saaledes Dagslyset vælder ind fra begge Sider. Salens Loft, der er delt i stukdekorede Felter, bæres af 6 Søjler og 6 Pilastre af poleret Granit med ciserede Bronzekapitæler, medens Væggene er udstyrede med 5 Alen høje Paneler af smukt udskåret Teaktræ.

Fra den Publikum forbeholdte Plads foran Skranken fører en Trappe ned til Parterre, hvor Coupons-Kontoret og Depot-Afdelinger er beliggende. Her findes tillige Bankens straalende oplyste Box-Hvælvinger, som stilfuldt ornamenterede samler sig om en vældig Granitpille, formet og udstyret som en dekorativ Kæmpe-Søjle. Langs Væggene er opstillet Staalskabe, afdelte i 1264 Rum af forskellig Størrelse til Udlejning.

I Tagrummet, beskærmet mod Ildsvaade ved Hjælp af en støbt Monier-Hvælving, er der indrettet Plads til Bankens Arkiv med Elevatorforbindelse til Banklokalet.

Bankens Pengehvælving staar ved en særlig Trappe i direkte Forbindelse med Expeditionslokalet, og i Trapperummet er anbragt en lille fiks elektrisk Elevator til Op- og Nedhejsning af Bøger og Kasser.

I hver Etage findes et rigeligt Antal lyse og luftige Toiletrum med flisebeklædte Vægge, og i Kælderen er indrettet en Cycle-»Stald« til 50 Cykler.

I selve Banklokalerne, med deres klare, lyse Præg af moderne Comfort og Snille, virker alt paa en Gang storladent og smagbehersket, fra det mindste Kontor-Værelse til selve Expeditions-Lokalet og Bankraadets festlige Samlingsal. Men det uforglemmeligste Indtryk, det man faar først, naar man kommer, og tager med sig derfra, naar man gaar — det er af *Tietgens* unge Imperator-Hoved i Bankens tempelligende Forhal.

Et Sejrens Symbol.

Jul. Schovelin.

DET GJENSIDIGE FORSIKRINGSSELSKAB „DANMARK“

TIL Trods for den saakaldte »store Brandperiode« herhjemme, som strakte sig fra 1725—28 og efter mange mindre Ildsvaader kulminerede i den vældige Ildebrand, der hjemsøgte Kjøbenhavn i 1728 og lagde to Femtedele af Staden i Aske, faldt det endnu en hel Menneskealder efter ikke den almindelige Mand ind med en Tanke, at Bohave dog lige saavel som Bygninger burde forsikres mod Brandfare. For *Huses* Vedkommende blev der allerede i Januar 1731 oprettet et gensidigt Brandforsikrings-Selskab for Kjøbenhavn ved en kgl. Anordning, og den 13. Januar 1761 blev der, ligeledes paa Regeringens Initiativ, stiftet et almindeligt gensidigt Brandforsikrings-Selskab for Bygninger i Købstæderne, i hvilket ogsaa Landboere fik Adgang til at indtræde med deres faste Ejendomme. Men af *Løsøre* blev ordentligvis kun de store Købmænds kostbare Varelagre forsikrede, og da dette kun kunde ske i Udlandet, var det ej alene omstændeligt og bekosteligt, men ogsaa ildeset af Myndighederne, saasom »Penge derved gik ud af Landet«. Fra Sukkerraffinaderiernes Side henvendte man sig derfor Gang paa Gang til Kjøbenhavns Brandforsikring for at bevæge denne til at overtage den hidtil i Holland og England tegnede Assurance paa raa og raffinerede Sukre, og da dette mislykkedes, fremkom der i Aarene 1760—70 forskellige Planer om Oprettelsen af et særligt Forsikringsselskab for »al Slags Købmandsgods«. I 1764 købte Baron H. C. Schimmelmänn Statens Sukkerraffinaderi og tog sig nu selv personlig af Sagen; men da det desuagtet viste sig umuligt at faa den almindelige kjøbenhavnske »Brand-Casse«s Modstand overvundet, brød han endelig i 1778 overtvært og fik udfærdiget en kgl. Cabinetsordre til det daværende Commerce-Collegium om at sørge for Dannelsen af et nyt, selvstændigt Assurance-Compagni for Brandforsikring af al Slags Købmandsgods, Varer, Møbler og Effekter i Staden Kjøbenhavn. Sagen blev fremmet i al Hast, og den 11. Maj 1778 dateret Octroy gav det ny Selskab Monopol for Hovedstadens Omraade. Som Compagniets første Direktører blev beskikkede Schimmelmänn, A. P. Bernstorff og Høegh Guldberg — mindre kunde det ikke være!

20 Aar efter fik det øvrige Land sin Løsøreforsikring ved Oprettelsen af »Det kgl. octr. almindelige Brandassurance-Compagni«, der dog ikke fik noget Monopol, men kun visse mindre Begunstigelser. Den nærmeste Grund til Stiftelsen heraf var vistnok de Misligheder, som gik i Svang ved de saakaldte »Møbel-Gilder« i Hertugdømmerne, en Slags smaa lokale gensidige Kasser, som ydede en fast Hjælp uden Hensyn til Værdien af de Brandlidtes Ejendele i Brandens Øjeblik, hvad der gav Anledning til Ildspaaættelser. Men selv bortset herfra syntes Tidspunktet heldig valgt, da en Række gode Aar havde forøget Landets rørlige Formue stærkt, og det kjøbenhavnske Compagni 3 Aar forinden var blevet rekonstrueret med Lethed efter en saadan Ka-

SELSKABETS EJENDOM, VESTRE BULEVARD 34

BRANDFORSIKRINGSAFDELINGENS EXPEDITIONSKONTOR

DB

tastrofe som den store Brand i 1795. Til Trods for, man saaledes skulde tro, der baade var Trang til Stede og Forretning at gøre, gik det dog i mange Aar kun meget smaat, og først en Menneskealder efter kom der ret Fasthed i Forholdene. Selskabet gik derpaa godt frem indtil 1847, thi vel blev der i Tidens Løb oprettet andre gensidige Foreninger rundt om i Landet, men disse holdt sig kun til de mindre Risikoer ude i Landdistrikterne og gjorde ikke Compagniet stort Afbræk. Nu kom imidlertid Krigsaarene, der skar bort af Forretningen i Hertugdømmerne, og samtidig blev der dannet flere nye Selskaber. Disse Selskaber var dels lokale, der kun virkede for en enkelt Del af Landet, dels centrale, der virkede over hele Landet. Blandt disse sidste var *Det gjensidige Forsikringsselskab »Danmark«*, der blev stiftet i 1861.

Tanken med dette ny Foretagende var at danne en gensidig Forsikringsforening, der vel blev ledet efter Forretningsprinciper, men hvor det ikke gjaldt om at tjene Penge til Andre, men udelukkende at lade al Fordel tilflyde selve Medlemmerne. Det var den daværende Direktør i Landbygningernes Brandforsikring, Bärthelson, som fik Ideen. Ved Loven af 4. Marts 1857 var der i den nævnte Brandforsikring blevet indført et Repræsentantskab, som skulde tage Del i Selskabets Styrelse, og hvorved man forberedte den Udsondring af Selskabet fra Justitsministeriets Ledelse og Overdragelse af den besluttende Myndighed til Forsikringen selv, som endelig fandt Sted den 1. April 1872. Det slog da Bärthelson, at der maatte kunne gøres noget lignende paa Løsøreforsikringens Omraade ved at skabe et større gensidigt Forsikringsselskab, som ejedes af Interessenterne selv, og som blev drevet forretningsmæssigt uden alt bureaukratisk Omsvøb. For *saa* vidt var man allerede begyndt saa smaat rundt om i Landet at slaa ind paa denne Vej, som der hist og her alt var dannet smaa gensidige Forsikringsforeninger, men disse havde kun en snæver lokal Betydning — Udslag som de var ikke af rationelle Forsikringsbestræbelser, men af hine Aars ejendommelige »Brandpolitik«.

Det var netop den Gang vanskeligt, især for Landets større Jordbrugere, at faa deres Kreaturbesætning, Inventarium o. lign. ordentligt forsikret, og da det folkelige Gensidigheds- og Selvstyre-Princip i Forbindelse med den smidigere Forretningsform virkede mere tiltrækkende end det Almindelige Brandcompagnis stive bureaukratiske Apparat, slog »Danmark« ej alene hurtig Rod, men vandt endog i Løbet af et Par Aar en stor Udbredelse.

»Danmark«s Udvikling havde dog været for impulsiv, og et Par større Skader, som ramte Selskabet i de nærmest følgende Aar, gav Anledning til Efterfordelinger, hvad der ganske naturlig i lang Tid hæmmede Lysten til at indtræde som ny Interessent. I 1864 bortfaldt imidlertid det kgl. octr. kjøbenhavnske Compagnis Monopol for Hovedstaden indenfor Voldene — før den Tid havde Københavnerne kun kunnet forsikre i »Danmark« paa den Maade, at de forsikrede den 1000 Dalers Mulkt med, som Brud paa Monopolet kostede — og i 1866 likviderede Købstadforeningen i Jylland, hvorved »Danmark« fik en rigelig Tilførsel af ny Forsikringer.

Sit egentlige Opsving daterer Selskabet dog først fra Halvfjerdsernes Begyndelse, da Grev *Sponneck* traadte til som Formand for Repræsentantskabet.

Grev Sponneck viste sig her som saa at sige overalt, hvor han tog fat, at være den rette Mand paa den rette Plads. En mærkelig Mand den samme Sponneck, maaske en af de mærkeligste, som Danmark har haft: *klar og fast*, det var hans to

LIVSFORSIKRINGSAFDELINGENS EXPEDITIONSKONTOR

herskende Egenskaber. Han var Frihandelsmand i 1838 — *da* var der noget ved at være det! Det var den Gang som at tage Tidens Syvmilestøvler paa og ile forud som Pioner, ikke som nuomstunder at sjokke en Menneskealder bagefter i et Par udtraadte Slæber. De Ideer, som Grev Sponneck gjorde til sine og gav Klarhed og Kraft i Tale og Handling et Liv igennem, var i hans Studieaar — Slutningen af Trediverne — *Fremtidens Evangelium*, vanskeligt at nemme, skulde man synes, for en »adelig Spradebasse«, en 25-aarig »Junker«, en nybagt Auskultant. Men Sponneck var intet af alt *det*, som Datidens Liberale i deres borgerlige Aandshovmod ansaa for uadskillelig forbundet med Adelskab og Grevetitel. Han mestrede Theori saa godt som nogen Professor, savnede end ikke en vis doktrinær Skarphed i Tanke og Form; men han havde tillige den uforlignelige Sans for Livets Realiteter, som af graa Theori skaber gylden Virkelighed. Han havde netop den klassiske Liberalismes Tro til Tanken, dens Stormænds Lethed og lykkelige Haand til at forme Idé til Plan og Plan til Praxis. Var Sagen først tænkt igennem og befunden rigtig, saa *kunde* den, ja *skulde* den saa sandelig udføres — der var ikke den dialektiske Dualisme i hans Sind, som lod hans nationalliberale Samtid tøve og tvivle i Udførelsens store Stunder og Afgørelsens vanskelige Øjeblikke. Hans Væsen var Vilje og Intelligens i een Støbning: netop det retlinede, det enkle og klare i Frihandelsideerne maatte tiltale ham — det, der laa for ham, var at bestemme Maalet, trække fra sit eget Stade den korteste Vejs lige Linie dertil paa sit Udkast og saa følge den planlagte Vej med en sammenbidt Haardnakkethed, der ikke tillod den mindste Afvigelse eller Bøjen til Side: Som han var af Skikkelse, var han af Karakter: tæt og fastsluttet og just saa myndig og selvsikker, som kun den *lille* Mand er det, naar han føler med sig selv, at han i *aandelig* Væxt er et Hoved højere end alt Folket — netop et *Hoved!*

I Brandforsikringsafdelingen lykkedes det efterhaanden, da Forholdene havde fæstnet sig, at opsamle en meget betydelig Reservefond, som naaede en Størrelse af over 3 Mill. Kr. Derefter var der dog igen en Række vanskelige Aar med store Skader — det er jo overhovedet *saa* paa dette Omraade, at Risikoen er stærkt svingende. Men i disse Aar viste det sig netop, hvor betydningsfuldt det var, at der intet Udbytte skulde gives, ingen Fortjeneste indvindes: man benyttede Reservefondens Midler til at staa disse Aar igennem uden at sætte Præmierne op, endsiges forlange Efterpræmier — og tvang derigennem de øvrige Brandforsikringsselskaber til ligeledes at holde deres Præmier nede paa nogenlunde det samme lave Niveau. Heri bestaar overhovedet »Danmark«s største Fortjeneste paa dette Forsikringsfelt.

»Danmark«s *Brandforsikring* er nu langt den største danske Løsøreforsikring, den tæller ialt 161,000 Forsikringer, de forsikrede Værdier løber op til det enorme Beløb af 830 Millioner Kroner, og Forsikringssummen stiger hvert Aar med 20 à 30 Mill. Kroner.

Blandt Brandforsikringsafdelingens Kunder kan særlig fremhæves Kongehuset og de fleste større Statsinstitutioner, de største Kommuner og de allerfleste af Landets Herregaarde, men ogsaa blandt de Industridrivende og Handlende har Selskabet overordentlig stor Udbredelse.

»Danmark«s Brandforsikringsafdeling har en aarlig Præmieindtægt af 1¼ Mill. Kr. og desuden Beholdningen af Kontanter og andre Værdier til Beløb af noget over 3 Mill. Kroner.

»Danmark«s *Livsforsikringsafdeling* er yngre og mindre end Brandforsikrings-

BRANDFORSIKRINGSAFDELINGENS BOGHOLDERKONTOR

afdelingen. Den blev først oprettet i 1872. Ideen til den kom fra nuværende Etatsraad Tvermoes, der kort forinden havde været kst. Direktør i Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871, medens Fenger var Finansminister; men to haarde Stene maler som bekendt ikke godt sammen, og det endte med, at Tvermoes brød ud. Han søgte da til Sponneck og forestillede ham, at det Princip, som var blevet gennemført i »Danmark«s Brandforsikring, ogsaa med Held lod sig overføre paa Livsforsikringens Omraade. Sponneck gik ind paa hans Idé, og den 1. Oktober 1872 aabnede »Danmark« en ny selvstændig Afdeling for Livsforsikring med særegen Fond, Ansvar og Regnskab. Der kunde heri tegnes alle Arter af Livsforsikring, baade med og uden Gensidighed, dog at de sidste Forsikringer ikke kunde faa Andel i det eventuelle Overskud.

I den første Snes Aar gik det kun langsomt fremad med Livsforsikringen, og i 1892 var der kun indtegnet en Forsikringssum af ca. 13 Mill. Kr., men siden da er det gaaet stærkt fremad, og Forsikringssummen er nu ca. 44 Mill. Kr., og Afdelingen har en opsparet Formue af over 8 Mill. Kr. Hvad der bl. a. har bidraget til denne raske Fremgang, er det livlige Initiativ, der har været udvist. Man har optaget moderne Administrationsmetoder og helt nye Forsikringsformer. Det var saaledes »Danmark«, der først begyndte paa den nu saa almindelige »Livsforsikring med Invaliditet«, det vil sige Livsforsikring, hvor Præmien ophører, naar en Forsikret af en eller anden Grund bliver arbejdsudygtig. Endnu mere Fortjeneste indlagde »Danmark« sig ved at indføre en Forsikring for saadanne svagelige Personer, som ikke kunde optages i de almindelige Forsikringsselskaber, og Selskabet stillede et anseligt Beløb til Disposition for denne ny Forsikring, som det ansaa for et filantropisk Foretagende og ikke for en Forretning; denne ny Forsikring vakte megen Opmærksomhed omkring i Evropa, og den er lykkedes særdeles godt. En anden ny Forsikring, som Selskabet har begyndt i de seneste Dage, er en Art Spareforsikring; dette er ikke nogen ny Forsikringsart, men den søges anvendt under nye Former og skal benyttes til at fremme Sparsommeligheden i Husmands- og Landarbejderklassen, navnlig for at gøre det muligt for de unge Landmænd at erhverve sig en »Statshusmandslod«.

»Danmark« er et gensidigt Selskab, der ejes og styres af sine egne Interessenter, og disse vælger et Repræsentantskab, en Repræsentant for hvert Amt, 2 for Kjøbenhavn og 1 for Frederiksberg, — desuden 5 Repræsentanter for Slesvig, thi »Danmark«, der oprettedes inden 1864, betragter endnu Slesvig som hørende til sit Omraade. Disse 27 Repræsentanter er Selskabets *Rigsdag*, i deres Haand ligger Selskabets Overledelse; de vælger et Udvalg af 11 Medlemmer, der danner et Bestyrelsesraad, som har den nærmere Styrelse af Selskabet, og disse atter en Direktion, som bestaar af 3 Medlemmer. Repræsentantskabets Formand er Amtmand for Frederiksborg Amt, Kammerherre, Baron Wedell-Wedellsborg, Bestyrelsesraadets Formand er Højesteretsadvokat Nulleman, og Direktionen bestaar af Etatsraad G. F. Tvermoes, Konferensraad, Dr. jur. V. A. Falbe-Hansen og cand. polyt. N. U. Holten.

Efter i over en Menneskealder at have boet til Leje i Stormgade har nu »Danmark« paa Vestre Boulevard, ligeoverfor Glyptotheket, bygget sig sit eget stolte Hus, en statelig Bygning, i hvis Ydre der hersker Ro og Harmoni, medens den pragtfulde Opgang og de indre Lokaler er prægede af Smag og Hygge.

SPAREKASSEN FOR KJØBENHAVN OG OMEGN

A^F Landets større *Pengeinstituter* er »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn« næst Nationalbanken Landets ældste og ærværdigste, — af Landets *Sparekasser* er den langt den største, henimod dobbelt saa stor som den, der i Størrelse følger lige efter (Bikuben) — Sparernes Tilgodehavende hos den har i de sidste Aar svunget om 100 Millioner Kroner, og denne ene Kasse rummer saaledes ikke mindre end $\frac{1}{7}$ af samtlige danske Sparekassemidler. Og kun tvende Kasser er *ældre*: Ærøskjøbings, der netop blev dannet 14 Dage før, og Fyens Stifts, denne sidste dog kun for saa vidt, som den i 1832 konstitueredes som en umiddelbar Fortsættelse af Odense Bys Sparekasse, der blev oprettet 1816.

Allerede i Sommeren 1819 henvendte Assessor i General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet *H. Bech* sig til daværende Etatsraad *Jonas Collin* og Dr. theol. *Mynster* og forelagde dem en Plan til Oprettelsen af en Sparekasse i Hovedstaden. Der var allerede den Gang Forbillede nok baade i Ud- og Indland, for Indlandets Vedkommende saaledes Hertugdømmerne. — Det lille Forsøg, der som alt nævnt i Forvejen var bleven gjort af fhv. Amtmand *Jens Benzou* i Odense, var kun halvt lykkedes, et 6 Aar før paa Grevskabet Holsteinborg lige saa lidt, og da Odense-Kassen i 1832 blev rekonstrueret, skete det netop efter den kjøbenhavnske Kasses Mønster. Dog det var ej heller mærkeligt, at det i de første to Aartier var en næsten umulig Opgave paa kongerigsk Grund at bevæge Folk til at *spare*, hvilket jo vilde sige: at gemme paa Pengesedler, hvis Værdi først op til selve Statsbankerottens Aar havde vist sig saa skæbnesvangert vigende og dernæst saa vaklende og vexlende, at en Rigsbankdalerseddel endog i 1819 gjaldt 90 Sk. R. M. i Marts og kun 60 i December.

Hertugdømmerne havde derimod lige siden 1788 haft en regelmæssig og stadig Cirkulation af god klingende Sølv mønt og altsaa et Pengevæsen paa fast Fod. Her fandt da derfor ogsaa Sparekasse-Institutionen saa meget tidligere en villig Jordbund: i Hamborg havde man i 1778 sat en Spare-»Indretning« i Forbindelse med en Forsørgelseskasse til Indsamling og Frugtbargørelse af Smaasummer fra Almuesfolk, og dette Exempel blev allerede fulgt i Kiel 1796 — to Aar før *Priscilla Wakefield* opretter Englands første Sparekasse i Tottenham. Herefter fulgte Altona i 1801, og just i Aaret 1819 blev der paa Foranstaltning af det saakaldte patriotiske Selskab i Slesvig-Holsten udgivet et Skrift om det engelske Sparekassévæsen, der siden 1798, men dog navnlig efter 1816 (da London fik sin første Sparekasse), var blomstret stærkt frem, og dette Skrift gav Stødet til, at i de følgende Aar næsten alle Byer i Hertugdømmerne fik hver sin Sparekasse. Højest rimeligt har det ogsaa paavirket *Bech* og bidraget sit til at sætte ham i Bevægelse.

De trende nævnte Mænd satte sig i Forbindelse med Generalauditor og Bankdirektør *P. Møller*, Etatsraad og Borgmester *Schäffer* og Præsten ved Trinitatis Kirke

Paludan. Efter at have gennemdrøftet og tilrettelagt Sagen, udsendte Stifterne en Indbydelse til at deltage i Foretagendet den 24. April 1820, og den 1. Maj aabnedes Kontoret for Indbetalinger i »de 32 Mænds« (Borgerrepræsentationens) Forsamlingsaal paa det nuværende Domhus.

Dette Skridt fra disse ansete og højtstillede Borgeres Side var tænkt og blev gjort som en *filantropisk* Gerning: det var helt udenfor deres Tanker at »gründe« et Pengeinstitut, nej, deres Mening og Maal var frivillig og gratis at ofre Tid og Kræfter paa at hjælpe »den tjenende Klasse« til at »forekomme Armoden« ved at føre den »tilbage til den ægte Sparsommeligheds Aand«, som Pengeforvirringen saa sørgelig havde svækket og maattet svække. Det har sikkert været som talt ud af deres Hjerter, naar Jens Benzons saa faa Aar før havde tilraabt Tjenestetyende og Daglejere i Datidens svulmende Sprog: »Henlægger nu herefter til en *samlet Nødskilning*, hvad I hidtil forødede til Næring for Eders Sanselighed, og værer derfor tarvelige i Eders Levemaade og Klædedragt, kappes ikke heri med de Rige, i denne ulige Strid maa I altid tabe, men kappes med dem i huslige Dyder, her kunne I altid overgaa dem, her kunne I, endogsaa overvundne, altid vinde«. Selv udtrykte de sig mere nøgtern: »hvor mange Fristelser er der ikke til at udgive de Penge, man bestandig har mellem Hænder? Man forledes kun altfor let til unødvendig Udgift«, og »hvor skulle Tjenestefolk med Sikkerhed og Fordel anbringe saadanne ringe Summer, der maaske ofte ikkun udgøre enkelte Mark eller Rigsdaler?« »At tilbyde de Sparsommelige en bekvem Lejlighed« hertil, var derfor netop »vort Formaal«, man vilde gøre Smaafolk »Sparsommelighed let«. Og ligesom man til dette almennyttige Formaalets Fremme selv gav sit Arbejde — Stifterne mødte personlig op hver Mandag og Onsdag Kl. 8—10 og varetog Kontorgerningen vederlagsfrit — saaledes fik man ogsaa hertil Statens og Nationalbankens Støtte, idet Midlerne af disse modtoges til 5 % Forrentning, for at Sparekassen derved kunde blive sat i Stand til, foruden at faa dækket sine Administrationsomkostninger, at yde sine Interessenter 4 % Rente. Sparekassen fungerede saaledes egentlig kun som en Slags Mellemmand mellem Publikum og de nævnte Institutioner.

Til Bestridelsen af de første Udgifter ved Etablering osv. indkom der ved frivillige Sømmensbud 1400 Kr., der saaledes blev den lille Begyndelse til Sparekassens Formue, og forskellige Medborgere, saasom Drewsen paa Strandmøllen og Bogtrykker Brünnicke, hjalp Kassen gratis til dens første Tryksager.

Tidspunktet for Kassens Aabning var for saa vidt særdeles heldigt, som Seddelkursen netop fra 1820 blev mere stadig og stigende, hvorved Sparsommeligheden atter fik fast Grund under Fødderne. At der under saadanne Forhold virkelig var Trang blandt Smaafolk til at faa deres Sparskillinger godt anbragte, viste sig strax: allerede den første Dag kom der hele 103 Indskud, og Aaret sluttede med et Indestaaende af c. 170,000 Kr., fordelte paa 1096 Konti, hovedsagelig stammende fra Tjenestetyende eller indsatte for Børn.

I de nærmest følgende Aar blev Tilstrømningen stedse større og større, saa at Arbejdet begyndte at voxe de 5 Direktører over Hovedet. Desuden blev den Maximalgrænse, som baade Statskassen og Nationalbanken havde sat for, hvor store Summer de var villige til at forrente for Kassen, Gang paa Gang overskredet og ganske vist udvidet paany, men hver Gang mindre villig: ved Udløbet af det 6. Regnskabsaar henstod der saaledes allerede c. 1 Mill. Kr. i Statskassen og c. $\frac{2}{3}$ Mill. Kr.

SPAREKASSENS EJENDOM NIELS HEMMINGSGADE 24

i Nationalbanken. Den sidstnævnte havde til en Begyndelse haft Brug for alt det Sølv, den kunde faa fat i, og derfor gerne modtaget Sparekassens rede Indskud — Seddelpengene gik i Statskassen —, men efterhaanden som Trangen til Sølvet tog af, blev den høje Forrentning mer og mer en trykkende Byrde for Banken. I Juni 1828 sagde den derfor ej alene »Stop«, men opsagde ovenikøbet et Par Hundredetusinde Rigsdaler til Udbetaling. Man prøvede at forhandle sig til Rette, men Banken blev ved sit: herefter vilde den kun give 3 % i Rente. Og dermed var da Sparekassen stillet overfor en hel ny Situation.

Bankens Holdning var i og for sig saa meget mere berettiget, som det stod Alle, ogsaa Sparekassens egen Direktion, fuldkommen klart, at der forlængst i stort Omfang var blevet gjort Brud paa den Forudsætning, hvorunder Forrentnings-Tilsgagnet var givet fra Bankens Side. Det havde jo, som vi har hørt, været Meningen at ophjælpe Sparsommeligheden i »de lavere Folkeklasser«, at frugtbargøre Fattigmænds Spareskærv. Men alskens Forrentningsfolk Byen rundt havde ikke været længe om at opdage, at den nye Kasse udmærket kunde bruges af dem til at skaffe sig gode Renter af de disponible Kapitaler, de ikke i Øjeblikket havde Brug for — den nu herhjemme saa almindelige Benyttelse af en Sparekasse *som Bank* var m. a. O. allerede den Gang i fuldt Flor, i hvilken Henseende man jo ogsaa vel maa erindre, at der intet andet privat Pengeinstitut fandtes. Nationalbanken gav slet ingen Rente af Folio, men satte man sine Penge ind i den *gennem* Sparekassen, fik man 4 % — det var *for* fristende. Ganske vist kunde der i Sparekassen kun indsættes 100 Kr. ad Gången, men denne og lignende Bestemmelser kunde jo altid med Lethed omgaaes, da det jo dog vilde vise sig praktisk ugørligt at inkvirere Indskyderne om deres Øjemed og Arten af deres Penge.

Fra Direktionens Side var man meget betænkelig overfor denne Udvikling, Aar efter Aar havde man i Bemærkningerne til Regnskabet formanet Almenheden om, at Sparekassen kun var til Opsamling af egentlige Sparemidler. Derfor syntes nu ogsaa Nationalbankens Vægning ved fremtidig at give højere Rente end 3 % ligesom at aabne en Slags Udvej: ved en radikal Rentenedsættelse maatte man kunne haabe »at blive de Indskud kvit, som ikke henhøre til Sparekassen«. Man besluttede sig derfor omsider til at afslutte Sparekassens 1. Afdeling, saa at ingen yderligere Indskud modtoges i samme, og den 1. Maj 1830 opsagdes alle Summer paa over 500 Rdl. (1000 Kr.) Sølv til Udbetaling, saa at kun Resten blev indestaaende til 4 %'s Forrentning. Den 11. Maj s. A. aabnedes derpaa en II. Afdeling, hvori Indskudene kun forrentedes med 3 % — altsaa den samme Rente, Kassen erholdt i Nationalbanken. Dette blev da kun muligt ved, at der allerede i de 10 forløbne Aar var opsparet en Fond paa c. 36,000 Kr., hvoraf Administrationsomkostningerne nu kunde bestrides.

Der blev herved ogsaa opnaaet en Nedgang i Sparekassens Indskudsmasse: i Treaaret 1830—33 gik den c. 219,000 Kr. tilbage. Da den 4 % Forrentning standsedes helt i 1837, gik atter Kapitalen noget ned, men derpaa begynder en rask Stigning, saa at den 7 Aar efter var voxet fra c. 2 Mill. til henimod det dobbelte.

Paa dette Tidspunkt besluttede man sig da til *selv at overtage Frugtbargørelsen af de indsatte Midler*: den 11. Februar 1844 vedtoges det i Direktionen, at der for Fremtiden skulde kunne gives Udlaan mod Prioritet eller haandfaaet Pant. Og hermed gaar altsaa Kassen egentlig først over til at blive en virkelig Sparekasse, et

HOVEDKONTORET

Ba

selvstændigt Pengeanbringelses-Institut. Dog i god Overensstemmelse med den Forsigtighedens Aand, som havde præget Institutionen fra dens første Dage, sørgede man for en lempelig Overgang: man tog til en Begyndelse kun Prioriteter, og endnu i 1844—45 var der ialt herpaa kun udlaant 142,500 Rdl. eller c. $7\frac{1}{2}\%$ af Sparernes samlede Tilgodehavende. Først 1858, da Statskassen definitivt ophørte med at modtage Penge fra Kassen til Forrentning, gik man helt over til selv at anbringe Midlerne, og en Del af disse blev fra nu af, foruden i de lige ovenfor nævnte Udlaan mod haandfaaet Pant, anbragt i Stats- og Kreditforenings-Obligationer eller andre lign. solide, rentebærende Effekter. Samtidig forhøjedes Indlaansrenten fra 3 til $3\frac{1}{2}\%$.

Kort i Forvejen havde Sparekassen da netop ogsaa lidt under en pludselig stor Tilbagegang i sin Kapital, idet Krisen i Slutningen af Aaret 1857 havde tappet den for noget over $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., hvoraf dog atter mer end Halvdelen strømmede tilbage inden Regnskabsaarets Afslutning (11. Novbr. 1858). Allerede i 1848 var Kassen bleven udsat for et lignende *run*, idet der som Følge af Krigen blev udtaget o. 1 Mill. Kr., hvoraf en betydelig Del i Løbet af kort Tid lige efter Oprørets Udbrud. Og ligesom man den Gang var kommen ud derover uden at ty til ekstraordinære Foranstaltninger, endsige fremmed Bistand, saaledes gik det ogsaa i 1857: blot ved strengt at holde paa sin statutmæssige Ret til 14 Dages Opsigelse, klarede man ved egen Hjælp stolt alle Udbetalings-Vanskeligheder.

Allerede i 1856 havde man maattet udvide Kontortiden til hver Dag fra Kl. 8—10, 1859 tog man desuden Lørdag Aften med fra Kl. 6—8. Det som Følge heraf forøgede Personale satte atter Kassen i Stand til fra 1861 at beregne Renten af Indskud fra *Dag til Dag*, hvorhos den daglige Kontortid samtidig yderligere udvidedes til fra Kl. 9—1. Samme Aar erhvervede man sig et eget Lokale: efter at have flyttet rundt i Byen, først 1843 fra Domhuset til Frederiksholms Kanal, saa 1845 derfra til Hjørnet af Raadhusstræde og Brolæggerstræde, købte man sig nu Ejendommen Hjørnet af store og lille Helliggejststræde, lod den nedrive og indflyttede sine Kontorer i den nyopførte Bygning ved Aarsskiftet 1862, med en Kontortid af fra Kl. 9—2 samtlige Ugens Dage samt desuden Lørdag fra Kl. 6—8.

Men det var ogsaa nødvendigt, at man satte Apparatet vel i Orden til at magte den Stigning i Forretningen, som nu tog sin Begyndelse. Fra c. 5 Mill. Kr. den 11. November 1860 steg Kapitalen til c. 7 Mill. den 11. November 1863, og efter at Krigen i 1864 var overstaaet, fortsattes de følgende Aar Opgangen saa støt og stadig, at Kassen ved sit 50 Aars Jubilæum i 1870 var naaet op til næsten 15 Mill. Kr., hvoraf dens egen Formue udgjorde 800,000 Kr. — Iøvrigt havde 1864 bragt Kassen dens eneste egentlige Krise: efter Erobringen af Als greb en saa almindelig Frygt det store Publikum, at der alene i Løbet af de tre Dage fra den 6. til den 8. Juli udtoges næsten $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. eller 6% af den hele Indskudsmasse, og hele Maanedens gav en samlet Nedgang paa o. 1 Million. Betegnende baade for Situationens truende Karakter og for Sparekassens grundmurede Anseelse er det iøvrigt, at Baron Carl Hambro, Chefen for det bekendte Bankierhus af samme Navn i London, øjeblikkelig tilbød Sparekassen at aabne den en Kredit af indtil 40,000 £ — og ikke mindre betegnende er det, at Kassen med Tak kunde afslaa dette velvillige Tilbud: ligesom tidligere lykkedes det den ogsaa denne Gang at staa Angsttiden igennem uden fremmed Hjælp.

I de derpaa nærmest følgende Aar skete der tvende væsentlige Begivenheder i

HØVEDKONTORET

DA

Institutionens Liv: 1866 blev Renten sat op til 1 Sk. daglig af 100 Rdl., hvorved Aarsrenten altsaa forhøjedes til $3\frac{4}{5}$ ‰, og 1868 flyttede Sparekassen over i sin nuværende Bygning, der i 1867 købtes af Selskabet »Kjæden« og ombyggedes til Kassens Brug. Den rivende Tilgang, som derefter fandt Sted, tvang allerede i 1872 til Indkøb af Naboejendommen, og derved fik man Plads til at forøge Lokalet til det dobbelte. Fra disse Aar er Kassens Karakter som et stort første Klasses Pengeinstitut fastslaaet: det oprindelige snævre Spare-»Indretnings«-Præg, hvorefter det kun gjaldt om Opbevaringen af Smaafolks Nødskillinger og Spareskærv, var slettet fuldkommen ud af Tidens Udvikling, og fra alle Samfundslag søger fra nu af forskellige Slags Kapitaler, med hvis Anbringelse Indehaverne ikke selv ønsker at have Ulej-

FREDERIKSBERG AFDELING

lighed og Risiko, i stor Stil og stigende Omfang til »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn«. Fra c. 8 Mill. Kr. i 1865 og 15 Mill. Kr. i 1870 stiger den samlede Indlaanssum til c. 55 Mill. i 1881—82.

Sparekasseloven af 1880 søgte at dæmme op for Tidens Strøm paa dette Omraade ved atter at faa draget sondrende Grænser mellem Banker og Sparekasser og reservere disse sidste for de egentlige Sparemidler. Men Forsøget var meget for spagfærdigt, det blev kun til Halvhed — og for en Sparekasse, der allerede var bleven saa vældig som den heromhandlede, kom Loven naturligvis ingensomhelst Rolle til at spille. Naar den opadgaende Bevægelse i Kassens Kapital standsede nogle Aar i Firsernes Begyndelse, da skyldtes dette udelukkende de daarlige Tider. Allerede 1885/86 — fra 1. April 1885 til 31. Marts 1886 — er der paany en Tilvæxt paa c.

4 Mill. Kr. (fra 56,₅ til 60,₇ Mill. Kr.), og derpaa tager Stigningen først for Alvor Fart. Særlige Begivenheder bidrog hertil.

I 1886 converterede Staten sine 4 % Obligationer til 3½ %, ikke mindre end for 155 Mill. Kr. blev paa en Gang opsagte til Udbetaling, og af disse forlangtes over en Trediedel udbetalt kontant. Af disse Masser af Penge, der saaledes kom mellem Hænderne paa Folk, havnede ikke faa i den følgende Tid i Sparekassen. Indlaanssummen steg fra 60,₇ Mill. den 31. Marts 1886 til

c. 74 Mill. Kr. den 31. Marts 1887
 c. 89 » » den 31. Marts 1888
 c. 92 » » den 31. Marts 1889

ØSTRE AFDELING

Det var navnlig i Kalenderaaret 1887, at Pengene ligefrem strømmede ind i Sparekassen: som Følge af den dalende Rentefod og den almindelige Converteringslyst blandt Grundejerne nedsatte Bikuben og Bankerne nemlig allerede den 1. Juli s. A. Indlaansrenten til 3 %, og Sparekassens 3¼ % maatte derfor nødvendigvis trække som en Magnet. Tilsidst blev da ogsaa Sparekassen nødt til at gaa ned med sin Indlaansrente: tvungen af Forholdene sluttede den endelig i Oktober 1888 sin 3. Afdeling og oprettede en ny Afdeling, hvori Indskudene kun forrentedes med 3 % — den saakaldte 6. Afdeling, da der i Mellemtiden forsøgsvis var bleven oprettet en 4. og 5. Afdeling for egentlige Sparemidler med Præmietillæg til Renten. Sin Tradition tro forhøjedes imidlertid Renten paany til 3½ % p. a. fra 11. November 1891, da Rentefoden atter var gaaet i Vejret. Men denne Stigning var kun forbigaaende, i Midten af

Halvfemserne skabte økonomiske Stilstands-Aar en rent overvældende Pengerigelighed, Renten trykkedes Verden over til et ukendt lavt Standpunkt — og i Foraaret 1895 maatte Sparekassen opsige samtlige i 3. Afdeling (til $3\frac{4}{5}\%$) indestaaende Kapitaler til Udbetaling eller eventuel Nedsættelse til $3\frac{1}{2}\%$. Under disse Forhold tyede atter nye Pengemidler i stort Omfang til Sparekassen, hvis $3\frac{1}{2}\%$ da ogsaa uvilkaarlig maatte virke sært fristende i Tider, hvor Statsobligationernes Rente gik ned til 3% , og $3\frac{1}{2}\%$ Papirer var over Pari.

Men Tiderne skifter. Forbavsende hurtig bragte et opblussende økonomisk Liv med den deraf fremkaldte Efterspørgsel i Forretningsverdenen efter disponibel Kapital Diskonto og Rente til atter at stige — og i 1899 kulminerede denne Bevægelse.

NØRRE AFDELING

Intet Under, at $3\frac{1}{2}\%$ under disse nye, glimrende Forhold nu pludselig maatte synes Mange et pauvert Udbytte — fra alle Sider lokkede jo nye Foretagenders Aktier og Obligationer med høje Dividender og rimelige Kurser, Bankerne ligefrem kappedes om at sætte Indlaansrenten op, og til Overflod havde vi Sommeren igennem en kæmpestor Lock-out, der tærede paa Smaafolks Spareskillinger. Tilmed satte Socialdemokratiet en taabelig Agitation i Gang mod den hæderværdige Institution — hvad der dog til Ære for den sunde Fornuft kun fandt ringe Sangbund hos Kassens Interessenter. Under disse sammenstødende Omstændigheder blev imidlertid Sparekassen lettet noget for den Overrigelighed af Kapitaler, der havde karakteriseret den umiddelbart forudgaaende Periode, og som ikke havde vist sig helt uden Ulemper. Da det nemlig i Tider, hvor Renten saaledes falder stærkt, ganske natur-

ligt er forbundet med Vanskelighed at finde fordelagtig Prioritets-Anbringelse i tilstrækkeligt Omfang, maatte en forholdsvis rigelig Del af de tilstrømmende Midler anvendes til Indkøb af rentebærende Papirer. Disses Kurs er netop i slige Tider høj, medens den omvendt, naar Diskontoen derefter paany stiger saa stærkt som herhjemme i Halvfemsernes Slutning, trykkes uforholdsmæssigt — og naar der da ovenikøbet skal realiseres af Effekterne for at skaffe rede Penge til Udbetaling, kan dette, særlig paa et saa lille Obligationsmarked som det danske, selvfølgelig kun ske med ligefremt Tab. I saa Henseende kom det imidlertid Sparekassen til Gode, at der ved hele den Forsynlighed, hvormed den i Aarenes Løb var bleven ledet, ej alene var opsparet en imponerende Reservefond (den $3\frac{1}{3}$ 1899 var den 8 Mill. Kr.), men desuden

AMAGER AFDELING

bestod en saa betydelig Del af Fondsbeholdningen som c. 16 Mill. af udenlandske Obligationer, hvoraf der altsaa kunde sælges uden Skade for det hjemlige Marked og tilmed uden nævneværdigt Kurstab. For de danske Effekters Vedkommende maatte imidlertid de dalende Kurser nødvendigvis faa Indflydelse paa Opgørelsen af Fondsbeholdningens Værdi, og blev Kurstabet for 1899—1901 afskrevet med 5,7 Mill. Kr. paa Reservefonden.

Det siger sig selv, at Kassen iøvrigt fulgte den almindelige Rentestigning i 1899: om Efteraaret aabnedes en ny Serie med 4 % Forrentning med en Maanedes Opsigelse, hvilken Opsigelse atter faldt bort efter $\frac{1}{2}$ Aars Forløb, hvorhos Renten for hele den indestaaende Kapital forhøjedes til 4 %. Først i Juli 1902 nedsattes den atter til $3\frac{1}{2}$ %.

Derefter er Reservefonden som Følge af indvunden Kursavance atter stegen til

3 Mill. Kr., og yderligere er der paa en særlig Konto til Imødegaaen af Tab ved Aktiver henført 1,7 Mill. Kr. Som Gaver i veldædige Øjemed er der fra 1860—1904 bleven bortskænket ialt omtrent 1 Mill. Kr.

I Aaret 1867 stiftede Sparekassen en særlig Pensionsfond for sine Embedsmænd — dennes Størrelse er nu 633,000 Kr.

I den store Opgangs-Periode, der begyndte i Midten af Firserne, kom man ind paa Oprettelsen af Afdelingskontorer i de fjernere liggende Stad-Dele, og dette er senere blevet fortsat, saaledes at der nu findes ialt 8 Afdelingskontorer spredte rundt omkring i Byen i tvende Halvkredse med Hovedkontoret som Centrum, nemlig Amagerbrogade 151, Falkonerallé 57, Nørrebrogade 198, Østerbrogade 17, Nørrebro-

FALKONERALLÉ AFDELING

gade 8, Johannevej 20, Gml. Kongevej 85, Brogade 5. Tre af disse Afdelinger er indrettede paa de kgl. Postkontorer og bestyres af de paagældende Chefer, dog selvfølgelig under Tilsyn fra Hovedkontoret.

Der indestaar ialt i disse Afdelinger 17,8 Mill. Kr.

Den nuværende Direktion bestaar af Hs. Excellence Justitiarius *P. F. Koch*, Justitiarius *J. Ipsen*, Etatsraad, Grosserer *Wm. Th. Malling*, Konferensraad *H. N. Hansen* og Direktør *G. A. Hagemann*. — —

Kun 15 Aar skiller nu »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn« fra dens 100 Aars Jubilæum. Fra en ringe og beskedne Begyndelse har den i sin lange Levetid støt og sikkert voxet en Kæmpevæxt og staar nu som et af Danmarks rigeste, solide og mest ansete Pengeinstituter.

KJØBENHAVNS HANDELSBANK

DET var D. B. Adler, som var Handelsbankens egentlige Stifter, og et Sammenstød af personlige Omstændigheder gav ham Grunden hertil.

D. B. Adler hørte oprindelig til den Kreds, som startede Privatbanken, og i mange Aar sad han da ogsaa i dens Bestyrelse. Et Tilfælde bragte ham imidlertid paa Kant med selve C. F. Tietgen. Denne havde i Januar 1864 afsluttet det Hambroske Statslaan i London paa 1,2 Mill. £ og skaffede senere til Krigens Fortsættelse en svævende Gæld i Holland paa 6 Mill. Gylden. Da denne skulde afvikles, henvendte David, som i Mellemtiden var bleven Finansminister, sig til D. B. Adler, med hvem Moritz Levy havde bragt ham i Forbindelse, og anmodede ham om at faa arrangeret et fast Statslaan. Dette lykkedes ogsaa D. B. Adler hos Huset R. Raphael & Sons, hvad han strax underrettede David om pr. Telegram. Det synes nu, efter hvad man bagefter kan skønne, at David i et Øjeblikks Distraktion, maaske nervøst overvældet af Begivenhedernes Tryk, har forputtet dette Telegram, eller det maa i hvert Fald paa en eller anden Maade være gaaet ham af Minde — nok er det, at da de hollandske Vexlers Indløsning staar for Døren, og der altsaa ingen Tid er at spille, modtager David, *efter* (og altsaa til Trods for) Afsendelsen af D. B. Adlers Telegram, et Tilbud fra Tietgen om at søge Forhandling med den preussiske Regering om Tilbagekøbet af den for Sundtolden stiftede Gæld. Da saa Adlers Brev, der bekræftede Depechen, indløb, og det faste Laan altsaa var i Orden (November 1864), var Sagen jo dermed afgjort og Finanserne bundne — og der blev da ikke andet tilbage for David end at tilbagekalde den Tietgen givne Fuldmagt pr. Telegram.

Det fremgaar klart nok af Tietgens »Erindringer«, der dog blev neddikterede nogle og tredive Aar efter, hvor denne Desavouering maa have gnavet paa hans Stolthed. Han tilgav aldrig David, — men heller ikke D. B. Adler gik Ram forbi. Det begyndte med, at Tietgen nægtede at lade sin Bank lombardere de nye danske Statsobligationer — hvad der den Gang, da Privatbanken var den eneste private Bank i Landet, virkelig *betød* noget. Herover blev Adler, der følte sig uskyldig i Forurettelsen mod Tietgen, højst piqueret, og mellem Bestyrelsesmedlemmet og Direktøren var der dermed skabt et skævt indbyrdes Forhold, hvorved to saa udprægede Personligheder i Tidens Løb maatte og skulde fjerne sig mer og mer fra hinanden. Var Tietgen bitter og stejl overfor en Mand, han opfattede som Modstander, var Adler paa sin Side lidet til Sinds at lade sig sætte Stolen for Døren, fyrig og opbrusende som han var, overhovedet et Heraklitisk Temperament, hvor alt var

strid Strøm og blussende Hast, baade Tanke og Tale, Indfald og Handling. Tilmed lignede de to Mænd hinanden i visse Henseender for meget, — hvad der ved slige Sammenstød maaske netop er det allerværste: begge var de klartskuende og dristige Mænd, Haanden før dem let til Hæftet, og Sværdet sad løst i Skeden.

Hertil kom, at Tietgen netop i de nærmest følgende Aar fik rig Lejlighed til at udfolde sit Væsen som den store Starter og Nyskaber, han var. Men herved blev da ogsaa hans Bank ført ind paa en Virkemaade, som greb *ud over* det rent bankmæssige, gik ud over den Kasserer- og Diskontør-Rolle, som efter Manges Mening netop ene var en *banker's* — og det var jo dog egentlig en Overførelse af engelsk Bankvæsen med dettes snævre Ejendommelighed, man i sin Tid havde ventet af Tietgen! Denne Opgave syntes da saaledes endnu at kræve sin Løsning, og just for D. B. Adler, der netop havde tilbragt sin Ungdom i London og indsuget sine Ideer i Fyrernes England, laa det derfor dobbelt nær at føle sig fristet til at tage denne Sag op. Det vilde vel ogsaa, saa rigt et Interesse-Liv Adler levede, have været ham utaa- leligt, om han havde følt sine Bevæggrunde som rent *personlige*: Modsætningsforholdet til Tietgen maatte ganske af sig selv skærpe hans Blik for, hvad der i dennes Bankstyrelse saglig set blev trængt i Baggrunden eller dog ligesom stillet i anden Række, fordi *Foretagenderne* nu en Gang var Tietgen det kæreste — saa vist som de jo ogsaa var hans *egne*!

Da Adler derfor tilsidst, ret ostentativt, traadte ud af Privatbankens Bestyrelse, kom han ganske naturlig ind paa Planen om at stifte en ny Bank, en egentlig *Diskontø- og Vexelbank* i stor Stil. Med udholdende Energi arbejdede han aarevis derpaa i al Stilhed, og i Foraaret 1873 blev endelig Værket færdigt.

Det gjaldt for Adler om to Ting: at Banken lige i sin Fremtræden havde baade *Midler* og *Mænd*, som imponerede. Der skulde højt ansete Mænd i Spidsen, og Aktiekapitalen maatte efter danske Forhold være betydelig. Privatbanken var begyndt med en Tietgen og to Millioner Daler, den ny Bank skulde begynde med to Nationalbankdirektører og otte Millioner Daler.

Virkelig lykkedes det Adler ej alene at bevæge baade Grev *W. Sponneck* og *A. E. Reimann* til at opgive deres høje Stillinger som Nationalbankdirektører for at indtræde i den ny Banks Direktion, men ogsaa at formaa daværende Statsgældsdir- rektør *Martin Levy* til at ombytte sit statsvigtige Embede med Posten som Direk- tør i den nye Privat-Bank. Unægtelig Navne, som vejede til, lodige Navne — saa der nu med Sandhed kunde tales om »Valuta, som Banken ejer«.

Men foruden den *personlige* »Valuta« skulde der, som sagt, ogsaa skaffes haand- gribelig Valuta i rede Mønt og det endog rigeligt. Tilmed kunde det danske Penge- marked slet ikke bruges hertil, da alt skulde foregaa hemmeligt, indtil Aabenbarels- sens Dag kom. Altsaa maatte der nødvendigvis tyes til Udlandet. Baade Adler selv og det ansete Bankierhus *Smidt & le Maire*, som blev draget med ind i de Indviedes snævre Kreds, havde nu ogsaa nok af fine udenlandske Forbindelser, saa der alt- saa for saa vidt intet var i Vejen, og Tiderne var desuden gode. Men Ulykken var, at just i hine »Gründeraar«, Halvfjerdsernes første, kunde de gode Tyskere ikke vel tænke sig at starte et saa stort Foretagende som det, her var Tale om, uden at *tjene* paa selve Stiftelsen. Det stemmede nu ikke rigtig med D. B. Adlers danske Forestil- lings-Kreds, vi skal nu altid være saa uegennyttige herhjemme, Begreberne *Sam- funds-Vel* og *gratis* synes os knyttede saa uløselig sammen. Men denne Gang hjalp

HANDELSBANKENS BYGNING PÅ KONGENS NYTORV

det nu ikke, Adler kunde gøre sig mild og vred, ligesom han lystede, Tyskerne stod fast paa deres — og vilde han Maalet, maatte han følgelig ogsaa Midlet. Stifterkredsen overtog da Aktierne selv paa egen Regning til Pari og udbød dem til 110 % — og trods Børsmanøvrer fra modsat Side lykkedes Coup'et, det udbudte Beløb blev tegnet og Gründer-Provisionen tjent. Der skumledes lidt herover i den første Tid, men da det første Regnskab viste 7 % Udbytte paa Aktierne, var jo dermed bevist, at Emissionskursen ingenlunde havde været for høj.

Det mærkeligste, man fristes til at sige ubegribeligste ved det hele, var dog imidlertid, at alle Forberedelserne var holdte saa hemmelig, at Tegningens Fremlæggelse blev en fuldkommen Overraskelse for *Alle* uden de Indviede. Tietgen vidste intet før samme Dag, Bomben sprang. *Dette* var Mesterstykket — den ny Bank stod der som tryllet frem af Jorden, et fuldfærdigt Millionforetagende, et Aladdins-Palads.

*

*

*

Den 18. April 1873 begyndte Banken sin Virksomhed.

Af de 16 Mill. Kr., hvortil Bankens Aktiekapital var bleven fastsat, blev de 60 % — altsaa 9,6 Mill. Kr. — indkaldt i Løbet af 1873, andre 15 % i 1875, hvorefter man var oppe paa 12 Mill. Kr. Resten kunde da efter den oprindelige Bestemmelse ikke indkaldes, førend Aktionærerne i to paa hinanden følgende Aar havde erholdt et Udbytte af 7 % af de paa Aktierne indbetalte Beløb.

Banken kom i sin Start netop lige op i gode Konjunktur-Aar, og den slog da ogsaa strax an. Allerede i 1873 blev der indsat ca. 45 Mill. Kr. paa Folio, 9½ paa Opsigelse, i 1874 arrangerede Banken Omdannelsen af Crome & Goldschmidts Fabriker til et Aktieselskab, overtog Pengetransaktionerne ved Anlægget af Randers-Grenaa-Banen og interesserede sig med 1½ Mill. Kr. i Oprettelsen af »Jydsk Handels- og Landbrugs-Bank«. Hermed var man kommen ind paa at udvide sit Virkefelt, og allerede det følgende Aar fulgte derfor Etableringen af Filialer i *Rønne* og *Odense*. Men allerede samme Aar begyndte Tilbageslaget mod Milliardtidens »flotte Dage« at blive føleligt, det trak op til trange Tider, og »af Hensyn til Tidsomstændighedernes Vanskelighed« skabte man derfor en Delcredere-Fond paa 40,000 Kr. »til Dækning af eventuelle Tab i 1876«. I Juli s. A. maatte da ogsaa den nysnævnte Jydske Handels- og Landbrugs-Bank likvidere, efter at Handelsbanken havde givet Tilsagn om samtidig at oprette to jydsk Filialer. Dette skete derpaa den 1. November, Filialen i Aarhus kom til at bære den ophævede Banks Navn som Firmamærke, Filialen i *Randers* dannedes under Firma-Navnet: Handelsbanken i Randers.

De to følgende Aar blev endnu mere trykkende, krævede med andre Ord endnu større »Tilbageholdenhed og Forsigtighed« i Bankens Dispositioner. Men dette stemmede jo netop saa saare godt, baade med Programmet og med *Reimanns* Natur: *hans* Evne var just at lodse sikkert i et snævert Farvand. Man holdt sig strengt til det bankmæssige, indlod sig ikke paa Vidtløftigheder og afskrev resolut ethvert Tab strax og helt: i Regnskabet for 1878 var det t. Ex. hele 143,515 Kr. protesterede Vexler, som blev bogført med de traditionelle 4 Kr.

Saa trygt et Tempo skulde nok give jævn Væxt og solid Fremgang. I 1874 havde Totalomsætningen været 306 Mill. Kr., 1881 var den 200 Mill. større, og paa samme Maade mer end fordobledes Foliomidlerne fra 1873—80, ligesom endelig

DET STORE EXPEDITIONSLOKALE SET VIA INDGANGEN

ogsaa Udbyttet i disse saa daarlige Landear var ikke mindre end $6\frac{1}{3}\%$. — Selv i den Række Stilstands-Aar, som derefter varede ved lige op til 1888, ser vi den samme støtte Styrekunst stadig holde Bankens Fortjeneste oppe omkring en $5\frac{1}{2}\%$ Procents Dividende, endda Handelsrørets slæbende Gang forringede Omsætningen i alle Bankens Forretningsgrene ikke helt lidt. Nedadgaaende Vareprisers Tryk paa Produktion og Handel i Forbindelse med et Par slette Høste bragte vel i Kulminations-Aaret, 1885, ogsaa Handelsbanken store Tab — Udbyttet blev d. A. kun 4% — men den af de daarlige Tider skabte Pengerigelighed og abnormt lave Rentefod herhjemme gav dog Banken delvis Erstatning: i 1886 og 1887 var nemlig Diskontoen til Tider højere i Udlandet, saa at der med Fordel kunde købes større Poster af lange Vexler i England og Tyskland. Dividenden blev da ogsaa i disse to Aar 6 og 5% .

Med det sidstnævnte Aar begyndte ogsaa *Convertingerne*, og dermed aabnedes der paany vore Banker Lejlighed til ny Fortjeneste. Handelsbanken deltog i de fleste af disse Laane-Operationer, navnlig ogsaa i den store Kreditforenings-Converting af 1889.

Nogle Maaneder herefter begyndte iøvrigt, som naturlig Følge af det genvakte Røre i Forretninglivet, Diskontoen at stige efter i $3\frac{1}{2}$ Aar at have været nede paa 3% . Da desuden Høsten saavel i 1888 som i 1889 var mindre god, krævede vor hjemlige Fedevare-Produktions stadige Stigning en usædvanlig stor Import af Korn og Foderstoffer til helt hen i 1890, hvad der yderligere bidrog til at formindske Landets flydende Kapital og drive Diskontoen og Kurserne paa fremmede Valuta'er i Vejret. Med stor Dygtighed udnyttede Handelsbanken — hvori nuværende Etatsraad Damm var indtraadt som Direktør efter Sponneck og Reimanns Død henholdsvis i 1887 og 1888 — disse Aaringers Situation: 1890 var saaledes Købet af Sterling-Vexler 809,000 £ mod 389,000 £ i 1888, af Mark-Vexler $5\frac{1}{2}$ Mill. mod $1\frac{1}{8}$ i 1886, af svenske og norske Vexler $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr. mod 872,000 i 1887, endelig af Francs-Vexler 819,000 Fres. mod 194,000 i 1888. I 1891 bragte den af det russiske Kornudførsels-Forbud fremkaldte Spekulation paany overdrevne Tilførsler og Oplagring af Kornvarer, Diskontoen steg til $5\frac{1}{2}\%$, og Begæret efter fremmed Valuta var ligeledes umaadeligt, — Markkursen naaede tilsidst op over Guldpunktet. Handelsbanken, der i 1888 havde disponeret over c. $24\frac{1}{2}$ Mill. Kr. hos sine fremmede Korrespondenter, i 1889 omtrent over det dobbelte, kom under disse Forhold i 1891 op paa o. $68\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Samtidig var Købet af Sterling-Vexler 916,000 £.

Det skal strax her tilføjes, at hele denne Udvikling af Bankens *Valuta-Forretning* siden da er bleven uafbrudt fortsat i samme Stignings-Tempo. Allerede da Direktionen i 1898 fremlagde Regnskabet for Bankens 25. Aar (1897), kunde den med Stolthed henpege paa, hvorledes Omsætningen i fremmed Valuta aarlig udgjorde c. 150 Mill. Kr. eller $\frac{1}{4}$ af Værdien af Landets samlede Ind- og Udførsel. Man var da for Købet af Sterling-Vexler naaet op til $1\frac{1}{2}$ Mill. £, for Francs-Vexler til $1\frac{1}{2}$ Mill. Fres. og havde for Mark-Vexler og Vexler paa Sverige-Norge i 1895 været oppe paa henholdsvis $10\frac{1}{4}$ Mill. Rm. og 10 Mill. Kr. Det sidstnævnte Aar, ligesom ogsaa i 1893, havde Banken da ogsaa kunnet benytte den, særlig i Tyskland, noterede høje Rente til ret indbringende Report-Forretninger. Siden disse Aar er imidlertid Stigningen stadig vedbleven, saa at Bankens Køb af Sterling-Vexler nu drejer sig om et Beløb af o. 3 Mill. £, af Reichsmark om $34\frac{2}{3}$ Mill., af Francs o. $2\frac{1}{5}$ Mill. — end-

EXPEDITIONSSLOKALET

videre: svensk-norske Vexler for 17 Mill. Kr., hollandske Gylden-Vexler for henimod $\frac{1}{2}$ Mill. Fl. og Dollar-Vexler for 133,000 \$. Desforuden var i 1904 *Ind-* og *Udbetalingerne* i Sterling: 3,086,000, i Mark: 38,3 Mill., i Kr. (Sverige-Norge): 2,4 Mill., i Francs: $5\frac{1}{3}$ Mill., i Fl. 489,000, i \$ 230,000. I Forbindelse hermed skal endelig nævnes, at Banken i 1904 til udenlandske Korrespondenter har remitteret næsten 230 Mill. Kr. — eller $4\frac{1}{2}$ Gang saa meget som i 1890 og næsten 10 Gange saa meget som i 1888.

Naar hertil endvidere kommer, at der i 1904 blev *diskonteret* indenlandske Vexler til et Beløb af 67,4 Mill. Kr. imod 20 Mill. i 1890 og knap 10 Mill. i 1887, og ved Aarets Udgang var *udlaant* o. $34\frac{1}{4}$ Mill. Kr. i løbende Regning og 3,1 Mill. Kr. mod Haandpant mod kun henholdsvis 8,2 og 1,9 Mill. i 1890, saa vil man se, at det saaledes er en kolossal Fremgang, der i den sidste halve Menneskealder har fundet Sted i Bankens Virksomhed. Men i dette Tidsrum er da ogsaa dens *Virkemidler* blevne stærkt forøgede. Paa *Folio* indestod der i Gennemsnit af 1904 2,6 Mill. Kr. eller over 1 Mill. mere end i 1890, paa *Indlaans-Konto* 3,6 Mill. Kr. mod 2,3 Mill. Kr. Dernæst er Aktiekapitalen bleven udvidet hele to Gange, først i 1898 med 4 Mill. Kr., der forlods tilbødes de gamle Aktionærer til en Kurs af 115 %, dernæst i 1904 med nye 4 Mill. Kr., der fremlagdes til Tegning af de ældre Aktionærer til en Kurs af 120 %. I Modsætning til Fremgangsmaaden ved Bankens Stiftelse kom Kursavancen ved disse Transaktioner Bankens Reservefond til Gode, som herved begge Gange blev forøget med henholdsvis 600,000 Kr. og 800,000 Kr., — den er nu i Tidens *Løb* voxet op til hele $3\frac{1}{2}$ Mill.

Det vil iøvrigt være i forholdsvis frisk Minde, hvorledes der fra nogle Aktionærers Side i 1897 blev gjort Forsøg paa ved Domstolenes Hjælp at faa de nye Aktier udleverede til Parikurs; ved Højesterets-Dom af 25. Maj 1898 blev imidlertid Generalforsamlingens Beslutning godkendt og det nævnte Krav afvist.

Den glimrende Fremgang i Bankens Virksomhed, som særlig karakteriserer de sidste 15—16 Aars Periode, hvori Etatsraad Damm har forestaaet Ledelsen, har desuden igennem hele dette Tidsrum været *uafbrudt*. Tiderne har i disse Aaringer været skiftende: efter Converterings-Perioden omkring 1888 blev Penge atter knappe og Diskontoen stigende, der tæredes paa Landets flydende Kapital, og Opsamlingen i Landet af Sparemidler gik tilbage (1892). I de nærmest følgende Aar skaffede et stort Salg af danske Værdipapirer til Udlandet atter Luft, Penge blev atter rigelige, og i Slutningen af 1894 kunde den danske Stat afslutte et 3 % Laan i Paris til en efter vore Forhold høj Kurs. Dermed var Signalet givet til almindelig Rentenedsættelse først for de offentlige Fonds Vedkommende, dernæst for private Gældsfordringer. I 1895 deltog Handelsbanken sammen med de 3 andre kjøbenhavnske Handelsbanker i den store 300 Millioner Convertering af vore Kreditforeningsobligationer, der lykkedes over al Forventning. Samme Aar overtog Handelsbanken sammen med nogle tyske Banker Københavns Kommunes nye 3 % Laan paa $12\frac{1}{2}$ Mill. Kr. I 1896 begyndte atter Renten at stige i Udlandet, medens blomstrende Erhvervsvirksomheder i Landet lagde overdrevent stærkt Beslag paa Bankernes disponible Midler. I Løbet af 1897 steg efterhaanden den hjemlige Diskonto-Sats til 5 %, men et nyt 3 % Statslaan i November paa 72 Mill. Kr. bragte atter Forretningslivet Lettelse. 1898, der ligeledes var et godt Aar, med stor Byggevirksomhed, stillede atter store Krav til Bankerne, men Handelsbanken havde jo

DIREKTIONSVÆRELSET

netop ogsaa da faaet nye Virkemidler (jfr. ovf.). I 1899, Lock-out'ens Aar steg endelig Diskontoen i Oktober helt op til 6 à 6½ %, hvad der forøvrigt i stort Omfang drog Sparemidler til Bankerne. Ogsaa i 1900 hvilede den høje Rente tungt paa Forretningslivet, først i 1901 gik Diskontoen igen ned og naaede efterhaanden 4 %, hvor-

BANKENS FILIAL I ODENSE

hos Obligationssalg og ny Kommune- og Statslaan i Udlandet paa c. 50 Mill. Kr. tilførte Landet nye disponible Midler. I de sidste Aar har Pengemarkedet atter været roligt, Diskontoen forholdsvis lav, og Landbrugets gode Indtægter har støttet det økonomiske Liv herhjemme. Og saaledes har altsaa i disse Aaringer Pengerigelighed vexlet med Pengeknaphed, Rentestigning med Rentefald, gode Tider med slette, men under alle disse skiftende Forhold og Faser har Handelsbankens Virksomhed, som

sagt, været i støt og stærk Fremgang. Og dette har da ogsaa givet sig sit konstante Udtryk i god Fortjeneste og højt Aarsudbytte. I 1888, da der fandt ekstraordinære Afskrivinger Sted, var Aktionærernes Dividende $4\frac{1}{2}\%$, derpaa steg den de følgende 4 Aar til $5\frac{1}{2}\%$, 1893 til $5\frac{3}{4}\%$, var 1894—96 6 à $6\frac{1}{2}\%$, 1897—1902 $6\frac{3}{4}\%$ og de sidste 2 Aar 7% .

* * *

Foruden de ovennævnte Filialer har Banken i 1881 oprettet en Filial i Horsens, der overtog den lokale Banks Forretninger, dernæst i 1885, da Banken blev

EXPEDITIONSLOKALET I ODENSE

Kommissionær for de jyske Landejendomsbesidderes Kreditforening i Viborg, en Filial sammesteds, endelig i Juni 1898 en Filial i Esbjerg.

Handelsbankens Filialer har en særegen og selvstændig Karakter og er da derfor ogsaa gaaet ind i Bevidstheden i de paagældende Købstæder som lokale Banker. De vil i dette Værk blive særlig omtalte hver i sin Bys Afdeling.

* * *

Der kunde med Lethed nævnes en Del større Aktieselskaber, i hvis Tilblivelse Banken har haft Del, men som det noksom vil fremgaa af det foranstaaende, er det ingenlunde Startervirksomhed, der nogen Tid har ligget Ledelsen særlig paa Hjerte. Naar det er Rembours- og Valuta-Forretningen, som under Styrelsens kyn-

dige Røgt og Pleje især er blomstret saa frodig op, saa er det netop, fordi den Op-gave, man har sat sig og gennem Aarene løst med stigende Held, har været: at skabe en Institution, som virkelig kunde være *Formidler* for *Handelsomsætningen*, — saaledes at Banken fuldt ud kunde siges at svare til sit Navn: *Handelsbanken*. Denne Tradition, hvis Hævdelse har været Bankens Stolthed og Styrke, bragte vel omkring Firsernes Midte for en Tid Træghed og Stilstand ind i Organismens Liv, men efter at Etatsraad Damm paa dette Tidspunkt var traadt til, har netop den samme Traditions frugtbare Fortsættelse i rigt Maal gengivet Banken det, som be-tinger al sand Levedygtighed: *Væxt* og *Udvikling*.

BANKENS FILIAL I AARHUS

Bankens Bestyrelsesraad bestaar for Tiden af d'Herrer Justitiarius *J. Ipsen*, For- mand, Grosserer *E. le Maire*, Næstformand, Grosserer *L. J. T. Grøn*, Hofjægermester *C. C. S. Greve Danneskjold-Samsøe*, Kammerherre *Chr. Treschow*, Grosserer *N. C. Carøe*, Kammerherre, Lehnsbaron *C. F. A. Juul-Rysensteen*, Etatsraad *Claus L. Smidt*, Kammerherre, Greve *Chr. Moltke*, Grosserer, Konsul *Johan Hansen*, Gaard- ejer, Folketingsmand *M. P. Blem* og Grosserer *Axel Goldschmidt*.

De nuværende Direktører er d'Herrer Etatsraad *P. N. Damm*, *G. Døcker* og *Henry Tegner*. — Underdirektør er Herr Overretssagfører *Einar Damm*.

*

*

*

I 1888 købte Handelsbanken det saakaldte Erichsenske Palais, den af Danmarks største Bygmester, vor uforlignelige Harsdorff, opførte Bygning paa Kongens Ny-

torv, som er en af Hovedstadens faa arkitektoniske Prydelser. En nænsom og be-
kostelig Restauration har sat denne gamle, smukke Ejendom saaledes i Stil og Stand,
baade udvendig og indvendig, at den nu i Ordets bedste Betydning fremtræder som
et virkeligt *Palais*. Stolt og statelig havde ogsaa hin gamle Købmand, som var dens

EXPEDITIONSLOKALET I AARHUS

Bygherre, tænkt sig, at den skulde virke — en Hymne i søjlesmykket Sten og Mur
til *Handelsaanden*, som skaber »*Paix et abondance*«.

Paix et abondance, saaledes lyder Mottoet, »Ledemotivet« vilde vi nu sige, paa
et af Dørmalerierne fra Erich Erichsens Tid, der er anbragt i Handelsbankens Tale-
værelse. Bygherren lykkedes det ikke at faa disse To føjet varigt ind i sit eget Liv
— først hundrede Aar efter skulde det forundes en *Handelsbank* at fylde Handels-
mandens Hus med den Aand, til hvis Tempel det just blev bygget.

DET KGL. OCTROYEREDE SØ-ASSURANCE- COMPAGNI

DET var Anno 1726, den 25de Aprilis, at en Del velædle og velbyrdige Kjøbmænd og Negotiantere vare forsamlede i Diederich Hooglants Sal udi hans Hus ved Gammelstrand.

Og her blev det dem da højtideligen tilkjendegivet, at den Kongl. Majestæten, deres Allernaadigste Arve-Konge og Herre, Frederik IV, allerede for 5 Dage siden, den 20de April, havde tilstaaet Oprettelsen af det kgl. octroyerede kjøbenhavnske Sø-Assurance-Compagni.

Man skred da til Selskabets Konstituering, lejede Hooglants Sal »og Stuen næst derved« til Lokale foruden et »Kontor paa Børsen«, — ifølge en gammel Tradition var den Hooglantske Ejendom netop beliggende sammesteds, hvor Compagniet nu har til Huse.

Og derpaa enedes man sluttelig om »jo før, jo beder at begynde« — »saasom Aarsens Tid nu er paa det Yderste paahaands.«

*

*

*

1726 var et i mange Maader for Danmark »mærkværdigt« Aar. Fra dette Aar daterer sig egentlig først Kjøbenhavns Opsving som Handelsby.

1726 indførtes nemlig Kreditoplaget, som fra først af kun var en Hovedstads-Institution. Samme Aar fik desuden Kjøbenhavn Eneret paa Handelen med de saakaldte »4 Species« (Vin, Druebrændevin, Salt og Tobak). Endelig udbrød Møntstriden med Hamborg, hvad der ved Aarets Slutning førte til et i lange Tider opretholdt Indførselsforbud overfor Hansastaden, til stor Gavn for den direkte danske Handel.

Allerede to Aar efter kunde Holberg skrive: »Nu ere da de gamle Anstødsstene afvæltede, de gamle Hindringer, som standsede Negotien i sin Fart, skaffede af Vejen. Vores Mønt er sat paa en bedre Fod, vor Kommercie i bedre Stand, og vor Seilads, som ved Tidernes Besværlighed var hemmet, er bragt paany igjen i Fart. Vi beseiler nu med egne Skibe Frankrig og Spanien; vi henter med egne Skibe fra første Haand alle de Varer, vi behøve. En Del af vore Naboer, som fandt deres Regning ved forrige Tilstande, ser vel surt dertil, men den danske og norske Mand er munter og vel tilfreds.«

Alt dette var allerede i Gære eller under Forberedelse i Begyndelsen af 1726 og vakte livligt Røre i den kjøbenhavnske Handelsstand. Der gik som et Pust af Forventning hen over Landet, det følte af rette Købmænd instinktmæssig, at Opgangstider forestod.

Som et første Udslag heraf var det da netop, at man i Hovedstadens lille Handelsverden fattede Planen om at faa dannet et Societet for Søforsikring. Den 13. Februar nedsattes der et Fem-Mands-Udvalg til at forberede Sagen, den 1. Marts havde dette allerede et Udkast til Vedtægter for sligt et nyt Assurance-Selskab færdigt, fik det samme Dato underskrevet af Stadens »Grosserere og Negotiantere« (allenfals de fleste og sikkert nok alle de betydeligste), hvorpaa det indsendtes til kgl. Approbation sammen med en Ansøgning om en Octroy, for ved Indrømmelsen af et Privilegium eller Monopol at faa sikret sig den danske Koffardifart som fast Kunde. Og saa vel vidste man at tale sin Sag for Majestæten, den kloge Kong Frederik, at man forholdsvis hurtigt fik, hvad man ønskede.

Sø-Assurancen er, som bekendt, den ældste af alle Forsikringsformer — naturligt nok, thi hvor var vel, især i gamle Dage, Farer og Uhelds overvældende Følger for Enkeltmands Formue mere øjensynlige end ved Søhandelen? Kunde man ikke faa sin Risiko dækket — ikke mindst overfor Søens ligefremme Røvere — indsa man snart, at al Skibsfart kun blev et eventyrligt Vovestykke.

Længe havde dog Forsikringstanken en haard Kamp at kæmpe med den middelalderlige Romerkirkes Aagerlove, men i det 14. Aarhundrede faar det praktiske Livs bydende Krav Overmagt i Middelhavslandene. I Florentiner Købmænds Handelsbøger findes allerede Vidnesbyrd om bestaaende Forsikring saa langt tilbage som 1319.

Dog først i Løbet af det 14. Aarhundrede bryder Søforsikringsvæsenet sejrriigt igennem, saa at man i Begyndelsen af det 15. Aarhundrede i en Række spanske og italienske Stæder staar overfor en fuldstændig lovfæstet Ordning af dette Forhold — saaledes i Barcelona 1435, hvilken Lov udtrykkelig betegner sig selv som en Forbedring og Kodifikation af tidligere Love. I det følgende Aarhundrede tager Kejsermagten fat: Karl V sørger for, at Søforsikringen ordnes trindt om i hans Lande, saaledes ved Bylove i Sevilla og forskellige nederlandske Stæder.

Verdens ældste Forsikrings-Selskab var et paa Gensidighed bygget, under Statsopagt staaende Tvangs-Societet i Portugal under Kong Ferdinand (1367—83). Samtlige portugisiske Rhedere var tvungne Medlemmer deraf for alle Skibe over 50 Tons. Det erstattede Totalforlis af Casco helt og gik meget nær op til den fulde Værdi for alle sværere Havaritilfælde.

Dette gamle Societet er et af de faa Exempler paa *gensidig* Søforsikring, Historien overhovedet kender. Ellers har stedse, endog lige fra først af, Præmieforsikring altid været den herskende Regel. I Middelalderens blomstrende Handelsstæder samledes hurtig store Kapitaler, hvis Ejere tørstede efter høj Vinding og rige Renter. De indsa da snart, at ved at overtage Søhandels-Risikoen kom man lettest og fordelagtigst ud over Romerkirkens Aagerforbud. Men til Gengæld maatte man ogsaa byde de parthavende Købmænd Lejlighed til *forud at fixere* deres Risiko — altsaa beregne Præmie.

Det siger sig selv, at hele denne Forsikringsakt var en ren og skær *Spekulationsforretning* fra de paagældende Assurandørers Side. Over en paa Statistik eller talmæssig udtrykt Erfaring bygget Rimelighedsberegning kunde der oprindelig — og Aarhundreder igennem — slet ikke være Tale. Der maatte skønnes i hvert enkelt Tilfælde over den sandsynlige Risiko, og i hine urolige Tider grænsede dette Skøns »Paalidelighed« tæt op til Hazard. Derfor slog ogsaa i de voveligere Tilfælde nogle

Stykker sig sammen og overtog hver sin vilkaarligt valgte Del af Risikoen, eftersom han nu var dristig til, men altsaa uden gensidig (solidarisk) Forpligtelse.

Det er da i Søforsikringens Historie et Fremskridt, der sker ved Dannelsen af det københavnske Sø-Assurance-Compagni; som privat Forsikrings-selskab er det Verdens ældste, de to store Londoner-Selskaber, der havde Monopol op til 1827 (London Assurance-Corporation og Royal Exchange Assurance Company) kommer 3 Aar efter. Først 1739 følger derpaa Stockholm, 1765 Hamborg, endelig 1782 det Flandersk-Østerrigske Selskab i Ostende.

VED STRANDEN NR. 2

følgelig maatte man ogsaa kunne være vis paa at faa de »gode«, d: de smaa Risikoer med til Opvejning af Datidens meget store Fare-Foretagender (saasom østasiatisk og vestindisk Fart). Uden sligt et Privilegium havde Privat-Kapitalen ikke povet sig frem.

Paa den anden Side ønskede Regeringen ikke at voldgive den danske Skibsfart til et udbyttestent Monopol-Selskab. Monopolet skulde være en Sikkerheds-Basis og ikke nogen Beskatnings-Ret. Derfor stod det fremdeles Enhver frit at tegne sin Assurance i *Udlandet*. Compagniet var saaledes til enhver Tid under en gavnlig *Konkurrences Tryk*.

Det viser sig strax, hvor heldigt dette er for Selskabets Kunder. Allerede 1728 sættes Præmierne ned, regulerede af Udlandets Konkurrence, og man beslutter som Imødekommen overfor Publikum at tage Skib og Ladning paa samme Police. Da det »Asiatiske Kompagni« blev dannet i 1732, fik dette temmelig hurtig Præmierne

Det nye, der hos os skete i 1726, var dette: man fik ad Frivillighedens Vej dannet et egentligt Forsikrings-Selskab, der efter en *fast, ensartet* Præmietarif — uden Efterindskud, »Gensidighed« eller lign. — overtog Købmændenes Søhandels-Risiko, og som ved Dannelsen af en egentlig Garantifond ydede fast Sikkerhed for, at Erstatningerne virkelig kunde præsteres, med andre Ord: de Forsikrede var virkelig forsikrede.

Til at naa dette Maal maatte til en Begyndelse høre: *Monopol*. Den nationale Søforsikring, man netop vilde skabe, kunde vanskelig afvise nogen dansk Søfarts-Risiko —

for sit Vedkommende trykket temmelig langt ned — o: efter Datidsforhold, selvfølgelig var alle Præmier den Gang mange Gange højere end nu — blot ved stadig at henvise til udenlandske Assurandører.

¶ [Asiatisk Kompagnis Stiftelse faldt forøvrigt i et Tidsrum, hvor Handel og Skibsfart atter blomstrede op under den energiske Kong Christian VI's Styre. Hele dette Liv og Røre kom ogsaa Sø-Assurance-Compagniet til Gode. 1733 blev Grundfonden fordoblet (fra 1,5 Mill. Rdl. C. til 3 Mill. Rdl.), Kongen selv tegnede sig for 20,000 Rdl., Dronningen for 8,000 Rdl.

Til en Begyndelse gjorde da Compagniet ogsaa gode Forretninger. Man var, som ovenfor udviklet, ved dette Selskabs Dannelse kommen saa vidt, at man i Fordringer paa Aktionærene havde en betryggende Garantifond, der hæftede for Forpligtelsernes Opfyldelse. Da den samlede Risiko i de første Aaringer ikke gik synderlig herudover, var man paa den sikre Side. Om nogen Præmiereserve var der derimod endnu ikke Tale. Ganske troskyldigt delte Aktionærene, naar Aaret var forbi og »Skaderne« regulerede, den tiloversblevne Rest af Præmieindtægterne imellem sig som »Udbytte«. Ved det første Regnskabs Aflæggelse opkastes Spørgsmaalet om Dannelse af en fond *réserve*, men det afvises strax. Til Gengæld maatte da Aktionærene gøre »Tilskud«, naar Præmieindtægterne et Aar ikke slog til, saaledes i Aarene 1743—47.

1749 blev Grundfonden udvidet til 600,000 Rdl. C., og den Hastighed, hvormed Aktierne blev tegnede, viser Tilliden til Foretagendet.

Efter nogle faa gode Aar — Udbytte op til 7 pCt. — kom derpaa først i 60erne det Afbræk i Forretningerne, som Agent Rybergs Konkurrence paaførte Selskabet, og som, efter i første Omgang at være bleven stoppet, siden i 1783 førte til Dannelsen af det nye Selskab, »De private Assurandører.«

Under denne Konkurrence kom forøvrigt Compagniet ind paa den lidet heldige Forretningsgang hvert Aar at give »Udbytte« til Trods for voxende Underskud og at dække sine Forpligtelser ved en løbende Kassekredit i Banken. Saaledes især i Halvfjerdserne.

Men saa tog man sig efter nogle gode Aar sammen i 1782 og besluttede at opspare en frugtbringende Fond af 300,000 Rdl. Og under de følgende Aars storartede Søhandels-Konjunkturer — Danmarks »glimrende Handelsperiode« — lykkedes det endog til 1807 at indsamle 902,000 Rdl.

Det næste Blad i Compagniets Historie er vel det smukkeste af dem alle. Til Trods for Policernes »Forbehold« besluttede man 16. Februar 1808 — »i dette kritiske Tidspunkt, da den engelske Regjering til Trods for Traktaterne og Folkeretten, har midt i Freden overfaldet vort elskede Fædreland, opbragt alle danske Skibe, som fandtes i de storbritanniske Havne, forstyrret vor uskyldige Skibsfart og alle Vegne ved Krydsere røvet vore Medborgeres Ejendom« — at henlægge 600,000 Rdl. til Betryggelse for de Assurancer, der var tegnede førend det engelske Overfald.

De store Tab, man herved frivillig tog, og den følgende Pengeforvirring og Statsbankerot bragte Grundfonden ned til 519,000 Rigsdaler Rigsmønt i 1813. Sidenhen blev den atter bragt op til sin oprindelige nominelle Størrelse 600,000 Rdl. Den Dag i Dag er Aktiekapitalen 1,2 Mill. Kr.

1850 mistede Selskabet alle sine Privilegier og Særrettigheder. Bestemmelserne i dets nye Konvention, for sin Tid et ligefrem juridisk og forsikringsteknisk Mester-

værk, er imidlertid siden da at betragte som en integrerende Del af Dansk Ret paa dette Omraade.

I de godt halvthundrede Aar, der er forløbne siden da, har Selskabet vidst i alle Maader at hævde sin ældgamle Position under de modernest mulige Former.

Dets samlede Forsikringssum er nu c. 194 Mill. Kr. Foruden en Reservefond paa 600,000 Kr. er der opsparet en Extra-Reservefond paa o. 83,000 Kr. Udbyttet til Aktionæerne har i Aarene 1901—03 udgjort 15 %, i 1904 17½ %.

„DE PRIVATE ASSURANDEURER“

FRÅ 1726 til 1764 hævdede Det kgl. octr. Sø-Assurance Compagni uanfægtet sit Monopol. Da foretager Niels Ryberg sit første Forsøg paa at bryde det.

Om Niels Ryberg taler hans Biograf, C. C. Clausen saaledes: Det, der betingede hans Held, var det, at han var den *fødte Købmand*. Et koldt og klart Hoved, en fortræffelig Regnemester. Han tumlede med Lethed selv de største Summer. Han var nøjagtig, pertentlig, selv i det mindste. Man kunde lide paa hans Ord, han var sikker som Guld. Han lod sig aldrig blænde af Heldet, men vidste at standse, naar Farten blev for rivende. — Han forstod fortræffelig at bedømme en Situation, beregnet udmærket alle Konjunkturer.

NIELS RYBERG

Hans Kendskab til Udlandet, til Verdenshandelen var forbavsende. — Der er sikkert kun faa Købmænd ivore Dage, hvor dog Vejene til Viden er saa brede og banede, der har et saa indgaaende Kendskab til udenrigsk Handel som denne Købmand i forfjorrige Aarhundrede, der møjsommelig maatte samle sin Kundskab.

Det var, som man heraf vil se, netop ægte Assu-

randør-Egenskaber, Ryberg var i Besiddelse af. Naturligt da kun, han blev Assurandør. Præmierne for Søforsikring var ogsaa i hine fjerne Tider saa lokkende høje, at det maatte være fristende for en Købmand, der havde saa vaagen en Sans til at se sin Fordel, at tage *den* Indtægt med. Og da han var sikker som Guld, kunde han ogsaa nok, skønt ene og Privatmand, faa Folk til at føle sig trygge ved at forsikre hos ham. Men det kolde Hoved, der aldrig lod sig blænde, forstod fuldt vel med sit udmærkede Kendskab til Havets mange Farer i Tiden, at det kun altfor let kunde blive et ruinerende

Vovestykke for ham at paatage sig slig Assurance. Derfor udvalgte han sig »de smaa Fartøjer, som løb imellem Provinserne og Rigerne«, thi ganske vist lod disse »kun en liden Sum assurere« og taalte ikke altfor opskruede Præmier, men »Mængden deraf« var »noget anseligt«, der indtraf kun »sjældent Ulykker« og den Risiko, der blev løbet, var »snart forbi«. Blandt disse Smaaskippere havde han, som »sad i en stærk Handel«, ogsaa sine Forbindelser, der var let for ham at paavirke. Til Gengæld overlod han saa »de svære Fartøjer«, der gik i de fare- og kaperfulde China-, Vestindie- og Spanienfarter, til det kgl. Compagni.

Ganske naturlig satte dette sig da til Modvæge og fik Autoriteterne til at stoppe Ryberg. Underhaanden blev han dog ved med at forsikre i den følgende Tid, og 1779 forsøgte han igen at faa en Slags officiel Anerkendelse af Lovmæssigheden heraf, idet han lod Mægler Joel Wessely ansøge om at faa Policer til slig privat Forsikring stemplede. Heller ikke denne Gang lykkedes det at komme om Hjørnet, men i 1783 fandt han saa paa den simple Udvej: først at købe det stemplede Papir og saa trykke Policerne herpaa — og lod herefter Wessely ansøge Rentekamret om Tilladelse til at tilbagelevere det saaledes trykte og ubrugte eller i Trykningen beskadigede Stempel-Papir og herfor erholde Afgift refunderet. Og denne Gang gik det — Ansøgningen blev bevilget, og hermed var faktisk Banen gjort ryddelig. Dog maatte Ryberg og de Købmænd, hvormed han stod sammen i denne Sag, og hvoraf Hver især interesserede sig i hver enkelt Assurance med en vilkaarlig valgt Kvotadel, fremdeles bevare denne Form, hvorefter — som det hedder den Dag i Dag — »de particulære (private) Assurandører herved forsikrer hver for sig og hver for den Andel, som findes anført, osv.«, da Compagniets Octroy nu blev forstaaet derhen, at den udelukkede Ret for alle Andre til at danne et »Societet«, altsaa til at tegne en Forsikring, hvorfor de forpligtede sig til at hæfte solidarisk.

Med den nævnte Begivenhed i 1783 kan egentlig »De private Assurandører« anses for stiftet — det var faktisk en bestemt Kreds af Storkøbmænd *omkring Ryberg*, der siden i 1786 formelig konstituerede sig som de, der herefter til Stadighed og i Forening, med Iagttagelse af den alt nævnte Formalitet, tegnede Søassurance jævnsides med Compagniet. Disse Mænd — hvoriblandt Tidens største Købmænds-Navne i den nærmest følgende Periode saasom Zinn, Erichsen, Prætorius, Saabye, Reiersen, van Hemert, Duntzfeldt, Tutein, de Coninck — forenede sig hvert Aar og blev for et Aar ad Gangen lodtagne i samtlige Forsikringer med en vis Procentandel for hver, idet nemlig Assurancerne i deres Helhed deltes i 100 Andele, hver paa 1 Procent, hvoraf saa hver Interessent overtog en eller flere Andele. Og saaledes gik det helt op til 1836, idet der dog fra November 1794 blev afholdt ordentlige Generalforsamlinger hvert Aar, som valgte en Bestyrelse og en Forretningsfører (Mægler). Paa Forsamlingen i 1822 enedes man tillige om formelige *Vedtægter* for Foretagendet, ifølge hvis Indledning Konventionen for Compagniet af 1. Juli 1746 med dertil hørende Assurance-Vilkaar og Havari-Reglement antages som forbindende Norm overfor de Forsikrede.

I Aarene 1807—09, da der af Englænderne blev opbragt o. 900 danske og norske Skibe, hvilede naturligvis Tidernes Ugunst ogsaa trykkende paa »Assurandørerne«. Ikke desto mindre stillede man sig i høj Grad imødekommende overfor de Forsikrede, hvis ofte højst tvivlsomme Krav i stort Omfang blev opfyldte ved mindelig Overenskomst om 75 à 85 % efter deres Beskaffenhed.

Den 1. Marts 1836 blev Selskabet *rekonstrueret* i Overensstemmelse med Tidens Fordringer, og den 1. Marts 1845 blev Vedtægterne reviderede. Da dernæst i 1850 Sø-Assurance-Compagniets ældgamle Konvention af 1746 — samtidig med Monopolets Op-hævelse — blev afløst af en ny kgl. konfirmeret Konvention af 2. April nævnte Aar, der indeholder Reglerne for, hvad der siden da følges her i Landet som sædvanemæssig Ret paa dette Omraade, antoges selvfølgelig disse ogsaa som bindende Norm af »De private Assurandører«.

Umiddelbart herefter toges det under Overvejelse, hvorvidt den nyskabte Situation skulde gøre det ønskeligt at forandre Selskabet til et paa Aktier grundet Kompagni, hvad der jo nu ikke længer var noget til Hinder for. Efter indgaaende Overvejelser besluttede man sig imidlertid til at beholde den en Gang givne *Organisation*, der ogsaa i Tidens lange Løb fuldt ud har staaet sin Prøve. Som Fortrin ved den skal særlig fremhæves, at ingen Andel kan gaa i Arv, men ved en Assurandørs Død falder tilbage til Selskabet, der saaledes altid har haft det i sin Magt stadig at forynges ved at knytte til sig Forretningsmænd, der ville og kunne tilføre Foretagendet friske Livsbetingelser. Og hvad angaar den første og vigtigste Fordring, der maa stilles til et Assuranceselskab — Fordringen om ubetinget Sikkerhed — da opfyldes denne jo af »De private Assurandører« i fuldeste Maal: ikke blot hæfter enhver Assurandør for sin Andel med hele sin Formue, men desuden er der i Aarenes Løb efterhaanden dannet en Række forskellige Fonds til Betyggelse for de Forsikrede og til ufortøvet Imødekommen af alle Slags Krav. Saaledes er enhver Assurandør forpligtet til for hver af ham overtagen Andel at deponere i Nationalbanken 1500 Kr., hvilket for de nu bestaaende 200 Andele altsaa giver 300,000 Kr., dernæst er der opsparet en særskilt *Kassefond* paa 100,000 Kr. og en Obligationsfond paa 300,000 Kr. og endelig siden 1882 en Præmiereservefond paa 100,000 Kr.

Medens den hele direkte Tegning af Assurancer nu omtrent udelukkende skyldes *dansk Søhandel*, spillede navnlig indtil Udgangen af 30erne Aarsforsikring paa norske Kasko'er en meget betydelig Rolle, men paa dette Tidspunkt begyndte man i de norske Havnestæder at indrette sig paa at søassurere selv. Den Nedgang i Forretningerne, som herved fremkaldtes, gav saa Stødet til, at Selskabet i 1840 lod Provinserne berejse og derved erobrede en stor Mængde Aarsforsikringer, som tidligere var paa udenlandske Hænder. Fra 1867 gik man derpaa over til at skabe *faste Agenturer* rundt om i Provinskøbstæderne — for Tiden er der af saadanne ikke færre end c. 40.

Selskabets Fremgang i de siden 1836 forløbne Aar vil bedst ses af, at medens den aarlige Forsikringssum i det nævnte Aar var 11,2 Mill. Kr., fordelt paa c. 3000 Policer, var den i 1904 voxet til 188 Mill. Kr., fordelte paa 35,648 Policer.

Først i 1858 blev det nødvendigt at lade en Risiko *genforsikre* — den var paa det endnu den Gang usædvanlig store Beløb: 731,710 Rdl. Hermed var Begyndelsen gjort, og Udviklingen tog nu rivende Fart. Den stærkt stigende Skibsfart og Dampskibenes stedse større Værdi gjorde det umuligt at dække alt, hvad der ønskedes tegnet, her paa Pladsen, og da Følgen deraf altfor ofte blev, at slige store Forsikringer da gik helt og holdent til Udlandet, var det ogsaa ubetinget det ene rette, at man nu indrettede sig paa at overtage det hele og reassurere, hvad man ikke selv alene turde magte. Da imidlertid de Beløb, som Selskabet mellem Aar og Dag maatte afgive til Genforsikring, efterhaanden blev saa betydelige, at der ikke paa

langt nær kunde være Tale om at dække dem herhjemme, kom det til at staa i Forbindelse med en talrig Kreds af andre Søforsikringsselskaber. Den Krise, der ramte nogle af de største tyske Søassurance-Foretagender omkring 1880, vanskeliggjorde imidlertid hele dette Forhold, og man besluttede sig derfor i 1883 til at oprette sit eget selvstændige Genforsikrings-Selskab. Den 14. April det nævnte Aar blev det konstitueret med 200 Andele under Navn af »De private Reassurandeurer«, og 1. Maj s. A. begyndte det nye Selskabs Virksomhed. Til Sikkerhed er der i Nationalbanken deponeret 400,000 Kr. i solide Værdipapirer, hvorhos hver Deltager desuden paa samme Maade som i Moderselskabet hæfter for sin Andel med hele sin Formue. Desuden ejes en Reservefond paa 50,000 Kr.

Det skal endnu nævnes, at en hel Række højt ansete Købmænd i Tidens Løb har været knyttet til Selskabet som Formænd, Næstformænd og Kommitterede, saaledes Hambro, A. N. Hansen, L. P. Holmblad, C. A. Broberg, Moritz G. Melchior og Georg Petersen. Bestyrelsen bestaar f. T. af:

- Hr. Kammerherre, Kommandør Ed. Suenson som Formand.
- Etatsraad Fr. Th. Adolph som Næstformand.
- Grosserer Carl H. Melchior } som Kommitterede.
- Grosserer Adolf Carl }
- Grosserer H. Klitgaard } som Delegerede.
- Grosserer Hans H. Sthyr }
- Carl Will som Forretningsfører.

Den egentlige Forretningsførelse var først knyttet til Familien Wessely i 3 Generationer: Faderen (den ovenfor nævnte Joel Wessely), Søn og Sønnesøn, dernæst til Familien Hvidt i 2 Generationer: Ed. I. Hvidt, Sønnen af den noksom bekendte L. N. Hvidt (der forøvrigt ogsaa var knyttet til Selskabet, nemlig som Kommitteret) og Sønnen L. N. Hvidt.

DEN KJØBENHAVNSKE SØ-ASSURANCE-FORENING

I 1850 bortfaldt Sø-Assurance-Compagniets Octroy og Monopol, og Døren var dermed aabnet for Dannelsen af andre Aktieselskaber for Søforsikring. Som nævnt i den foregaaende Artikel fastholdt ikke desto mindre »De private Assurandører« efter moden Overvejelse deres en Gang givne, historisk nedarvede Organisations-Form, og da der i Foraaret 1852 blev Tale om Stiftelsen af et Konkurrence-foretagende paa dette Omraade, valgte man ligeledes at gaa denne Vej. I Overensstemmelse hermed blev Navnet følgerigtigt »Den kjøbenhavnske Sø-Assurance-Forening« og ikke *-Selskab*.

Initiativet udgik fra den Hage-Puggaardske Kreds og dennes Forbindelser i Provinserne: foruden selve Hans Puggaard og Alfred Hage med Følge og Familie træffer vi blandt Stifterne Datidens Storkøbmænd i Odense, Stege, Stubbekjøbing, Nykjøbing F., Korsør, Helsingør, Svendborg, Rudkjøbing osv. Dernæst maa nævnes daværende Kancelliraad, senere Etatsraad J. W. Heyman, D. B. Adler & Co., Grosserer Joseph Owen og Højesteretsadvokat Gustav Brock.

Den 6. April 1852 forenede disse ansete Mænd og Firmaer sig om »en ny Sø-Assurance-Forretning«, delt i 100 Andele, saaledes at der for hver tegnet Andel eller Procent indbetaltes 200 Rdl. kontant og afleveredes for 3000 Rdl. »Sikkerhed i Papirer«, hvorhos hvert Medlem paatog sig Hæftelse for det ham paahvilende Delta-ger-Ansvar med hele sin Formue; fra solidarisk Forpligtelse tog man derimod udtrykkelig Afstand.

Paa det konstituerende Møde valgtes til *foreløbig* Bestyrelse: Konsul Alfred Hage, Grossererne Joseph Owen og Halberstadt, Højesteretsadvokat Brock og Bogholder Herforth. Denne Komité valgte den 13. Maj daværende Fuldmægtig Jørgen Herman Severin Gram til Forretningsfører og udarbejdede Udkast til Vedtægter. Dette vedtoges paa Foreningens første Generalforsamling den 23. Juni 1852, hvor der til endelig Bestyrelse (administrerende Udvalg) valgtes: Grossererne J. Owen, Halberstadt, Rud. Puggaard og W. Prytz samt Kaptajn P. W. Flensborg. *Kommitterede* blev samtidig Hr. Th. E. Ludvigsen og Orlogskaptajn Otto Lütken.

Den 13. Maj s. A., altsaa samme Dag Forretningsføreren valgtes, havde Foreningen tegnet sin første Forsikring, og denne Dato er derfor sidenhen altid bleven regnet som dens egentlige Stiftelsesdag. I Holmens Kanal Nr. 14, den nuværende marmorprydede Sidebygning til Landmandsbankens Palais, lejede man Lokale, og der blev man i ikke mindre end 36 Aar.

Det nye Foretagende, baaret frem som det var af saa fremragende Forretningsmænd, slog strax godt an i vor Handelsverden, og det første Aar eller rettere Halvaar blev der allerede assureret for det den Gang ikke ubetydelige Beløb c. 19 Mill. Kr.

Den 1. Januar 1874 traadte Gram efter eget Ønske tilbage og blev afløst af Kaptajn, senere Kommandør N. Jacobsen, der fungerede som Forretningsfører lige til sin Død den 12. December 1904.

Foreningens Fremgang under Jacobsens Ledelse illustreres bedst ved et Par Tal.

FAÇADEN MOD HAVNEGADE

I 1852 var den tegnede Forsikringssum, som alt nævnt, c. 19 Mill. Kr. — 50 Aar efter var den c. 110 Mill. Kr.

Medens Foreningens Grundfond er 60,000 Kr. og dens Garantifond 900,000 Kr., begge deponerede i Nationalbanken, har den desuden i sin Virksomhed opsparet c. 200,000 Kr. til en Reservefond. Videre Henlæggelse anses for uforholdent, hvorfor det fulde Netto-Udbytte hvert Aar udbetales Deltagerne.

Efter Foreningens nuværende Vedtægter beregnes enhver Forsikring i 600 Dele, hvoraf hvert Medlem hæfter, eventuelt med hele sin Formue, for det ved hans Navn i Foreningens Bøger indtegnede Antal Dele, hvoraf Ingen kan have under $\frac{2}{600}$ eller over $\frac{36}{600}$.

I Oktober 1888 henflyttede Foreningen til sit nuværende Lokale, Havnegade 3.

Til Forretningsfører efter Kommandør Jacobsens Død er valgt Hr. Kaptajn H. Wolfhagen.

I Udvalget for Foreningen har fungeret:

Kaptajn P. W. Flensborg	fra 23. Juni 1852, til Udgangen af 1860 (død)
Grosserer D. Halberstadt	» » » » » » » 1875
— Joseph Owen	» » » » » » » fratraadt 11. Juli 1860
— W. Prytz	» » » » » » » død i Sommeren 1861
— Rudolph Puggaard	» » » » » » » fratraadt 22. Febr. 1862
— Waldemar Benzon	» 11. Juli 1860, fratraadt 25. Febr. 1879
— Edward Thune	» 13. Febr. 1861, udtraadt 3. Maj 1863

INTERIØR FRA KONTORET

Grosserer Kapt. H. L. Moe	fra 13. Febr. 1861, udtraadt 11. Febr. 1874
— Ferd. Philip	» 7. Juli 1863, død ultimo 1895
— Fred. Owen	» 10. Febr. 1875 til Febr.—Marts 1888 (død)
— J. H. Mannheimer	» 11. Febr. 1880, død i Marts 1890
— A. E. Hiort	» » 1881, (Kommitteret fra ²⁰ / ₂ 1884)
— Henry Tegner R.	» 22. » 1882, udtraadt 16. Febr. 1898
— Etatsr. Chs. E. de Coninck » 20. » 1884, (Kommitteret fra ³¹ / ₁₂ 1890)	
Nationalbankdir. R. Tvermoes R. » 15. » 1888	
Grosserer Sigfr. Goldschmidt R. DM » 18. » 1891	
— Gustav Hecksher R. . . » 18. » » (Kommitteret fra ¹⁷ / ₂ 1897)	
Konsul Peter L. Fisker R. . . » 12. » 1896	
Direktør Carl Gammeltoft R. . . » 17. » 1897 (Kommitteret fra ¹¹ / ₂ 1903)	
Grosserer Victor Høffding R. DM. » 16. » 1898	
— L. Bojesen	» 11. » 1903, død i 1904
— Wm. H. Smith	» 22. » 1905.

Som Kommitterede har fungeret:

Købmand Th. E. Ludvigsen	fra 13. Maj 1852, frattraadt i Febr. 1881
Orlogskaptajn O. Lütken	» » » » død i Decbr. 1883
Konsul Carl Hecksher	» Februar 1881, død 24. Decbr. 1890
Grosserer A. E. Hiort	» 20. Febr. 1884, udtraadt ²⁰ / ₂ 1903
— Chs. E. de Coninck	» 31. Decbr. 1890, frattraadt 17. Febr. 1897
— Gustav Hecksher R.	» 17. Febr. 1897
Direktør Carl Gammeltoft R.	» 11. » 1903.

Juridiske Konsulenter:

Højesteretsadvokat Gustav Brock	fra 13. Maj 1852 til 29. Decbr. 1878
Højesteretsadvokat A. Klubien	» 13. Jan. 1879 » 1893
Højesteretssagfører F. Asmussen R. DM.	» 16. » 1894.

<i>Selskabets maritime Experter</i>	Kaptajn W. Langberg R.
» » »	» J. V. Fenger
» » »	» G. Michelsen
» <i>tekniske Konsulenter</i>	Inspektør C. Olsen
» » »	» H. Tuxen
» » »	» G. Scherffenberg.

Ovennævnte Experter og Konsulenter er fælles for de 4 gamle københavnske Søassurance-Selskaber.

FJERDE SØFORSIKRINGS-SELSKAB (LIMITERET)

DA der var gaaet en halv Snes Aar efter Dannelsen af »Den kjøbenhavnske Søassurance-Forening«, følte der paany i Handelsverdenen Trang til at stifte et med de alt bestaaende konkurrerende Selskab, og en Del indflydelsesrige Hovedstads-Købmænd traadte i den Anledning sammen den 29. April 1863. Forsamlingen fandt, betegnende nok, Sted i Børsens Læseværelse, og man besluttede enstemmigt at danne et fjerde Søforsikrings-Selskab og kalde det, som det var: »Fjerde Søforsikrings-Selskab«.

Man organiserede det efter »De private Assurandeurers« hævdundne Mønster: enhver Forsikring, Selskabet overtager, beregnes i et vist Antal (nu 300) Dele, saaledes at hver enkelt Ejer af en Andel hæfter, uden solidarisk Ansvar for de øvrige Andelsejere, for $\frac{1}{300}$ af enhver Forsikring. Intet Medlem kan have flere end 15 Andele. For hver Andel, han ejer, oppebærer han $\frac{1}{300}$ af Selskabets Indtægter og tilsvarende $\frac{1}{300}$ af Selskabets Tab. Til Sikkerhed er der dannet en Kassefond og en Depositum-Fond i Nationalbanken. Den Sikkerhed, der til enhver Tid skal være til Stede, er ialt 600,000 Kr.

Paa det konstituerende Møde overdroges Selskabets Ledelse til et Udvalg paa 3 Medlemmer samt to Kommitterede. Udvalget kom til at bestaa af Grosserer, senere Etatsraad J. F. Carøe af Firmaet Carøe & Co., Grosserer Moses Melchior af Firmaet Moses & Søn G. Melchior og Grosserer Harald Hansen af Firmaet A. N. Hansen — som man vil se, højt ansete Købmænd, hvis Navne i vore ledende Børskredse havde den lodigst mulige Klang. I god Overensstemmelse hermed blev Grosserer, senere Etatsraad Edward Thune af Firmaet Edw. Thune & Co. 1. Kommitteret og Kaptajn-Lieutenant, senere Kommandør C. Obelitz 2. Kommitteret. Til *Forretningsfører* valgtes Grosserer Jac. Fr. Lemvigh af Firmaet Lemvigh & Co.

Den 1. Juni 1863 paabegyndte Selskabet sin Virksomhed, og da det efter et halvt Aars Forløb var indarbejdet, gav det allerede det første Driftsaar, 1864, et betydeligt Overskud, som yderligere blev forøget i det næste. Efter et større Tab i 1867 fulgte der fra 1868—76 en Række udmærkede Aar, hvori Overskudet endog et enkelt Aar steg helt op til c. 188,600 Kr., men da derpaa de bekendte Kalamiteter i den tyske Søforsikrings-Verden ogsaa ramte de kjøbenhavnske Søassurance-Selskaber føleligt, omend det dog lykkedes at begrænse Tabet saa nogenlunde, besluttede man sig i »Fjerde Søforsikrings-Selskab« til at oprette en Reservefond for derigennem herefter at udjævne de stærke Svingninger fra Aar til Aar. 1883 fik Selskabet nye Vedtægter,

NUVÆRENDE NR. 2 B I STORMGADE

og samme Aar skete den første Henlæggelse til den nyoprettede Fond. Derefter er der til 1904 inkl. heri opsamlet hundredetusinde Kroner.

I Overskud er der i de forløbne 42 Aar efter Fradrag af Tab udbetalt ialt $1\frac{1}{7}$ Mill. Kr.

Som nævnt, var Hensigten med Selskabets Stiftelse at aabne en skarp Konkurrence med de tre Søassurance-Selskaber, som da alt bestod. Forholdene har imidlertid udviklet sig saaledes, at de alle fire i Tidens Løb har sluttet sig nærmere sammen, og paa det Tidspunkt, hvor nærværende Værk udkommer, følges de gensidig ad, saavel hvad Betingelser som Præmier angaar. Hver af dem holder fredelig

NIELS JUELSGADE 5

sit Hjørne af Børsen besat, og der hersker den velvilligste Samstemning mellem alle 4 Hjørne-Beboere.

Det ovenfor nævnte første Bestyrelses-Udvalg bestod uforandret til 1893, da Formanden, Etatsraad Carøe, afgik ved Døden, og til at supplere Udvalget valgtes Grosserer Chr. Nielsen, ved hvis Død 1901 Skibsrheder D. Torm indtraadte. Iblandt de Kommitterede har en Del Forandringer fundet Sted. I 1865 valgtes Waterskout L. C. Poulsen i Stedet for Kaptajn-Lieutenant Obelitz, som imidlertid atter valgtes i 1868, da Waterskouten afgik ved Døden.

Da Kommandør Obelitz døde 1876, valgtes Kaptajn, senere Kontre-Admiral C. Wulff, der fungerede til sin Død i 1894, hvorefter Pladsen besattes med Grosserer N. Carøe.

Den Kommitterede Etatsraad Edward Thune fungerede, indtil han i 1885 afgik ved Døden, og hans Kompagnon Grosserer J. B. A. Salomon blev hans Efterfølger. Selskabets første Forretningsfører, Grosserer Lemvigh, døde 1876, og Selskabets

HOLMENS KANAL 24

Bogholder Georg Klenau, som havde været ansat som Bogholder fra dets Stiftelse, overtog Pladsen. Ved Klenaus Død i 1902 valgtes den nuværende Forretningsfører Grev A. T. E. Ahlefeldt-Laurvigsen, der ligesom sin Forgænger havde beklædt Bogholderpladsen i Selskabet.

Selskabets nuværende Ledere er:

Udvalget: Grosserer Moses Melchior
Skibsrheder D. Torm, R. af D.
Grosserer Andr. N. Hansen og

Bestyrelsen: Grosserer J. B. A. Salomon, R. af D.
Grosserer N. Carøe og

Forretningsføreren Grev A. T. E. Ahlefeldt-Laurvigen, R. af D.,
som i Henhold til Selskabets Vedtægter er Medlem af Bestyrelsen.

Som juridiske Konsulenter har de nu afdøde Højesteretsadvokater Klubien og Geheime-Konferensraad Liebe, samt nuværende Konferensraad H. N. Hansen været knyttede til Selskabet, og Højesteretssagfører V. F. Asmussen yder nu Selskabet sin værdifulde Støtte som juridisk Raadgiver.

„DANSKE LLOYD“

SØ- & TRANSPORTFORSIKRINGS-AKTIESELSKAB

I Søforsikrings-Forretningen har det saa lidt som paa saa mange andre Erhvervs-Omraader kunnet undgaas, at fremmede, udenlandske Konkurrence-Foretagender har trængt sig ind paa det danske Marked. For at tage Kampen op med disse tog Generalkonsul van Haarst, bistaaet af et Kreds af ansete Mænd fra alle Landets Dele, i Vinteren 1898 Initiativet til Dannelsen af et nyt dansk Sø- og Transportforsikrings-Foretagende paa Basis af Aktieselskabs-Principet.

Af 317 Aktionærer rundt om i Landet blev der tegnet en Aktiekapital af 2 Mill. Kr., og med den aabnede Selskabet sin Virksomhed den 15. April 1899. Samtidig overtog det den danske Generalagentur for det kendte Elberfelder Søforsikrings-Selskab »Vaterländische Transport-Versicherungs-Actiengesellschaft« tilhørende Forsikringsbestand. Den hertil knyttede aarlige Præmieindtægt var ca. 75,000 Kr. — siden da er i de faa Aar, det nye Selskab har arbejdet, Præmieindtægten allerede

DIREKTØRENS KONTOR

naaet op til c. 317,000 Kr., og den samlede Forsikringssum beløb sig i 1904 til ikke mindre end 108 Millioner. Selskabet har saaledes forlængst godtgjort sin Existensberettigelse, og det har da ogsaa i de forløbne 5 Aar Gang paa Gang set sig nødsaget til at foretage betydelige Udvidelser baade af Lokaler og Personale.

Som nyt Arbejdsfelt har »Danske Lloyd«, først blandt danske Selskaber, optaget Assurancen af Værdiforsendelser med Postvæsenet, en Forsikring, som ved Selskabets Stiftelse kun blev dreven af udenlandske Forsikrings-Selskaber.

Over hele Landet spænder »Danske Lloyd« sin Virksomhed, idet Selskabet underholder talrige faste Agenturer i alle Danmarks vigtigere Købstæder. I sine Kontor-

INTERIØR FRA CORRESPONDANCE- OG BOGHOLDERI-AFDELINGEN

lokaler paa Førstesalen i det gamle Hotel l'Europe, Holbergsgade Nr. 2, har Selskabet sit Hovedsæde og beskæftiger der i sine forskellige Afdelinger et anseligt Personale.

I Selskabets Bestyrelsesraad, der bestaar af ni Medlemmer, var oprindelig Etatsraad N. Andersen Formand. Denne saa sig imidlertid i 1903, overbebyrdet som han var baade af offentlig og privat Virksomhed, nødsaget til at opgive sin Stilling som Formand i Selskabet, og Formandssædet overtoges da af Gehejmeetsraad L. Bramsen, som i Mellemtiden var indtraadt i Selskabets Bestyrelse. Bestyrelsens øvrige Medlemmer er d'Hrr. Generalkonsul Emil Arntzen, Næstformand, Etatsraad N. Andersen, Grosserer Ferd. Andersen, Fabrikant Joh. Goldschmidt, Direktør H. B. Linnemann, Ingeniør N. C. Monberg, Grosserer C. H. Schnakenburg i Odense og Grosserer Th. V. Wessel.

DANSK ARBEJDERBANK

I Modsætning til de øvrige Banker, som er omtalte i dette Værk, er *Dansk Arbejderbank* ikke noget egentligt Forretnings-Institut, hvis Formaal er at tjene Omsætningen til Gavn for sine Aktionærer — men et *selvejende Forsørgelses-Institut*, som driver Sparekasse- og Udlaans-Virksomhed for derved, at kunne støtte sine Interessenters Selvhjælps-Bestræbelser.

Og dog er Navnet: Arbejderbank godt nok, kort og fyndigt rummer det baade Betegnelsen for Maal og Middel. Maalet er: *Hjælp til Selvhjælp* for Smaakaarsfolk, og Midlet: at frugtbargøre modtagne Indskud paa en saadan Maade, at man netop derved sættes i Stand til at skaffe hin *Hjælp*.

Navnet fødtes da ogsaa ganske naturligt sammen med Tanken. Det var i Milliard-aaret 1872, det for Danmark saa lykkelige »Udstillings-Aar«, lige Aaret efter at Pariser-kommunen med Blod og Brand havde sat *Arbejderspørgsmaalet* paa Evropas Dagsorden. De fleste lod vel haant herom, da det røde Spøgelse lykkelig og vel var gennet i Jorden; men ganske Enkelte — og blandt dem herhjemme: Grosserer H. Fritsche og Formanden for »Dansk Arbejdersamfund«: Lucianus Kofod — forstod hurtig, hvor saare, saare meget her var at udrette, og at det derfor i hvert Fald gjaldt om, der snarest blev taget fat fra en Ende af. Hvad *de* som Privatmænd kunde magte, kunde vel overfor det store sociale Problem kun blive et beskedent Bidrag til en stykkevis Løsning; men det stod dem tillige klart, at selv det mindste, som i saa Henseende virkelig gik i den rette Retning, havde sin fulgode Betydning, *blot at det blev gjort!* Bare at der blev begyndt alvorligt og virksomt, saa det kunde skønnes i de Ubemidlede Klasse, at man fra Kapitalens Side rakte en hjælpende Haand ud imod dem!

De to nævnte Mænd fik da for *deres* Vedkommende den Idé: at oprette et Pengeinstitut, der kun skulde arbejde med det Formaal at tjene Penge til Støtte for Selvhjælps-Bestræbelser paa *Alderdomsforsørgelsens* Omraade.

Og som tænkt, saa gjort, — de fik samlet en Kreds af forstaaende Mænd om sig, fik tegnet en Aktiekapital af 63,200 Kr., og med den begyndte Arbejderbanken den 18. Oktober 1872. Under de konstituerende Forhandlinger var det slaaet fast, at Midlerne til Laanekassen skulde søges tilvejebragt ved *Sparekasse-Virksomhed*, og at der ved »Arbejder« skulde forstaas *enhver* Mand eller Kvinde, som foretager sig noget nyttigt for at erhverve sit Livsophold. Programmet var dermed givet.

Medens Reglerne for Sparekassen og Udlaansforretningen kunde baseres paa prøvede Principer, styrede man imidlertid paa Alderdomsforsørgelsens Felt ind i et ukendt Farvand. Livsforsikring var man jo nok fortrolig med, men hvad man her ønskede, var at skaffe den ny Forsørgelseskasses Medlemmer Fordelene ved en Opsparing til Alderdomsforsørgelse *uden* paa sædvanlig Maade ubetinget at baandlægge de indskudte Midler i Forsørgelsesøjemedet. Mænd med Fritsches Kendskab til det praktiske Liv ved nemlig, at man ikke let faar Smaakaarsfolk til saaledes at spare sammen med deres Alderdom for Øje, naar de derved fuldstændig afskærer

BANKENS EJENDOM, NIELS HEMMINGSENSGADE NR. 7

sig fra at disponere over deres Indestaaende i andre Øjemed. De kan blive helt ude af Stand til at fortsætte med Indskudene og ønsker da ganske naturlig ikke derfor helt at miste, hvad de har indbetalt — de kan uformodet faa Brug for deres Penge til Ting, som ligger dem nærmere og giver dem større Fordel end at sørge for en maaske fjern Alderdom, og saa vil de kunne ty til deres opsparede Midler strax. De regner endelig med, at de kan dø, inden Alderdomsforsørgelsen indtræder, og i saa Fald ønsker de ganske naturlig at kunne efterlade deres Spareskillinger til Familien. De vil endelig helt ofte komme i Trang for midlertidig at faa Raadighed over en Del af deres Penge, som de siden meget godt kan betale tilbage — og de maa derfor ogsaa have Adgang til saaledes delvis at tage Pengene ud og sætte dem ind igen. Og endelig maa deres Indskud indrettes efter Tid og Lejlighed.

Alt dette fyldestgør Arbejderbankens Organisation. Det Medlem, der i blot 10

FORHALLEN

Aar har indskudt et Beløb, svarende mindst til 10 Øre ugentlig, eller ialt har opsparet 200 Kr., har Ret til, mod Diskonto for et Aar, at faa alt, hvad han har indsat, udbetalt med Renter. Paa samme Maade udbetales ved et Medlems Død det Indestaaende med Renter til hans efterlevende Ægtefælle, Børn eller Forældre, eller hvem Medlemmet forud har bestemt. Og de Medlemmer, der endnu ikke er naaet saa vidt, hjælper Banken ved at aabne dem Adgang til *Laan* af indtil $\frac{4}{5}$ af deres Indestaaende. Indskudene kan endelig betales, naar somhelst det passer Medlemmerne, og med vilkaarlige Beløb efter Ønske (dog ikke mindre end 10 Øre pr. Uge).

Bestemmelserne om Medlemmernes Ret til

eventuelt at faa deres Penge tilbage er imidlertid efter Sagens Natur kun at regne som en Slags *Sikkerheds-Ventiler*, der skal vække og vedligeholde Lysten til at indtræde og forblive som Interessent i Forsørgelseskassen — det egentlige *Maal* er, som sagt, at støtte og lede dem frem til en virkelig Sikring mod Følgerne af Alderdom og Arbejdsevns Svækkelse. Og den særlige *Fordel*, som Banken i saa Henseende byder Medlemmerne ud over almindelig Sparekasseanbringelse, bestaar deri, at der af Bankens Fortjeneste (Driftsoverskud) godskrives Forsørgelseskassens Interessenter — foruden den almindelige Sparekasserente — forlods en saakaldt *Præmie* af $1\frac{1}{5}$ % aarlig af deres Indestaaende, forinden noget Udbytte beregnes Aktionærene. Disse faar derefter 4 % af deres Kapital, hvorefter det muligt resterende Overskud fordeles efter de nu gældende Love mellem Sparekassen paa den ene Side og Forsørgelseskassen og Aktiekapitalen — den saakaldte *Grundfond* — paa den anden Side. Den paa Sparekassen faldende Del tilskrives helt *Reservefonden*, og af den anden Del tildeles først Forsørgelseskassen 1 % af de i denne Aaret igennem indestaaende Midler, Resten Reservefonden, dog at naar denne sidste ved disse Tilskud skulde blive forøget med mere end $2\frac{1}{5}$ %

af samtlige i Banken til Forrentning indestaaende Midler, skal det overskydende fordeles mellem Grundfonden og Forsørgelseskassen.

Da Øjemedet med disse *Præmie-Tillæg* til Forsørgelsen netop er at skaffe Interessenterne en *større* Alderdomsforsørgelse, end de vilde kunne faa ved almindelig Sparekassaanbringelse eller Indskud i en sædvanlig Livrenteanstalt, saa at Bankens egentlige Maal først derigennem fyldestgøres, er det en ligefrem Selvfølge, at de *ikke* kommer Medlemmerne til Gode i Tilfælde af Udtrædelse.

Naar et Medlem i 10 Aar har opfyldt sine Medlemspligter, har han Ret til For-

INTERIØR FRA EXPEDITIONSSALEN

sørgelse, hvilket foregaar paa den Maade, at hans hele Indestaaende med Renter og Præmier overføres til en særlig »Forsørgelsesfond«, fra hvilken der udbetales ham en tarifmæssig bestemt aarlig Livrente. Af Bankens Reservefond er der den 31. Marts 1895 hertil henlagt 100,000 Kr. som en særlig Sikkerhedsfond, afsondret fra Bankens øvrige Formue.

Den 7. April 1874 oprettedes der ved Siden af Alderdomsforsørgelsen en *Børneforsørgelse*, idet man tillod dem, der gjorde Indskud i Forsørgelseskassen for Børn under 16 Aar, at tage Forbehold om *Udbetaling* af det opsparede med Renter og *Præmier* til et bestemt senere Tidspunkt af Barnets Liv.

Allerede i 1881 var Bankens Virksomhed gennem en jævn og naturlig Udvikling stegen saaledes, at der i dens Sparekasse var indskudt ca. 3,381,000 Kr., i dens Forsørgelseskasse ca. 226,000 Kr., og at dens samlede Reservefonds udgjorde ca.

400,000 Kr. Dens Aktiekapital, var samtidig kun 63,740 Kr. Et saadant Misforhold vilde unægtelig have kunnet friste et Flertal af Aktionærer til med Fravigelse af Bankens oprindelige socialt-humane Formaal at gennemføre Lovændringer, hvorved de selv fik større Fordel af den saa blomstrende Forretning — tilmed da de i de mange Aar stedse havde maattet lade sig nøje med det beskedne Udbytte af 4 % aarlig. For at fjerne enhver mulig Fare i denne Retning stillede Bankraadet da paa en Generalforsamling den 24. Maj 1881 Forslag om at omdanne Bankens Styrelsesforhold saaledes, at Aktionærerne gav Afkald paa den øverste Myndighed i Bankens Anliggender og overdrog denne til et af 22 Medlemmer bestaaende ulønnet Repræsentantskab med Ret til ved Afgang af Medlemmer at supplere sig selv. I fuld Samklang med den Aand, der havde raadet ved Stiftelsen, gav Aktionærerne enstemmig deres Samtykke hertil. Ved samme Lejlighed reduceredes i Overensstemmelse hermed Aktiekapitalen til en Grundfond, hvis Deltagere kun beholdt deres Udbytte-Ret.

Allerede ved Bankens Oprettelse havde en af Medstifterne, Dispatchør Wessely, skænket sine Aktier til Reservefonden, og dette Exempel blev nu efterfulgt af flere. I de for Sparekasserne vanskelige Aar 1878—79 tilbød andre Aktionærer Banken deres Aktier til Købs, og derefter blev det i den følgende Tid mer og mer almindeligt, at aarlig en større eller mindre Part af Aktierne overgik i Bankens egen Besiddelse, hvor de blev henlagte under en særlig Fond, »Reservefond B«. Da de fra Efteraaret 1901 Rigsdagen foreliggende Skattelovsforslag stillede en Beskatning af *Aktieselskaber* i Udsigt, og Arbejderbanken vel faktisk og praktisk ikke længer var noget saadant, men det nu ogsaa gjaldt om rent *formelt* at have sine Sager i Orden, saa at Institutionens humane Virksomhed ikke skulde kunne komme til at lide noget Skaar ved betydelige Skattepaalæg, forcerede Banken sine Aktieopkøb — og udenfor Bankens Besiddelse findes der da ogsaa f. T. kun Aktier til et Paalydende af 1740 Kr. Saa længe imidlertid ikke *alt* var opkøbt, følte man sig ikke helt paa den sikre Side, og man slog derfor resolut ind paa den Vej at søge Banken udtrykkelig anerkendt som faldende helt og holdent ind under Sparekasselovens Forskrifter, medens den hidtil kun havde været anerkendt i Henhold til Undtagelsesbestemmelsen i Sparekasselovens § 11. Dette opnaaedes ved Indenrigsministeriets Skrivelse af 13. Februar 1903.

Hermed er da Udviklingen fuldbyrdet, og *Dansk Arbejderbank* fremtræder nu i sin Renhed som det selvejende filantropiske Forsørgelses-Institut, hvis Skabelse foresvævede Stifterne i 1872.

Sparernes Tilgodehavende var ifølge det sidste Regnskab 17,₈ Mill. Kr., i Forsørgelseskassen henstod ialt 3,₇ Mill. Kr., Reservefond (A) var 1,₃ Mill. Kr., og paa Konto til Imødegaaelse af Kurstab indestod 329,000 Kr.

Af Bankens Laan, 12¹/₃ Mill. Kr., var vel Hovedparten — de 11,₇ Mill. Kr. anbragt mod Pantesikkerhed, men af stor Interesse er det at erfare, at blandt Laanene mod Selvskyldnerkaution er en forholdsvis betydelig Sum Smaalaan til Arbejdere og andre Ubemidlede, Laan, hvorved der ydes stor Gavn, og hvorved der vel gennem Smaa-Expeditionernes Mængde voldes megen Ulejlighed, men saa at sige aldrig noget Tab. Ogsaa i denne Henseende er det saaledes lykkedes Arbejderbanken at virke i fuld Overensstemmelse med sit oprindelige Formaal.

Banken har gennem hele sin Virksomhed haft Lokale det samme Sted: paa

Hj. af Store og Lille Helligejststræde, som det oprindelig hed. Allerede i 1873 købtes denne Ejendom, som den Gang var en liden og beskeden Bygning. Siden — i 1881, 1883 og 1897 — er Naboejendommene til højre og venstre købte til, og nu boer Banken til Huse i den anselige røde Bygning, som vi alle kender. Selve de indre Lokaler fremtræder nu smagfuldt dekorerede i en Slags Louis-Seize-Stil, holdt i diskret graa og hvide Farver. Symbolsk er Bankens blomstrende Virksomhed antydet ved Loftets Fletværk af Rosen-Grene og Guirlander i yppigt Flor.

Bankens Formand er endnu stedse Etatsraad H. Fritsche, dens Direktør Overretssagfører J. Valentiner.

KJØBENHAVNS PRIVATE LAANEBANK

DER ligger noget beskedent i Navnet, maaske ikke uden Hensigt, thi som en lille halvprivat Institution uden store Pretentioner traadte »Kjøbenhavns private Laanebank« med en tegnet Aktiekapital paa 20,000 Rigsdaler den 1. Februar 1854 i Virksomhed og er saaledes den ældste private Bank i Hovedstaden.

Der er heller ingen Tvivl om, at Stifterne af Kjøbenhavns private Laanebank ikke nærede lignende højtflyvende Planer som den tre Aar senere stiftede Privatbanks ledende Mænd. Hensigten var slet og ret den, at lette Pengetransaktioner for en mindre Del af Haandværkere og Industridrivende.

Fra Industriforeningens velhavende Middelmænd udgik da ogsaa Tanken; det var Mestre i Maler-, Tømrer-, Snedker-, Drejer- og Sadelmagerfaget og Urtekræmmere, Høkere og Smørgrosserere, som holdt Laanebanken over Daaben, og det var dem, som fik et Par af Handelsstandens og Børsverdenens ledende Mænd til at hjælpe med til Bankens Dannelse, blandt andre Grosserer *C. A. Broberg*, *G. A. Gedalia* og Konsul *A. Hage*.

Det overdroges paa et Møde i Industriforeningen den 2. November 1853 Konsul *Hage*, Forvalter *Frederiksen* og Dispachør *Wessely* at gøre Udkast til et Forretningsregulativ, og ved et den 1. December afholdt Møde bestemtes det at betragte Banken som konstitueret, naar der var tegnet 20,000 Rigsdaler; der var da allerede givet skriftlige og mundtlige Tilsagn for et Beløb af 19,000 Rigsdaler.

Efter endnu nogle enkelte Møder var man den 17. December naaet saa vidt, at man kunde vælge Bestyrelse og ansætte Forretningsfører, og ved Valget af denne sidste gjorde man et ualmindelig heldigt Fund i Eddikebrygger *A. E. Reimann*.

Reimann, som den Gang havde Forretning i Løngangstræde, var kendt som en dygtig Fabrikant og en Mand med stor Indsigt i administrative og finansielle Forhold, men som han naturligvis kun havde haft Lejlighed til at vise paa en beskeden Baggrund.

Det var da ej heller til at begynde med nogen videre glimrende Stilling, *Reimann* fik, da han nu saaledes blev den første private Bankdirektør i Kjøbenhavn; hans Gage var den latterlige Sum af 250 Rigsdaler og 50 Rigsdaler til Kontorudgifter og Budløn, dog »erholder han« — som det hedder i hans Ansættelsesvilkaar — »særlig Godtgørelse for Bøger og Trykningsomkostninger.«

Det var, hvad der kunde bydes, og praktisk som *Reimann* var, slog han Bankens Kontor sammen med sit eget, det vil sige, der skete i Virkeligheden ingen Forandringer med dette, uden at der kom et Par nye Bøger op paa Hylden.

Nu véd vi alle, hvorfor afdøde *A. E. Reimann*, senere Nationalbankdirektør,

Etatsraad, Direktør i Handelsbanken, med saa megen Lyst overtog hin beskedne Stilling som Leder af Kjøbenhavns private Laanebanks første Skridt ud i Livet.

Men den Gang anede kun faa, at der i Eddikebryggeren i Løngangstræde var nedlagt et virkeligt Finanstalent og det et Talent, som ikke var blevet skolet og

AMAGERTORV NR. 5

uddannet gennem Ophold og Ansættelse i Udlandet, men var en ligefrem Vugge-gave fra Naturens Haand.

I 1857 giver Banken for første Gang under Reimanns Ledelse et Udbytte paa $2\frac{1}{2}$ pCt., og samtidig forøges Aktiekapitalen til 410,000 Rigsdaler. Hermed er ogsaa Lilleputvirksomheden forbi; Reimann trækker sig helt tilbage fra sin Virksomhed som Eddikebrygger og vier sig udelukkende til Bankforretningerne. I 1858 er Udbyttet $6\frac{3}{4}$ pCt., og i 1860 suppleres Aktiekapitalen til $\frac{1}{2}$ Million Rigsdaler, og tre Aar efter, i 1863, forøges den til 1 Million Rigsdaler, og samtidig aabner Banken en Filial i Malmø, — der dog atter hævedes i 1888 som Følge af den nye svenske Fimalov.

Da Reimann i 1870 kaldtes til Direktør i Nationalbanken, efterlod han »Kjøbenhavns private Laanebank« i sund og blomstrende Udvikling til sin Broder, cand. jur. *C. Reimann*, der sammen med *J. Rønne* ansattes som Direktør.

A. E. Reimann havde ført Forretningen med megen Forsigtighed og Konservatisme, og hans Efterfølgere vandrede troligt i det af ham angivne Fodspor.

I 1873 fordobledes Aktiekapitalen, idet der den 22. Januar udstedtes Indbydelse til Tegning af yderligere 1 Million Rigsdaler med Fortrinsret for de ældre Aktionærer til Fordobling af deres Aktiers Beløb til en Kurs af 105, saaledes at de 5 Rigsdaler henlagdes til Reservefonden.

Efter at de nye Aktier var fuldt indbetalte, successive i Tidsrummet fra 23. Januar til 1. Juni 1873, virker Banken fra denne Dato saaledes med en fuldt indbetalt Kapital af 2 Millioner Rigsdaler, 4 Millioner Kroner. Aktierne er udstedte i Størrelser af 100, 200, 400, 500 og 1000 Rigsdaler.

Banken, som meget snart var bleven flyttet til Højbroplads 9, sikrede sig, da Vexellerer *Henriques* købte denne Ejendom, Stedet Amagertorv 5, og her har den siden 1878 virket under eget Tag.

I 1886 døde Direktør *C. Reimann*, som erstattedes med Direktør *F. Andersen*, der kun virkede til 1887.

I hans Sted udnævntes Bankens mangeaarige Bogholder, *C. Wehl*, til Direktør. Den 1. April i Aar trak Direktør *Rønne* sig tilbage efter 35 Aars Virksomhed, og fra samme Dag er Hr. *P. Nygreen*, som har været ansat i Banken siden 1887, bleven ansat som Meddirektør.

Den 31. December 1904 balancerede Regnskabet med 7,086,757 Kr. 75 Øre, paa Indlaans-Kontoen henstod 1,432,606 Kr. 88 Øre, paa Folio-Konto 72,079 Kr. 01 Øre, paa Vinden- og Tabs-Konto 18,810 Kr. 24 Øre og paa Delkredere-Konto 400,000 Kr., medens Reservefonden udgjorde 548,567 Kr. 35 Øre.

Medens Bankens Omsætning saaledes i de over halvtredsindstyve Aar, den har bestaaet, har taget et mægtigt Opsving, er dens Plads i Forretningstilværelsen dog væsentlig den samme. Dens Publikum bestaar nu som før hovedsagelig af den solide Haandværkerstand og Middelklassens Industridrivende, de samme Samfundsklasser, som i sin Tid bragte den ud i Livet.

Og netop stille, beskeden og solid, uden Tilbøjelighed til at slaa stort paa, som selve den Samfundsklasse, hvis finansielle Forvalter og Hjælper den er, gaar den sin sikre, støtte Gang ad de en Gang af Stifterne anviste Baner.

KREDITFORENINGEN

AF

GRUNDEJERE I KJØBENHAVN OG OMEGN

I Aaret 1880 samlede en Kreds af Mænd sig om den Opgave at tilfredsstille en i vide Kredse følt Trang til Oprettelsen af et nyt Kreditinstitut for Hovedstadens Grundejere. Sjælen i denne Bevægelse var Overretssagfører A. Hein; de øvrige Medlemmer af den Kreds, der blev Stiftere af Kreditforeningen af Grundejere i Kjøbenhavn og Omegn, var Tømrermester G. F. Bock, Murermester H. N. Fusing, Direktør i Haandværkerbanken, Tømrermester J. C. Jørgensen, Kaptajn, Hofmøbelfabrikant L. Larsen, Chef for Bogholderiet i Overformynderiet V. C. T. Müller, Direktør i Haandværkerbanken, Hoftapetserer C. F. Rothmann og Direktør i Landbygningernes Brandforsikring, Justitsraad G. Ulrich. Den 20. Oktober 1880 androg disse Mænd Indenrigsministeriet om at træffe Foranstaltninger til at tilstaa den af dem paatænkte Kreditforening de i Lov af 20. Juni 1850 nævnte Begunstigelser. Indenrigsministeren (Skeel) imødekom Andragendet og fremsatte den 6. April 1881 i Landstinget det fornødne Lovforslag, som i den paafølgende Rigsdags-samling blev vedtaget — med nogle Ændringer — af begge Thing. Den 17. Marts 1882 stadfæstedes det af Kongen.

Allerede Dagen efter, den 18. Marts 1882, samledes de ovennævnte Mænd, supplerede med Beregner H. A. Andresen, Murermester C. R. Ette, Sparekasseinspektør W. S. W. Faber, Arkitekt C. H. G. Granzow, Tømrermester, Kaptajn F. E. Kern, Højesteretsassessor P. C. Müller, Proprietær J. C. Ostefeld og Overretssagfører V. Schierbeck. Paa dette Møde vedtoges der Statuter for den nye Kreditforening og valgtes Direktion og Repræsentantskab. Direktører blev Overretssagfører Hein, Tømrermester Kern og Højesteretsassessor Müller; til Medlemmer af Repræsentantskabet valgtes Beregner Andresen, Murermester Ette, Sparekasseinspektør Faber, Murermester Fusing, Proprietær Ostefeld, Overretssagfører Schierbeck og Justitsraad Ulrich. Repræsentantskabet valgte til sin Formand Justitsraad Ulrich, til Næstformand Murermester Ette.

Da de saaledes vedtagne Statuter med nogle af Ministeriet foretagne Ændringer var blevne stadfæstede af Indenrigsministeriet den 19. Maj 1882, var Kreditforeningen grundlagt, og den tog strax fat paa sin Virksomhed, — den 20. Juni 1882 udbetalte den sit første Laan. Alt tydede paa, at Stifterne ikke havde taget fejl i deres Forudsætninger: Trangen til den nye Kreditforenings Oprettelse gav sig tyde-

ligt til Kende ved, at der allerede i Foreningens første Regnskabsaar, som gik til 31. December 1883, indkom 268 Laanebegæringer og udlaantes over 6 Mill. Kroner; i 1884 udlaantes ca. $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr., i 1885 ca. $4\frac{3}{4}$ Mill. Kr. Ved Udgangen af 1887 naaede Foreningens samlede Udlaan det betydelige Beløb af ca. $21\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

De nærmest efterfølgende Aar — Slutningen af Firserne og de første Aar af Halvfemserne — var imidlertid prægede af en Stilstand i Forretningslivet, forbunden med deraf flydende Pengerigelighed; for Kreditforeningen gav disse Forhold sig Udslag i ringe Tilvæxt af Udlaanssummerne: i det 10. Regnskabsaar, 1892, havde de samlede Udlaan kun naaet godt 28 Mill. Kr. Det var Converteringernes Tid — i Statshusholdningerne og i Forretningslivet. Indtil Udgangen af 1885 var samtlige Laan i Københavns Kreditforening $4\frac{1}{2}$ Procents, først i 1886 udbetaltes der 4 Procents Laan; samme Aar foretoges de første Converteringer, idet dels adskillige Medlemmer ombyttede deres $4\frac{1}{2}$ Procents Laan med 4 Procents, dels Kreditforeningen selv ved Arrangement med Landmandsbanken fik 11 Millioner Kroner af sine cirkulerende $4\frac{1}{2}$ Procents Kasseobligationer converterede til 4 Procents. For et Vederlag til Banken af 135,000 Kr. indvandt Foreningen i de efterfølgende Aar herigennem en stor, vedvarende Rentefordel. I 1888 oprettedes en 2. Afdeling (med egen Reservefond og kun subsidiær Solidaritet med 1. Afdeling), i hvilken der udbetaltes Laan i 4 Procents eller $3\frac{1}{2}$ Procents Kasseobligationer. I 1893 oprettedes paa lignende Maade en 3. Afdeling, i 1896 en 4. Afdeling.

I Begyndelsen af Aaret 1895 tilbød et Konsortium, bestaaende af Nationalbanken, Privatbanken, Landmandsbanken, Handelsbanken og D. B. Adler & Co. samtlige Kreditforeninger paa to nær at convertere deres 4 Procents Obligationer. Tilbudet blev modtaget, for Københavns Kreditforenings Vedkommende saaledes, at Obligationerne (ca. 29 Mill. Kr.) skulde vedblive at bære 4 Procent Rente indtil 31. December 1902, hvorefter Renten nedsattes til $3\frac{1}{2}$ Procent. Udgiften ved denne Convertering udgjorde 163,070 Kr. Men hermed var ogsaa Toppunktet naaet i Converteringsbevægelsen; Forholdene paa Pengemarkedet undergik i de næste Aar en betydelig Forandring, og $3\frac{1}{2}$ Procents Kreditforeningsobligationer gik temmelig langt ned under pari. Følgen blev for Københavns Kreditforenings Vedkommende, at den 1898 henvendte sig til Bankkonsortiet for at søge sig løst fra den i Overenskomsten af 1895 paatagne Forpligtelse til ikke at genoptage Udstedelsen af 4 Procents Kasseobligationer før Juni 1900. Bankerne stillede sig imødekommende, forsaavidt lignende Anmodning fremkom fra samtlige de i Overenskomsten deltagende Kreditforeninger, og paa et af alle Landets Kreditforeninger afholdt Møde vedtoges det at tilstille Bankkonsortiet en saadan Anmodning; Konsortiets Samtykke blev givet, og Foreningen besluttede da strax i 1899 at genoptage Udstedelsen af 4 Procents Kasseobligationer.

I den i 1896 oprettede 4. Afdeling ydedes der $3\frac{1}{2}$ Procents Laan, som delvis var uamortisable, saaledes at der for de ikke amortisable Laan udstedtes særskilte Obligationer; disse vandt imidlertid ringe Sympathi hos Obligationskøberne, hvorfor man, da Udstedelsen af 4 Procents Obligationer genoptoges, opgav at udstede uamortisable Obligationer.

Midt i Halvfemserne afløstes den relative Stagnation i Udlaanssummernes Væxt igen af raskere Fremgang; da Foreningens 1. Serie (indbefattende 4 Afdelinger) afsluttedes den 31. December 1899, var dens Hovedstol voxet op til den anselige Sum

af ca. 49 Mill. Kr.; samtidig udgjorde Seriens Reservefond ca. 2 Mill. Kr. For 2. Serie, som paabegyndtes den 1. Januar 1900 med Udlaan udelukkende i 4 Procents fuldt amortisable Kasseobligationer, har Væxten været overordentlig stærk; allerede

KREDITFORENINGENS EJENDOM PAA GL. TORV

med Udgangen af 1903 afsluttedes den med en Hovedstol af godt 39 Mill. Kr. (gennemsnitlig $9\frac{3}{4}$ Mill. Kr. aarlig Tilgang), og den 1. Januar 1904 aabnedes en 3. Serie, som allerede i det første Aar har naaet et Udlaansbeløb af over 11 Mill. Kr. Forningens samlede Hovedstolsbeløb naaede ved Udgangen af 1904 over 91 Mill. Kr. og vil inden Udgangen af første Halvaar 1905 være naaet over 100 Mill. Kr. I denne

Henseende har Københavns Kreditforening da naaet den 3. Plads blandt Landets Kreditforeninger — kun Østifternes og Kreditforeningen af jyske Landejendomsbesiddere har den foran sig.

Til Foreningens raske Fremvæxt i de sidste Aar har det sikkert væsentlig bidraget, at Indenrigsministeren i Henhold til Lov af 4. April 1902 har indrømmet Kreditforeningen den Begunstigelse, at Umyndiges og offentlige Stiftelsers Midler kan anbringes i de af Foreningen udstedte Gældsfor skrivninger. Af stor Rækkevidde har det fremdeles været, at de i Foreningens 3. Serie udstedte Obligationer daglig no-

EXPEDITIONSLOKALET

teres ikke alene paa Københavns Børs, men paa Børserne i Berlin og Hamborg. Dette har været medvirkende til, at Kurserne paa Foreningens Obligationer har indtaget et betydelig højere Prisniveau end før; 3. Series Obligationer har i 1904 til Tider endogsaa været noteret højere end noget andet ligestillet Kreditforeningspapir.

Foreningens samlede Reservefond pr. 31. December 1904 udgjorde ialt 3,526,663 Kr. 10 Øre. Et stærkt Vidnesbyrd om den Omsigt og Forsigtighed, hvormed den har været ledet, er det, at den i hele sin 23-aarige Tilværelse ialt kun har maattet overtage 2 Panter; men hverken ved Realisationen af disse eller ved Foreningens øvrige Virksomhed er der i hele det nævnte Aaremaal lidt nogetsomhelst Kapitaltab.

*

*

*

Efterhaanden som Københavns Kreditforening voxede op til et stort og betydningsfuldt Pengeinstitut, maatte det blive mere og mere utilfredsstillende for den at

sidde til Huse i lejede, for dens Formaal ikke særligt tilpassede Lokaler uden de brandfrie Rum, som udfordres ikke alene til Opbevarelsen af Foreningens Værdipapirer, men dens Bøger, dens Regnskaber og Arkiv. Da der tilbød sig en Lejlighed til at erhverve Ejendommen Gammeltorv Nr. 4, foreslog Direktionen — efter at have erhvervet sig Indenrigsministeriets Sanktion — i 1897 Repræsentantskabet at købe denne Ejendom, og Købet fandt Sted. Ejendommen blev nedreven, og i dens Sted opførtes en prægtig Bygning i italiensk Renaissancestil, tegnet af Arkitekt F. Levy, udelukkende opført af Sten og Jern og med store, mu-

DIREKTIONSVEREDELSET

rede brandfrie Rum, som toges i Brug i Maj Maaned 1900.

Foreningens Hovedstifter og første administrerende Direktør, Overretssagfører A. Hein, naaede ikke at føre Foreningen ind i de nye Lokaler, for hvis Tilvejebringelse han havde været saa stærkt interesseret. Den 30. December 1899 afgik han ved Døden.

I Repræsentantskabet og Direktionen er i Aarenes Løb følgende Forandringer foregaaede:

Formand for Repræsentantskabet var Direktør, Justitsraad G. H. J. Ulrich fra 1882—98, Sagfører Carl Herforth 1898—99, Tømrermester H. J. Christensen 1899—1903.

Dets nuværende Formand er Sparekasseinspektør C. V. C. Bindselev, R. af Dbg. Medlemmer af Repræsentantskabet har — foruden de paa denne Skildrings

første Side nævnte — følgende Mænd været: Overretssagfører W. Schytte, Murermester H. P. Hansen, Højesteretsassessor A. Grüner, Murermester J. K. Lund og Kontorchef A. Erritzøe.

Dets nuværende Medlemmer er (foruden dets nys nævnte Formand): Tømremester O. Bruhns, Tømmerhandler J. N. Drejer, Murermester R. Hansen, Murermester J. Jensen, Højesteretsassessor, Dr. jur. N. Lassen, R. af Dbg. og Dbmd., Bogtrykker M. Lazarus, Slagtermester W. Matthissen og Proprietær J. C. Ostfeld (Næstformand).

Den nuværende Direktions Medlemmer er: Carl Herforth, A. Erritzøe og H. J. Christensen.

De nuværende Revisorer: kgl. Fuldmægtig G. Giødesen, R. af Dbg., beskikket af Indenrigsministeriet, og Kontorchef V. C. T. Müller, R. af Dbg. og Dbmd., valgt af Repræsentantskabet.

Nuværende Kontorpersonale: Bogholder M. Nielsen, Kasserer F. D. Lissau, R. af Dbg., Fuldmægtig Th. Machold og Assistenterne F. F. Olsen og A. W. Hansen.

Jul. Wulff.

NORDISK LIVSFORSIKRINGS-AKTIESELSKAB AF 1897

DEn danske Livsforsikrings Historie falder i tre Afsnit. Allerede saa langt tilbage som i 1653, da den første statsgaranterede Tontine oprettedes her i Landet, har vi Begyndelsen til det første Afsnit, det, i hvilket den danske Stat var ene om Arbejdet og tilfulde godtgjorde sin Uformuenhed paa dette Omraade. Statens Mangel paa Evne til at løse den Opgave, den havde taget paa sig, viste sig først igennem et Par Aarhundreder i, at Statens Anstalter Gang paa Gang arbejdede sig store Underskud til, og dernæst — indtil 1872 — i en ganske naturlig Mangel paa Forretningsinitiativ, der havde til Følge, at Markedet helt overlodes til udenlandske Selskaber.

Med 1872 oprandt det Afsnit, der karakteriseres ved, at der stiftes to private Livsforsikrings-selskaber — et Aktieselskab og et gensidigt —, der tager sig for efter udenlandsk Mønster at sprede Kendskab hos Befolkningen om Livsforsikringens Nytte gennem virksomme Agenter. Disse to Selskaber er nu saa godt som eneraadende indtil Midten af Halvfemserne, og deres Arbejde fører til, at der tegnes c. 16 Millioner Kroner aarlig Forsikringssum i Danmark.

Fra Midten af 90'erne har vi saa det tredie Afsnit. Det kendetegnes ved en livlig Fremkomst af nye Selskaber, af hvilke allerede et Par har maattet indstille Kampen for Tilværelsen, en Kamp, som en helt kritikløs Starterlyst havde gjort ret haard. Men samtidig havde Kampen den Følge, at Befolkningen fik Øjnene i den Grad op for Sagens Godhed, at Nytegningen gik op til c. 60 Mill. Kr. aarlig.

Blandt de unge Selskaber kom »Nordisk Livsforsikring« strax til at indtage en førende Stilling.

Selskabets administrerende Direktør, V. E. Gamborg, er dets Fader. Gennem et mangeaarigt Arbejde som Beregner havde han set, at der her i Landet var meget at udrette paa dette Omraade, langt mere end det, de eksisterende Selskaber havde overkommet. Han henvendte sig da i Slutningen af 1896 til Folketingsmand N. Neergaard og Kontorchef i Nationalbanken E. Meyer og fik disse Herrer interesserede for sin Plan. Den juridiske Assistance sikrede man sig derefter i Højesterets-sagfører G. M. Réé, og til nævnte tre Herrer sluttede sig som Selskabets Stiftere d'Hrr. Højesteretsassessor Nyholm, General Freiesleben, Fabrikant P. Bjørnbak, Direktør Harald Bing, Grosserer O. B. Muus, Direktør van Haarst og Matematikeren, Dr. phil. Niels Nielsen.

Selskabet stiftedes saa den 3. Maj 1897. V. E. Gamborg blev Selskabets adm. Direktør, medens den øvrige Direktion kom til at bestaa af d'Hrr. Neergaard og Réé. Repræsentantskabet sammensattes af de øvrige 8 Herrer med Højesteretsassessor

Nyholm som Formand og Kontorchef Meyer som Næstformand. Da senere Fabrikant Bjørnbak døde, blev hans Plads udfyldt af Overdirektør, Kaptajn Kühle.

Aktiekapitalen fastsattes til 1 Mill. Kr. — og i Løbet af faa Dage tegnedes $4\frac{1}{2}$,

KONGENS NYTORV NR. 8

Mill. Den deraf følgende Reduktion bevirkede, at Selskabet fik Kapitalen fordelt paa c. 325 Hænder.

Selskabet slog strax i det første Virksomhedsaar sin Existensberettigelse fast ved at tegne en Forsikringssum af c. $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og har siden den Tid øget sin Portefeuille, saaledes at det gik ud af Aaret 1904 med en samlet Forsikringssum af

c. 20 Mill. Kr. foruden Livrenter til et Beløb af c. 300,000 Kr. aarlig. Præmieindtægten for 1904 var c. 1 $\frac{1}{3}$ Mill. Kr.

Nordisk Livsforsikring har Filialer i Norge og i Holland og har efterhaanden udvidet sin Virksomhed til at omfatte alle betydende Former af Livsforsikring. Det har saaledes særlige Afdelinger for Folkeforsikring og for Invaliditets- og Pensionsforsikring.

Som et Udtryk for den Tillid, Selskabet nyder, skal nævnes, at dets Aktier (2000 Kr. med en Indbetaling af 500 Kr.) for Tiden (ved Begyndelsen af 1905) betales med 600 Kr.

FORHALLEN

Til Nordisk Livsforsikring er som Beregner og Kontorchef knyttet Mag. scient. Jens Pedersen og som Læge Dr. Johs. Hassing.

Fra væsentlig den samme Kreds af Mænd, som stiftede Nordisk Livsforsikrings-selskab, er Søsterselskabet

NORDISK ULYKKESFORSIKRINGS-AKTIESELSKAB AF 1898

udgaaet. Selskabet stiftedes den 19. April 1898. Dets administrerende Direktør blev Folketingsmand N. Neergaard, og i Direktionen indtraadte desuden d'Hrr. Gamborg

EXPEDITIONSLOKALE

DIREKTIONSVÆRELSE (LIVSFORSIKRINGEN)

DIREKTIONSVÆRELSE (ULYKKESFORSIKRINGEN)

og Rée. Repræsentantskabet bestaar af d'Hrr. Højesteretsassessor Nyholm (Formand), General Freiesleben (Næstformand), Direktør v. Haarst, Entreprenør Kirk, Overdirektør Kühle, Etatsraad Lemvigh, Kontorchef E. Meyer, Grosserer O. B. Muus og Dr. phil. N. Nielsen.

Selskabet, som er finansielt fuldstændig uafhængigt af Nordisk Livsforsikrings-selskab, stiftedes med en Aktiekapital af 1 Mill. Kroner, som udelukkende tegnedes af det ældre Selskabs Aktionærer.

Selskabet har i de ikke mange Aar, det har bestaaet, skabt sig en efter danske Forhold betydelig Portefeuille. I det sidst afsluttede Regnskabsaar indvandt saaledes en Præmieindtægt af Kr. 389.264, og Selskabet befinder sig i stadig og stærk Fremgang. Det driver Forretning ikke blot i Danmark, men ogsaa i Norge og Sverige og har i begge disse Lande oprettet Generalagenturer, under hvilke en talrig Agentstab sorterer. Selskabets Læge er Dr. Johs. Hassing og dets Kontorchef N. C. Leeker.

Selskaberne beskæftiger nu et stort Personale, og deres hurtige Udvikling, der tog sin Begyndelse i to smaa Værelser i Skindergade og senere fortsattes i Nygade 7, har nu nødsaget dem til at indrette sig tidssvarende, mønsterværdige Lokaler paa Kongens Nytorv 8.

*

*

*

I Aar, 1905, er Selskaberne flyttede hen i den statelige nye Ejendom. Tre virkelig smukke, hver for sig karakteristiske Bygninger ligger nu her ved Siden af hinanden: medens »Standard«s i Marmorets mathvide Glans hæver sin søjlesmykkede Façade højt og herligt for ligesom at se sig ud over det lave Thott'ske Rococo-Palais, der duver og dukker sig ved dets Side i langstrakt, snørklet Graat-i-Graat, — saa toner »Nordiske« festligt og fornemt frem i roligt Rødt med flade Pilastre og vaseprydet Tag. Det er ikke let at hævde sig ved Siden af en saa *udpræget* fremmedartet »Palazzo-Stil« som Standards, men Opgaven er netop løst til Fuldkommenhed gennem Façadens livlige Lød og den rolige Værdighed i Holdningen, som er Bygningens bedste Pryd.

KJØBENHAVNS GRUNDEJERBANK

I det stolte, skønne Renaissance-Palads (afbildet i nærværende Afsnit S. 98), hvori de københavnske Grundejeres *Kreditforening* bor til Huse, finder man saa højt naturlig ogsaa de københavnske Grundejeres *Bank*. For begge Virksomheder og deres Forhold til den nævnte Samfundsklasse turde dette Bosted være saare symbolsk: det klare og faste i Bygningens Former og Flader, Linier og Omrids, det helt ud ægte i dens Stil og Stof, gør netop *arkitektonisk* det samme Indtryk som Jord og Grund *socialt og økonomisk* — giver Sikkerhedsfølelse, Tryghed og Ro.

Det er nu snart et halvt Aarhundrede, siden Privatbanken blev stiftet, og Danmarks Hovedstad saaledes fik hele to Banker. Det var de gode Aar i Slutningen af Halvtredserne, som skabte saa stort et Liv i Handel og Omsætning, at man ikke længer syntes, den ene Bank forslog. Men saa gik der ogsaa en rum Tid, inden vi fik de to næste Banker: Landmands- og Handelsbanken — Milliardaarenes Opsving skulde til for at vove saa kækt og tænke saa vidt! Og derpaa forløber der næsten en hel Menneskealder, hvori det ikke falder en Mo's Sjæl ind, at vi ikke skulde have nok i »de fire Hovedbanker.« Man maaler maaske derfor bedst, hvor mægtigt Hovedstadens Erhvervsliv gik frem sidst i Halvfemserne, ved den Omstændighed, at vi nu har faaet ikke mindre end fem Banker til, hvoraf de 3 allerede har voxet sig godt store — og blandt disse sidste er just »Kjøbenhavns Grundejerbank.«

Det er da ej heller det blinde Tilfælde, at man i de nævnte Aar med Lethed har kunnet starte og bagefter med Held gennemføre nye Bankforetagender. Hvad der kendetegner Perioden, var dette: at der efter lange Tidens Stilstand og Kapital-Rigelighed, for ej at sige - Overflod, med Et rejste sig en Kæmpebølge af Foretagsomhed, som krævede Penge og atter Penge, selv til dyre Renter — det kunde betale sig at laane alligevel! Hvilken Forretning ligger da mere naturlig og lige for end at sørge for slig en Trangs Tilfredsstillelse, — det er jo netop i saadanne pludselige Opsvingstider, har vi alt set, at nye Banker bliver til, det er, ligesom Udviklingen bliver helt utaalmodig, ikke længer kan nøjes med, hvad der alt haves, men i sin Hastighed og Heftighed ligefrem stamper nye Midler og Mænd op af Jorden. Og saaledes gik det da ogsaa denne Gang, som sidst i Halvtredserne, som først i Halvfjerdserne!

Det var her i Kjøbenhavn ikke mindst *Byggeriet*, som den store økonomiske Opgang bragte i Flor: nye kommercielle og industrielle Foretagender skød op og kræved' Husrum, allevegne fra strømmede Folk til Hovedstaden, Grundværdierne steg. Under disse Forhold tog Bestyrelsen i Nørrebro's Grundejerforening Initiativet til en Sammenkomst af de forskellige københavnske Grundejerforeningers Tillidsmænd for i Fællig at drøfte: Oprettelsen af en Bank, der særlig skulde være Grundejerne i Kjøbenhavn og Omegn til Nytte.

Der nedsattes et Udvalg paa nogle og tyve Medlemmer, og dette Udvalg valgte et Underudvalg, bestaaende af:

Grosserer M. Th. Andersen
 Grosserer Hans C. Holm
 Overretssagfører Chr. Lützen
 Hofdekoremaler H. Chr. Nielsen
 Porcelainshandler J. P. Nielsen

til at udarbejde Love for den paatænkte Bank og foretage det videre fornødne.

INTERIØR FRA EXPEDITIONSLOKALERNE

Underudvalget konstituerede sig med Overretssagfører Chr. Lützen som Formand.

Efter at en Række Møder var afholdt af Udvalgene, vedtoges den 17. Febr. 1898 Lovene for Banken, saavel som at dennes Navn skulde være »Kjøbenhavns Grundejerbank.« Det overdroges dernæst Underudvalget: at søge en dygtig Mand til at overtage Stillingen som Bankens Direktør, forhandle med en Bank om Starten og bringe i Forslag Mænd til at indtræde i Bankraadet.

Den vedtagne Garantikapital 200,000 Kr. eller 10 pCt. af den stipulerede Aktiekapital var imidlertid bleven tegnet saaledes, at 40,000 Kr. skulde indbetales kontant og strax, medens der skulde udstedes Garantibeviser for 160,000 Kr.

Efter nogen Tids Forhandling overtog og garanterede Kjøbenhavns Handelsbank Tegningen af Aktiekapitalen, 2,000,000 Kr. — (To Millioner Kroner).

Bankraadet konstituerede sig med Generalkonsul Emil Arntzen som Formand, erklærede Banken for stiftet og engagerede Bankdirektør Olaf Hansen som Bankens Direktør.

BANKRAADSSALEN

BA

Det første Bankraad bestod af:

Generalkonsul Arntzen
Grosserer M. Th. Andersen
Murermester Niels Rasmussen
Overretssagfører Chr. Lützen
Apoteker V. Pedersen
Generalkonsul J. C. Teilmann
Ingeniør N. C. Monberg

Malermester H. Chr. Nielsen
Porcelainsh. J. P. Nielsen
Grosserer N. Nielsen
Tømrermester Hans Nielsen
Arkitekt V. Ingemann
Murermester C. R. Ette
Fabrikant Joh. Goldschmidt.

BANKENS DIREKTØR I SIT PRIVATKONTOR

Overretssagfører Chr. Lützen og Murermester Niels Rasmussen valgtes til som Delegerede at bistaa Direktøren med Ledelsen af Bankens Forretninger.

Repræsentantskabet bestod af 35 (nu 25 Medlemmer), alle Grundejere; som Formand valgtes Grosserer Hans C. Holm.

Kjøbenhavns Grundejerbank begyndte derpaa sin egentlige Virksomhed den 10. September 1898. Den aabnede i et rent midlertidigt Lokale, Nytorv 3; men allerede i 1900 flyttede Banken hen til sit egentlige Standkvarter: Gammel Torv Nr. 4.

Den 31. December 1899, altsaa efter de første 5 Fjerdingaars Virketid, havde den nye Bank allerede gjort en Omsætning af over 83 Mill. Kr. og indtjent et Overskud paa næsten 166,500 Kr. Den kunde derved ej alene give Aktionærerne et Udbytte paa 6 pCt., men desuden yde Indskyderne paa Kontrabog een Procent ud over den sædvanlige Sparekasserente. Og dette gunstige Resultat var naaet til Trods

for den store Arbejdsstandsning, som hele Sommeren 1899 lagde sit hæmmende Tryk paa alle Forhold.

I 1900 tog Byggevirksomheden atter Fart, og i Overensstemmelse med det nye Pengeinstituts Formaal lagde da ogsaa *den* Beslag paa den langt overvejende Del af Bankens Midler. Da Penge samtidig var knappe og Udlaansrenten følgelig høj, — 6 pCt. Minimum med Undtagelse af en kort Periode først paa Aaret, — blev Fortjenesten atter smuk: 168,700 Kr. og Udbytte og Bonus som forrige Aar.

I 1901 kom Tilbageslaget efter den stærke Opgang: Fragterne begyndte at falde, Afsætningen af indenlandske Produkter blev treven og slæbende, Handel og Industri stagnerede, og ikke mindst var Forholdene i Byggefagene vanskelige. Men til Trods herfor arbejdede dog vore Banker gennemgaaende med gode Resultater, idet den høje Diskonto fra 1900 holdt sig et Stykke ind i det nye Aar, og for den følgende Tid fik man Ækvivalent i de stigende Priser paa rentebærende Effekter. Københavns Grundejerbank kunde da ogsaa ved Aarets Udgang opvise den samme Nettofortjeneste som i de to foregaaende Aar og give det samme Udbytte og Bonus.

I Bankens 4. Regnskabsaar steg Omsætningen til o. 218 Mill. Kr., og Overskudet blev 262,600 Kr., Aktie-Udbyttet 7 pCt. I 1903 blev Udbyttet ligeledes 7 pCt., og i Bonus blev der ialt udbetalt o. 30,000 Kr. eller det dobbelte af Aaret i Forvejen. Da Kontrabogsmidlerne, som ved Udgangen af 1899 havde udgjort $1\frac{1}{3}$ Mill. Kr., ved Udgangen af 1902 var stegne til $8\frac{1}{2}$ Mill. Kr., skred man i Begyndelsen af dette Aar (1903) til en Udvidelse af Aktiekapitalen med 2 Mill. Kr., saa at den derved fordobledes. Beløbet var garanteret af Københavns Handelsbank, og Overprisen henlagdes med 30,000 Kr. til Reservefonden, som derefter ved Aarets Slutning blev bragt op til at udgøre 251,000 Kr. Herved var naaet den i Bankens Vedtægter § 21 stipulerede Højde, som betingede en Opsigelse af den indbetalte Del af Garantikapitalen — og i 1904 blev derpaa denne tilbagebetalt. Det nævnte Aar, Bankens sidste Regnskabsaar, var iøvrigt glimrende: Omsætningen 270,₈ Mill. Kr. og Netto-Fortjenesten 455,000 Kr., saa at Aktionærene kunde faa 7 pCt., Reservefonden nye 89,000 Kr. — dens Størrelse var derefter $3\frac{1}{12}$ f. A. 350,000 Kr. — og Indskyderne paa Kontrabog 31,000 Kr. Den sidstnævnte Kontos Størrelse var ved Aarets Udgang 10,₅ Mill. Kr., altsaa ca. 10 Gange større end den 31. Decbr. 1899.

Under disse Forhold er i Aar Aktiekapitalen paany bleven udvidet, endog tvende Gange, først i Januar Maaned med 2 Mill. Kr., derpaa nu i Sommer med nye 4 Mill. Kr., saa at der nu er naaet den halve Million-Snes.

Bankens Reservefond udgør nu (Septbr. 1905) 760,000 Kr.

Følgen af hele denne vældige Fremgang har ganske naturlig været den, at Banken, ved Siden af sine Bestræbelser for at vedligeholde sit gode og særlige Forhold til Københavns Grundejere, har udviklet sig til at omfatte alle moderne Bankforretninger, saaledes at den nu tæller sine Kunder i alle Kredse af Forretningslivet.

*

*

*

Bankraadets Medlemmer er:

Generalkonsul Arntzen
Ingeniør N. C. Monberg
Grosserer Ferd. Andersen

Landstingsmand, Murerm. Niels Rasmussen
Apoteker V. Pedersen
Overretssagfører Emil Levy
Generalkonsul J. C. Teilmann
Malermester H. Chr. Nielsen
Grosserer N. Nielsen
Porcelainsh. J. P. Nielsen
Overretssagf. Chr. Lützen
Tømrmester Hans Nielsen
Arkitekt V. Ingemann.

Bankens Direktion bestaar af Direktør Olaf Hansen.

AKTIESELSKABET DETAILHANDLERBANKEN

SMAA Ting kan ofte have store Virkninger. Nu bagefter, naar man ser tilbage paa den saakaldte Stores-Bevægelse først i Halvfemserne, tør man vel rolig tro, at Hovedstadens Detailhandler-Stand sagtens havde klaret sig, selv om den da planlagte saakaldte »Nordiske Store« var traadt ud i Livet, eller det senere Andelsselskab »Frejr« virkelig havde svaret til sit oprindelige Formaal. Men Konkurrence-Faren fra Landbrugets Forbrugs-Foretagender, der hidtil havde listet sig Købmændene saa underlig lyssky ind paa Livet, fik her for første Gang en saa truende og tydelig Skikkelse, at de kjøbenhavnske Detaillister derved endelig blev vakte til *Standsbevidsthed* og til Forstaaelse af den Frelse, der i vore Dage ligger i Sammenhold, Solidaritets-Følelse og Organisation.

Paa mange Maader gjorde i den nærmest følgende Tid hele denne Sammenlutnings-Trang og Stands-Bevægelse sig gældende, og da bl. a. ogsaa overfor Cikorie-Fabrikerne. Disse havde indbyrdes ført en heftig Pris-Kamp, men da Freden endelig blev sluttet, blev det Detailhandlerne, som kom til at betale Krigsomkostningerne, da det ikke ret vel var dem muligt paa en almindelig Husholdnings-Artikel, der sælges i saa smaa Pakninger, at gennemføre den nu indtraadte Prisforhøjelse overfor Publikum. Man søgte derfor indenfor Urtekræmmernes Kreds *selv* at starte en Surrogat-Fabrik, altsaa en Fabrik paa Andele, hvis eventuelle Overskud skulde fordeles mellem Ejerne. Man fik ogsaa sammenskudt de til Starten nødvendige Midler, men da den unge Sagfører, man havde henvendt sig til, Hr. H. P. Hansen, søgte en Bank-Kredit for det nye Foretagende, stødte han paa Vanskeligheder. Atter her var det da en i sig selv ringe Sag, som fik en stor Virkning. Thi denne uventede Modstand, som H. P. Hansen saaledes mødte, bragte ham da ganske naturlig ind paa den frugtbare Tankegang, at naar en Stand som Detailhandler-Standen for Alvor vil skabe sig social Selvstændighed, saa gælder det først og fremmest saa vidt muligt at frigøre sig for den Afhængighed, som i det moderne Samfund er den mest bindende, den *pekuniære* Afhængighed. Skulde med andre Ord den organisatoriske Bevægelse, der var begyndt saa sejrrig, faa et varigt Løb og ikke ende som en Rhin-Flod i Sandet, maatte de kjøbenhavnske Detaillister selv tage deres Penge-Affærer i deres Haand — grunde deres egen *Bank!*

Den gode Idé fra Tillidsmanden blev imidlertid af selve Lederne først tagen som et blot og bart *Ideal*, hvortil man vel burde se hen, men som det ikke var saadan at tænke paa at realisere. Men hver Gang man fra Middelstandens forskellige Foreninger og Foretagender kom til Hansen i den følgende Tid, vendte han bestandig tilbage til sit: »For Resten mener jeg, Detailhandlerne her i Staden bør have deres egen

Bank. Endelig en Dag fængede da det Baal, der saa længe var baaret Ved til: en skønne Dag tog man tilsidst Mands Mod og Hjerte til sig i de københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation, og den 6. Juni 1895 besluttede de 26 fremragende

BANKENS STIFTERE

Bestyrelsesmedlemmer indenfor samme, der vil ses paa ovenstaaende Billede, at stifte en Aktie-Bank med en Kapital af 250,000 Kr. og, som naturligt var, kalde den: Detailhandlerbanken.

Man fik tegnet Aktierne indenfor Handelsforeningernes egen Kreds, og den 1.

BANKENS BYGNING I NYGADE

November aabnedes Banken i Ejendommen Nygade Nr. 1, paa Hjørnet af Knabrostræde.

Til administrerende Direktør valgtes ganske naturlig selve Planlæggeren, Sagfører H. P. Hansen.

Da denne under Bankens Start henvendte sig til Tietgen og forelagde ham Sagen, gav den erfarne Finansmand den sin fulde Tilslutning og udtalte sin Glæde over, at en Tanke, han selv længe havde næret: ved Siden af den Storhandelens Bank,

INTERIØR FRA EXPEDITIONS-LOKALERNE

der var skabt i Privatbanken, at danne en særlig Bank for Detailhandelen — nu vilde blive realiseret. I Overensstemmelse hermed har Privatbanken fra første Færd støttet den nye Bank med Raad og Daad og overhovedet ydet den et godt Rygstød.

Det var i et Pengerigelighedens Aar, Banken var bleven stiftet, det store Converterings-Aar, da Renten var lav og alle Fonds-Kurser høje. Men just derfor blomstrede Erhvervs-Livet stærkt op i det følgende Aar, 1896, og Banken kom saaledes strax i Ilden. Allerede i sit første Aar, Novbr. 1895—31. Decbr. 1896 diskonterede den Vexler for næsten $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og gav Kassekredit for 735,000 Kr.; men Indførelsen af *Kontrabog* og Indlaansbeviser med efter Datidens Forhold relativ god Forrentning drog ogsaa samme Aar c. $3\frac{2}{3}$ Mill. Kr. til Banken, og paa Folio indgik der samtidig o. 6 Mill. Kr. 1897 og 1898 var gode økonomiske Aar, men Penge var dyre, Obligations-Kurserne synkende, og der maatte opereres med stor Forsigtighed. Dette gjaldt endnu mere det store *Lock-out*-Aar, 1899. Den høje Rente trak

store Midler til Banken: paa Folio indsattes saaledes i Aarets Løb $9\frac{1}{4}$ Mill. Kr., paa Kontrabog og Indskudsbevis o. $7\frac{1}{4}$ Mill., tilsammen o. $16\frac{1}{2}$ Mill.; men paa den anden Side blev der samme Aar paa begge disse Konti udtaget $16\frac{2}{3}$ Mill., og det

Indestaaende blev herved formindsket med c. 78,000 Kr. Obligations-Beholdningen blev endvidere formindsket med 34,500 Kr. og gik ned til ca. 75,000 Kr., idet der af Fjoraarets Indkøbs-Overskud (109,300 Kr.) og selve Aarets Obligations-Køb paa 250,600 Kr. blev solgt for 285,000 Kr. Det gjaldt om at skaffe disponible Midler overfor de i Aarets Løb stærkt voxende Krav: Vexeldiskonteringen steg saaledes med $2\frac{1}{8}$ Mill. Kr. eller med c. 80 %, Kassekrediterne med 414,000 Kr. eller 70 %.

Med Aaret 1900 kom Banken ind i mere smult Vande, og

siden da har der paa alle dens Omsætnings-Felter fundet en stærk og stadig Stigning Sted. De i Aarets Løb indsatte Foliomidler er nu voxede til c. 20 Mill., Indskudene til 28,4 Mill. (Indestaaende: $7\frac{1}{2}$ Mill.), Vexel-Diskonteringen til $15\frac{1}{3}$ Mill., Aarets Kasse-Krediter til 3,8 Mill. Kr., *Total-Omsætningen* endelig til 197,2 Mill. — det første Aar var den $34\frac{1}{2}$ Mill. og endnu i 1901 kun noget over halvt saa stor!

EN AF BOXHVÆLVINGERNE

Bankens Virkemidler er da, naturlig nok, i Aarenes Løb ogsaa blevne forøgede i tilsvarende Omfang. I Aaret 1900 var Aktiekapitalen voxet til 1 Mill. Kr., i Februar 1904 udvidedes den til 2 Mill. Kr. I Foraaret i Aar udbødes 2 Mill. Kr., der overtegnedes med 1,8 Mill., og i Efteraaret nye 4 Mill. Kr., som overtegnedes med 2,8 Mill., medens samtidig indestaaende Indskud var stegne fra 7½ Mill. Kr. ved Aarets Begyndelse til 12 Mill. Alt i alt Beviser paa den Tillid, Banken allerede har vidst at erobre sig.

Dette skyldes i første Række, at den lige fra først af har haft en stabil Kundekreds i Stadens Detailhandlere, en fast Stab, som føler sig naturlig knyttet til det Foretagende, der er blevet stiftet og stadig styres af deres egne Førere og Tillidsmænd. Dernæst ogsaa den Dygtighed, hvormed Banken ledes, og hvorfor Æren i en ikke ringe Grad tilkommer den Mand, som oprindeligt fik Ideen til at starte Banken og saa ihærdig red sin Kæphest, at man tilsidst gav ham en virkelig Ganger i Stedet.

Og deri gjorde man klogt. Saa vel er denne Ganger nu i sine første 10 Aar bleven tøjet og styret, at den alt har bragt Stadens Detailhandlerstand et godt Stykke frem i Betydning og Anseelse.

Formand for Bankens Repræsentantskab er Herr *Chr. A. Munck*, R. af Dbg.

Direktionen bestaar af d'Herrer *H. P. Hansen* og *Frode Arntzen* (administrerende Direktører) samt d'Herrer *J. O. Hansen* og *N. V. Sønderløe*.

I Aarenes Løb har Banken, foruden sit Hovedkontor, oprettet følgende 6 Afdelinger:

Nørrebro-Afdelingen,	Nørrebrogade 23,
Lygtevejs-	„ Nørrebrogade 201,
Sundby-	„ Amagerbrogade 129,
Valby-	„ Valby Langgade 50,
Frederiksberg-	„ Rolighedsvej 2,
Østerbro-	„ Østerbrogade 31.

LIVSFORSIKRINGSSKABET »DAN«

AKTIESELSKAB

I 1890 var der ialt hos de daværende danske Livsassurance-Foretagender tegnet en samlet Forsikringssum af knap 100 Mill. Kr., det var Udbyttet af en Menneskealders Arbejde — siden 1902 er den tilsvarende Sum bleven nytegnet i et Tidsrum af knap 2 (to) Aar. Saa mægtig har Udviklingen været paa dette Felt!

Men der er da ogsaa i disse Aar blevet gjort et vældigt Arbejde af yngre og ny tilkommende Kræfter, paa faa Omraader herhjemme er der blevet sat saa meget Initiativ ind, udfoldet saa megen Energi og Kappelyst. Det Stød fremad, som Forsikrings-Bevægelsen havde faaet først i 70erne ved Oprettel-

KAMMERHERRE, HOFJÆGERMESTER
S. H. G. VIND

sen af »Hafnia« og »Danmarks« Livsforsikringsafdeling, gav en Hastighed af c. 10 Mill. Kr. i den aarlige Tilgang — nu har Halvfemsernes hjemlige Nydannelser sat Farten op til mellem det fem- og sexdobbelte.

Nydannelserne begyndte i 1896, og i November dette Aar startedes »Dan«.

Forsikrings-Tegningen skulde drives rationelt og systematisk, Tanken skulde føres agitatorisk ud i Befolkningen, Muhamed skulde gaa til Bjerget, ja ikke alene gaa til Bjerget,

men selv formelig opsøge hver liden Tue. Det var *det*, som de Mænd saa, der stiftede »Dan« — eller maaske rettere: de saa, at gjorde vi Danske det ikke selv, blev det tilsidst gjort lige for Næsen af os af *udenlandske* Assurance-Selskaber. Hvorfor saa ikke tage Forretningen selv?

Det var nærmest en Kreds af fynske Landmænd med Kammerherre, Hofjægermester Vind, Sanderumgaard, i Spidsen, som stiftede Selskabet. »Dan« begyndte i Fredericia, men det var iøvrigt ikke Meningen, at Selskabet skulde være lokalpatriotisk, hverken særfynsk eller særjydsk, det skulde omfatte hele Landet, og fra hele Landets Egne blev da ogsaa dets første Repræsentantskab strax dannet. Allerede i 1901 besluttedes det at flytte Selskabets Hovedsæde til Hoved-

H. VALENTINER

staden, man købte Ejendommen Nr. 15 paa Nørrevoldgade og flyttede derind i Foraaret 1902.

I 1903 overtoges Forsikringsbestanden fra Dansk Livsforsikringsaktieselskab »Frem« i Aalborg. Naar Selskabet 9 Aar efter sin Stiftelse har opnaaet at have Forsikringer til et samlet Beløb af over 22 Mill. Kroner Forsikringssum og Livrenter med 12,131 Kr. aarlig Rente, skyldes dette dog særlig den gode direkte Tilgang til Selskabet.

Oprindelig var Selskabets Aktiekapital 1 Mill. Kr., hvoraf 100,000 Kr. indbetalt. Ved Overtagelsen af »Frem« blev den forhøjet til 1,451,500 Kr., og nu er den ved en Statutændring, der iøvrigt var en Følge af den nye Livsforsikringslov, bragt op til 1½ Mill. Kr. med 25 % Indbetaling, hvoraf allerede 260,000 Kr. er indbetalte.

Repræsentantskabets Medlemmer er:

Kammerherre, Hofjægermester S. H. G. Vind, K. og Dbm. p. p., Sanderumgaard (Formand),

C. BILLENSTEIN

INTERIØR FRA EXPEDITIONSLOKALET

Landstingsmand, Godsejer Chr. Rottbøll, R., Christiansdal (Næstformand),
 Proprietær, Kammerjunker H. E. v. Beck, Stensø,
 Stiftamtmand C. Brun, Aalborg,
 Konsul J. L. Christensen, Odense,
 Proprietær N. Dall, Bæklund,
 Branddirektør, Gaardejer H. J. Dinesen, Kjøng,
 Godsejer S. Gede, Bredeshave,
 Hofjægermester O. T. C. Lensbaron Gyldenkrone, Vilhelmsborg,
 Grosserer Thor Hansen, Odense,
 Brænderiejer F. Harboe, Skjelskør,
 Sagfører J. Oldager, Varde,
 Artillerikaptajn H. P. Parkov, R. og Dbm., Hellerup,
 Proprietær, Kaptajn H. G. N. Schroll, R., Bækkelund,
 Hofjægermester E. J. F. Skeel, Skeelslund,
 Apoteker Steen Topp, Farsø,
 Auditor F. C. C. Zahlmann, R., København.

Kontrolkomiteen bestaar af d'Hrr. Schroll, Christensen og Zahlmann.

Forretningsledelsen varetages af to Direktører: Ingeniørkaptajn, cand. polyt. C. Billenstein, administrerende Direktør, og Dr. phil. H. Valentiner, Medlem af Videnskabernes Selskab, der særlig bærer Ansvar for Rigtigheden af Selskabets Beregninger. Selskabets Læge er Professor ved Københavns Universitet, Dr. med. K. Pontopidan, der assisteres af Overlæge i Hæren Dr. med. Joh. Kier.

Den indre Kontorledelse er underlagt Kontorchef U. Holten, og Ledelsen af samt Tilsynet med Selskabets talrige Agenturer varetages af Kontorchef P. Klein.

Med Aarene blev ogsaa de nye Lokaler for smaa, og nu omfatter Selskabets Ejendom tillige den tidligere

Naboejendom Nr. 13.

Uagtet disse Ejendomme oprindelig var byggede udelukkende til Beboelse, er det lykkedes at ændre dem saaledes, at Selskabet har faaet ikke alene storstilede, men ogsaa praktiske og tidsvarende Lokaler i dem. I et stort bankmæssigt Lokale i Stueetagen foregaar Expeditionen, under dette er der i de 7 Alen dybe Kældere to Etager med brandsikre Rum. I Sidebygningen findes Kontorer for Korrespon-

ILDFAST RUM

dance, Beregnervæsen og for Kontorcheferne, og alle disse Lokaler forbindes bekvemt ved et indvendigt Trappeparti, der tillige fører til Direktions- og Repræsentationslokalerne paa 1. Sal.

*

*

*

I den smukke Sal, hvori Repræsentantskabet mødes, hænger et lille Fotografi af det beskedne Hus ved Dampfærgelejet i Fredericia, der en Gang var Selskabets Bøllig (jfr. nedenstaaende Billede). Bedre end mange Ord fortæller det om den Udvikling, der er foregaaet fra den Tid, da Selskabet kæmpede Begynderens Kamp for at vinde Fodfæste, til nu, da det er et anerkendt Led i den Række af Selskaber, der virker for Livsforsikringens samfundsnyttige Udbredelse her i Landet.

AKTIESELSKABET

KJØBENHAVNS LAANE- OG DISKONTOBANK

EFTER den lave Rentefod i Aarene 1886—89 og de deraf følgende Konverteringer vendte det hele sig ret pludselig i 1890, og der fulgte nu nogle Aar med stramt Pengemarked og forholdsvis høj Diskonto, Tiderne blev daarlige og Lysten til at engagere sig mindre og mindre. Under disse Forhold hobede de disponible Kapitaler sig op i Banker og Sparekasser, og da samtidig Guldproduktionen steg stærkt, indtraadte der paany i 1894 en overvældende Pengerigelighed Evropa over. Saavel Stater, Kommuner som offentlige og private Foretagender var ikke sene til at benytte sig af Lejligheden og paany skaffe sig Rentenedsættelser — den danske Stat afsluttede saaledes i December, for første Gang i 70 Aar, et 3 pCt. Laan, i Februar 1895 fulgte Konverteringen af ca. 250 Mill. Kr. Kreditforenings-Obligationer, senere paa Aaret Københavns Kommunes nye 3 pCt. Laan.

Det var under saadanne Omstændigheder ikke let at faa en god Rente af sine Penge — i Foraaret opsagde saaledes, ganske betegnende, Sparekassen for København og Omegn samtlige i 3. Afdeling indestaaende Kapitaler og nedsatte Renten fra $3\frac{4}{5}$ til $3\frac{1}{2}$ pCt., men da Anlæg i Værdipapirer jo gav endnu mindre Aarsudbytte, strømmede der ogsaa til denne lave Rente Penge ind i Masser.

Paa den anden Side var Modet og Vovelysten genvaagnet i Forretningsverdenen, man saa atter Fremtiden tillidsfuldt i Møde, og Foretagsomheden blomstrede op paany. Det gjaldt nu blot om at faa Mændene med de frugtbare Formaal og Mændene med de disponible Midler til at finde hverandre og forenes om fælles Virke. Just en ægte Bank-Gerning.

Hvem der ved Aarsskiftet klart saa denne Situation, var den unge Axel Heide. Han havde da allerede nogle Aar været ansat som Fuldmægtig paa Søndre Birk og derved haft Lejlighed til paa første Haand at følge den Udvikling, som netop i Begyndelsen af Nitiaarene forvandlede Frederiksberg fra et Villakvarter til et Stykke Storstad. Som den, der havde Prioritetsvæsenet under sig, kom han i daglig Berøring med de store Grundejere, Sagførere og Bygherrer, under hvis Hænder denne Omdannelse foregik, og havde i disse Kredse vundet baade Anseelse og Tillid. Nu kribledede det ham i Fingrene for at faa være med til, hvad der i Tiden saa tydelig stod for: man havde saa længe talt om, at København dog nok en Gang vilde ende med at erobre Frederiksberg — hvad om man nu omvendt lod Frederiksberg erobre Hovedstaden! Med andre og jævner Ord: hvad om nu den saa smukt samarbejdede Frederiksberg'ske Forretningsgruppe, hvori Fuldmægtig Heide var Sjælen,

stiftede en *ny Bank* for »Kjøbenhavn, Frederiksberg og de omliggende Birker«, der var i Stand til at klare den Opgave, som den ovenfor skildrede Situation netop stillede! Ikke en Storbank, der skulde konkurrere med de 4 fornemme Penge-Instituter, som alt stod *la haute finance* og den egentlige Børsverden til Raadighed — men netop en *Middelstands-Bank*, som til den ene Side forsynede de mellemstore Forretningsdrivende med billig Kapital, til den anden Side skaffede de mange Midler, som hverken hørte hjemme i Folio-Banker eller i Sparekasser, forstandig Anbringelse og rimelig Rente.

INTERIØR FRA EXPEDITIONS-LOKALET

Som naturligt var, gik Heide først med Ideen til sin nære Ven og Kollega, cand. jur. Jens Winther, Birkets første Fuldmægtig. Og da de begge var i den lykkelige Alder, hvor der kun er en kort og lige Vej mellem Overvejelse og Beslutning, Forsæt og Handling, gik de strax i Lag med at udforme Ideen og søge Tilslutning til dens Udførelse blandt deres frederiksbergske Venner. Og deres Plan slog øjeblikkelig an — Tietgen gav ovenikøbet, da Heide søgte ham, sin Velsignelse til, og allerede den 14. Februar 1895 blev Kjøbenhavns Laane- og Diskontobank stiftet paa et Møde af følgende Herrer: Højesteretssagfører F. Grüner, cand. jur. A. Heide, Murermester Jørgen Jensen, Justitsraad M. Josephsen, Kreditforenings-Direktør T. E. Kern, Birkefuldmægtig Jens Winther, alle af Frederiksberg, Proprietær J. C. Ostensfeld og Landsthingsmand J. C. Sørensen fra Kjøbenhavns søndre Birk, Proprietær F. Breit, Amager, Ingeniør (nuværende Etatsraad) N. Andersen fra nordre

Birk, samt Direktør Oscar Davidsen og forhv. Bankbestyrer Otto Jørgensen fra Kjøbenhavn.

Motiveringen til Aktietegnings-Indbydelsen er i høj Grad karakteriserende for Tidspunktet — den henpeger paa »de for Tiden i høj Grad ophobede og uproduktivt henliggende Beholdninger af Sparemidler« paa den ene Side og »den stigende Trang til Pengeomsætning, navnlig for Mellestanden« paa den anden Side. Og den nye Idé, hvorpaa den nye Bank skulde grundes, var da den: at give Indskyderne Andel i Bankforretningens Overskud og derved foruden almindelig Sparerente sikre dem et Tillæg i Form af en Præmie eller Bonus. Det var højere Renter, hvorefter Tiden tørsted — og det maatte ogsaa en vel ledet Bank kunne skaffe Folk, naar de til Gengæld ved at sætte deres Indskud paa Kontrabog bandt deres Kapital fastere til Banken end paa almindelige Folio-Vilkaar.

Det blev paa Stiftelsesmødet besluttet at vælge Axel Heide til Direktør, at sætte Aktiekapitalen til 2 Mill. Kr. og, da de 400,000 Kr. strax blev tegnede, at udbyde Resten 1,6 Mill. Kr., — Privatbanken havde erklæret sig villig til at overtage Tegningen, Tietgen vilde efter Stores-Affæren gerne vise sin Velvillie mod et Foretagende, der udtrykkelig fremtraadte som Middelstandens, og han anerkendte forøvrigt ogsaa af ganske Hjerte, at Hovedstaden, foruden de alt bestaaende Storbanker, hvis naturlige Domæne var Groshandelen og de store industrielle og merkantile Aktieselskaber, havde Brug for en Mellestands- og en Detailhandlerbank. Denne sidste kom da ogsaa til Verden endnu samme Aar.

De 1,6 Mill. Kr. Aktier blev forøvrigt tegnede underhaanden, inden den officielle Tegning aabnedes den 26. Februar, og Starten var saaledes en fuldkommen Succès.

Efter at de sædvanlige Stempelbegunstigelser var erhvervede, aabnede Banken sin Virksomhed den 1. Juni s. A. i Vimmelskafte 39, det saakaldte »Silkehus« — og det viste sig endog forbløffende hurtig, at Banken, sit Husnavn tro, forstod den Kunst at »spinde Silke«. Allerede i Løbet af det første Halvaar emitterede Banken Aktier i 7 nye Selskaber, hvoriblandt H. E. Gosch & Co.s Tændstikfabriker, Københavns Omnibuskompagni, det Nordiske Forlag og Københavns Telefonkiosker. Banken tog desuden foruden almindelige Bankforretninger strax fat paa Ydelsen af midlertidige første Prioritetslaan ved Opførelsen af Ejendomme i København og Omegn. Da Halvaaret var sluttet, var der indtjent et Overskud paa over 111,000 Kr., og Aktionærene kunde faa 6 pCt.

Aaret 1896 dannede for saa vidt en Modsætning til sine Forgængere, som det bragte et Omslag paa Pengemarkedet: da man i de nordamerikanske Fristater frygtede for, at Sølvændene vilde komme til Roret ved Præsidentvalget og lade Staten honorere sine Forpligtelser med det hvide Metal, hvoraf den ufejlbare Følge vilde være bleven en høj Guldpris, var det Unionens ledende Børsgrupper om at trække en saa stærk Guldreserve til sig som blot muligt, og da baade Hvede- og Bomuldhøsten blev glimrende, og Overskudet afskibedes til Evropa i største Hast, lykkedes dette Forehavende fuldt ud. Hermed var Pengerigeligheden ogsaa for vort Vedkommende hurtig forbi, Diskontoen gik fra 3 à 3½ pCt. i Foraaret op til 4 à 4½ pCt. i September.

Allerede forinden havde imidlertid den nye Idé med Indlaan paa Kontrabog slaaet udmærket an: Aaret 1895 gik ud med en samlet Sum af henimod 1½ Mill.

Kr. paa denne Konto, og inden 1896 sluttede, var de voxede til $3\frac{1}{2}$ Mill., altsaa med næsten 2 Mill. Kr. Der blev da ogsaa tilskrevet Bankbøgerne 12,000 Kr. i Bonus for Aaret, som i det hele gav god Fortjeneste (Aktieudbytte paa 6 pCt). Banken forestod Emissionen af en Række Partial-Obligationer, saaledes i H. E. Gosch & Co.s Tændstikfabriker og De forenede Oplagspladser og Værfter samt deltog i Emissionen af Obligationer i Aktieselskabet De danske Cichoriefabriker.

Imidlertid havde C. F. Tietgen trukket sig tilbage fra aktiv Tjeneste som Direktør i Privatbanken. Ved Aarets Udgang knyttede denne Bank derfor A. Heide til sig

DIREKTIONSVÆRELSE

som 2. Direktør, og i hans Sted traadte for Laane- og Diskontobankens Vedkommende (fra 1. Januar 1897) d'Hrr. Otto Jørgensen og Jens Winther.

I 1897 blomstrede Byggevirksomheden stærkt i Kjøbenhavn og Omegn, og der var overhovedet god Efterspørgsel efter disponibel Kapital. Samtidig var imidlertid Pengemarkedet kendelig anspændt. Diskontoen gik i Maj op i 5 à $5\frac{1}{2}$ pCt. og efter en midlertidig Nedsættelse midtsommers paany op til denne Sats i November. Under disse Omstændigheder var det ikke vanskeligt at opnaa et fordelagtigt Udbytte af Bankens Penge — Aktiedividenden blev da ogsaa 7 pCt. og Bonus 18,000 Kr., hvorefter Rente + Bonus af Indskud paa Kontrabog naaede 4 pCt. — men for at tilfredsstille Klienternes Fordringer maatte der optages store Laan andetsteds. Bankens Styrelse kom derfor ganske naturligt ind paa Tanken om en Udvidelse af Aktiekapitalen. En saadan Udvidelse fandt da ogsaa Sted gennem Privatbanken i Marts

1898 med 2 Mill. Kr. til en Kurs af 106 pCt., hvorved Reservefonden paa en Gang voxede med 100,000 Kr. (fra 30,932 Kr. til 130,932 Kr.).

Forøgelsen af Aktiekapitalen blev fulgt af en betydelig Forøgelse af de paa Bankbog indestaaende Beløb, der fra $4\frac{3}{4}$ Mill. Kr. ved Aarets Begyndelse steg til næsten 9 Mill. inden Aarets Udgang.

Atter i 1898 trak Amerika Guld til sig (som Følge af Krigen med Spanien), og Penge blev hele Verden over dyrere og dyrere. Herhjemme steg Diskontoen, efter at have været nede i 4 à $4\frac{1}{2}$ pCt., i Oktober til $4\frac{1}{2}$ à 5 pCt., men da det samtidig

FRA BOX-AFDELINGEN

var gode Tider, og Begæret efter Penge var rigeligt, kunde Banken paany foruden at give 7 pCt. i Udbytte og 4 pCt. i Renter + Bonus foretage store Henlæggelser, ej alene 36,000 Kr. til Reservefonden, men 30,000 Kr. til den Aaret i Forvejen stiftede Forstærkningsfond, som derved 31. December 1898 kunde opføres til 91,761,35 Kr. Endelig købte Banken Ejendommen Amagertorv 22 og Walkendorfs-gade 38 for en Købesum af 400,000 Kr. Den 30. Oktober 1897 var der aabnet en Afdeling paa Hjørnet af Nørrebrogade og Fælledvej.

Af større Forretninger i Aarene 1897 og 1898 skal nævnes: Dannelsen af Aktieselskaberne J. D. Beauvais, Hellerup Skibsværft og Maskinbyggeri samt Oscar Køhler, endvidere S sammensmeltningen af H. E. Gosch & Co.s Tændstikfabriker med Aktietændstikfabriken »Godthaab« og Omdannelsen af Kjøbenhavns Hvidtølsbryggerier til »Kjøbenhavns Bryggerier og Malterier«.

I 1899, Lock-out-Aaret, naaede Diskontoen helt op i 6 à 6½ pCt. (3. Oktober), og under disse Forhold strømmede en Del Sparemidler over til Bankerne fra Sparekasserne — Laane- og Diskontobanken fik saaledes for sit Vedkommende en Forøgelse paa Kontrabogs-Kontoen af godt og vel ½ Mill. Kr. — Bonus og Aktieudbyttet blev som Aaret før.

I 1900 udvidede Banken paany sin Aktiekapital, der saaledes blev 6 Mill. Kr., og Reservefonden forøgedes herved paany med 100,000 Kr. Aarets Gennemsnitsdiskonto var 5⅞ pCt., og da Kravene til Banken samtidig voxede betydeligt, uden at

FRA BOX-AFDELINGEN

iøvrigt større Forretninger laa for, blev Fortjenesten atter udmærket: 7 pCt. til Aktionærene og 54,000 Kr. i Bonus. I Aarets Løb indkøbte Banken Ejendommen Nr. 24 paa Amagertorv og Nr. 4 i Klosterstræde, saa at den derved havde hele Karreen af Hjørneejendomme mellem sidstnævnte Gade, Amagertorv og Walkendorfs-gade.

Ogsaa i 1901 gav Banken 7 pCt. i Udbytte og 54,000 Kr. i Bonus, skønt Tiderne gennemgaaende var daarlige. Diskontoen gik i Maj ned til 5 à 5½ pCt., i Januar 1902 videre ned til 4½ à 5 pCt., i Februar endelig til 4 à 4½, hvilken sidste Sats holdt sig Aaret ud, skønt yderligere Nedsættelse var ventet. Trods disse Forhold kunde Banken paa Grund af den paa alle Konti øgede Omsætning give Udbytte og Bonus af vanlig Størrelse.

Den 9. Oktober 1902 blev Afdelingen i Hellerup, Strandvej 96, aabnet.

1903 bragte paany økonomisk Opsving, Byggeriet florerede, og Penge blev fra

alle Sider stærkt begærte. Da desuden Diskontoen i Maj atter gik op i $4\frac{1}{2}$ à 5 pCt., gav Aaret stor Bankfortjeneste: foruden 7 pCt. Rente og Bonus som sidste Aar henlagdes 95,000 Kr. til Reservefonden, hvorefter denne og Forstærkningsfonden tilsammen var naaet op til $\frac{1}{7}$ af Aktiekapitalen. I April paabegyndtes Nedrivningen af de indkøbte Ejendomme — og i April 1904 Opførelsen af en ny Bankbygning paa Tomterne.

I 1904, Bankens 10. Regnskabsaar, steg Kasseomsætningen, der det første Aar havde været 62 Mill. Kr., til 448 Mill. Kr. Aaret blev overhovedet som sædvanlig godt.

Det samme kan i endnu højere Grad siges om 1905, et for Banken i det hele saare begivenhedsrigt Aar: paa en ekstraordinær Generalforsamling den 14. September besluttedes det saaledes at forøge Aktiekapitalen med 6 Mill. Kr., væsentlig for derved at kunne overtage Vexellererfirmaet Rubin & Bing. De nye Aktier udbødes til en Kurs af 112 pCt., og af Overkursen henlagdes de $\frac{3}{4}$ (540,000 Kr.) til Reservefonden. Aarets samlede ordinære Henlæggelser beløb sig til 121,000 Kr., og de samlede Fonds blev derefter ialt 1,650,000 Kr. eller c. $\frac{1}{7}$ af den *udvidede* Aktiekapital (12 Mill. Kr.).

Den 30. November s. A. flyttede dernæst Banken over til sine nye Lokaler, Amagervej 24.

Baade udadtil og indadtil er Københavns Laane- og Diskontobank derved traadt ind i en helt ny Fase: den er ikke længer den lille, beskedne Laaneforretning paa Førstesalen i et almindeligt Leje-Hus, den er bleven selve *Strogets Bank*, hvis Selvejer-Bygning knejser stolt og statelig i Byens Hjerte. Naar man kommer fra Højbroplads, ser man bedst, hvor bred og sikker den røde Bygning skyder sin Granit-Brænde frem ligeoverfor den gamle, ærværdige Helligaands-Kirke, der ligesom viger helt tilbage for dette myndigt-djærve Stykke Nutid og dølger sine Renaissance-Ornamenter og gejstlige Fortid bag de lysegrønne Træers Løvhælv.

Ved Sammensmeltningen med Rubin & Bing er der bleven tilført Bankens eget Klientel en helt ny Kundekreds: til dens mange Sagførere, Bygningshaandværkere og lignende Forretningsfolk er der føjet Industri- og Købmands-Elementer, til den indadvendte By-Virksomhed Forbindelsen med den store Bankverden i Udlandet. Det var nemlig en baade socialt betydningsfuld og privat indbringende Bankier-Virksomhed, Rubin & Bing havde oparbejdet — begge var de dygtige og driftige Mænd, djærve og ligefremme, raadsnare og beslutsomme, vidtskuende og indsigtfulde. De supplerede personlig hinanden udmærket: Bing var altid varmtblussende Iver, Rubin den rolige Kløgt, Bing lys og frejdig i Gemyt, Rubin lun og sindig. Begge var de velmenende og elskværdige, kyndige i deres Fag og flittige som Bier.

I denne deres Aand fortsatte efter deres Død Forretningens tidligere Prokurist Villum Nielsen Firmaet. Efter dettes Overgang til Laane- og Diskontobanken er han fra 1. Januar s. A. bleven Meddirektør af denne Bank. I 1904 udtraadte Otto Jørgensen af Direktionen og blev erstattet af Bankens tidligere Kasserer, Kontorchef C. Brorson.

Bankraadets Formand er Etatsraad, Folkethingsmand N. Andersen, R. af Dbg. og Dbm. Bankraadets øvrige Medlemmer er:

Højesteretssagfører Ludvig Arntzen, R. af Dbg. og Dbm., Overretssagfører Axel Bang, R. af Dbg., Grosserer V. Bockelund, Direktør Ernst Bilsted, R. af Dbg., Jægermester F. Breit, Etatsraad Oscar Davidsen, Justitsraad D. Friis, R. af Dbg. og Dbm., Overretssagfører Børge Jacobsen, Fhv. Bankdirektør Otto Jørgensen, R. af Dbg., Murermester Carl Køhler, R. af Dbg. og Proprietær J. C. Ostenfeld.

SKJOLD

DANSK FORSIKRING MOD ULYKKESTILFÆLDE

DET var i Begyndelsen af Halvfjerdserne, at en Række sammenstødende Katastrofer i mellemeuropæiske Bjergværker og Storfabriker kastede et pludseligt og grelt Lys over de sørgelige økonomiske Følger af Ulykkestilfælde: ikke nok med, at Arbejderne mistede Livet eller kom skrækkeligt til Skade, saaledes at de blev Krøblinger for Livstid, men samtidig mistede Hustruer og Børn deres Forsørger og blev saaledes prisgivne til Nød og Elendighed. I 1871 fik Tyskland i den Anledning en saakaldt Ansvarligheds-Lov (Haftpflicht-Gesetz), der i et vist Omfang paalagde Arbejdsgiverne i saadanne Fag, hvis Drift var forbunden med saakaldt professionel Risiko, at yde Erstatning til de tilskadekomne Arbejdere og deres Efterladte — og da den derved paalagte Byrde for de Enkelte, hvem Tilfældet traf, kunde blive ruinerende stor, var dermed Vejen banet for en egentlig Forsikrings-Virksomhed paa dette Felt: man assurede sine Arbejdere mod Følgen af Ulykkestilfælde, saa at Risikoen for den Enkelte blev udlignet ved at fordeles paa større Samfunds-Kredse.

Hele denne Bevægelse, der sammen med hine Aaringers almindelige socialreformatoriske Smitte snart forplantede sig til andre Lande, vakte overalt Folks Opmærksomhed overfor de mange forskellige Farer, som det daglige Liv under moderne Forhold frembyder for saa at sige *alle* Mennesker. Overalt paa Sporvogne og Jernbaner, i Storstædernes stærkt befærdede Gader, er Enhver af os nuomstunder udsat for at komme til Skade, — og selv et mindre Uheld ved at faa en Finger i Klemme, skolde eller skære sig, kan ofte paa ubehagelig Vis Dage igennem afskære os fra at arbejde — og derved udsætte os for Sygdoms-Omkostninger og Tab af Fortjeneste. Det er ej heller alene, hvor Maskinerne surrer og hvæser om os, at der er Fare for ved lidt Uforsigtighed at komme galt af Sted, i en hel Række langt mindre farlige Professioner lurer Uheld paa os i større eller mindre Grad — og jo sjældnere det er, desto lettere eller billigere er det saa ogsaa til Gengæld at tegne Forsikring derimod!

Disse uimodsigelige Kendsgerninger faldt nu med ét Folk stærkt i Øjnene, og en helt ny Forsikrings-Branche, Assurancen mod Følgerne af Ulykkestilfælde, blomstrede hurtig frem. Schweiz gik paa dette Omraade i Spidsen, og det var da ogsaa et schweizisk Forsikringsselskab, »Winterthur«, som brød Banen herhjemme. I det kendte Assurance-Firma Aug. Borgen fik »Winterthur« en dygtig og energisk Repræsentant.

Indenfor Livsforsikringsselskabet »Hafnia«s Direktør-Kreds fattede man først i 80erne Interesse for den ny Forsikrings-Art: man fandt det af letfattede Grunde unaturligt, at ikke danske Forsikringsmænd tog denne Sag op i Stedet for at lade Udlandet ene om Æren og Fordelen. En Tid lang tænkte man paa at lade »Hafnia«

selv tage Affære, men ved nærmere Overvejelse fandt man det forsigtigst og rationellest at starte en ny selvstændig Virksomhed. I Selskabets daværende Beregner,

SELSKABETS EJENDOM

Dr. phil. J. P. Gram, fandt man en Mand, som var egnet til baade at udarbejde det fornødne Grundlag for et sligt nyt Forsikrings-Foretagende og føre det praktisk ud i Livet. Gram gik da ogsaa med Iver til sin nye Opgave, der som Følge af den mangelfulde Statistik, man var i Besiddelse af, just ikke var saa helt let at løse --

det tør maaske allerede paa dette Punkt siges, at det forsikringstekniske Grundlag, det endelig ad forskellige snilde Omveje lykkedes ham at tilvejebringe, i Tidernes Løb har vist sig at være sundt og holdbart, hvad praktiske Erfaringer, som senere er blevne indsamlede herhjemme, tilfulde har statistisk bekræftet.

I August Maaned 1884 udsendte da »Hafnia«s 3 daværende Direktører: Generallieutenant H. A. T. Kauffmann, Professor astron. Dr. T. N. Thiele og Overretssagfører C. A. de Fine Skibsted, Indbydelse særlig til Hafnias Aktionærer, om Tegning af Aktier i et dansk Ulykkesforsikringsselskab, Skjold ved Navn, hvis Aktiekapital

HOVEDKONTORET

skulde være $\frac{1}{2}$ Million Kroner, hvoraf $\frac{1}{5}$, altsaa 100,000 Kroner, skulde indbetales kontant, Resten dækkes ved Garantibeviser. Allerede i September var Kapitalen tegnet, Selskabet konstituerede sig den 24. s. M. med Indbyderne som Medlemmer af Kontrolkomiteen og Dr. Gram som administrerende Direktør.

Forretningen aabnedes den 11. November 1884 i et Par tarvelige Smaaaværelser i Sidebygningen til »Hafnia«s Ejendom, Amagertorv 6, men dette Lokale blev da ogsaa hurtigt for trangt, hvorfor Kontorerne i 1890 flyttedes til Nygade 7, 1. Sal. I 1896 købte Selskabet den gamle, interessante Gaard, Raadhusstræde 1 og Brolæggerstræde 13, for 200,000 Kroner, og her har det derefter haft sit Hjemsted lige siden April 1897, netop 100 Aar efter Husets Genopførelse efter den store Brand i 1795.

Skjold vandt hurtigt Tilslutning, ikke mindst da man havde knyttet Grosserer Carl Borgen til sig som Kontorchef og derved faaet den rige og praktiske

Indsigt stillet til Raadighed, som denne Mand havde erhvervet sig i Winterthur-Selskabets Tjeneste. Oprindelig havde Selskabet saa godt som udelukkende tegnet Enkeltforsikringer, nu optoges ogsaa *Kollektivforsikringer*, og Indarbejdelsen heraf lykkedes over al Forventning. Den ovenfor skildrede socialreformatoriske Bevægelse naaede i de sidste Decennier af forrige Aarhundrede ogsaa vort Fædreland, og dels under Indtrykket heraf, dels som naturlig Følge af vore Arbejdsgiveres humane Tænkemaade blev det snart ved alle Byggeforetagender og andre større Arbejder almindelig Skik og Brug at forsikre Arbejderne mod Følgen af Ulykkestilfælde, hvad der da for en stor Del netop skete gennem Skjold.

Bestræbelserne for paa dette Felt at skabe Fasthed og Ensartethed ad Lovens Vej førte imidlertid i Begyndelsen af 1898 til en egentlig Ulykkesforsikringslov, ifølge hvilken det for en hel Række Erhverv blev gjort til en ligefrem Pligt at yde Arbejderne Erstatning i Tilfælde af, at de kom til Skade under Udførelsen af deres Arbejde. Dette gav Stødet til Dannelsen af adskillige nye Selskaber, navnlig *gensidige*, til hvilke mange af Skjolds tidligere Kunder nu følte sig dragne af »faglige« eller »kollegiale« Hensyn, og Kollektivforsikringen gik herved saa at sige helt tabt for Selskabet. Dette har derfor maattet søge Ækvivalent ved med forøget Styrke at kaste sig over Enkeltforsikringsforretningen, paa hvilket Omraade forøvrigt Konkurrencen ogsaa nuomstunder er stærk.

I 1890 udgjorde Selskabets Præmieindtægt 213,349 Kroner, i 1898 kulminerede den med 443,015 Kroner, men aftog i de nærmest følgende Aar saaledes, at den i 1901 kun var 369,005 Kroner, derefter er den langsomt stegen paany og var i 1905 naaet op til 401,656 Kroner.

Skjold er nu ikke længer det største danske Selskab, men vel nok stedse det mest ansete, i ethvert Fald det eneste danske Selskab, der har været i Stand til hvert Aar at give sine Aktionærer et Udbytte. At dette endog for Skjolds Vedkommende har været ret beskedent, ligger i de store Vanskeligheder, som Selskaberne — vel ikke *helt* uden egen Skyld — for Tiden har at kæmpe med her i Landet.

I Aarenes Løb har Selskabet udbetalt i Erstatninger til Tilskadekomne over 4,500,000 Kroner, fordelte paa 47,000 Skadetilfælde.

Selskabet er naturligvis anerkendt af Indenrigsministeriet og berettiget til at tegne Forsikringer i Henhold til Lov af 7. Januar 1898. Det arbejder kun her i Landet.

Skjolds nuværende Bestyrelse bestaar af:

Kontrolkomiteen, nemlig d'Hrr.

Overformynder M. Trolle,

Direktør ved Orlogsværftet J. C. Tuxen,

Professor Dr. polit. H. Westergaard,

og Direktøren, Dr. phil. J. P. Gram.

Kontorchef er, som alt ovenfor nævnt, Hr. C. Borgen.

„TRYG“

LIVSFORSIKRINGSANSTALT A/S

»TRYGGEST er gamle Venner og gamle Veje«, hedder et gammelt Ord. Men paa den danske Livsforsikrings Omraade slaar det ikke rigtig til. Var vi blevne staaende herhjemme ved »de gamle Veje« — Statsanstaltens Konge- og Far-i-mags-Vej — var vi visselig ikke naaede synderlig langt frem paa dette Felt. Men lykkeligtvis traadte det private Initiativ i Tide til med Konkurrencen i Følge, og dermed er der blevet aabnet en sand Vrimmel af Veje, og paa dem alle er der nu en rig Færdsel af Godtfolk frem mod Maalet: Fremtidens økonomiske Betyggelse.

Som allerede tidligere paavist i dette Værk, falder denne nyere Udvikling ligesom i tvende Ryk. Det første indtræffer i 70ernes Begyndelse, da »Hafnia« og »Danmark« stiftedes: fra disse to Selskabers Side tog man sig paa paa udenlandsk Vis at sprede Kundskab i Befolkningen til Livsforsikringens Væsen og Værd gennem virksomme Agenter. Derved sattes allerede Farten i den aarlige Tilgang af Nyforsikringer ganske artigt op. Saa følger lige efter Halvfemsernes Midte det næste Ryk og ligefrem mangedobler Hastighedens Tempo: i November 1896 stiftedes »Dan«, i Foraaret 1897 »Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab« — i 1898 endelig »Tryg«.

Den Kreds af Mænd, fra hvem Initiativet udgik til denne Dannelselse, havde oprindelig nærmest den Tanke: at skabe en egentlig *Folkforsikring*, altsaa en Livsforsikring paa bredest mulige Basis med de mindst mulige Præmier, Omkostninger og Formaliteter, alt i bekvemt Format efter Fattigmands Pung. Det varede dog ikke længe, før Virksomheden udvidedes til ogsaa at omfatte *samtlig*e Former for moderne Livsforsikring, selv paa nok saa *store Beløb*.

Medio 1898 var Starter-Kredsen færdig — den kom til at bestaa af Professor, Hofmedikus Vilh. Benzon, Dr. phil. Carl Burrau, Overretssagfører Mich. Carlsen, Smedemester Arthur Doberck, Professor Dr. med. Alex. Haslund, Dr. phil. P. Heegaard, Generalkonsul Chr. Hecksher, Grosserer Otto Just, Kontorchef i Kjøbenhavns Sparekasse Ad. Carlsen, Arkitekt Rogert Møller, »Assurandørens« Redaktør Oscar Rechendorff, Apotheker Axel Schibbye, mag. scient. Viggo Strøyberg og Grosserer Vald. E. Wulff. Der tegnedes hurtig en Garantikapital af en kvart Million Kroner, hvorpaa der toges fat paa Udarbejdelsen af Materialet. Allerede i November s. A. kunde Tegningen af Forsikringer paabegyndes, saa det første Driftsaar kom til at omfatte de tvende sidste Maaneder af 1898 og hele 1899.

Ifølge Anstaltens Plan, som gaar ud paa at holde Omkostningerne indenfor de snævrere mulige Grænser, begyndtes der yderst beskedent i et Par Værelser paa 1. Sal i Gothersgade Nr. 33a med kun to Kontorister. Hvor klog en saa forsigtig Start var, skulde snart vise sig. Næppe var det nye Foretagende kommet rigtig i Gang, før den store Lock-out udbrød, — og hele Sommeren blev derved en stor

O.E. SAGF. MICH' CARLSEN

KONTORCHEF AD. CARLSEN

DIREKTØR OSCAR RECHENDORFF

PROFESSOR SCHMIEGELOW

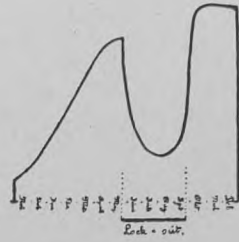
DIREKTØR HØG-PETERSEN

DR. PHIL. CARL BURRAU

PROFESSOR VILH. BENZON
ANSTALTENS NUVÆRENDE LEDELSE

Arbejdsløsheds-Periode. Netop for en som *Tryg* paa Folkeforsikring anlagt Virksomhed — den gennemsnitlige Assurancesum i det første Driftsaar udgjorde Kr. 452,63 — var dette selvfølgelig højest ubelejligt, saa meget mere som netop under normale Forhold Sommermaanederne er al Folkeforsikrings bedste Tid. Den Indflydelse, som dette fik paa Tegningen, er illustreret ved hosstaaende Figur, der fremstiller den i Aarets Løb tegnede Forsikringssum: man ser baade, hvorledes *Nytegningen* af Forsikringer synker brat og dybt ved Lock-out'ens Begyndelse — men man ser og-

DIREKTIONS-VÆRELSE

saa, hvorledes den med en glædelig Pludselighed atter gaar stejlt i Vejret, saa snart Lock-out'en ophører. Selve det egentlige Frafald blev desuden ringe, men man gjorde da ogsaa fra Anstaltens Side alt, hvad der kunde gøres, for at hjælpe de Forsikrede til at holde Policerne i Kraft: den betydelige statutmæssige Respittid (8 Uger for Folkeforsikringer) blev ekstraordinært udvidet, saalænge Lock-out'en stod paa, og der blev givet de Forsikrede Adgang til at erholde de under Arbejdsstandningen forfaldne Ugepræmier som Laan paa Policen, en Foranstaltning, som Tryg tog Initiativet til, og som øjeblikkelig blev efterlignet af andre lignende Institutioner.

Aaret sluttede ej alene uden Underskud, men med passende Afskrivninger paa Etablerings- og Organisations-Kontoen m. fl., foruden den lovmæssige Afskrivning af $\frac{1}{5}$ af Aarets Erhvervelsesomkostninger. Ialt blev der i Aarets Løb tegnet 4019

Forsikringer til en samlet Sum af Kr. 1,813,910,50, hvoraf Forsikringer til et Beløb af Kr. 1,449,771,50 var i Kraft ved Aarets Slutning.

Selskabets 2. Driftsaar, 1900, aabnedes med en Garantikapital paa en halv Million. *Netto-Tilgangen af nye Forsikringer* blev 2½ Mill. Kr., hvorhos Anstalten overtog Selskabet »Mjølners« Forsikrings-Portefeuille paa ca. 400,000 Kr. Iøvrigt udtraadte i Aarets Løb Anstaltens første Direktør Hr. Jean Werner af Direktionen, og Hr. Rechendorff gik over i Bestyrelsesraadet, hvorefter d'Herrer Overretssagfører Høg-Petersen og Dr. Burrau ansattes som Direktører.

I 1901 gik allerede det nytegnede Forsikringsbeløb op til ca. 4 Mill. Kr., 1902

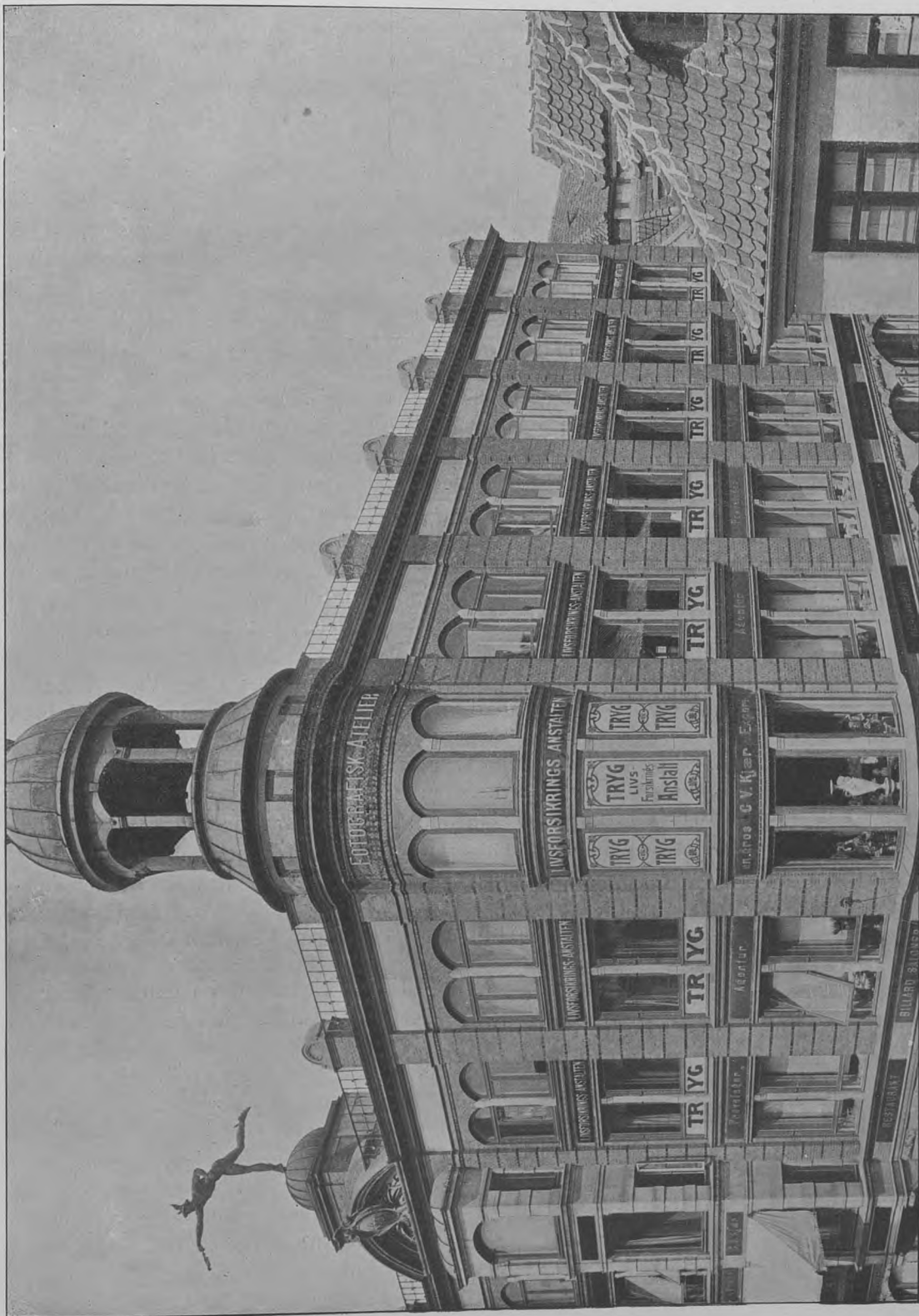

EXPEDITIONS-KONTORET

blev det endog lidt større, saa at den samlede *Forsikringssum* ved Udgangen af det 4. Forretningsaar naaede henved 7 Mill. Kr. Og herefter tager endda Udviklingen først for Alvor fat: i Løbet af det følgende Treaar fordobles den nævnte Sum, saa at der pr. 31. December 1905 stod i Kraft ca. 20,500 Policer med et Totalbeløb af over 15 Mill. Kr.

Denne vældige Fremgang er ovenikøbet naaet med en Omkostningskonto, der, under Hensyn til den stærke Konkurrence i Faget, maa kaldes særdeles beskeden.

Hertil kommer endelig — hvad der vel turde være det allervigtigste —, at Anstalten ikke bærer sit Navn: *Tryg* forgæves. Alene siden 1903 er dens Formuemasse stegen fra 1,4 Mill. i 1903 til 2 Mill. i 1905, og særlig er *Præmiereserven* stegen fra Kr. 344,000 til over 1 Mill. Kr., hvorhos der samtidig er opsparet en Reserve- og Bonusfond paa 32,000 Kr. Overskudet var pr. 31. December 1905 over 18,000 Kr.

KJØBMAGERGADE 42, HVOR ANSTALTEN HAR SINE LOKALER

Naar »Tryg« i saa faa Aar har haft saa stor en Succès, skyldes det ikke alene dens grundfæstede Soliditet, dens billige Drift, som i Forbindelse med den faste Begrænsning af Aktiekapitalens Forrentning (5%) og Udbytte (højest 1%) sætter Anstalten i Stand til kun at fordre de lavest mulige Præmier — det skyldes ligesaa fuldt den store Kulance, hvormed de Forsikrede behandles. »Tryg« var saaledes bl. a. det første danske Livsforsikrings-selskab, der har tilstaaet lægeundersøgte Forsikrede fuldstændig Fritagelse for Præmiebetalingspligten i Tilfælde af indtrædende fuldstændig Erhvervsudygtighed, hvad enten denne nu skyldes Ulykkestilfælde eller Sygdom (dog selvfølgelig ikke Alkoholisme). Mister en Forsikret i »Tryg« sin Arbejdsfærlighed, bliver han Invalid for Livstid, vedbliver hans Forsikring dog at staa i Kraft med sit fulde Beløb, til Trods for, at Anstalten ikke opkræver en Øre mer i Præmie hos ham. Endvidere har »Tryg« ogsaa været det første danske Livsforsikrings-selskab, der har tilladt Tegnere af blandede Livs- og Kapitalforsikringer efter 5 Aars Forløb at ombytte deres Policer med en Fripolice, hvis Beløb kom til at staa i samme Forhold til det oprindelige Forsikringsbeløb, som Summen af de indbetalte Præmier til Summen af de betingede Præmier. En Kunde, der har tegnet Forsikring paa 4000 Kr. med Præmie i 20 Aar, kan f. Ex. efter 5 Aars Forløb standse sin Præmiebetaling og faa sig udleveret en Fripolice paa 1000 Kr., efter 10 Aars Forløb faa en Fripolice paa 2000 Kr. o. s. fr.

»Tryg« arbejder ikke alene her i Danmark, men ogsaa paa Island og Færøerne samt i Broderrigerne mod Nord. I Norge har Anstalten en Subdirektion, i Sverige saavel et Generalagentur som en større Reassuranceforbindelse, der har gjort Navnet velkendt i svenske Forsikringskredse.

Funktionærernes Antal er som naturlig Følge af Forretningens store Væxt i Aarenes Løb steget fra det beskedne To-Tal til hele 31, hvorhos Selskabet paa Købmagergade 42 har faaet en Række høje, lyse, rummelige, moderne udstyrede Lokaler.

Som Billedet viser, er der paa Taget af »Tryg«s nye Bolig dalet ned en svævende Merkur, skøn og spænstig at skue. Tilsyneladende staar han lige paa Spring til at flyve bort igen — men han bliver dog staaende: Aar ud og Aar ind ses han at dvæle helt interesseret paa Toppen af denne ellers i sin Stil mere moderne end just klassiske Bygning. Men han er jo ogsaa Forretningens Gud. Kanhænde der da heri er noget symbolsk — som der sikkert er det i selve det for Anstalten valgte Navn: *Tryg*, uimodsigelig det bedste Navn, som et Forsikrings-Selskab kan bære.

E. S. Netop som denne Artikel skal til at gaa i Trykken, har en ekstraordinær Generalforsamling i Selskabet enstemmig vedtaget, at Aktiekapitalen, 1 Million Kroner, skal fuldt indbetales (23. Novbr. 1906).

Som bekendt, forlanger Livsforsikringsloven, at der skal være indbetalt 25 % af Aktiekapitalen, og dette har hidtil ogsaa været Tilfældet for »Tryg«s ligesom for de øvrige danske Livsforsikrings-Aktieselskabers Vedkommende.

Men fra nu af er altsaa »Tryg« det eneste danske Livsforsikrings-Aktieselskab med en fuldt indbetalt Aktiekapital (1 Million Kroner).

Forslagets Vedtagelse er et ret enestaaende Skridt i den danske Forsikringsverden og en Foranstaltning, der er fortrinlig egnet til yderligere at styrke den Tillid, som »Tryg« i saa fuldt Maal nyder ude iblandt det store Publikum.

DET KGL. OCTR. ALM. BRANDASSURANCE-COMPAGNI FOR VARER OG EFFECTER

I et lidet Værelse, »forhen ikkun et Pakkammer« paa Christian den Fjerdes gamle Børs stod dansk Løsøreforsikrings Vugge. Den vældige Ildsvaade, som hærgede Hovedstaden 1728, havde kun bragt saa megen Oplysning om *Brandforsikrings* Nødvendighed, at et Assurance-Selskab for faste Ejendomme kort efter kaldtes til Live (1731), og endnu to Menneskealdre efter maatte der dog Lovtvang til for efter Kjøbenhavns anden store Ildebrand (1795) at faa rigtig Gænge i Sagerne. Til at betrygge sig imod, at Ens *Bohave* brændte, følte selv længe efter 1728 den almindelige Borger ingensomhelst Trang — først da Handel og Vandel blomstrede op efter Aarhundredets Midte, og Staden derved fyldtes af saa kostbare Varelagre og værdifulde Virksomheder, at det ved Brandfare truende Tab blev føleligt og iøjnefaldende stort, vaagnede der i den kjøbenhavnske Forretningsverden Ønske om at dække sig mod *denne* Risiko. Sukkerraffinadørerne gik i Spidsen, blandt disse selve Skatmesteren H. C. Schimmelmänn, og da den nys nævnte »Brand-Casse« i Kjøbenhavn ikke vilde overtage Forsikring paa Sukker og andre Købmandsvarer, og man efter Datidens Tænkemaade fandt det halvt upatriotisk at tegne Assurance i Udlandet, fik Schimmelmänn i Maj 1778 udvirket en kgl. Cabinets-Ordre til Dannelsen af et »Assurance-Compagni for Varer og Effecter«. Den 11. Maj 1778 blev Octroyen udfærdiget, og det nye Selskab fik herved Eneret til for Kjøbenhavns Vedkommende at tegne Forsikring for Risiko af Ildsvaade paa al Slags Købmandsgods, hvortil saa føjedes Møbler og andet Bohave. Grundfonden sattes til 300,000 Rdl. Courant (= 975,000 Kr.) fordelte paa 600 Aktier à 500 Rdl., hvoraf dog kun $\frac{1}{5}$ blev indbetalt, Resten af Grundfonden skulde tilvejebringes gennem Henlæggelse af Halvdelen af hvert Aars Overskud. Som Direktører beskikkedes ingen ringere end Schimmelmänn, A. P. Bernstorff, Grev Moltke og Høegh-Guldberg.

Aktierne blev strax tegnede af Statens og Børsens Spidser, og strax efter aabnede Compagniet sit Kontor — som nævnt i et enkelt Værelse paa Børsen, hurtig omdannet til Selskabets »Afbetjening«. Først i 1788, da Courantbanken fraflyttede Børsen, fik man et Værelse til — og først hele Hundrede Aar efter blev der endelig i Stue-Etagen indrettet anselige og fuldt ud tidssvarende Lokaler til Foretagendet.

Smaa og faa Brandskader lod nu i Begyndelsen af Compagniets Virksomhed Grundfonden voxe og voxe, saa at den i 1795 havde naaet ca. 282,000 Rdl. Da indtraf Kjøbenhavns, alt foran nævnte, anden store Ildsvaade, som ødelagde omtrent en Fjerdedel af Byen. Den bragte Compagniet et Tab paa hele 263,000 Rdl., saa at den disponible Formue med ét Slag blev næsten helt og holdent fortæret! Men var Compagniet saaledes bogstavelig talt bragt »til Afgrundens Rand«, saa kom for en

Gangs Skyld den gamle forslidte Lignelse til at passe: som »en Fugl Phønix« opstod den af sin Aske. I Stedet for at tabe Modet besluttede man strax efter Branden at udvide Fonden til 600,000 Rdl. C., hvoraf de 180,000 strax skulde indbetales med 100 Rdl. paa hver af de 600 gamle Aktier og 200 Rdl. paa 600 nye Aktier. I 1810 kunde det derefter meddeles, at man ved de aarlige Henlæggelser allerede var

SELSKABETS EJENDOM, HØJBROPLADS 10

naaet til at tilvejebringe den hele Grundfond paa samtlige 600,000 Rdl. Overhovedet bragte i hine Aar Courantsedlernes synkende Værdi og den derved stadig voxende Pengeforvirring en ligefrem glimrende Fremgang, men for en Del var dog denne kun Skin og Blændværk. Det viste sig derfor ogsaa, at da Compagniets Formue efter Statsbankerotten i 1813 blev omskrevet til Rigsmønt, var dens Værdi i Sølv ikke 600,000 Rdl. C. (efter Omskrivningsreglerne = 960,000 Rigsbankdaler), men kun 852,000 Rbd., altsaa den normerede Aktiekapital faktisk ikke fuldt ud til Stede. Men under det almindelige Skibbrud var dette i Virkeligheden ualmindelig heldig sluppet.

Den følgende Tid havde Compagniet derpaa en Række gode Aar — først ved

Brandskadernes ringe Tal (1822 og 1823 var der endog slet ingen Brandskade, 1824 kun for 199 Rdl.), siden ved stigende Deltagelse og dermed voxende Præmie-Indtægter. I 1839 var man allerede naaet til 66,000 Rdl. paa et Police-Antal af 9700 (mod 2460 i 1822), og Formuen var samtidig stegen til 1,168,500 Rdl.

I sjette Frederiks Tid gjorde Compagniet saaledes gennemgaaende god Fyldest. Var vel Præmierne for de gode Risikoer, til Trods for Nedsættelse baade i 1820 og i 1830, utvivlsomt for høje, var de til Gengæld for lave for de slette Risikoer; det ene bødede paa det andet, og af Monopolet tog ingen Forargelse. Til Tidens Krav svarede saavel den Højfornemhed, der tronede foroven i Selskabet — selve Statsminister E. Schimmelmann (Skatmesterens Søn) var saaledes Direktør lige til sin Død i 1831 — som den spartanske Tarvelighed, der prægede den Kontor-Betjening, Publikum blev til Del. Men Fyrernes Oppositions-Aand kunde naturligvis ej heller lade denne gammeldags Blanding af Ærværdighed og Stilfærdighed i Fred. Efter Chr. VIII.s Tronbestigelse androg Grosserer-Societetets Komité om Monopolets Ophævelse — Handelsstanden fandt nu med ét hverken Betyggelsen eller Billigheden stor nok. Compagniet søgte da at ride denne pludselige Storm af ved den 5. December 1840 at beslutte Grundfonden forøget til en Million og Præmierne nedsatte med $\frac{1}{5}$. Paa disse Vilkaar i Forbindelse med Oprettelsen af et Repræsentantskab paa 9 af Generalforsamlingen valgte Mænd lykkedes det den 15. December 1841 at faa Monopolet kgl. bekræftet, og den 24. Maj 1843 udstedtes derefter en ny Octroy. Ved Tronskiftet 1848 havde man i alle Nationens ledende Kredse andre og større Anliggender og mer end nok at tænke paa, og Octroyen blev derfor under almindelig Uopmærksomhed confirmeret uden ringeste Vanskelighed. Saaledes fik Compagniet paany en Aar-Rækkes uforstyrrede Virksomhed i Ro og Mag, og gennem Fyrerne og Halvtredserne steg da ogsaa Præmie-Indtægten jævnt fra ca. 60,000 til ikke lidet over 100,000 Rdl. aarlig.

Men allerede fra først i 60erne begyndte Tiden at løbe fra Compagniet: den monopoliserede Stilling viste sig faktisk uholdbar, Konkurrencen udenlandsfra gik udenom Octroyen — man forsikrede Mulkten med — og ved Tronskiftet i 1863 opgav Compagniet rent at søge Privilegiet fornyet.

Det nævnte Aar begyndte det saakaldte »Almindelige Compagni« at drive Forretning i Kjøbenhavn, efter at det hidtil havde holdt sig til det øvrige Danmark. Det var blevet stiftet i 1798, altsaa faa Aar efter den anden store Brand i Hovedstaden, dog ikke saa meget paa Foranledning heraf, som for at skabe en gavnlig Modvægt til de i Hertugdømmerne fra Arilds Tid bestaaende *Møbelgilder*, smaa lokale Gensidigheds-Forsikringer, hvori allehaande Misbrug gik i Svang. For først og fremmest at overflødiggøre disse dannedes da det nævnte »Møbel-Assekuranz-Selskab«, som iøvrigt blev stiftet paa samme Maade som det kjøbenhavnske: ved en Regeringsakt med Lovskarakter som »kgl. octroyeret«. Octroy af 4. April 1798 bestemte dets Forretningsfelt til *Løsøre* (»rørlige Ejendomme«), dets Omraade til Kongens Lande og Riger udenfor Kjøbenhavn. Eller rettere, hvad der under den senere Udvikling fik Betydning, udenfor Kjøbenhavns »Volde«, indenfor disse maatte det kun tegne, hvad det kjøbenhavnske Compagni ikke vilde have.

Længe gik det dog kun smaat med dette Selskab; med Handelens Tilbagegang i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede svandt Varelagrene ind, og til Indbo-Forsikring vænnede man sig kun langsomt. I Aaret 1821 var der i Alm. Compagni kun tegnet $9\frac{1}{2}$ Mill. Kr., 1831 15,6 Mill. Kr. Først i Fyrerne tog Forsikringslysten Fart, men

samtidig begyndte man rundt om i Landet, først i selve Landdistrikterne, dernæst i Købstæderne at oprette »Brandkasser« : lokale Gensidigheds-Selskaber. Alm. Compagni havde nemlig i Modsætning til det københavnske Compagni intet *Monopol*, kun visse Begunstigelser, som i Aarenes Løb i den Grad havde tabt deres Værd, at man ved Tronskiftet i 1839 end ikke fandt det Umagen værd at søge Octroyen konfirmeret. Da derefter Krigen 1848—50 berøvede Compagniet dets Forretning i Monarkiets tysktalende Landsdele — Norge var allerede bleven tabt i 1814 — og Stiftelsen af »Danmark« i 1861 skabte ny og stærk Konkurrence, gik Compagniet en Tid lang ligefrem tilbage. Men samtidig fik man Luft ved det københavnske Monopols Bortfalden og en større jydsk Konkurrents Likvidation, og i Begyndelsen af 70-erne omdannedes derpaa Compagniet ved en Række af sunde Reformers til et virkelig *moderne Forsikrings-Selskab*. Og nu kom der Fremgang igen, saa at Compagniet endog i 1891 optog det københavnske Compagni helt og holdent i sig.

Dette havde vel ogsaa i 1882 moderniseret sig og var atter begyndt at gaa frem, bl. a. ved en Udvidelse af sit Virkefelt. Men Aanden fra »det gamle Kongens København« hvilede dog stadig over det, og det følte mer og mer naturligt, at de to Naboer paa Børsen (thi Alm. Compagni havde ogsaa faaet Bolig her) i Stedet for at kives forenede deres Kræfter. Man valgte den Form, at det københavnske Compagni gik op i det Almindelige, saaledes at dets Aktier bevaredes under en selvstændig Serie B. med Lodtagning i Formue og Udbytte efter Forholdet 44:56. Dette skete den 25. Juli 1891.

Et Par Tal vil bedst vise, hvor vældig den samlede Virksomhed efter Firserne er voxet. Alm. Compagnis løbende Risiko var medio 1891 ca. 191 Mill. Kroner, hvortil nu kom 88 Mill. for Københ. Compagni, tilsammen 279½ Mill. Kr. Efter Udgangen af Assuranceaaret (1. Oktober—30. September) 1891—92 var den 290½ Mill. Kr., 1899—1900: 355½ Mill. Kroner.

I 1891—92 var den tegnede Forsikringssum 311,4 Mill. Kr., ti Aar efter 405,8 Mill. Kr., medens Præmieindtægten var stegen fra 419,000 til 643,000 Kr. I 1905—06 er endelig Præmieindtægten gaaet helt op til 806,000 Kr. og den samlede Forsikringssum til 505¼ Mill. Kr.

Compagniets Grundkapital er 4 Mill. Kr., Reservefonden 1 Mill. Kr. og Præmiereserven ¼ Mill. Kr.

Naar Virksomheden saaledes navnlig i de sidste Aar er tiltagen saa stærkt, trods den stadig stigende Konkurrence, skyldes dette bl. a., at Compagniet har begyndt at genopdyrke *hele* sit gamle Landomraade: saaledes Norge, som det ved misforstaaet Lydighed tabte i 1814, og Hertugdømmerne, som det i misforstaaet patriotisk Iver tabte i Krigsaarene.

Som et ydre Udtryk for Compagniets Anseelse og Betydning har det nu rejst sit eget Hus — den skønne, monumentale Bygning paa Hjørnet af Højbroplads og Gammelstrand, som er en arkitektonisk Pryd for vor Hovedstad.

»Rolig og Tryg« stod der i det gamle Compagnis Segl — »Rolig og Tryg« er just den Virkning, som hin stolte Bygning nu om Dage øver paa Beskueren: som den ligger der med sine flade Pilastre og graarøde Flader, paa en Gang saa fuld af gammeldags Stil og moderne Elegance.

NYE DANSKE BRANDFORSIKRINGS-SELSKAB

Som andetsteds skildret i dette Værk, fik det gamle københavnske Brandassurance-Kompagni ved Octroiens af 24. Maj 1843 kongelig Bekræftelse paa sin da 65aarige Eneret til at modtage Forsikring af Løsøre mod Ildsvaade i Danmarks Hovedstad. Til dette enestaaende Privilegium — i det øvrige Land bestod intet tilsvarende Monopol — knyttede der sig mærkeligt nok ingen Pligt for Kompagniet til at tegne enhver Assurance, der tilbødes det. Ifølge Octroiens § 18, saaledes som denne fortolkedes af Domstolene, kunde Kompagniet frit vælge og vrage mellem de dem tilbudte Risikoer, og først naar — efter megen Omstændelighed — en Risiko var bleven afvist, kunde der af Vedkommende tegnes Forsikring andetsteds, altsaa i Udlandet. Saaledes var i hvert Fald *Retsstandpunktet*, hvis Gennemførelse i Praxis simpelthen vilde have ført til, at Varer og Effekter i den lange Tid, der altid hengik fra Assurance-Begæringens Indgivelse til dens Antagelse eller Afvisning, var komne til at henligge uassurerede. Følgen af disse Tilstande var ganske naturligt, at Forsikringen af disse paa Hjemstedet »vragede« Risikoer blev uforholdsmæssig dyr i udenlandske Selskaber — saa meget mere som man for Sikkerheds Skyld maatte med-assurere Mulkten for den i selve Forsikringens Tegning liggende »Brøde«.

Hertil kom, at da Kompagniets Virksomhed var indskrænket til »Kjøbenhavn« i snævraste Begreb : Kjøbenhavn indenfor Voldene, altsaa et tæt bebygget og forholdsvist brandfarligt Forsikringsfelt, var det langt mere udsat for store Tab end Selskaber, der som de fleste udenlandske havde deres Risiko fordelt over hele Verden — og den Sikkerhed, det bød, var derfor i og for sig ikke uomtvistelig. Ved Udgangen af 1859 var Kompagniets Forsikringssum $27\frac{2}{5}$ Mill. Rigsdaler og dets Garantimidler ikke fuldt 1 Mill. Rigsdaler, hvad der under de daværende højst middelmaadige Brandslukningsforhold og med de mange Bindingsværks-Huse paa det i sig selv saa begrænsede Forsikringsomraade ikke netop svarede til Kompagniets Valgsprog: »Rolig og tryk«. *Reassurance* var man endnu ikke naaet til, — tværtimod havde Kompagniets Direktion allerede i 1818 forkastet dette System!

Under disse Omstændigheder satte i Sommeren 1860 en Kreds af ansete Borgere sig i Bevægelse for at faa Monopolet omstyrtet og derved Grunden ryddet for et Brandforsikringsforetagende i moderne Stil. Grosserer L. Bramsen, som længe havde beskæftiget sig med Assurancevæsen og derved vundet sig god Indsigt deri, var Sjælen i Bevægelsen. Om ham sluttede sig Mænd som D. B. Adler, H. D. Fabricius, H. P. Hansen junr., Har. Kayser, Moritz G. Melchior, V. Rothe, E. Schjern og Adolph Steen m. fl. — som man vil se: lutter gode Nationalliberale,

netop den Række af Navne, som den Gang stod under alt, hvad der lykkedes. Denne Gang gik det dog ikke strax saa glat. Endog til Trods for, at 942 Medborgere sluttede sig til den Adresse, hine Mænd indgav om denne Sag til Justitsministeriet, vendte dette det døve Øre til — og Monopolet blev staaende uanfægtet.

Dog selv om Myndighederne ikke saaledes var til Sinds uden særlig Anledning at fratage en bestaaende Institution dens hævdvundne Privilegium, var dog saa øjensynlig den offentlige Mening imod Monopolets fortsatte Bestaaen, at det stod Alle, og da ogsaa Kompagniet, fuldkommen klart, at Enerettens Dage var talte — og at

DIREKTIONENS KONTOR

Forandring maatte indtræde, saasnt der kom et Tronskifte, thi ved et saadant bortfalder, som bekendt, af sig selv alle Privilegier, der ikke paany vinder kgl. Bekræftelse.

Ikke saa snart var derfor Frederik VII død, før paa Bramsens Initiativ 12 Mænd traadte sammen for at danne et nyt Assuranceforetagende under Navn af »Nye danske Brandforsikrings-Selskab«, som snarest muligt skulde træde i Virksomhed. De 12 Mænd var L. Bramsen, H. H. Kayser, Adolph Steen, J. A. Blom, G. Brock, C. A. Broberg, C. Gammeltoft, L. P. Holmblad, Ed. J. Hvidt, S. Linnemann, R. Puggaard og Ferd. Tutein. Som man vil se: igen en ægte nationalliberal Kreds, men samtidig ogsaa en Kreds af »Tietgen'ske« Elementer, hvad der, navnlig paa dette Tidspunkt, gav gode Løfter for Fremtiden.

Den 11. Januar 1864 vedtoges det nye Selskabs Statuter og en Indbydelse til Aktietegning, hvorfor Selskabets Stiftelse regnes fra denne Dag. Aktietegningen fore-

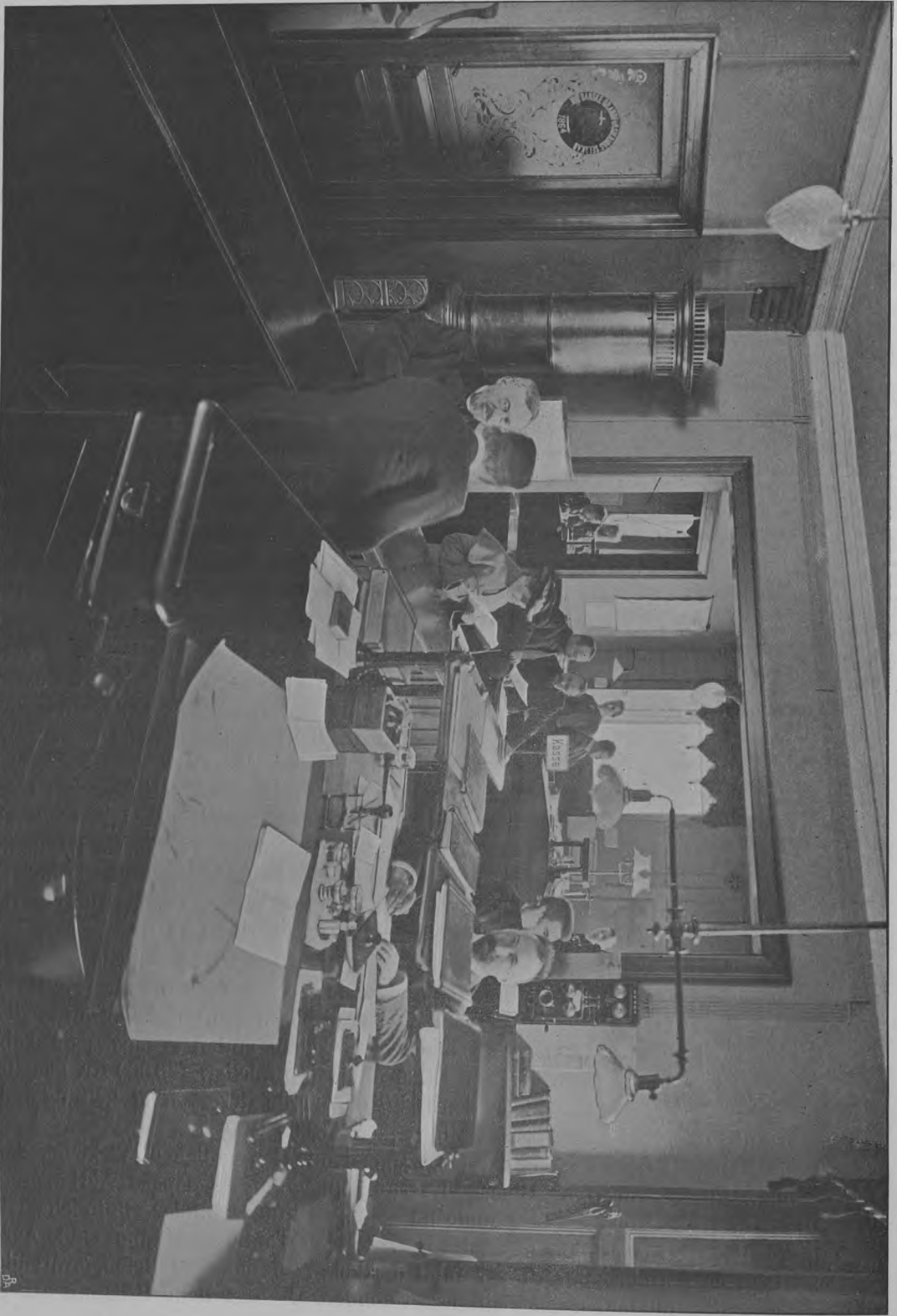
gik paa en ligesaa billig som prunkløs Maade: Bramsen og Hvidt lejede sig nemlig et Værelse i daværende Hotel Royal og tog der personlig imod Aktietegningen. Da 1278 Aktier à 2000 Kr. var tegnede, sluttedes der. Udgifterne ved Selskabets Oprettelse og indtil Kontorets Aabning beløb sig overhovedet til ialt kun 500 Rdl., saa til moderne »Gründer«-Salærer blev der intet udgivet.

Den 20. Januar valgte de 12 Indbydere Bramsen til Direktør — forøvrigt med en saa beskeden Begyndelsesgage, at den i Modsætning til hans tidligere Aarsindtægt ved udenlandsk Assurance-Agentur betød et ligefremt Tab. Men for Bramsen var det i første Række *Sagen* om at gøre, og i sin Iver for det nye Foretagende fandt han da ogsaa virksom Støtte i d'Hrr. Blom, Hvidt, Kayser, Linnemann, Puggaard og Steen, der s. D. valgtes til Kontrolkomité. — Den 16. April 1864 begyndte derefter Virksomheden.

»Nye danske«, som Navnet snart lød Mand og Mand imellem, var det første Selskab herhjemme, der benyttede den nu saa almindelige og velbekendte, men den Gang forholdsvis nye Form for Risikoens Spredning: gennem Reassurance eller Genforsikring i Henhold til »faste« eller obligatoriske Reassurance-Kontrakter. Denne forsigtige Forretningsførelse medfører naturligvis med Nødvendighed, at et Selskabs egne Indtægter forringes med Genforsikrings-Præmiernes Beløb. Og da Bestyrelsen desuden, for at styrke det unge Foretagende, i de første to Aar som Præmiereserve for den ved Aarets Udgang løbende Risiko overførte den fulde Præmie til det følgende Aar, i Stedet for den til den tilbagestaaende Forsikringstid svarende Del af Præmierne, blev der for Aarene 1864 og 1865 intet at udbetale til Aktionæerne i Overskud, saa de maatte nøjes med simpel Rente af de indbetalte Beløb. Herved følte ikke faa af dem sig skuffede, og i 1866 maatte der endog indkaldes en extraordinær Generalforsamling for at tage Beslutning om Selskabets Opløsning eller Fortsættelse. Da imidlertid det efter Statutterne nødvendige Stemmeantal for en Opløsning ikke blev naaet, forblev Selskabet bestaaende, — Eftertiden har tilfulde vist, med hvor stor Ret! Forøvrigt bragte nu ogsaa ydre Omstændigheder Medbør: i det nævnte Aar (1866) maatte en større gensidig Assurance-Forretning for Nørrejylland og Slesvigs Købstæder likvidere, og »Nye danske« fik dermed Fodfæste i Jylland, hvorved Kundekredsen betydelig udvidedes. Da dertil kom, at Brandskaderne var moderate, kunde der saavel i 1866 som i de følgende 4 Aar i Rente og Udbytte for hver 100 Kr. Indbetaling fordeles henholdsvis 12, 24, 14, 30 og 14 Kr.

I 1867 begyndte Selskabet at gøre Forretninger i Udlandet og sluttede i 1869 en Kontrakt med det amerikanske Selskab »The Home« i New York om Overtagelse af Reassurancer for dette i de Forenede Stater. Herved blev »Nye danske« ramt af den navnkundige Ildebrand i Chicago 1871. Hvor beskeden end det danske Selskabs Andel var, forholdsmæssig set, saa var Tabet dog saare føleligt: 180,000 Kr. paa 102 forskellige Policer! Herved opslugtes den hidtil opsparede Reservefond helt og holdent, og desuden udviste Balancen et Minus paa 133,000 Kr.

Dog i det lange Løb, tør man paastaa, bragte denne Genvordighed i Virkeligheden Lykke med sig: det var, som Chicago-Luerne »optændte« de danske Aktionæres Villie til netop nu at blive ved og holde ud — det besluttedes under almindelig Tilslutning, at der hverken skulde udbetales Udbytte eller Tantième af kommende Aars Overskud, førend Underbalancen var fuldt dækket og desuden et Beløb, svarende til 10 % af Aktiekapitalen, henlagt til Reservefonden. Og efter dette Program arbej-

EXPEDITIONSLOKALE

dede man støt væk de følgende 5 Aar. Men saa kom man da til Belønning ogsaa hurtigere, end man oprindelig havde tænkt sig, saa vidt, at Reservefonden ved Udgangen af 1877 var voxet til 245,000 Kr. — og da derefter Aaret 1878 gav et Overskud paa ca. 114,000 Kr., kunde der udbetales Aktionærene 50 Kr. pr. Aktie foruden 4 % Rente af Indskudene, og desuden henlægges 23,000 Kr. til Reservefonden. Fra dette Aar har herefter Reservefonden kun faaet sine egne Renter, Kurs-Avancer og 10 % af Aarets Overskud. I 1886 var den herved allerede voxet til næsten $\frac{1}{2}$ Million.

Den 2. Juli 1886 afgik Direktør Bramsen ved Døden og blev i sin Stilling efterfulgt af Sønnen nuværende Geheime-Etatsraad Ludvig Bramsen. Denne var den 1. Septbr. 1865 bleven knyttet til Selskabets Tjeneste, havde derpaa tilbragt Aarene 1870 og 1871 ved forskellige Brandassurance-Selskaber i Frankrig og Schweiz for derefter fra 1. Januar 1872 — just efter Chicago-Ulykken — at indtræde som Bestyrelsens Sekretær og Direktionens Stedfortræder.

I 1887 udvidedes Aktiekapitalen fra $2\frac{1}{2}$ til 4 Mill. Kr., og da de nye Aktionærer til Reservefonden indskød et Beløb, der svarede til, hvad de gamle havde opsparret, nemlig henved 400 Kr. pr. Aktie, og da der for 1887 yderligere henlagdes 27,000 Kr., udviste den ordinære Reservefond 800,000 Kr. ved Aarets Udgang — eller 20 % af Aktiekapitalen, som efter Statutterne ikke tør overskrides.

Fra den ringe Begyndelse i 1864 — i hvilket Aar tegnedes Forsikringer for $23\frac{1}{2}$ Million Kroner med 42,000 Kr. i Præmie, er Selskabets Virksomhed voxet til i 1906 at omfatte en Forsikringssum af 713 Millioner Kroner med en Præmieindtægt af 2,175,000 Kr. I 1906 var derhos Antallet af Selskabets Brandskader over 10,000. Efter Chicago er fulgt Katastroferne i Sundsvall, Aalesund, Baltimore og senest i 1906 San Francisco — hvor Selskabet og dets Reassurandører tabte henved 800,000 Kr. paa henved 500 Forsikringer, hvorfor Aaret, for første Gang siden 1871, bragte et Underskud, som dog lettelig dækkedes ved et Tilskud fra den ekstraordinære Reserve, medens Aktionærene maatte nøjes med 4 % af den indbetalte Del af Aktiekapitalen. Men da der i de forudgaaede 42 Aar til Aktionærene ialt er udbetalt 2,370,000 Kr., og da Reservefond, Extrafond og Præmiereserve tilsammen udgør 1,376,000 Kr., er det forklarligt, at Selskabets Aktier er mere efterspurgt end udbudte.

I den forløbne Aarrække er der indtaget i Præmier $31\frac{1}{2}$ Million Kroner, medens Skaderne har andraget $20\frac{1}{4}$ Million Kroner.

Selskabet gør nu Forretninger i næsten alle Lande og har Agenturer i Slesvig, paa Færøerne og Island, i Norge, Sverige, Hamborg, Bremen, Antwerpen, London, St. Petersborg og New York.

GENFORSIKRINGS-AKTIESELSKABET „SKANDINAVIA“

A. N. GRØN & W. WITZKE

»SKANDINAVIA« saa Lyset den 1. Juli 1899, og selv om dets Grundlæggelse saaledes tilhører et svundet Sekel, kan man dog med Rette karakterisere Selskabet som et Barn af det nye Aarhundrede, idet den Energi og Fart i Udviklingen, der særlig kendetegner den nyere Tid, i saa høj Grad fremtræder, naar man betragter den efter danske Forhold ret betydelige Virksomhed, der her har udviklet sig i Løbet af faa Aar.

Planen til det ny Genforsikrings-Selskab blev undfangen og fostret i 1899 af d'Hrr. Grøn & Witzke — og det var ogsaa i første Række ved disse to Mænds Hjælp, at Foretagendet endelig kom til Verden.

W. Witzke var kun 28 Aar gammel, da han efter et længere Ophold i Udlandet vendte tilbage til Danmark, vel udrustet med et omfattende praktisk Kendskab til Assurancefaget, særlig Søassurance, erhvervet i de betydeligste Søforsikrings-selskaber

i Hamborg, Berlin og München, hvor han havde indtaget ledende Stillinger; han medbragte desuden en overordentlig Energi og en udpræget Forretningssans, velerhvervede Egenskaber, han altid har vidst at forene med dansk Medgørlighed og vennesæl Optræden til Fordel for sine Forbindelser.

Jægermester A. N. Grøn havde som 30-aarig Mand overtaget Generalrepræsentationen for det verdens-

DIREKTØR W. WITZKE

DIREKTØR A. N. GRØN

HJØRNET AF HØJBROPLADS OG KIRKESTRÆDE
SELSKABETS FØRSTE LOKALER

og Firmaet blev samtidig Havariagenter for flere betydelige europæiske og oversøiske Søforsikringsselskaber. Ogsaa paa anden Maade udvidedes Feltet, idet Repræsentationen for Basler Brandforsikringsselskab og Kölner Glasforsikringsselskab overtoges, og de nye Brancher indarbejdedes med stor Energi, saaledes at Firmaet i Løbet af faa Aar havde Agenter over hele Landet.

Allerede i 1899 var ved alt dette den samlede Virksomheds Omfang blevet ret betydeligt, uden at dette dog tilfredsstillede d'Herrer Witzke & Grøn's Virksomheds-trang, og som Resultatet af deres Dygtighed og Snille fremstod da Genforsikrings-Aktieselskabet »Skandinavia«.

I Selskabets Stiftelse deltog tillige en Række ansete Mænd fra Handelens, Skibsfartens og Industriens Assuranceverden, iblandt hvilke maa nævnes: Konsul Hey, Odense, Etatsraad Holm, Aalborg, Etatsraad Albech, Kjøbenhavn, Konsul Lauritzen, Esbjerg, Wilh. Wilhelmsen, Tønsberg, Grosserer Jul. Heckscher, Kjøbenhavn, Direktør Joh. Martens, Kjøbenhavn, hvortil sluttede sig Højesteretssagfører Carl Winther som Selskabets Formand, saaledes at »Skandinavia« kunde begynde sin Virksomhed den 1. Juli 1899 med en Aktiekapital af 3 Millioner Kroner, hvoraf var indbetalt 10 %, som senere forhøjedes til 25 % af Hensyn til Loven om Livsforsikring. Selskabets Formaal var dels at aftage en Del af de betydelige Reassurancebeløb, der hidtil var bleven afgivet til udenlandske Selskaber, dels at tilføre den danske Forsikringsvirksomhed en Part af de kæmpemæssige Summer, der omsættes paa det internationale Assurancemarked. Og Tiden har vist, at d'Herrer Direktører

kendte amerikanske Livsforsikringsselskab »New York«, for hvilket han i kort Tid havde oparbejdet en ganske betydelig Forretning. Witzke havde ved sin Hjemkomst faaet overdraget Repræsentationen for »Bayersk Lloyd«, nu »Allianz«, Berlin, samt »Allgemeine Seevers. Gesellschaft«, nu »Hansa« i Hamborg, hvortil efterhaanden kom en Række andre 1ste Klasses kontinentale Selskaber, sammen startede nu de To Firmaet A. N. Grøn & W. Witzke. Under begge Chefers kyndige og driftige Ledelse skred nu Forretningen stadig frem, der oprettedes Filialer og ansattes Korrespondenter i Norge, Sverige, Finland og Rusland,

»PILEGAARDEN«, SELSKABETS NUVÆRENDE LOKALER

har været Opgaven fuldt ud voxne. Navnlig Direktør Witzke's udstrakte Forbindelser i den evropæiske Assuranceverden og den Anseelse, han som Fagmand nyder overalt, har i høj Grad bidraget til det smukke Resultat, »Skandinavia« nu kan opvise efter elleve Aars Virksomhed.

»STANDARD«, KONGENS NYTORV 8, SELSKABETS NYE EJENDOM

Selskabets Garantimidler er endelig voxede til den anselige Sum af $6\frac{3}{4}$ Mill. Kroner pr. $\frac{31}{12}$ 1910, hvoraf 250.000 Kroner var Kapitalreserve. Betragter man nærmere den foreliggende Række af »Skandinavia«s Regnskaber, vil man se, at den smukke Position, Selskabet nu indtager, er fremgaaet som Resultatet af en hurtig fremadskridende Udvikling, der kun afbrødes i 1906, da den store Katastrofe i San

Francisco satte sine Spor ogsaa i »Skandinavia«s Regnskab, og den jævne Stigning i Udbyttet har stadig været fulgt af tilsvarende Udvidelse af den gode finansielle Basis, hvorpaa Selskabet hviler, og som i saa høj Grad udadtil betinger den store Anseelse, »Skandinavia« overalt nyder, og samtidig paa en smuk Maade kendetegner Selskabets dygtige og omsigtsfulde Ledelse. Naar »Skandinavia« derfor nu har udvidet sin Aktiekapital fra 3 til 6 Millioner Kroner, er det for yderligere at kunne udnytte de allerede indvundne Fordele og med større Kraft at kunne optage Konkurrencen med Udlandets kapitalstærke Selskaber.

Præmieindtægten udgjorde i Aaret 1900 1,⁵ Millioner Kroner med et Overskud af 2200 Kroner, medens Regnskabet for 1910 viser, at Præmierne nu andrager 7,⁷ Millioner Kroner med et Overskud af 183,000 Kroner. I Udbytte udbetaltes:

1901	4 %
1902	4 %
1903	5 %
1904	5 %
1905	7 %
1906	5 %
1907	8 %
1908	8 %
1909	8 %
1910	10 %

Ogsaa den direkte danske Assurancevirksomhed har nydt godt af Selskabets vaagne Interesse for alle Sider af Forsikringsdriftens udstrakte Omraade, idet d'Herrens Witzke og Grøn i 1903 deltog i Oprettelsen af det bekendte gensidige Livsforsikringsselskab »Carentia« og i 1909 histod ved Omorganisationen af Forsikringsselskabet »Absalon«, der beskæftiger sig med Ulykkes-, Syge-, Glas-, Vandskade- og Maskinforsikringer.

Direktør Witzke har tillige i flere Aar været Medlem af Tariffkomiteen og af Forsikringsforeningens Bestyrelse, paa hvilke Poster han i Kraft af sin Dygtighed og Sagkundskab har udført et stort og fortjenstfuldt Arbejde.

Den indre Administration er selvfølgelig ogsaa undergaaet ret betydelige Forandringer i den forløbne Aarrække. Firmaet Grøn & Witzke benyttede til en Begyndelse et Par Værelser paa Højbroplads Nr. 13 og hjalp sig med et Par Assistentter. Trods gentagne Udvidelser var Pladsen dog efterhaanden bleven for trang for den stigende Virksomhed, og da »Skandinavia« yderligere kom til, maatte Forretningen i 1901 flytte til »Pilegaarden«, Citygade 24, hvor den nu disponerer over 3 Etager og beskæftiger over 125 Funktionærer.

* * *

Ret symbolsk staar nu Firmaet Grøn & Witzke og Genforsikrings-Aktieselskabet »Skandinavia« atter overfor en ny Lokale-Udvidelse: Forretningen er nu kommen til det Vendepunkt i sit Liv, da den *vil bo i sit eget Hus*. Og den har allerede truffet sit Valg: til Oktober flytter den ind i »Standard Life Insurance Company«s bekendte Bygning paa Kongens Nytorv Nr. 6, som »Skandinavia« har købt for en Sum af 755,000 Kroner.

Ved Siden af det fornemme Thott'ske Rococo-Palais hæver »Standard«, som det endnu hedder i daglig Tale, sig marmorhvidt og søjleskønt, stolt og frit, med Antikens monumentale Ro over Linier, Forhold og Flader. Glad vil man hilse, at *dansk* Foretagsomhed, *dansk* Forsikrings-Virksomhed fæster Bo bag disse Mure.

AKTIESELSKABET
LAANEKASSEN I KJØBENHAVN

LAANEKASSEN hedder den nu, siden Marts 1904, men oprindelig hed den: »Den lille Laanekasse«. Og der er heri noget symbolsk. Thi lille, saare lille, var den virkelig, da den kom til Verden; men Voxekraft har den »Lille« haft, saa at det nu er saa højest naturligt, den er voxet fra sit Navn, har strøget sit, i sin Tid saa særdeles betegnende Epitheton og nu fremtræder med simpel Værdighed som det, den *er*, uden Tilføjelser eller Tillægsord: *Laanekassen i Kjøbenhavn*. I denne Navne-Væxt, om man saa maa sige, er egentlig hele dens Historie fortalt.

Til alle Tider er Smaafolk udsat for Aagerens Svøbe. For den Mand, der ifølge sin Lefevod og sin Forretnings Omfang har Brug for Tusinder eller dog adskillige Hundreder, aabner *de store Pengeinstituter* sig villig og billig, ofte endog til Trods for at Vedkommende just ikke er saa synderlig solid, — men de er meget for fornemme til at beskæftige sig med den lille Mand, som vil have et Halvthundrede Kroner til Laans, selv om han er nok saa kreditværdig, dertil er deres Tid, bogstavelig talt, altfor *kostbar*.

Følgen er da, at de saakaldte »Menneskevenner« træder til for at afhjælpe det Samfunds-Savn, som hedder: Smaafolks Laanetrang. Og da Risikoen selvfølgelig i disse Tilfælde er forholdsvis stor, benytter disse »Velgørere« sig heraf som Undskyldning til systematisk at udplyndre deres Ofre under Kreditgivningens Maske. I Stedet for den betimelige Hjælp paa det Tidspunkt, da Pengene netop har mere Værdi for Laantageren end senere hen — hvorpaa jo netop Tilbagebetalingsevnen til Forfalds-Terminen beror — faar den Paagældende, efter først at være bleven holdt hen i Uvished og Spænding, indtil Trangen blot er bleven endnu større, omsider udbetalt en forud afkortet og derfor som oftest allerede paa Forhaand ganske utilstrækkelig Sum, og som Vederlag derfor maa han paatage sig en ganske uforholdsmæssig Gældsbyrde, som han trods Renter og Afdrag kun med yderste Besvær, om overhovedet nogensinde, formaar igen at ryste af sig.

Typen for den Slags Aager skifter nu stadig, undertiden skjuler Arten sig lyssky, undertiden vover den sig frejdig frem i Ly af Loven eller rettere sagt, naar der i Loven er fundet et Hul eller en Svaghed. I Midten af 80'erne i forrige Aarhundrede opstod der saaledes i Løbet af kort Tid en Del saakaldte »*Møbellaanere*«, som frisk væk tilbød deres Laanehjælp offentlig og fik mange Smaafolk i deres Garn. Laantageren behøvede hverken at stille Kaution eller give noget i Haandpant, det var

DIREKTØR J. P. CHRISTENSEN

nok, han i sit Hjem havde lidt Bohave, hvad jo selv den Fattigste har — paa det fik han saa Laanet, og det saa jo nok saa nemt ud. Da imidlertid Underpant i Løsøre efter dansk Ret er en saare tvivlsom Sikkerhed, valgte Møbellaaneren en helt anden Vej: han lod Laantageren *pro forma* sælge sig sine Møbler, stempede dem som sine og overlod ham dem igen til Leje — en Købekontrakt og en Lejekontrakt blev altsaa Sikkerheden, og den var til en Begyndelse god nok. Iøvrigt var Betingelser, Omkostninger og Renter fuldstændig ublu — saa at det altsaa i en Flerhed af Tilfælde netop gik som lige ovenfor skildret.

Men den Ugenerthed, hvormed disse Herrer gik til Værks, henlede forholdsvis hurtig den offentlige Opmærksomhed paa denne smukke Trafik, et Par af de værst behandlede Ofre tyede i deres Nød til Pressen, og denne tog sig med Iver af Sagen. I alle Blade, uanset Partifarve, rejste man nu en ligefrem Fejde mod

dette Uvæsen, men længe varede det dog ikke, før der *gik Politik* i Bevægelsen, og dermed var Enigheden endt med ét Slag. Fra konservativ Side ønskede man en Aagerlov, og dette mente man fra liberal Side af Hensyn til den hellige Frihed at maatte sætte sig imod — efter kort Tids Forløb saa det derfor ud til, at det hele skulde ende med at løbe ud i Sandet.

Da var det, at I. P. Christensen, en af Laanekassens nuværende Direktører, fik samlet en lille Kreds om den Tanke: at oprette et Laane-Institut, som ligefrem aabnede en Konkurrence med Møbellaanerne, altsaa med andre Ord: skaffe saadanne Smaafolk, som ikke havde andet at *laane paa* end deres Løsøre, Laan paa dette, men under saadanne Former og paa saadanne Betingelser, at Laanet blev en virkelig Hjælp for de Paagældende. Man var ganske vist klar over, at slige Laan ikke kunde blive helt billige; de private Laanekontorer, som savner Assistenshusets berømte »Hælerprivilegium«, tager jo saaledes af Laan mod *Haandpant* hele 24 % p. a., og Sikkerheden i dette Tilfælde vilde snarest blive ringere, hvortil kom den vanskelige Bedømmelse af den enkelte Laantagers Evne og Vilje til at betale Laanet tilbage. Men paa den anden Side vilde der dog altid blive en enorm Forskel mellem den for et rationelt styret Pengeinstitut nødvendige Rente og den, der betales Møbellaanerne, og af ikke mindre Betydning var det, at den Retsløshed, der karakteriserede Forholdet ved disse Løsøre-Laan, afløstes af virkelig retsgyldige og for begge Parter betryggende Betingelser. Vi siger *begge* Parter, thi da forskellige Executions-Tilfælde kom til Kongens Fogeds Prøvelse, idet Folk under Indtryk af den al-

DIREKTØR P. J. CARVIL

mindelige Misbilligelse af Møbellaaner-Virksohmheden undlod at betale Renter og Afdrag, viste Paafundet med Købe- og Lejekontrakter sig at være i høj Grad juridisk skrøbeligt. Rimeligvis har denne sidste Opdagelse ikke mindst bidraget til efterhaanden at standse hele denne Trafik. Men dermed vilde jo i og for sig saare lidet være vundet for Hovedstadens Smaakaarsfolk, om der ikke netop var blevet skabt en god og værdifuld *Erstatning* i Stedet for.

At danne en saadan blev just »Den lille Laanekasses« Betydning.

I Henhold til de nys anførte Betragtninger indbød nemlig i Begyndelsen af 1888 den ovennævnte Kreds til Tegning af Aktier i et Penge-Institut med dette Navn. Det

INTERIØR FRA BANKEN (UDLAANS-AFDELINGEN)

viste sig imidlertid, at det pengeejende Publikum kun havde ringe Tillid til, at slig en Virksomhed kunde drives paa rationel og solid Maade, idet der nemlig ialt kun blev tegnet siger og skriver: 6480 Kr. Indbyderne havde unægtelig tænkt sig mindst et halvt Hundredetusind til at begynde med, og der stod man altsaa! Men *heldigvis* besluttede man at *go on* med den ringe Kapital, man havde, det skulde jo ogsaa kun være en »lille« Laanekasse!

Naturligt nok, forslog den nævnte Sum grumme lidt, ikke mindst fordi Efterspørgslen efter Laan strax blev rigelig. Efterhaanden lykkedes det vel at udvide Aktiekapitalen og derigennem skaffe flere Penge til Udlaan, men først da man i 1889 ved Erhvervelsen af den fornødne Stempelbegunstigelse fik oprettet en Indlaans-Afdeling, blev der ordentlig Væxt i Virkemidlerne.

Med Udvidelsen af den disponible Kapital fulgte ganske naturlig Udvidelse af

Virksomheden til at omfatte alle almindelige Bankforretninger: Kautions- og Lombard-Laan, Ydelse af Kassekredit, Vexel-Diskontering o. s. v., og i Aarenes Løb er efterhaanden disse Forretninger blevne de langt overvejende, medens Løsørelaanene nu kun beslaglægger en mindre Del af de samlede Midler, i sidste Regnskabsaar (1905) saaledes knapt $\frac{1}{4}$ Million Kroner. Det er derved muliggjort, at disse Laan kan gives paa billigere Vilkaar, end det med dem alene vilde kunne betale sig, idet en Del af Omkostningerne ved deres Administration kan paalignes den øvrige Virksomhed. Den »lille« Laanekasse har med andre Ord voxet sig stor, voxet sig op til at blive et virkeligt Pengeinstitut i moderne Stil og Omfang, dens sidste Regnskab ba-

INDLAANS-, HYPOTHEKS- OG VEXEL-AFDELINGEN

lancerer saaledes med $8\frac{1}{2}$ Million Kroner. Aktiekapitalen er nu, svarende til Virksomhedens Stigning, bleven forøget til $\frac{1}{2}$ Million Kroner og agtes i den nærmeste Fremtid yderligere udvidet — Indlaans-Kontoen var $\frac{1}{1}$ 1906: 7,3 Millioner Kroner, Reservecapitalen næsten 80,000 Kroner og Delcrederefonden c. 33,000 Kroner.

Denne vældige Fremgang har især været iøjnefaldende efter Kassens Flytning til Ny Rosenborg, Vester Boulevard 9 & 11, nu Selskabets Ejendom. Oprindeligt boede Kassen til Huse i nogle højt beskedne Rum paa Nørregade, derefter flyttedes Kontoret til et bedre Lokale Nørrevold 25, men først i 1896 fik Laanekassen sit nuværende smukke og komfortable Hjem. I 1900 oprettedes en Filial paa Østerbro, og Bestyrelsen udvidedes, Selskabets fleraarige Kasserer, P. J. Carvil, indtraadte paa dette Tidspunkt i Direktionen. I 1904 forandredes endelig Navnet til »Laanekassen i København«.

Med hvor stor Ret det tidligere og i sin Tid saa overmaade passende Tillægsord: »den lille« kunde stryges, viser maaske bedst Udviklingen siden da. Fra 1901—05 er Indlaans-Omsætningen voxet fra 4,3 til 13,5 Millioner, altsaa til over det tredobbelte, Udlaans-Omsætningen ligeledes, nemlig fra 2 Millioner til 6,4 Millioner. Omsætningen paa Vexel-Kontoen er bleven næsten fordoblet (fra 1,3 til 2,5 Millioner Kroner) og paa Kasse-Kredit-Kontoen endelig tredoblet (fra 240,000 til 759,000 Kroner).

I det samme Femaar er de udbetalte Laans Gennemsnitsbeløb steget fra 300 Kroner til det tredobbelte, men samtidig er Kassen stadig sin historiske Opgave, at tilfredsstille Smaakaarsfolks Laanetrang, fuldt ud tro: I 1905 var Halvdelen af de udbetalte Laan under 100 Kroner og en Fjerdedel mellem 100 og 200 Kroner. De store Laan (over 200 Kroner) er dog fra 1901—05 stegne fra 21 til 25 % af det samlede Antal.*)

Alt i alt en smuk og sund Udvikling, som Stifterne med Stolthed kan se tilbage paa.

*) Den Rente, som disse Smaalaan yder, er efterhaanden bleven dreven ned til ca. 15 %, hvilket navnlig i Betragtning af den Ulejlighed, de volder, efter Omstændighederne maa kaldes nogenlunde moderat.

KJØBENHAVNSKE FORRETNINGER

HOLGER PETERSEN

ENGROS-FORRETNING OG FABRIKER

TRODS alle Faamands-Forsøg paa ensidig at hæve et enkelt Erhverv paa de andres Bekostning, er dog Erkendelsen af samtlige vore Hjemme-Erhvervs indbyrdes Interesse-Solidaritet i stadig Stigning. Et Samfund er som en Organisme: jo rigere Udviklensat den bliver, den udstyres med, stærkere bliver de sidige Betingethedles indre Sammenhæng gamle romerderfor vorde dogert, om de enkeltet for at hjælpes eller blot hovmode

Det er denne baaret og endnu ger Petersens Liv. og udspekuleret en frodig, selvvundraget af og om-Praxis, hans egen Forretningsdrivenstri har Holgen Nystifter og i Hede-Opdyrkebon og begejstret først og sidst har med Liv og Sjæl, Iver for Handelens vor commercielle

delse fra Grunden af. Saaledes har trende Erhvervsgrenes Vel og Ve ligget ham varmt og virksomt paa Sinde, netop ikke stredet om hans Hjerte eller splittet hans Liv, men fredelig og flittig fæstet Bo i hans Følelse, Forstand og Vilje.

Fremme af dansk Erhvervsliv er blevet hans Program, i hvis Fremførelse

HOLGER PETERSEN

ling, jo mere samjo flere »Organer« desto større og enkelte Deles genog derved det Hæng. Og som i ske Fabel vilde det belt skæbnesvante Lemmer, i Stead, vilde bekrige sig over hverandre. Erkendelse, der har stedse bærer Holikke som en gold Theori, men som den Erfaring, udsat i hans egen Livsgerning som de. I dansk Indu ger Petersen været en Foregangsmand, nings-Sagen en reArbejder — men han været *Købmand* fuld af opofrende Opkomst og for Fremtids Forbere-

og Virkeliggørelse hans private og offentlige Færd er smeltet lykkelig sammen til en harmonisk Enhed.

Holger Petersen blev født den 9de Juni 1843 paa Laagegaard ved Vejle, men kom allerede som Barn til Kjøbenhavn og fik der sin Opdragelse og Undervisning. Efter endt Skolegang fik han Ansættelse hos en Morbroder, der var Grosserer i Manufaktur, men da Krigen udbrød i 1864, var det for en Stund forbi med al fredelig Gerning: den unge Holger meldte sig som frivillig til Fanerne og gik med. Efter Krigen var han nogle Aar Handelsrejsende, men hans Hu stod til Selvstæn-

FABRIKEN PAA TAGENSVEJ

dighed, og allerede 1868 etablerede han sin egen Forretning — en Engros-Forretning i Syartikler (Garn, Traad, Sysilke, Naale, Knapper, Besætningsartikler m. m.).

Der begyndtes smaat og sledes haardt, men gode Tider gav snart Vind i Sejlene, og Medbør gav atter Vovelyst og videde Horizonten ud. I Tiaaret efter den første Start, 1878, føjede Holger Petersen, denne Gang i Forbindelse med Broderen, John Petersen, en *Fabrik* til Virksomheden som naturligt Led i denne: alt den Gang dæmrede det for ham, hvad der siden er bleven ham et Valgsprog og en Grundsætning, at hvad vi herhjemme kan lære at lave selv, bør vi ikke købe af Fremmede — heller give danske Hænder Arbejde end indforskrive de færdige Varer fra Udlandet.

Nu, ogsaa Fabriksvirksomheden var, som Importforretningen ti Aar før, til en

167.

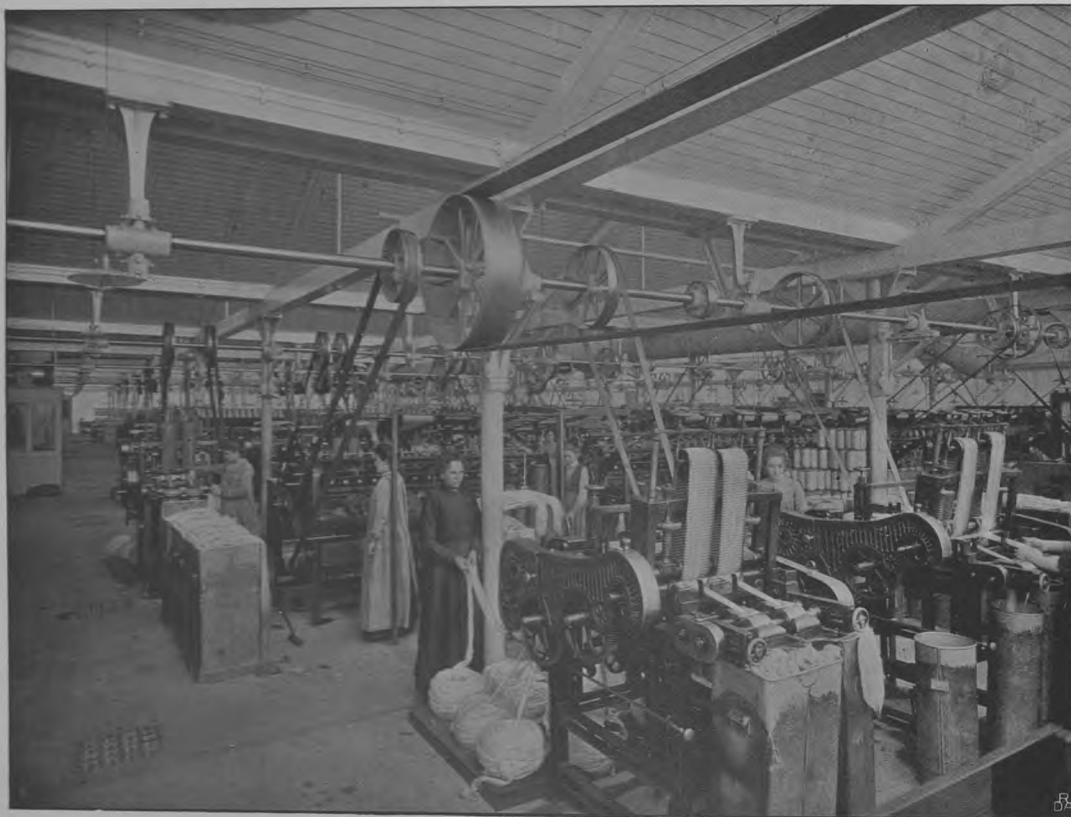

BR

FABRIKEN I MALMO

Begyndelse saare beskeden. Først lejedes der nogle Smaalokaler ude i St. Kongensgade, saa flyttedes der ud paa Kastelsvej, men nu kom der saadan Fart i Tingene, og den lille Baandfabrik udvidedes efterhaanden saa stærkt i Omfang og Virkefelt, at Enden blev Opførelsen af egen Bygning: det store og skønne Fabrik-Komplex paa Tagensvej, som foranstaaende Billede viser.

Fabriken beskæftiger nu 300 Arbejdere og Arbejdersker og tilvirker en Mangfoldighed af Artikler, ej alene Baand saasom Skonings- og Kantebaand, Besætningsbaand, Snørebaand osv. osv., men ogsaa forskellige Slags Lidser, Kraveindlæg, alle

INTERIØR FRA FABRIKEN

Slags Elastar og Gummibaand, Stofknapper osv. Virksomheden omfatter tillige et Uldgarns-Spinderi, hovedsagelig for Tilvirkning af Strømpegarner, og et Uldgarns-Farveri.

Dog ikke nok hermed. Den danske Fabrik har faaet sig en Søsterfabrik i Malmø, og i Stockholm er der tillige aabnet en Engros-Forretning, der beskæftiger ca. 50 Mennesker, — for den voxende Exports Skyld er saaledes en Del af Virksomheden flyttet over den svenske Toldgrænse. Til Fabriken i Malmø er der knyttet 250 Arbejdere og Arbejdersker. I Hovedsagen tilvirkes der her de samme Artikler som paa Tagensvej, men desuden som særlige Specialiteter: Kjolefjedre, Bomulds- og Linned-Blonder samt Metal-Knapper i stor Variation.

Som alt antydet følger imidlertid Fabrikationen af alle disse forskellige Artikler

sig kun ind som et Led i en vidtforgrenet og vidtspændende Forretnings-Virksomhed, som koncentrerer sig i selve Hovedkontoret og Lageret, Købmagergade 44, den gamle Waisenhus-Gaard, den hele Virksomheds oprindelige Udgangspunkt og blivende Kærne.

*

*

*

Det er historisk Grund, hin gamle Waisenhusgaard, Købmagergade No. 44.

Som fortalt i Begyndelsen af dette Værks I Del, maa i Kjøbenhavns ældste Tid, da Byens Terrain bestod af mange smaa Holme, Vandet være gaaet helt op til, hvor

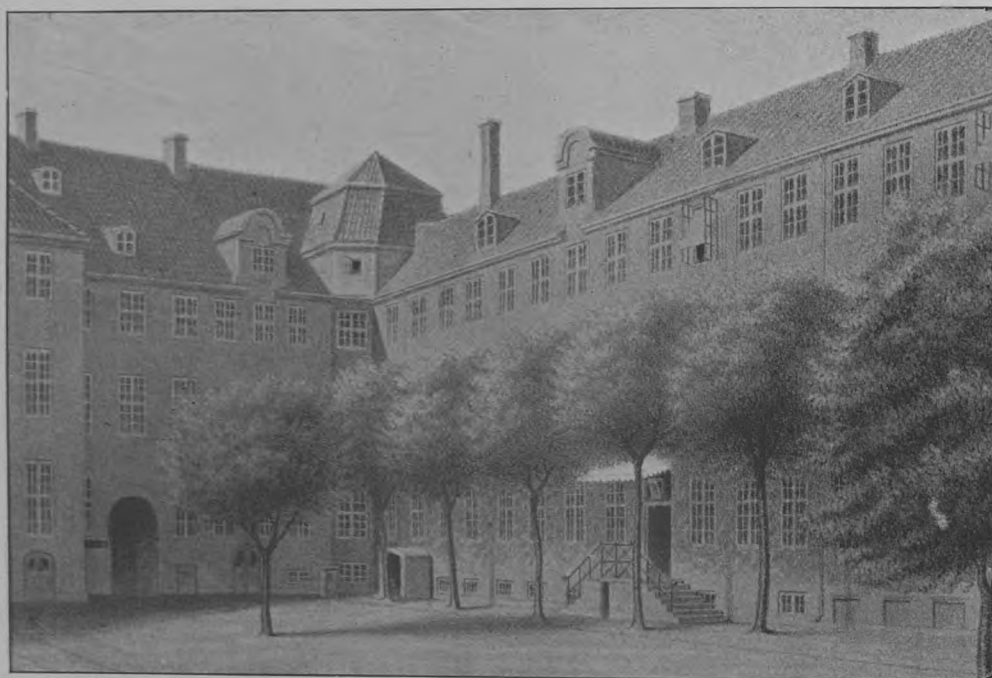
DET GAMLE WAISENHUS

Købmagergade nu ligger, thi dens Navn var oprindelig Bjørnebro-Gade. Sidenhen kom der her til at ligge en hel Række Slagterboder, Kødmanager Boder, som det hed i gamle Dage, og Gadens nuværende Navn er kun en Fordrejelse af Kødmanager-Gade, har altsaa fra først af intet med Købmands-Havn og Købmands-Færd at gøre.

Saa langt tilbage som Begyndelsen af det 17de Aarhundrede har der, véd man, paa No. 44's nuværende Grund staaet en Adelsgaard. Just her i Byens Hjerter boede Rigets Stormænd: Peder Oxe og siden Kaj Lykke saaledes paa selve Købmagergade, Korfitz Ulfeldt paa Graabrødretorv, Hannibal Sehested, hvor nu Pilestræde og Kronprinsensgade krydses osv. osv. Den her omhandlede Gaard tilhørte 1625 Rigsadmiral Klaus Daa, som fik Lov til at indrette en Vej bag ud ad sin Have til Østervold — den nuværende Gang i Gml. Mønt, Wismarsgangen — for at han i Mag kunde komme til Holmen.

1661 tilhørte Ejendommen Oberst Hans Friis, 1687 Brygger og Købmand Jens Nielsen Hald.

Ved Kjøbenhavns store Brand 1728 gik hele Købmagergade, med Undtagelse af nogle faa Huse lige nede ved Amagertorv, op i Luerne, og dermed altsaa ogsaa nuværende No. 44. Ved Genopbygningen fik Gaarden det strænge og statelige Udseende, som Billedet viser, og som mange Nulevende endnu mindes mer eller mindre tydelig. I hele det 18de Aarhundrede var den i Familien Hemerts Eje, en Slægt af Storkøbmænd, som er nøje og inderlig knyttet til hele den Tids danske Handelshistorie. Peter van Hemert (1648—1703) indvandrede fra Holland, nedsatte sig i Kjøbenhavn som Vinhandler og stiftede Stadens tysk-reformerte Menighed. Allerede han synes at have erhvervet Ejendommen. Hans Søn Joost van Hemert tog 1727 Bor-

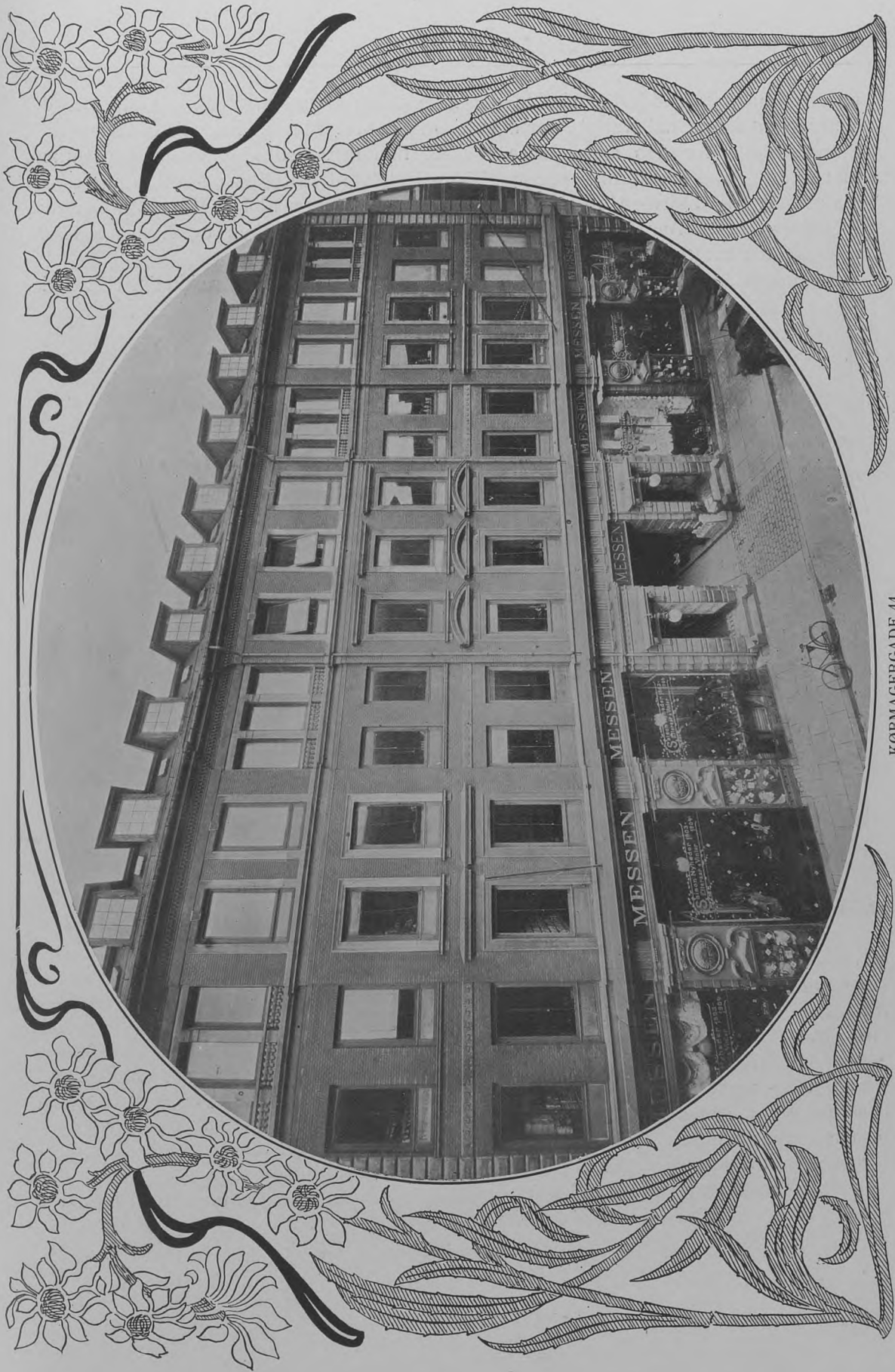

FRA DET GAMLE WAISENHUS

gerskab og grundlagde det berømmelige Firma »Joost van Hemert & Sønner«, som drev en for sin Tid ligefrem storslaet Handels-, Bank- og Fragtfart-Forretning op til 1805. Joost stod i Spidsen for de fleste af Samtidens store Handelskompagnier deriblandt det Asiatiske og Vestindiske, var Bankdirektør og døde som Etatsraad. Sønnen Peter var især stærkt interesseret i det Asiatiske Kompagni, hvori han ejede over Halvhundrede Aktier i dette Kompagnis gode Tid (1772—80, jfr. Det Østasiatiske Kompagni S. 7), da Kursen steg fra 500 til 1900 Rdl., hvad der alene betød en Formueforøgelse af meget over 200,000 Kr. i vore nuværende Penge. Han tog desuden fremragende Del i den saakaldte »glimrende Handelsperiodes« Liv og Røre, og hans Hus oplevede under ham et hidtil ukendt Opsving i dansk, særlig kjøbenhavnsk Storhandel og Fragtfart*).

Det er saaledes store og stolte Købmands-Traditioner, der knytter sig til Stedet

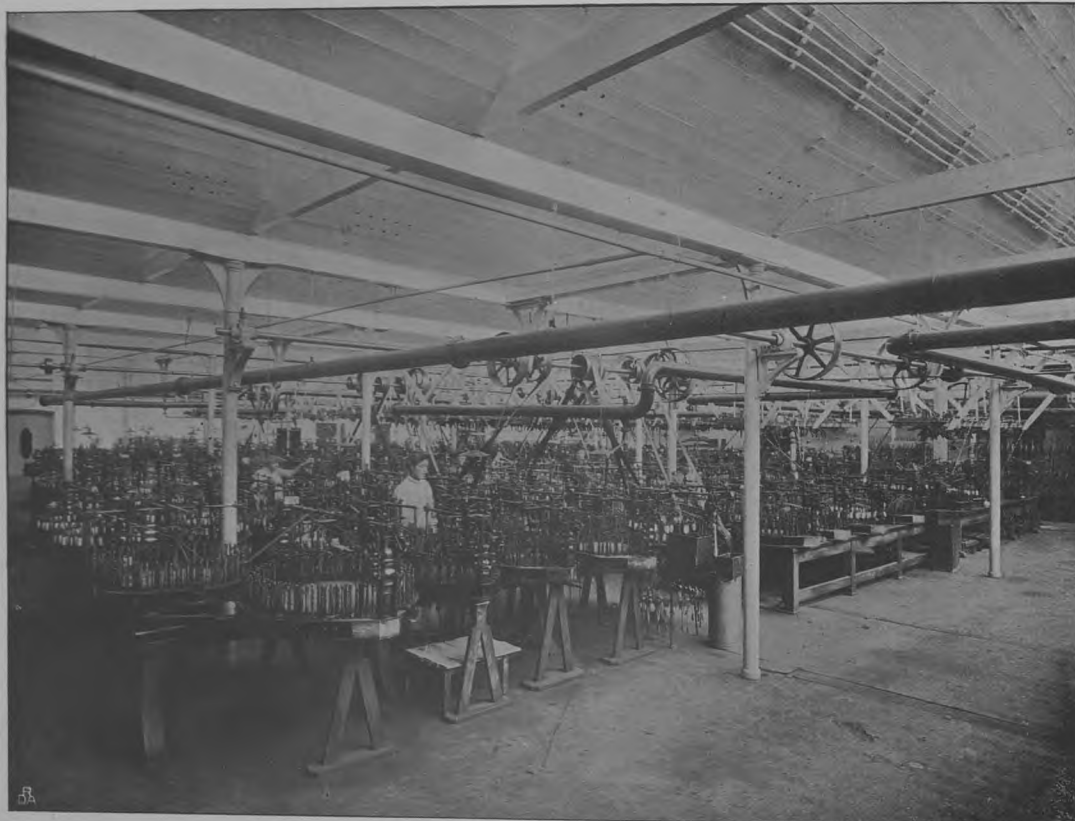
*) Jfr. Jul. Schovelin: Fra den danske Handels Empire.

KOBMAGERGADE 44

paa Købmagergade 44, dog skulde det ikke i hin Overgang lykkes at hævde det Vundne og skabe det varigt Værn. Peter v. Hemert blev allerede i Oktober 1782 Stormbebuder for den store Krise i 1783, han geraadede i største Forlegenhed, maatte alt paa et nogenlunde gunstigt Tidspunkt ty til Kongens og Guldbergs Hjælp for at faa redet Stormen af, skønt hans Formue ansloges til $1\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. Courant. I 1792 (altsaa 20 Aar efter) var endnu hans Gæld til Banken og Kongens Kasse nøjagtig den samme Sum, og 1805 maatte han gøre Opbud.

Imidlertid var Kjøbenhavn paany bleven hærget af en skrækkelig Ildsvaade,

INTERIØR FRA FABRIKEN

nemlig i 1795. Waisenhuset, som man ved dets Stiftelse i 1721 havde overladt det tidligere ridderlige Akademi paa Nytorv til Bolig — der hvor nu Domhuset staar — brændte i 1728, blev genopført i den anseeligste Stil, men blev atter lagt i Aske, Juni 1795. Direktionen var først stemt for en ny Genopførelse paa den gamle Grund, men efter nogle Aars Tvivl og Tøven endte det med, at den købte Gaarden paa Købmagergade af det v. Hemertske Dødsbo for 41.250 Rdl. Inden Bygningen blev taget i Brug efter sin nye Bestemmelse, blev den imidlertid under Stadens Bombardement i 1807 en kort Tid indrettet til Lazareth og blev flere Gange skudt i Brand — en af Bomberne sprang endog i Inspektørens Sovekammer —, men Ilden blev dog hver Gang lykkelig slukket*).

*) Jfr. Blade fra det kgl. Militær- og Waisenhus-Apotheks Historie. Kjøbenhavn 1903.

Saa 1810 flyttede Waisenhuset ind i sit nye Hjem.

Der faldt nu i godt og vel to Menneskealdre en Skolens Ærværdighed og Disciplinens Ro over den gamle Adelsgaard. Hver Eftermiddag laa *Stilheden* over det store Hus, der ligesom hvilede sig ud til næste Formiddag, saa gemte den sig vel nogle Timer bort i de høje smukke Træers Kroner, men kun for atter at dale ned over Hus og Plads, naar Solen sank, og Skyggerne voxede.

Hvor ganske anderledes ser nuomstunder Købmagergade 44 ud! Ret en mo-

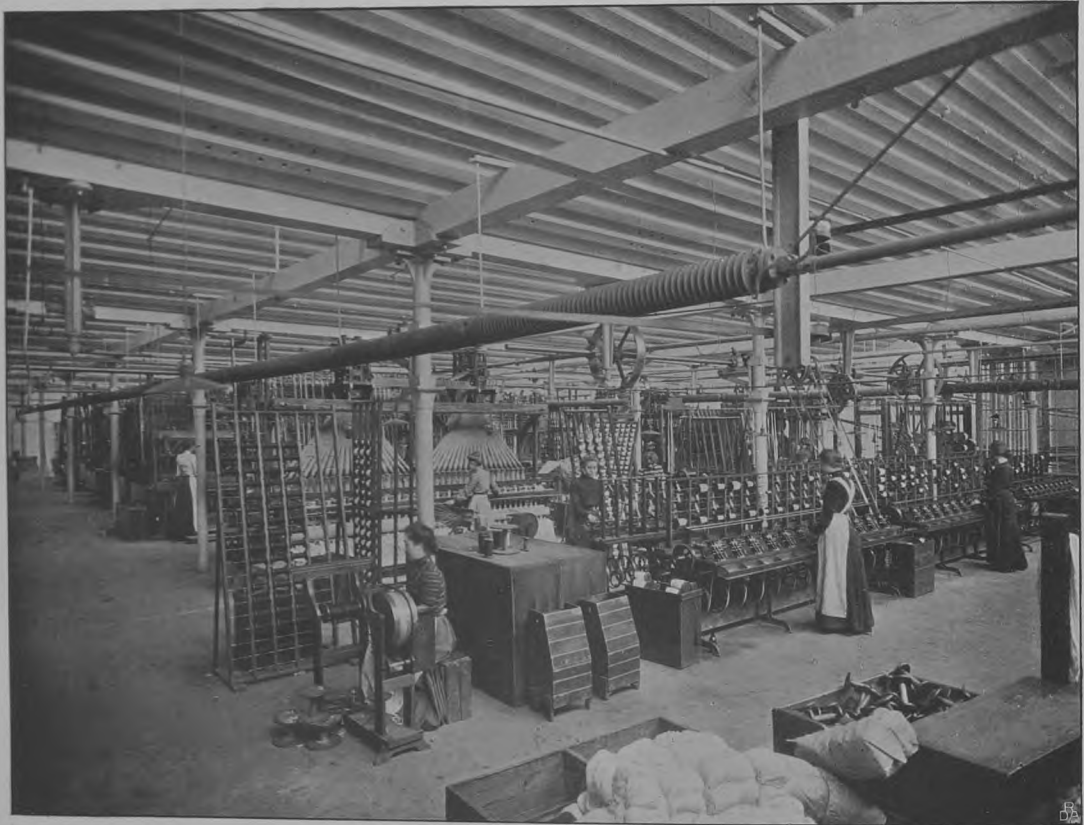

FRA LAGERET PAA KØBMAGERGADE 44

derne Forretnings-Bygning: Der er Tummel og Røre, Liv og Larm fra Kælder til Loft den hele Dag, Gaarden er fyldt med Vogne og Pakkasser, Elevatorerne gaa op og ned, Telefonerne kime — den gamle Handelsaand, der syntes som veget bort fra den gamle Gaard, havde bare forputtet sig og har faaet sovet sig ordentlig ud — nu er den atter Stedets gode Nisse og Skytspatron!

Gennem Ejendommens 4 Etager strækker sig Holger Petersens egne Kontorer, Expeditions- og Lager-Rum. Over 185 Mennesker færdes her Dagen lang i fornøjelig Travlhed. Det er den ene store Sal efter den anden, Trappe op og Trappe ned, Hylde fra Loft til Gulv med Tusinder af Smaarum, Skuffer og Papæsker, fyldte med dette Utal af Smaaartikler, som i deres Millionsum skaber Forretningens, Gang paa Gang i Aarets Løb roterende Omsætning.

Ogsaa et Besøg i Fabriken paa Tagensvej er, selv for den, der er nok saa ringe teknisk uddannet, i høj Grad interessant, ikke alene paa Grund af det intensive rastløse Arbejdsliv og den minutiøse Orden og Renlighed, man der faar Øje paa, men nok saa meget, fordi der her forarbejdes en Mængde forskellige Artikler, som ved deres Behandling stadig bringer Afvexling for Beskuerens forbavsede Blik. Bygningerne danne en lang, bred Gade, idet man til den ene Side har en stor Bygning, der udgør Bolig for Arbejderne, og paa den anden Side selve Fabriken. Denne bestaar foruden af en Façadebygning af de saakaldte Shed-Bygninger, hvori paa en

INTERIØR FRA FABRIKEN

meget praktisk Maade Lyset og Luften ledes ind fra oven, saaledes at hver en Krog i Lokalerne er vel oplyst, og Luften stadig holdes ren og frisk.

Naar man nærmer sig Vævesalene, og Døren aabnes, hører man en brusende Larm som af Havet i Oprør, og naar man træder ind, overvældes man i første Øjeblik af den Helvedes-Larm, den rastløse Støj, der frembringes af de Hundreder af Maskiner, som Salene rumme. Man ser de mange smaa Spoler og Hjul snurre og dreje sig rundt som Dukker i evig sindsforvirrende, meningsløs Dans, og mellem alle disse larmende, støjende, snurrende og drejende Lidsemaskiner og Baandstole færdes der en Mængde Kvinder og Mænd, rolig passende deres Gerning. Lidt efter lidt vænner man sig til Maskinernes Støjen, man begynder at kunne høre og forstaa enkelte af sin Ledsagers Ord, og ved nu at betragte de enkelte Maskiner og disses

Virksomhed i deres enkelte Dele, falder Meningsløsheden bort, og man staar stum af Forbavselse over den Sindrighed, som har udfundet disse Væve og Maskiner, der udføre deres Arbejde, ikke som de vare gjorte af Jærn og Staal, men som om de vare levende Væsner, der havde tilegnet sig deres Opfinders storartede Intelligens. Som trofaste Arbejdere passer hver Maskine rolig sin Dont, og kun naar en af de fine Traade springer, rækkes der den en hjælpende Haand. Man ser mange forskellige Maskiner, hvoraf nogle væve Lampevæger, andre Bændler, Vognbaand, Lidser, Snore, Elaster, Snørebaand, Slangelidser osv. En særlig stor Artikel er Kjole-Kantebaand, særlig Plyds-Skoninger, som efter Vævningen føres over i et nyt Lokale, hvor de svides over spillende Luer i en Maskine, som derpaa spyer dem ud i lange Strimler — hvorefter de blive kogte og passere Appreturmaskinen, inden de ere færdige til at komme over i Vaskeriet og Farveriet, for saa tilsidst, efter at være bragt i Orden paa Oplægningsmaskinerne, at blive pakkede og forsynede med Etiketter, inden de blive bragte ind til Lagrene paa St. Købmagergade for at vandre ud i Handelen.

I en anden stor Afdeling foregaar Uldspinderiet. Den lækre, bløde, hvide Uld trækkes i Traade, tvindes og spindes til Strømpegarn i forskellig Finhed og Kvalitet. I Farveriet modtager Garnet og Baandene endelig alle de Regnbuens Farver, som Mode og Behov fordrer.

I Hovedfaçaden findes der endvidere en Del Rum, hvor man kan se mange af de frembragte Artikler komme under en sidste Behandling, og manges lille sindrig Maskine, mange øvede og fine Fingre maa til for at give Varerne denne allersidste Afpudsning. Men endnu har man tilbage i denne Del af Bygningen at se den i høj Grad interessante Fabrikation af Knapper til Herre- og Damekonfektion. Den foregaar udelukkende ved Haandkraft og ved Hjælp af Skruepresser. I det forreste Værelse findes Værkstedet for Graveringen af Staalstemplerne, der indsættes i Pressen. I det næste — en større Sal — sidder Arbejderne hver med sin Presse, og man ser her, hvorledes en Knap maa passere en Mængde forskellige Hænder, inden den er færdig. Et Par smaa runde Skiver Blik, et lignende Stykke Pap og et Par Stykker Stof passerer 11 forskellige Stempler, inden det bøjet, krummet, presset og forsynet med Bogstavmærke, er dannet til en almindelig Lastings Vesteknap. Man forbavses næsten lige saa meget over de mangfoldige Variationer i Knappers Former og Størrelser, som over den Sindrighed og det store Arbejde, der udfordres til Frembringelsen af hver enkelt Variation.

Vi har nævnt, hvor mange Slags Artikler der tilvirkes i Holger Petersens egne Fabriker. Men der er i den store Forretning nok tilbage, som endnu maa importeres fra Udlandet, fra Tyskland, fra Schweiz og Frankrig, fra England, fra Bøhmen og Italien, ja selv fra det fjærne Japan. Thi først og sidst lægges der i Forretningen an paa: *det store Udvalg!* Af hver og en af de mange Artikler vrimler det ligefrem med Mængder af indbyrdes vidt forskellige Dessins og Mønstre i alle mulige Former og Farver, i et med den lunefuldt vekslede Mode hastig og hyppig skiftende Utaal af Variationer og Numre. Det gør et rent ud blændende, forvirrende, overvældende Indtryk ved selv et kort Besøg paa Lageret at stilles Ansigt til Ansigt med denne straalende Petitessernes Overflod i Stoffer og Metaller, som ved hvert et Greb oppe og nede i Skuffer og paa Hylder aabner sig for Ens Øje!

Hvad en saadan Artiklernes Mylr maa give for en svimlende Bunke Ud-, Ind-

og Sammenpakninger, Udregninger, Specificeringer osv. osv., begriber sikkert Enhver. Intet Under, at Holger Petersens Lokaler virker paa de Besøgende som en Myretue af Travlhed — ogsaa i saa Henseende, at den tilsyneladende Vrimmel i Virkeligheden beherskes af den mest systematisk gennemførte Orden og Organisation. Hvis ikke Alt her gik som »efter en Snor«, geraadede Alt og Alle i den syndigste Forvirring.

Til Slutning skal endnu nævnes, at d'Hrr. Andreas og Peter Petersen, som begge i en lang Aarrække have været knyttede til Forretningen, i 1895 optoges som selvstændige Deltagere i Firmaet.

I. H. RUBENS FABRIKER.

DER er en spansk Flod, som efter at have flydt et Stykke Vej fra sit Udspring forsvinder helt i Jorden, men kun for atter lidt længere henne at bryde frem og op paany, og nu tager den først Fart og Vælde, svulmer op til en mægtig og majestætisk Strøm, leder Vandene og bærer Skibene paa sin Ryg mod Havet.

Der er noget i den Rubenske Manufakturvare-Forretnings lange Løb, der minder om denne Flod. Beskeden var dens Udspring: i 1780 — altsaa til næste Aar for 125 Aar siden — den 10. April fik en fattig, tysk Indvandrer, Jacob Hændel Ruben ved Navn, alernaadigst kgl. Concession paa at anlægge en »Cattunfabrique« paa den saakaldte »anden Blegdam« udenfor Kjøbenhavn (det nuværende Blegdams-

J. H. Ruben

og det blev da. altsaa ogsaa her, at han fandt Lejlighed til at udøve sin Kunst og skabe ny Virksomhed.

kvarter). Han synes oprindeligt at have stammet fra det franske Elsass, hvor Kattuntrykkeriet just i hine Tider florerede, og i Grunden at have været paa Vejen til *Rusland* for der at indføre sit Fag: med Haanden at paatrykke de saakaldte Kattuner malede Mønstre ved Hjælp af Træklodser*). Men Skæbnen forslog ham til en gunstig Kyst ved at lade ham havne i Danmark, thi her var der netop hos de Styrende den størst mulige Interesse for alskens »Manufactur«, som det den Gang hed,

*) Ved Kattuner forstaas glatte, lærredsagtige, tæt vævede Bomuldstøjer, der oprindeligt kun indforskrevs fra Indien (hvoraf det franske Navn: *Indienne*) og var hvide med paatrykte Farvemønstre.

ETATSRAAD BERNHARD H. RUBEN

i den første Tid, forstaar man, naar blot man tænker paa Tidsforholdene herhjemme i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Krig og Krise, Statsbankerot og Pengeforvirring, Smalhans til Huse alle Vegne, fattige Kunder og ingen Kredit — det var de ydre Vilkaar, hvorunder der skulde virkes. Betegnende nok blev det da ej heller de mere kostbare *trykkede Tøjer*, som I. H. Ruben slog sig op paa, tværtimod synes den lunefulde Modes Krav til nye Mønstre efterhaanden at have gjort ham det, bogstavelig talt, alt for broget, — nej, det blev en saa jævn Allemands-Artikel som *Foer-Stoffer*, der gav *Fabrikations-Virksomheden* nyt Liv og lidt efter lidt formede den fuldstændig om, som vi strax nedenfor kommer til at se.

Allerede 1813 var den flyttet fra Blegdammens Vidder ind bag Voldene til Aaberraas Snæverhed, saaledes som det vel passede sig bedst for Tiden, i 1817 blev den atter flyt-

Forskelligt tyder paa, at det lykkedes J. H. Ruben og hans lille »Fabrique« at begaa sig ganske godt efter Datidens beskedne og sære Forhold. Dog lidt længere hen er det ikke desto mindre, tilsyneladende i alt Fald, som Continuitetens Traad et Øjeblik brister: i nogle Aar taber Forretningen sig helt i Tidens Mørke for Historieforskerens Øje, de i meget saa dunkle Aar efter 1807!

Men *saa* er det just, at den som hin spanske Flod dukker op paany fra Mørket, og vel at mærke dukker op *som en Fortsættelse*: uden at man ret ved, naar J. H. Ruben er død, faar i 1810, den 10. Juli, Sønnen, Isak Hændel Ruben, fornyet Privilegium paa at drive Kattuntrykkeri! Og hermed tages der ligesom nok en Gang nyt Tilløb, denne Gang med en fra først af vel langsom, men *stadig* Stigning i Tempo og Sikkerhed i MaalRetningen. Det er da ogsaa denne I. H. Ruben, der har givet Firmaet dets Navn.

At der netop for Isak Hændel har været Vanskeligheder nok at overvinde

CARL RUBEN

tet, denne Gang til Gothersgade. Her havde Forretningen til Huse i hele 15 Aar, de for alle herhjemme saa tunge og trange økonomiske Aar i Tyverne, da rede Penge var en ren Raritet, som man omhyggelig puttede i gamle Strømpeskafter eller gemte paa Kistebunden. Men ogsaa Isak Hændel forstod den Kunst at lægge Daler paa Daler, og tillige den endnu større Kunst at faa dem til at yngle, gøre dem frugtbare i sin Forretning ved rettidigt og forsigtigt at udvide denne: i 1832 kunde han endogsaa købe Naboejendommen til og derved skabe sig større Plads og videre Virkefelt.

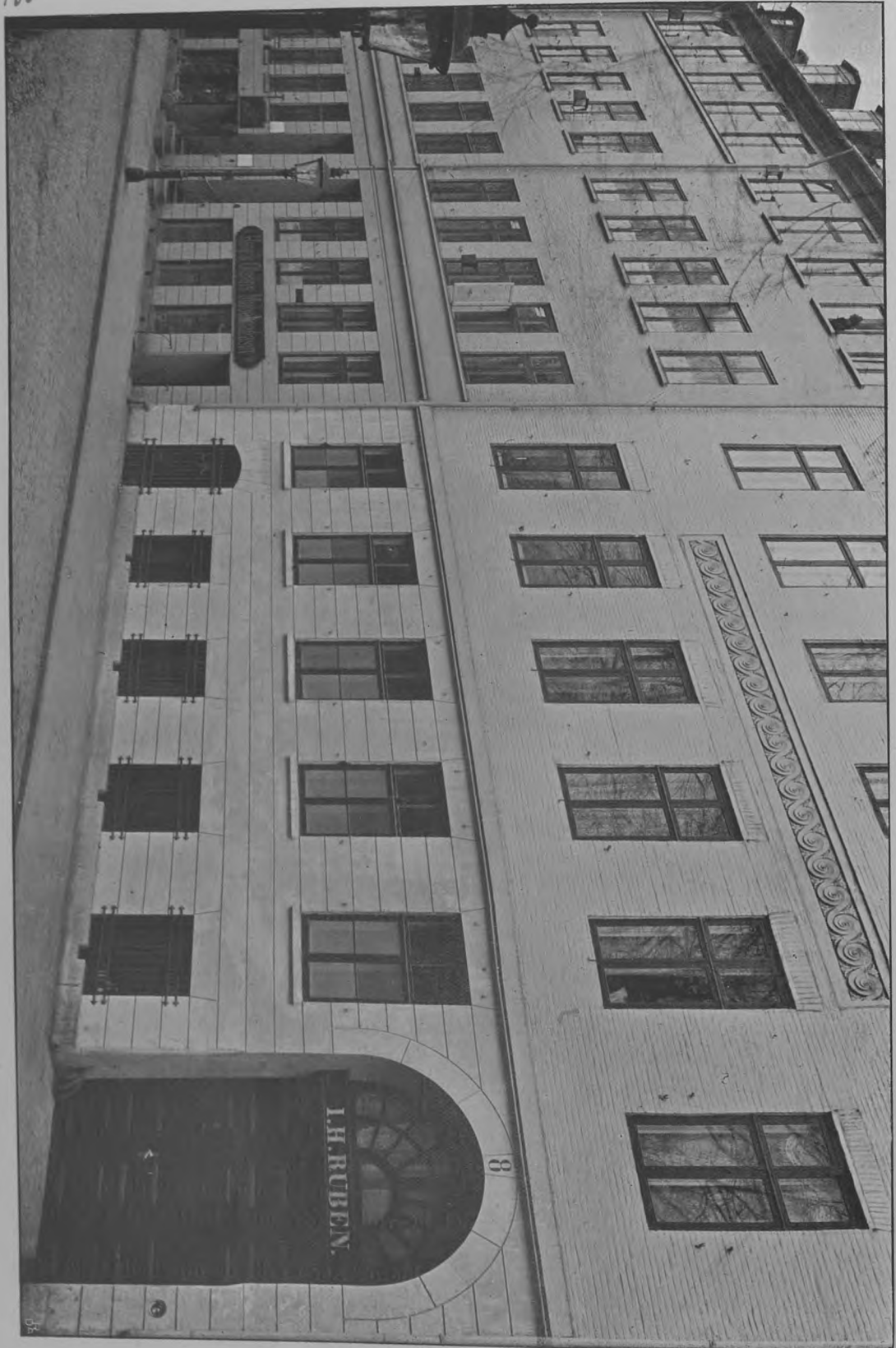
Nu begyndte ogsaa Tiderne at blive bedre, ej alene klarede det saa smaat op omkring os i den evropæiske Horisont, men i Landet selv kom der med den netop i Begyndelsen af 30erne genindtrædende Fasthed i vort Pengevæsen atter Tryghed og Tillid til Stede i vort hele Erhvervsliv; den møjsommelig opsparede Velstand gav sig efterhaanden Udslag i lidt rigeligere Anskaffelser, man følte paany Lyst til at »spendere« noget paa sit Hus og sin Person. Det var utvivlsomt derfor et saare forstandig valgt Tidspunkt, da I. H. Ruben i 1835 foretog en større Udvidelse ved at flytte hen i den af ham erhvervede store Ejendom, Nr. 8 i Kronprinsessegade, hvor Firmaet endnu den Dag i Dag har sit Hovedsæde. Fra den Tid af daterer der sig da ogsaa en ny Opsvings-Periode: Forretningen havde nu ligesom faaet sit faste Stade, sit Hvile- og Udgangspunkt, sit sikre Hjemsted.

Trykkeriet havde imidlertid tabt sig mer og mer, og dette Fabrikat mistede tilsidst helt sin Jordbund herhjemme i Mode og Smag, hvorimod *Farvning* og *Appretering* af forskellige Slags vegetabiliske Stoffer efterhaanden var bleven Hovedsagen i Fabrikations-Virksomheden og sluttelig lagde helt og holdent Beslag paa denne. I den nye Ejendom med den dybe Grund, var der efter Datidens Krav bag Hovedbygningen rigelig Plads nok baade til en Fabrik i Udvikling og til voxende Lagerrum, og Bedriften kom derfor til at gaa godt i Trit med den følgende Tid, Fyrrernes og de første af Femtiaarenes jævne Stigning i Befolkningens Købe- og Forbrugsevne. Med de større Krav fulgte Fordringen til en bedre Teknik, og allerede i 1844 tog I. H. Ruben Dampkraften i Anvendelse—indtil da var alt gaet paa gammeldags Manér med Haandkraft.

De allerfleste af de Tøjer og Stoffer, som passerede Forretningen, importeredes i disse Aar fra Udlandet, Firmaet var med andre Ord, som forøvrigt den Dag i Dag, et Engros-Hus i Manufakturvarer, men da man nu en Gang var inde paa samtidig at drive Fabrikation, om end kun til Varernes *Behandling*, maatte den Tanke naturlig opstaa: ogsaa at forsøge sig med Varernes *Tilvirkning*. I 1859 toges da endelig det afgørende Skridt, idet I. H. Ruben i dette Aar købte et lille Væveri paa Rolighedsvej—og dermed lagde Grunden til det velkendte storstilede Fabriks-Etablissement, som nu strækker sig fra Rolighedsvej og helt hen til St. Nikolaivej.

Faa Aar efter — 1862 — optoges I. H. Rubens 34-aarige Søn, Bernhard H. Ruben, som Associé i Firmaet; kun 14 Aar gammel var han kommen ind i Forretningen, og allerede en halv Snes Aar forinden han indtraadte som egentlig Chef i Huset, havde han ved sin utrættelige Energi og Foretagsomhed udvidet dets Virksomhedsomraade betydeligt. Overhovedet begynder der med Bernhard Ruben en ny Æra.

Den gamle Isak Hændel havde i samfulde 52 Aar sindig og utrættelig føjet Sten paa Sten, under tarvelige og trange Tidsforhold arbejdet sig støt frem til jævn Vel-

KRONPRINSESSEGADE 8, 10 og 12

stands Væxt, — med Sønnen kom nu *den nye Tid*, Maskinteknikens og Masseomsætningens rappe og rastløse Tid med det store Sving og det dristige Præg!

Bernhard Ruben er en af de skabende Skikkelser i den *moderne* Danmarks-Industris Historie, han er med til at slaa Porten ind til Storfabrikationens Tidsalder

DEN GAMLE BAGGAARD, KRONPRINSESSEGADE 8

i vort Fædreland op paa vid Gab. Han var Typen paa *Forretningsmanden*, den koldblodige Beregner af Tilbud og Efterspørgsel, de theoretiske Nationaløkonomers »Markeds-Menneske«, som har faaet Kød og Blod, men til Held for ham hverken Nerver eller de Hjerneceller, som er Sentimentalitetens Sæde. Denne Type forsøger hverken at bilde sig selv eller andre ind, at han arbejder »for at drive Filantropi, ophjælpe Industrien«, eller hvad nu Skaal- og Festtalere kan hitte paa at sige. Den ægte

Forretningsmand arbejder for *Fortjenestens* Skyld, — og kan Maalet for ham i et givet Tilfælde naaes billigere og bekvemmere ved *selv* at lade en Vare fabrikere end ved at importere den fra Udlandet eller købe den hos andre i Indlandet, saa *bliver han Fabrikant*. Og da det stadig for ham drejer sig om at faa det rette Forhold mellem Drifts-Omkostninger og Salgs-Udbytte, og han hurtig faar regnet ud, at dette i hans Fabrikant-Virksomhed først og fremmest afhænger af Teknikens Fuldkommenhed, — saa følger han paa dette Omraade rask og resolut med ethvert Fremskridt. Og denne Virksomhed er han ovenikøbet frimodig nok til at finde har sin Værdighed i sig selv, ja end ikke er blottet for *Samfunds-»Fortjeneste«*; thi just som den Forretningsmand, han er, veed han af egen Iagttagelse og Erfaring, at det kun er ved at træffe sine Kunders Smag og betjene dem paa bedste og billigste Maade, at han naaer selv at skabe sig en ordentlig Fortjeneste, og det slaar ham da naturligt nok, at fra et Samfundsstandpunkt maatte han som Producent overfor Forbrugerne bære sig — akkurat ligesaadan ad!

Naar han saa rigtig *har* tjent Penge, ja, saa kan godt hans Haand aabne sig gavmildt og godgørende. I *Forretningsmands*-Typen kan *Mennesket* just saa udmærket godt komme fuldt ud til sin Ret, naar, vel at mærke, Forretningen *først er gjort*, og det saa gælder om, at Fortjenesten skal *bruges*. Det er kun, naar der er Tale om, den skal *indvindes*, at han er saa velsignet fri for Stemningsindskydelser og lyrisk Udenomssnak.

Netop i denne Stil var Bernhard Ruben. Intet pekuniært Offer var ham for stort, naar det gjaldt af fremme den Virksomhed, som han ofrede alle sine Kræfter og Evner, og som han omfattede med en aldrig svigtende Energi og Interesse. Det gjaldt for ham, som vi have set, det gjaldt for Theodor Suhr, at han med hele sin Sjæl hang ved *Firmaet*, ved *Huset*, og at det var for *dettes* Hæder og Fremgang, ikke for sin egen snævre personlige Fordel, at han arbejdede, rastløs og utrættelig, fra Morgen til Aften. Og just derved foregik han sit Personale med det gode Exempel: stillede han end store Fordringer til sine Underordnede, saa havde de dog altid Følelsen af, at de største Fordringer, det var dem — han stillede til sig selv.

Med ham fik derfor Firmaet frisk Blod og ny Kraft; med Liv og Sjæl gik han op i sin Gerning: at omskabe den gamle Forretning efter fuldt ud moderne Mønster, tage den nyeste Teknik i sin Tjeneste og søge dristig ned til de brede Lags Købeevne for at faa fast Bund i en efter vore smaa Forhold virkelig Masseproduktion og Masseafsætning.

I 1868 blev han ved Faderens Død Eneindehaver af Firmaet, og nu gik det rask fremad med Udvidelser og Forbedringer, saa der snart blev for snævert inde i den gamle Gaard i Kronprinsessegade. Da saa Væveriet paa Rolighedsvej i 1876 blev ødelagt ved en stærk Ildebrand, greb han resolut Lejligheden til en gennemgribende Om- og Nybygning af den hele Virksomhed: *Væveriet* blev genopført i fuldt ud moderne Skikkelse og forsynet med de nyeste Maskiner, der kunde skaffes, og samtidig blev saa hele Fabrikationen inde i Kronprinsessegade, Farveriet og Appretur-Anstalten, flyttet ud til og forenet med Væveriet paa Rolighedsvej, hvor det store Areal baade strax gav rigelig Plads og tillige aabnede rigelig Adgang til fremtidige Udvidelser — hvad der vil komme Aaret i Aar, 1904, særlig til Gode som Mærkeaar i de Rubenske Fabrikers Historie!

Efter saaledes paa bekvem og naturlig Vis at have faaet samlet hele Fabrika-

tions-Virksomheden paa ét Sted, kunde man endelig i den gamle Bygning i Kronprinsessegade faa de fornødne Lagerlokaler, for ej at tale om det højst fornødne Albuerum til Expedition og Kontorarbejde.

I Løbet af 1877 gennemførtes denne Forandring, og samtidig føjedes der et helt nyt Led til Fabrikationen, nemlig et *Blegeri*.

Lige først i 90erne eller godt 100 Aar efter, at Bedstefaderen var begyndt herhjemme som Kattun-Trykker, genoptoges endelig denne Fabrikation; men som en

PRØVESTUEN

helt ny Fugl Phønix steg det nye Trykkeri op af den sekelgamle Aske: i Stedet for de gamle Haandpresser er det nu store, moderne Rouleauxmaskiner af den sindrigste Mekanisme, der besørger Arbejdet og besørger det med overordentlig Sikkerhed, Præcision, Elegance — og en masse!

Bernhard Ruben døde den 25. November 1896 som Etatsraad, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd. Han stod da som Skaberen af en efter vore smaa Forhold virkelig *storindustriell* Bedrift, hvortil Hundreder af Arbejdere og Funktionærer var knyttede. For disse havde han i sine sidste Aar paa forskellig Maade sørget: ved rigelige Gaver, Anskaffelse af billige eller gratis Lejligheder i Fabrikens Nærhed, endelig ved det store Legat, som han stiftede den 10. April 1880, altsaa paa Hundredaarsdagen efter, at Bedstefaderen havde begyndt sin lille »Fabri-

que«. Legatet er paa 50,000 Kr., hvis Rente sammen med Renterne af et tidligere Legat paa 12,000 Kr. tilfalder ældre, trængende og værdige Arbejdere. Desuden havde han skænket et Legat, stort 8,000 Kr. til Manufakturhandlerforeningen til Udde-
ling blandt trængende Manufakturhandlere og deres Enker.

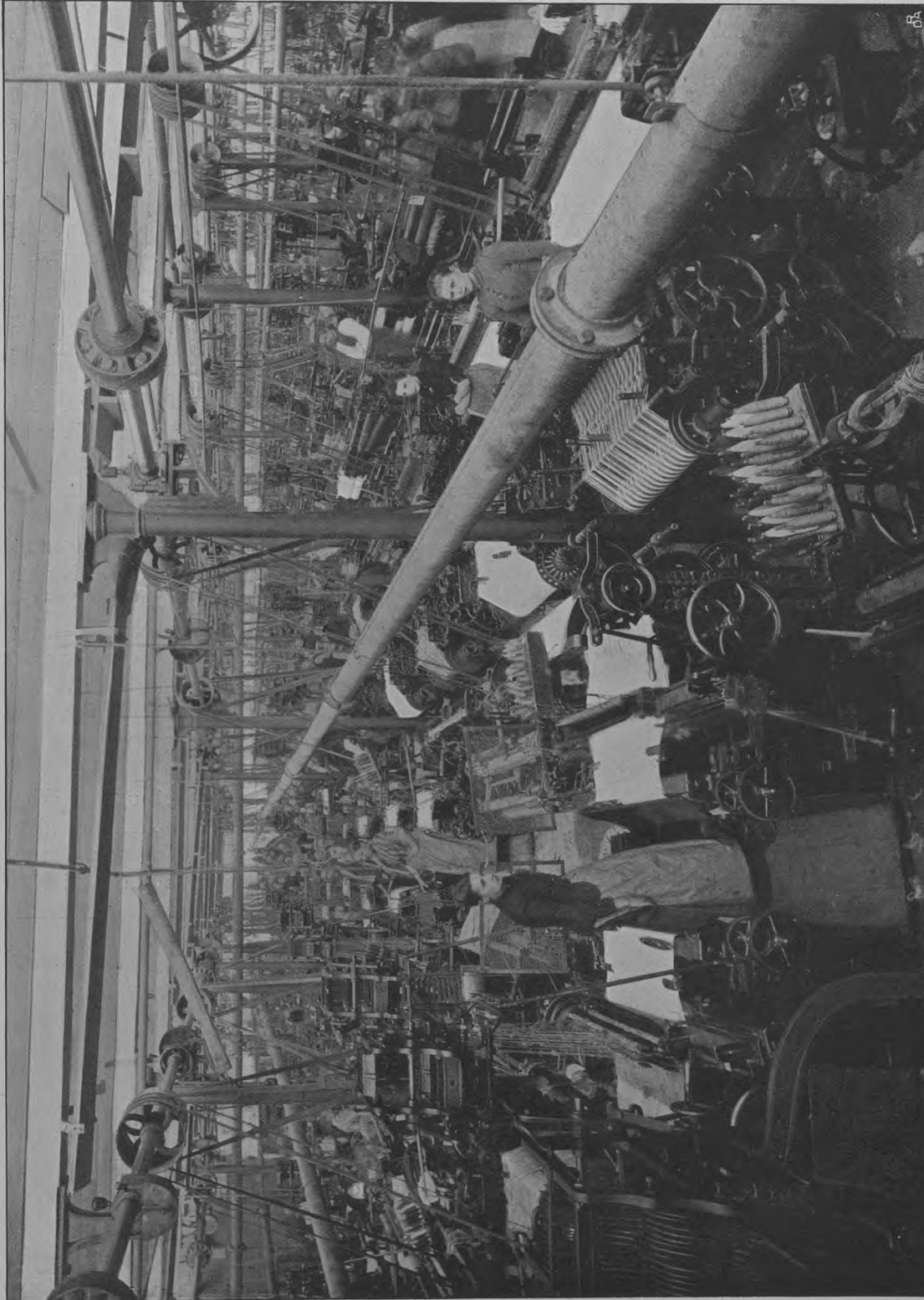
Fabriken gik ved Bernhard Rubens Død over i Enkens, Etatsraadinde Ida Rubens Besiddelse og forblev i denne 5 Aar, indtil Sønnen, den nuværende Indehaver af Firmaet, Carl Ruben, fra 1. Januar 1902 overtog Forretningen.

PRIVATKONTORET

Carl Ruben, der altsaa er Sønnesønssøn af Forretningens oprindelige Grundlægger, er født 1876, rejste 16 Aar gammel til Tyskland for der at studere paa Handelsakademi og i Textilscole, gik efter et 2-aarigt Ophold til England, hvor han ligeledes i 2 Aar lærte Praxis paa en Bomuldswarefabrik i Manchester, var dernæst et Aars Tid paa Kontor i et Pariser-Hus og blev endelig anbragt i en af Danmarks største Provinsforretninger i Textil-Branchen. Kort efter blev han imidlertid ved Faderens Død hjemkaldt, indtraadte strax i Firmaet I. H. Ruben som Prokurist, for derefter, som alt sagt, definitivt at overtage Ledelsen og Ansaret den 1. Januar 1902.

Det siger sig selv, at da Carl Ruben kun 21 Aar gammel blev kaldet, endog ret hovedkulds, til Chef i Faderens store og komplicerede Forretning, var det af

DEN STORE VÆVESAL

største Betydning for ham, at der til hans Tjeneste stod en fuldt ud loyal og intelligent Generalstab af Overordnede, gennem mange Aar indøvede og sammenarbejdede af Faderen, samt en flink og dygtig Arbejderhær, som følte sig knyttet til Fabriken. Særlig nævner han selv med Tak Chefen for Lageret, Hr. Vald. Nielsen, gennem mange Aar Etatsraad Bernh. Rubens højre Haand, hvis store Indsigt i alle Forretningens mange Detailler naturlig maatte komme den nye Besidder til største Nytte.

I de faa Aar, Hr. Carl Ruben har ledet Firmaet, er dette forøvrigt allerede gaaet yderligere frem paa mange Maader. Saaledes er inde i Kronprinsessegade Naboejendommene Nr. 10 og 12, hen bag hvilke den oprindelige Fabriks Grund strakte sig, blevne tilkøbte, saa at Forretningen nu raader over en stor, afsluttet Carré og har ny Plads til Raadighed for Fremtiden. Ligeledes vil der, som ovenfor antydnet, paa Fabriketablisementets Grund ude ved Rolighedsvej i Løbet af indeværende Aar blive opført et stort, nyt Bygningskomplex til Udvidelse af Driften.

Det Areal, som derude haves til Disposition, er nemlig langt, langt større, end den forholdsvis beskedne Façade ud til Rolighedsvej lader den Forbipasserende ane. Man tænker sig ikke, at der bag denne Façade ligger en Grund paa ikke mindre end 5 Tdr. Land, af hvilke de nuværende Fabriksbygninger indtager ca. 30,000 □ Alen.

Men den store Vævesal med sine 500 — fem Hundrede! — Væve indtager et Fladerum af ca. 10,000 □ Alen. Herinde væves *Bomuldstøj* i alle Mønstre til Kjoler og Forklæder — sribede, tærnede og Jacquard-Mønstre — saakaldt »Oxford« til Skjorter, Blusetøj til Arbejdsbluser i alle Arter, »Moleskin« til Arbejdstøj, Nankiner og Bolstre til Sengeudstyr, *Linnedvarer* til Lagener, Haandklæder og Dækketøj, hvoraf navnlig de meget brede Lagenlærreder, der væves paa særlig dertil indrettede Vævestole, er en af Firmaets Specialiteter, osv. osv.

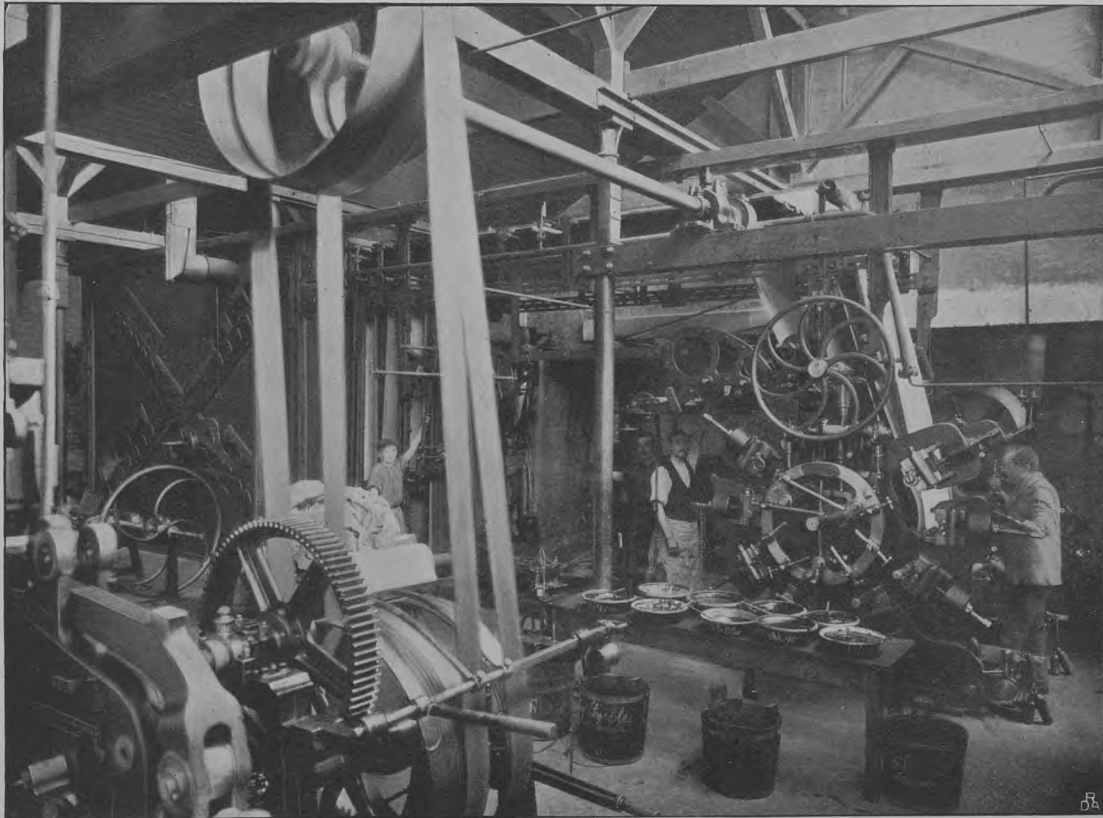
* * *

»Efter at Hargreave*), Arkwright og Crompton havde opfundet og udviklet Spindemaskinen, var det *the Reverend* Dr. Edmund Cartwright forbeholdt at give den dens nødvendige Supplement i Form af en mekanisk Vævestol, og paa denne hviler da en hel Række af vigtige Forbedringer, der ved Dampens Indførelse i Fabrikerne fører til Maskinvævestolen, der vel egentlig kan siges at være kommen til Live i 1822, og ved hvilken samtlige Arbejder er overtagne af Maskinen og Dampen, medens Mennesket kun har beholdt den Opgave at føre Tilsyn med disse og af og til gribe rettende og forbedrende ind i deres Gang.«

»En saadan Vævestol med dens op- og nedgaaende, frem- og tilbageskridende Bevægelse, hvorved Skytten ligesom et Lyn med et kraftigt Slag farer gennem Rendingen, føjende Maske til Maske, Traad til Traad, har vistnok de fleste set, men selv om man kender en saadan Væv nok saa godt, vil ingen kunne forestille sig det storartede Indtryk, man modtager, naar man træder ind i Fabrikens store Sal, og paa en Gang overskuer et Lokale, i hvilket omtrent fem Hundrede saadanne Væve er i samtidig Virksomhed. Man bedøves og blændes paa en Gang. Man bedøves, fordi selv ikke den kraftigste Stemme, ikke den vældigste Raaber vilde kunne tænke

*) Jfr. »Illustreret Tid.« for 10. April 1880.

paa at overdøve den Støj, som denne Samling af Maskiner frembringer ved deres travle og ihærdige Arbejde. Man blændes, fordi man ligesom synes at staa foran et Chaos. Lyset falder ind fra oven gennem det zikzakformede Tag, og netop derved undgaar ingen af de mange Genstande, som opfylder Salen, Tilskuerens Opmærksomhed. Alt træder frem i klar, skarp Tydelighed, om man end er længe om at sondre de enkelte Dele af denne saa komplicerede Meka-

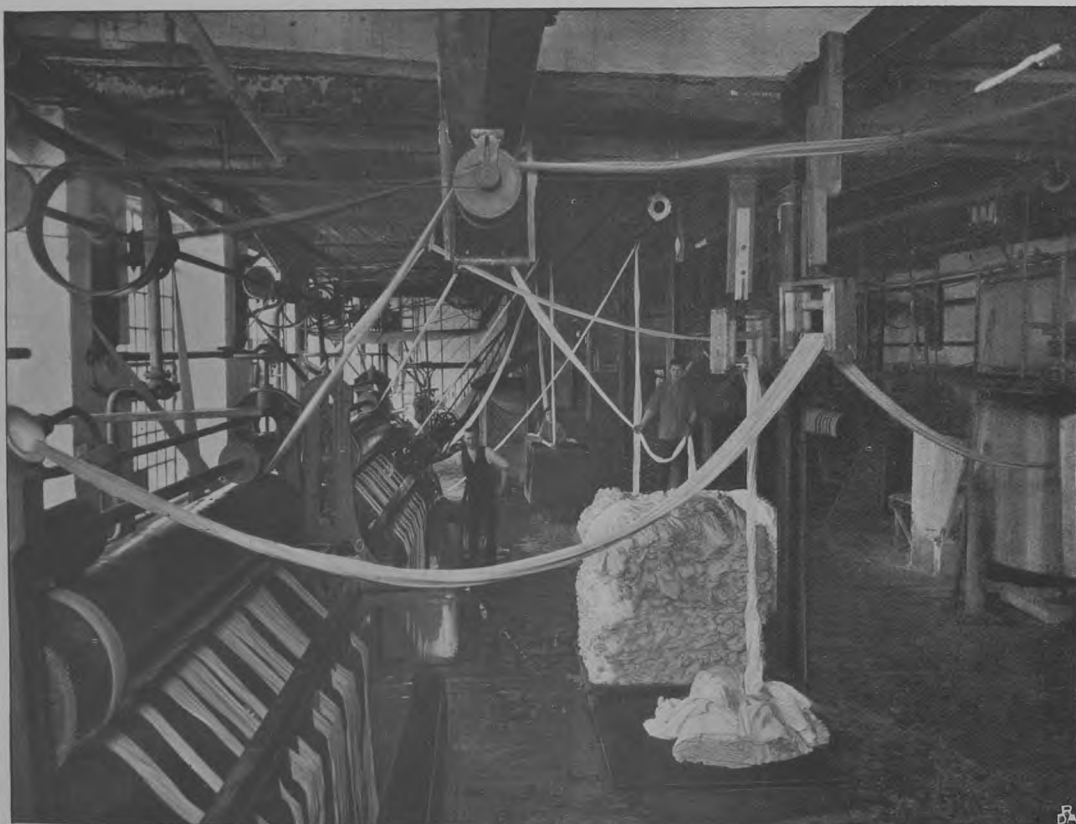
FRA TRYKKERIET

nisme fra hverandre og udfinde Regelmæssigheden i denne tilsyneladende Forvirring. Thi en saadan Regelmæssighed findes der og maa der findes; jo længer man sunder sig paa sit Indtryk, desto bedre ser man, at disse Hundreder af Maskiner, opstillede i lange Rækker ligesom Soldater i Geledder, kunne sammenlignes med et Regiment, der paa en Gang, mekanisk, uden Afvigelse, fuldendt disciplinert, udfører en og samme Ordre. Dampen sætter det hele i Bevægelse, og saa paa en Gang giver alle Maskinerne sig til ligesom at marchere paa Stedet, skiftevis flyttende deres forskellige Dele. Hver Gang disse Hundreder af Skytter gennemfarer Stolene som efter fælles Ordre, er det, som om alle Soldater udførte et og samme Geværgreb. Og blændes man end i Begyndelsen af den brogede Forvirring, der strax møder Ens Blik, og i hvilken de forskellige Skikkelser, mest Kvinder, der bevæger sig mellem Vævene, bidrager til at frembringe Afvexling, saa gribes man senere,

naar man har faaet Øje for Regelmæssigheden og Ordenen i dette Virvar, af en endnu større Beundring over et saadant Skue.«

* * *

Naar et Stykke Bomuldstøj er bleven vævet, er der imidlertid endnu meget tilbage for det at gennemgaa, inden det bliver *færdigt*. Det skal henholdsvis »svides«,

BLEGERIET

vadskes, bleges, tørres, calandres, ofte ogsaa rues, bankes, børstes, farves, osv., inden det faar den endelige Skikkelse, hvori det fremtræder som Handelsvare.

Lige over for Væveriet findes derfor et Blegeri, et Stykfarveri og et Trykkeri. Her tilvirkes bl. a. de saakaldte »Shirtings«, Foerstoffer, som farves i de utallige Nuancer for at kunne svare nøjagtig til alle de mange forskellige Stoffer, der skal fores. Disse Varer fordrer en meget vanskelig og vidtløftig *Appretur*, hvortil der i en særlig Afdeling af Fabriken findes mægtige *Calandre*, som naar fra Gulv til Loft. Calandringen udføres ved at presse Tøjet mellem to Valser, hvoraf den ene er af haardt Staal, den anden af stærkt sammentrykket Papir eller Bomuld. Flere saadanne Valser er anbragte over hinanden, og Tøjet bevæger sig nu mellem disse, medens de presses tæt mod hinanden, og Staalvalsen samtidig ophedes indvendig. En saadan Calander kan, foruden at give Stoffet Glathed, ogsaa give det Glans ved

at tilvejebringe en Slags Strygning. I et særligt Rum findes den saakaldte »Beetle«-Maskine, der behandler det paa Trævalser oprullede Tøj med Slag af en Række Træstempler, hvorved der frembringes et fuldstændig linnedagtigt Udseende. Dette klaprende Uhyre er en af Verdens største Spektakelmagere, der laver en ligefrem djævelsk Larm under sit Arbejde.

Til *Blegeriet* ankommer Varerne gule og snavsede. De »svides« da først, σ : de fine, haarlignende Smaatraade og Smaatrevler, hvormed Overfladen er bedækket, svides af, idet Tøjet, stærkt udspændt, farer hastigt over en Række sammenhængende Gasflammer. Derpaa gaar de sammensyede som et endeløst Baand gennem Blegeriets mange forskellige Afdelinger, vadskes, tørres osv., for endelig at komme ud saa hvide som Sne.

I *Trykkeriet* tilvirkes alle mulige saakaldte *trykkede* Bomuldsvarer, saasom Calicoer, Floneller, Satiner osv. — til Kjoler og Bluser, Møbelsirtser, Gardiner og Betræk, Ærmefoer, Moleskin osv., medens Stykfarveriet supplerer dette Udvalg med ensfarvede Kjøletøjer, tyrkiskrød Flagdug etc.

I denne Afdeling findes endelig Danmarks eneste *Merceriseringsanstalt* — saaledes kaldt efter Methodens Opfinder *Mercer* (1844) — hvor finere Bomuldsvarer til Kjoler, Bluser og Foer undergaar en Proces, der bogstavelig talt forvandler dem til en helt anden Vare, en helt anden Varekvalitet, idet de faar *Silkens* Glathed og Glans samt Evne til at optage forskellige Farver lettere, særlig de mørkere Nuancer, end ellers — hvorhos Stoffet bliver 88 % fastere, men tillige 15 % kortere. Bomuldstøjet udvadskes med Natronlud, og for at ophæve Forkortningen holdes det herunder stærkt udspændt. Derefter *calandres* det paa en særlig Maskine, der fører det over Valser, som er forsynede med et Utal af mikroskopisk fine Riller, der giver Tøjet tilsvarende, usynlige Riller—og ved den Lysbrydning, som Stoffet herefter giver, bliver dets silkelignende Udseende saa skuffende fuldstændigt, at det ikke for det blotte Øje er muligt at skelne det fra Silke.

I samme Bygning findes endvidere de sindrige »Ruemaskiner«, som giver Flonellerne deres bløde, dunede Overflade, og den store hydrauliske Mangle, som har afløst de gamle Ruller til Mangling af Lærredsvarer. Endelig er her ogsaa et fuldstændigt kemisk Laboratorium, hvor de til Trykning og Farvning anvendte Farver i Overensstemmelse med den saa udviklede moderne Farvekemi sammensættes, og hvor tillige alle i Fabrikationen anvendte Materialier analyseres.

Hver af Fabrikens Afdelinger (Væveri og Farveri med tilhørende Underafdelinger) har sin Dampmaskine, tilsammen c. 400 H. K. Til at levere den til Maskinerne og til Kogningen fornødne Damp findes der et Kedelanlæg med 5 store Kedler. Medens den gamle Skorsten, som benyttedes af Farveriet i Kronprinsessegade, ikke var højere end en almindelig Skorsten paa et 5-etages Hus, er den nuværende Skorsten 175 Fod høj.

*

*

*

Til at give et Begreb om Firmaets Virksomhed ville følgende Tal sikkert allerbedst kunne tjene:

Firmaet beskæftiger i sine Fabriker paa Rolighedsvej c. 500 mandlige og kvindelige Arbejdere og betaler aarlig c. 425,000 Kr. i Lønninger. Værdien af de fra Udlandet indførte Raastoffer til Forædling paa Fabriken andrager c. 1,500,000 Kr. p. a.,

hvoraf der i Told svares c. 250,000 Kr. — For stadig at kunne betjene Firmaets Kunder saa prompte som muligt, findes der i Kronprinsessegade et Lager af færdige Varer, hvis Værdi varierer mellem 1 og 2 Millioner Kroner.

Et enkelt Tal vil tillige give en Forestilling om, hvor stor en Kapital moderne Maskindrift egentlig fordrer. Til at drive Maskintrykkeriet findes der alene *graverede*

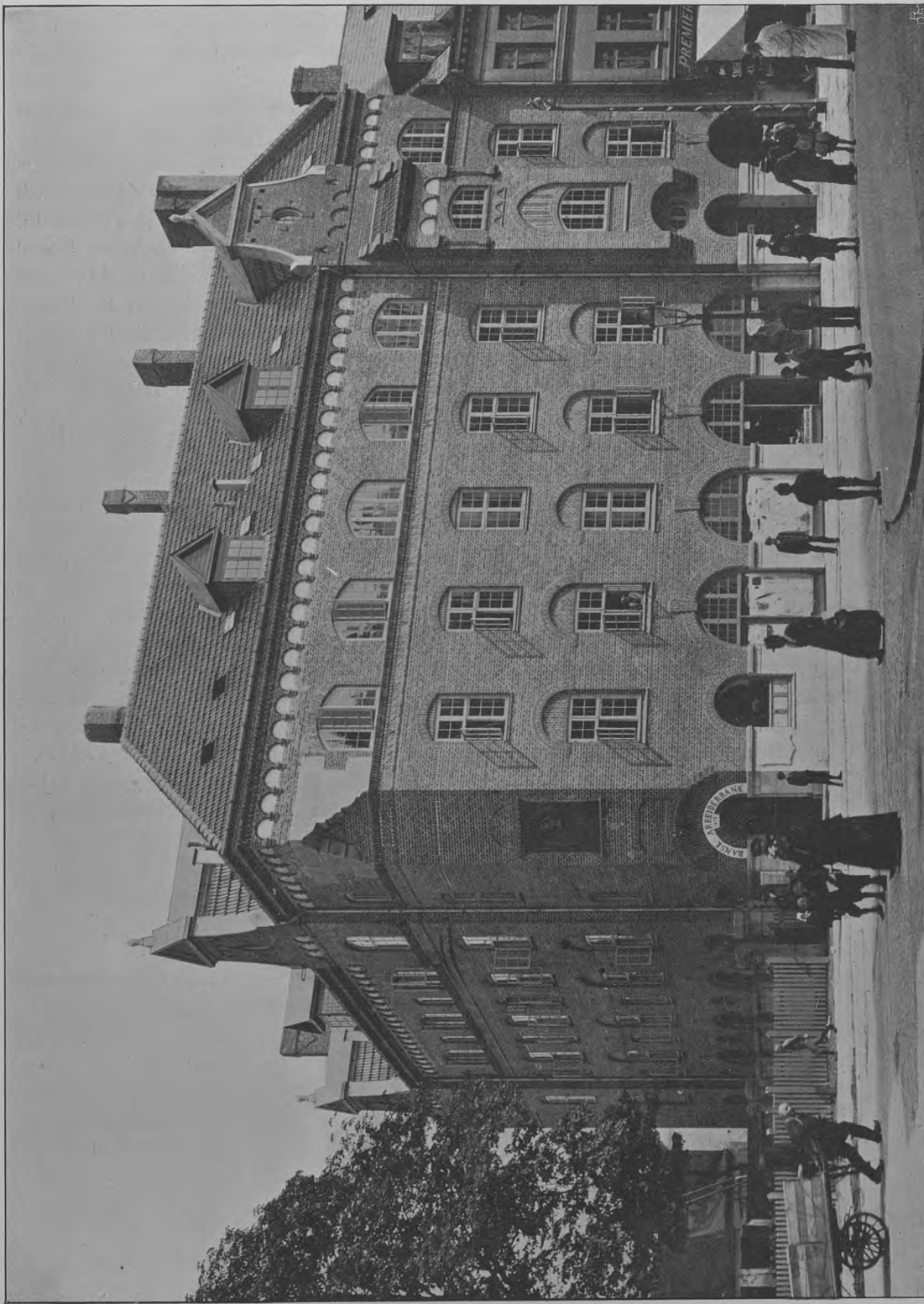
ET LAGERLOKALE

Kobbervulser, som bruges i Stedet for Haandtrykkernes gamle Træklodser, til en samlet Indkøbssum af 75,000 Kr.

* * *

Paa Kontorerne og Lagrene er daglig et halvt Hundrede Mennesker i travl Virksomhed med i de store Lagersale at udtage og expedere Varerne til Firmaets Kunder. Varerne kommer dels fra Firmaets Fabriker, dels fra Udlandet; thi det maa ikke glemmes, at I. H. Ruben ej alene er en industriel Bedrift, men et Handelshus, der aarlig importerer for Hundrede Tusinder og atter Hundrede Tusinder af fremmede Manufakturvarer. Firmaet er nærmest baseret paa Hjemmemarkedet, men har dog en meget betydelig Exportforretning, navnlig paa Sverige. En halv Snes Agenter og Rejsende vedligeholder den stadige Forbindelse mellem Firmaet og dets Kunder. For Tilskæringen og Opklæbningen af Prøverne til disse findes der et

191

STIFTTELSEN I FALKONÉRALLÉ

særligt Departement, hvor alene 5 Mennesker er i uafbrudt Arbejde. Særlig Mandag og Torsdag, naar Damperen afgaar fra Kvæsthusbroen til de danske Provinshavne, hersker der med Expedition og Afsendelse af Varerne en febrilsk Travlhed inde i den gamle Gaard i Kronprinsessegade, — kun den fornemme Gadefaçade bevarer sin tavse, adstadige Ro!

Et Besøg paa Lagrene er paa sin Vis ligesaa interessant som Vandringsen gennem Fabriken. Man ligefrem overvældes ved Værelse efter Værelse at se stablet op i Dynge paa Dynge, Bunke paa Bunke, alle Slags Stoffer i alle mulige Farver og Finheder, Drøjder og Tykkelser, snart ganske grove og grovt lugtende, snart lækre og elegante, snart køligt glatte, snart lunt dunede, snart blændende hvide, snart mangefold brogede! Længst dvæler man uvilkaarlig ved de *merceriserede* Tøjer, som virkelig er en sand Øjenlyst at se, saa straalende blanke de er, saa glitrende i Glansen, snart bløde og dybe i Lød, snart skingrende i en hel Farvefanfare! Stykke for Stykke bredes ud, sælsomt skiftende Mønstre i dristig sammensatte Kulører veksler med ensfarvede Fladers tunge, glatte Pragt, og hver Gang Tøjet glider, saa lyser, skinner og spiller det med Silkeglans og Silkeglathed, — risler, rasler og knitrer det med Silkehvisken og Silkeklang!

Og saa koster saadan et Stykke Tøj akkurat $\frac{1}{10}$ af, hvad det vilde koste, naar det virkelig var af Silke!

* * *

Ude i Falkonéralléen tæt ved Fabriken ligger der nu en mægtig 4-etages Bygning, paa hvis Hovedhjørne er anbragt en stor Bronzeplade med en Buste i Hautrelief. Det er en Arbejderstiftelse, som Etatsraadinde Ida Ruben har ladet opføre som et Minde om sin afdøde Mand, Bernhard Ruben. Her har gamle Arbejdere, særlig enligstillede Kvinder, Fribolig med gratis Lys og Varme, lyse, hyggelige Rum med lange Korridorer, Smaaaltaner, Udenomsbekvemmeligheder osv. Alt er net, venligt, indbydende. Ogsaa selve Bygningens Ydre gør et solidt og smagfuldt Indtryk paa Beskueren — der er en egen simpel Værdighed over Arkitekturen, et enkelt, nobelt Forhold mellem Linier og Flader.

* * *

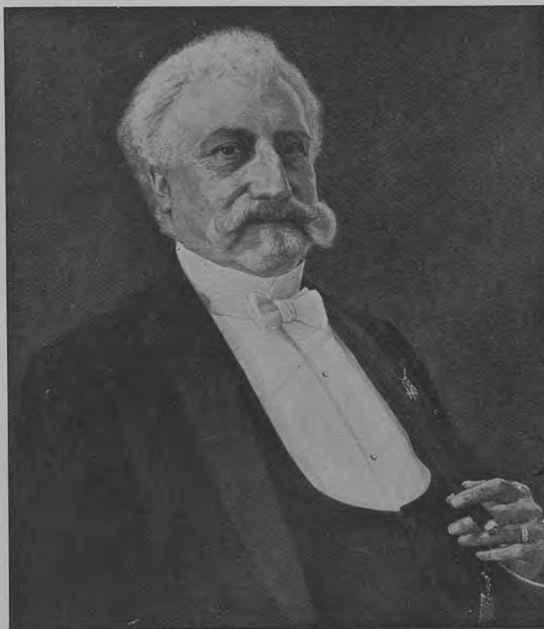
At et Firma i vor Tid fylder sit 125. Aar, er allerede forbavsende og usædvanligt. Men endnu mere forbavsende og usædvanligt er det, at et Firma i 4 Generationer stadig og uafbrudt er gaaet frem og frem i Levedygtighed og Anseelse. For en Gangs Skyld er det gamle Ord gjort til Skamme: der hører 3 Slægtled til at samle, 3 til at sprede. Allerede 3. Generation har her begyndt at *sprede*, men vel at mærke i velgørende Øjemed, til arbejdsvenlige Formaal! Og i 4. Generation er paa den anden Side *Samlingsarbejdet*, i Betydning af Organisation og organisk Væxt, i stadig og frugtbar Fortsættelse.

AKTIESELSKABET J. MORESCO, DAMEKONFEKTION EN GROS.

NAAR man ser paa gamle Portræter fra en bestemt historisk Periode, slaar det En, hvor de forskellige Personers Dragt i Virkeligheden er typisk ensartet, næsten uniform i Stil og Snit. Og dog var den Gang Enhvers Klædningsstykker skrædersyede paa Bestilling og efter Maal til denne Enkelte. Nuomstunder har den moderne *Konfektions-Forretning*, dette ægte Barn af Storindustriens og Massevirknin- gens Tidsalder, vendt op og ned paa dette Forhold: i Moresco's Forretning ser man

saaledes færdige Kaaber og Overstykker marchere op bataillonsvis »in Reih' und Glied« — og dog har i vore Dage hver enkelt Dames Dragt, takket være Modens stadige Bevægelighed og det store Udvalgs Mønster-Rigdom, et langt mere individuelt Snit, et langt mere personligt Præg end i vore Olde- og Tip-oldemødres Tid.

Den Fart og Flugt, der er kommen i Nutidens

ETATSRAAD J. MORESCO

Smag paa dette Omraade, og som lader Publikum leve i en stadig, urolig Higen efter *Nyheden*, er selvfølgelig en mægtig Kraft til at drive den moderne Beklædnings-Industri frem. Men samtidig er der mellem denne og Publikums lunefuldt skiftende Smag en bestandig *Vexelvirkning*: baade Stimulansen til Omskiftelse, Omskiftelsen selv og endelig dens *Retning* kan ogsaa siges at udgaa fra

Beklædnings-Industrien — det er den gamle Historie, om Ægget er før Hønen, eller Hønen før Ægget! Det Visse ved Sagen er imidlertid dette, at Mellem- og Gennemgangs-Ledet i Modens Dannelse mellem de to Faktorens Vexelspil er *Konfektionisten*: i hans Hjerne er det, at Modellen, der *slaar an*, bliver *til*, i hans Forretning er det, den faar sin definitive Skikkelse, hvori Kvinde-Øjet endelig finder Hvile og Behag. Og til syvende og sidst er det saaledes ham, der — om han da

virkelig er sit Kald voxen — endelig bestemmer, hvad »der bruges for Øjeblikket«, som det hedder i Butikerne — og det netop længe før det virkelig »bruges«!

Skulde man angive Omfanget og Betydningen af Firmaet J. Moresco's Forretning, og i hvilken Grad denne — dens Smag og Idéer — har været bestemmende for Moden herhjemme hos os, for hvorledes vore Damer klæder sig og tager sig ud, da taler næppe noget bedre end den sikkert uomtvistelige Kendsgerning, at langt

FRA STOFLAGERET

største Delen af vort Lands Kvinder bærer eller i alt Fald har baaret et eller flere af Moresco's Overstykker.

Hvem husker ikke den Tid, da Shawlet var Overstykket: det brogede Shawl, der skænkedes den unge Pige til hendes Konfirmation og fulgte hende til hendes Død. Eller Fyrrernes Mantille med dens sære Former — eller endelig den gammel-dags Kaabe, dette Stykke, som selv den velhavende Husmoder først anskaffede sig efter mange alvorlige Overvejelser indenfor Familien, og som i sin Uopslidelighed var Genstand for stadige og stadige Omforandringer i Hjemmet — for sluttelig at gaa over fra Moder til Datter.

Hvor ganske anderledes er Situationen ikke nu. Selv i Landets yderste Afkroge ser vi Storkonfektionærens sikre Snit i Overstykkernes Form, og den kostbare og

uopslidelige Kaabe er nu afløst af det mere overkommelige, men til Held for Tidens stadige Nyhedstrang ogsaa mere forgængelige »Modestykke«.

Og samtidig dermed beskæftiger denne nye Storindustri Tusinder af Mænd og Kvinder og giver disse — trods Varens langt billigere Salgspris nu end den Gang — en Fortjeneste, som man ikke vilde have tænkt sig mulig i gamle Dage, inden man endnu havde faaet Øjet op for Betydningen af, at Arbejdet og Arbejderne virkelig bliver organiserede, og at den Enkelte faar det ensartede Arbejde, der passer for Ved-

EN TILSKÆRERMASKINE

kommende, og hvori han — eller rettere *hun* — kan erhverve sig teknisk Fuldkommenhed.

* * *

Den 16. April 1856 aabnede den da 28-aarige Jacob Heinrich Moresco paa Amagertorv, nuværende Nr. 13, et Udsalg med færdige Dameoverstykker, Børnehabitter o. lign.

Det var efter Datidens Forhold en flot udstyret Butik, i hvis store, oplyste Vinduer der var et rigt Udvalg at se.

Omtrent i en halv Snes Aar samlede Moresco sig i denne Detail-Forretning en stor og stigende Kreds af fine Dame-Kunder, men efterhaanden som Forretningen

tog til, satte hans Virkelyst ham større og større Maal og førte ham sluttelig ind paa Engros-Forretningen, lagt an paa det store, brede Publikum.

Der stak en født Konfektionær i Jacob Moresco, fra han var ganske ung: som den Gang han, medens han endnu stod i Lære, klippede Mønsteret til sin Principals første Silkemantille eller stadig forstod at anvende, hvad der for en anden kunde synes uanvendeligt og unyttigt. Allerede som Commis hos Løvgren paa Østergade skar han Besætningerne til og prøvede de forskellige Mønstre for at udregne, hvor meget Stof man behøvede til hvert Overstykke, og herved fik han Lejlighed til at danne sig sit senere ufravigelige Forretnings-Princip: at klippe alt i selve Fabriken og først saa levere det ud til Systuen, i Stedet for, saaledes som hos Berliner-Konfektionærene, blot at maale Stofferne af og give dem ud.

I sit første Etableringsaar lærte Moresco strax, hvor afgørende vigtigt det var i hans nye Fag at følge, ja forudse Modens Gang og Varigheden af dens Herredømme. Da saaledes Aaret før Kejserinde Eugénie i Frankrig havde créeret den berømte Krinoline, begreb Moresco strax, at dette sælsomme Mode-Monstrum vilde holde sig haardnakket i lange Tidens Kvindesmag, og disponerede herefter — thi det er, som Enhver let indser, naar det en Gang er sagt, en Hovedregel for Overstykkernes Mode-Vexling, at de maa slutte sig til Kjølernes! Med Krinolinen maa de vide sig ud, med den hofteglatte Nederdel snævre sig ind, de maa aabne Plads for Ærmerne, naar de hæver sig i Skuldrene eller »pocher« ud paa Albuen, og de maa nøje rette sig efter, om Kjolelivet skal sidde glat eller rynket.

Alt dette forstod den unge Moresco paa en Prik, men just fordi han, som vi nys saa, er den fødte Konfektionist, har han desuden ogsaa stedse været en *Idéernes* Mand. I hans første Aar gav saaledes en haandbroderet Silkefløjls Echarpe, han tilfældig havde købt i Udlandet, ham Idéen til at lade lignende Broderier udføre herhjemme, og han høstede Nytte heraf ved allerede den følgende Vintersaison (1856—57) at kunne indføre haandbroderede Fløjls-Kaaber. Ved Prinsesse Alexandras Formæling med den nuværende Konge af England komponerede han strax en »Alexandra-Mantel«, der gik af som varmt Brød. Da en Berliner-Konfektionær for en Del Aar siden havde fundet paa af selve Affaldet eller Stumperne af Stoffet at lave en Besætning, der lignede Rucher, anvendte Moresco en anden Gang denne Idé paa en original Maade til et Ærmeopslag, og den slog atter an. Af nogle Overstykker i rent ud misklædende og derfor usælgelige Façon'er, som han en Gang havde købt i Hamborg, fik han ved at omordne Læggene, sætte Dobbeltkrave i Stedet for en Hætte og tilføje en Snore-Besætning, skabt en ny Model »Angela«, som alle Byens Damer endelig skulde have osv. osv.

Disse Exempler, tagne ud af en sand Overflødheds Fylde, viser, hvor sikkert et Blik Moresco stadig har haft for, i hvilken Retning de *danske* Damer Smag gaar. Det var da ogsaa, betegnende nok, Moresco, der i sin Tid pousserede den franske folderige »Beduin«, der i saa mange Aar blev en af de vigtigste Façon'er herhjemme, ikke blot til Overstykker, men til »sorties-de-bal« i hvidt Kashmir, — og det var ligeledes Moresco, som indførte Baschliken fra Rusland. Da han i 1867 ikke kunde finde nogen passende Besætning til sorte Stoffer, fik han det Indfald at overbrodere Jaketterne med sorte Perler, og Artiklen behagede i saa høj Grad vore Damer, at Aaret bogstavelig talt blev en hel »Perlesaison«. Og denne Mode var helt

197

5A

FRA ARRANGEMENTS-AFDELINGEN

og holdent en lokal dansk Idé og Mode — de udenlandske Konfektionærer kendte den aldeles ikke.

Moresco's store Styrke som Konfektionær har imidlertid ikke alene ligget i hans sikre Sans for Kundernes Smag og Modens Omskiftelser; det er mangen en god Gang gaaet ham, som det gaar *alle* Konfektionærer, at Modens Omslag sker dem for brat, kommer bag paa dem! Og saa gælder det og gjaldt navnlig i tidligere Tid om at finde Anvendelse indenfor den ny Modes Rammer for de overliggende Stof-

FRA ET AF KAABELAGRENE

fer og Besætnings-Artikler, at ikke for store Værdier skal gaa til Spilde. Just i denne Henseende har Moresco altid været en sand Mester — der kunde nævnes en hel Hærskare af ofte ret pudsige Exempler paa, hvorledes han opfindsomt har kunnet bruge snart det ene, snart det anden, det være sig Besætningsartikler eller Stoffer, der var *démodés*, i helt nye Kombinationer, som originale Variationer paa den sejr-rige nye Mode. Enhver begriber let, hvor kolossal en Betydning netop *denne* Evne maa have i Konfektions-Forretningen, navnlig efterhaanden som dens Lagre voxer og voxer.

Samles nu alt dette i en Sum, hvad viser det saa? Ikke, at det er *Kapital*, der skaber en Forretning saa stor, som Moresco's i Tidernes Løb er bleven — Jacob Moresco begyndte med tomme Hænder! Nej, en Forretning som denne viser aller-

klarest og tydeligst, at det er selve Driftslederens *Dispositions-Evne*, der er den afgørende Faktor, at alt just beror paa *hans* rent personlige Dygtighed til at organisere Arbejdet og til stadig at lede Produktionen derhen, hvor den værdiskabende Efterspørgsel findes, og derved gøre Arbejdet *produktivt* : udbyttegivende baade for Principal og for Arbejdere!

* * *

Firmaet begyndte med Detail-Salg af finere og dyrere Artikler, blev saa, som vi har hørt, — under stadig og stigende Fremgang — en Engros-Forretning paa det store Publikums-Forbrugs brede Basis. Dets sidste Fase er den: at *Tendensen* atter gaar i Retning af de mere elegante og kostbarere Stykker. — Foruden Damekonfektion har Firmaet for 10 Aar siden optaget Pelsvare-Bramchen, hvori det gør en betydelig Omsætning.

* * *

I 1900 omorganiseredes Firmaet, der foruden sit Standkvarter — den bekendte store Ejendom Nr. 24 paa Østergade — har Fabrikslokaler i Frihavnen, til et Aktieselskab: »Aktieselskabet J. Moresco«, med en samlet Aktie- og Obligationskapital af 4 Millioner Kroner.

Sammen med Moderfirmaet virker »Aktiebolaget Moresco« i Malmö og »Aktieselskabet Moresco« i Christiania.

Disse samlede Virksomheder giver ialt over 3000 Mennesker Beskæftigelse.

Hvad der i en slig Forretning forbruges af Stoffer, udbetales i Arbejds løn og omsættes af færdige Varer, er det ikke let for den Udenforstaaende at gøre sig nogen Forestilling om.

Her skal blot eksempelvis anføres, at de samlede 3 Virksomheder aarlig omsætter alene af Kaaber og Overstykker c. $\frac{1}{4}$ Million Stykker, og at det uden Overdrivelse kan siges, at flere Hundrede Tusinde Dyr — lige fra Bjørnen og ned til Egernet, Muldvarpen og Bisamrotten — aarlig maa lade deres Liv for at forsyne Firmaets Pelsvarelager.

Hvilken social-økonomisk Betydning et saadant Firma har, fremgaar af den ene Oplysning, at det alene i Kjøbenhavn udbetaler aarlig i Lønninger c. 800,000 Kroner.

* * *

Etatsraad Moresco plejer altid at fremhæve sine Medarbejdere og disses Betydning for Forretningen og dennes Udvikling. Og det turde maaske være en af Chefens mest karakteristiske Egenskaber, at han i særlig Grad har forstaaet at vælge sine Folk og knytte disse til sig: det være sig lige fra de øverste Medarbejdere til den jævreste Syer.

Næppe skulde man vente i en saadan Storvirksomhed at træffe patriarkalske Forhold, men her skal det dog fremhæves som et talende Exempel, at der for Tiden i Forretningen findes c. 100 Syersker, der har arbejdet over 20 Aar i Træk for Firmaet.

* * *

Blandt Tidens store Spørgsmaal er disse ikke de mindst brændende: hvorledes skal den arbejdende Klasse under Alderdom og Sygdom sikres.

I saa Henseende har Etatsraad Moresco og nu Aktieselskabet givet *sit* Bidrag til Spørgsmaalets Løsning.

Aktieselskabet J. Moresco i Kjøbenhavn har saaledes, foruden sit særlige Præmieringssystem for den trofaste og dygtige Arbejder, sin Sparekasse for Funktionærerne, hvortil Firmaet giver sit rundelige Tilskud.

Derhos har Firmaet sit Understøttelsesfond for de faste Funktionærer, hvilket for Tiden ejer c. 190,000 Kroner, og endelig sin Stiftelse for Syere, af hvis stort anlagte og stort doterede Institutioner dog foreløbig kun Legatfonden med dets Kapital af 100,000 Kroner virker.

J. C. MODEWEG & SØN

AKTIESELSKAB
BREDE FABRIKER

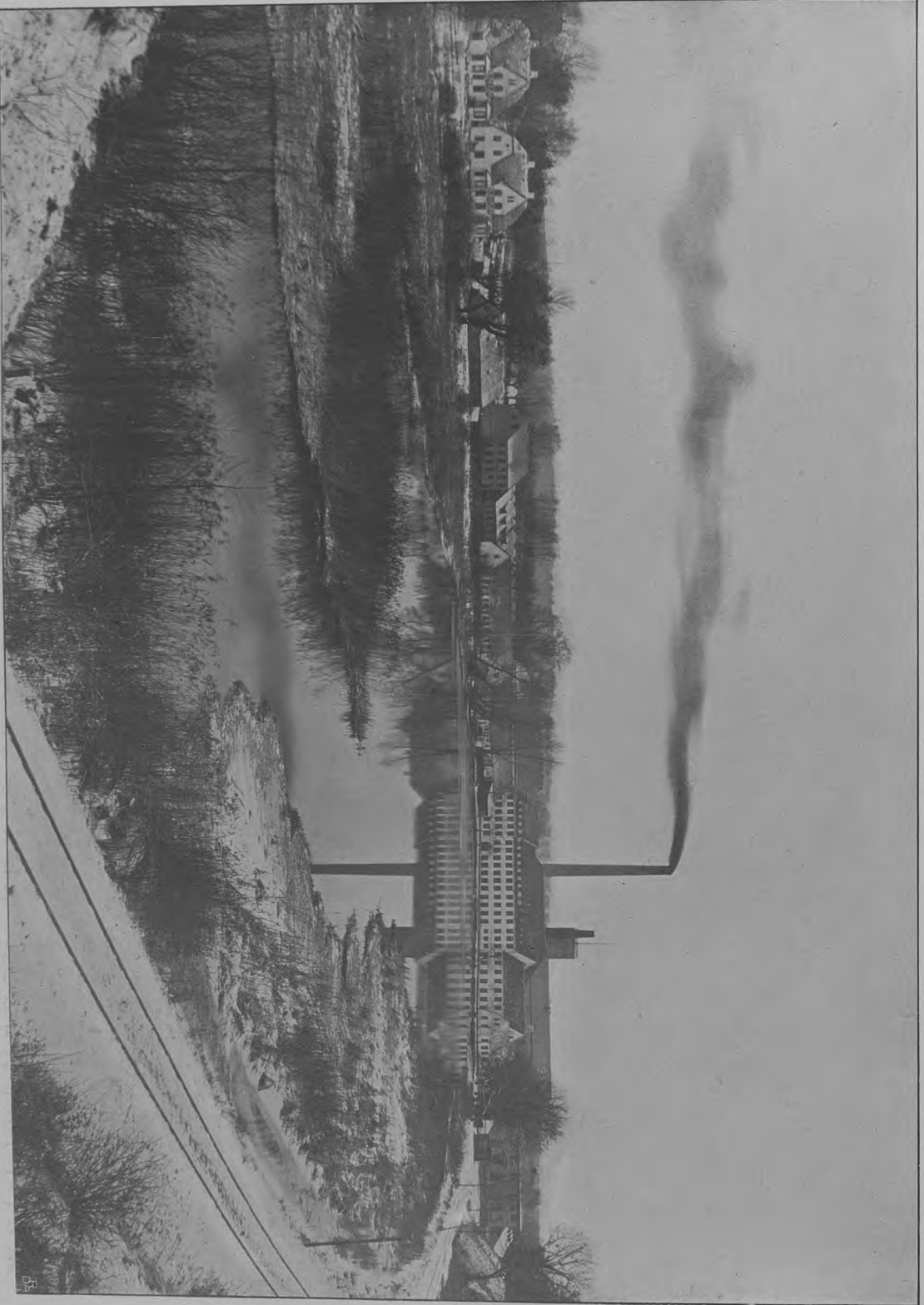
SPØRG den skovgæstende og skovelskende Kjøbenhavner, som kender til andet og mere end Dyrehaven, hvad Brede er, og han vil svare: Brede er en Idyl.

Tag til Lyngby, vil han forklare, køør ikke med Jernbane-Sporvognen til Vedbæk, men gaa paa Deres Ben op gennem Sorgenfri Park langs den skønne Aas lune-fulde Bugtninger. Hvor Lunden slipper, finder De Fuglevad, og vandrer De saa ligefrem mellem store, herlige, frit staaende Ege, mens Aaen ved Deres Side vider sig ud til en Skov af Siv og Rør, et sandt Vildnis af frodige Vandplanter, — finder De fem Minutter efter, hvor Vejen atter smalner ind til en allerkæreste sommerfuglebestrøet Gangsti mellem Grøfter og høje Hække, Brede Hovedbygning som et lille Palais liggende lige foran Dem — og en hel Coloni til højre, til venstre og bagved, en Kreds af Bygninger, førende gennem den moderne Maskin-Tekniks Alphabet fra »A til Ø« — og Aaen selv saa vid og bred, ret som »den blanke Sø«.

Thi Brede er ej *alene* en Idyl, men ogsaa en Fabrik, ja et helt Fabrik-Komplex, en hel Fabriks-By i det Smaa, tusind Sjæle i landlig Ro, alle knyttede til den ene Bedrift, hvor Aaen bruser igennem.

Hvor fattigt vort Land er paa elementær Bevægkraft, viser maaske allerbedst hin nordsjællandske Aa, som alle Kjøbenhavnerne kender fra Raavad og Stampen, Strandmøllen og Frederik VII.s Bro, de fleste tillige fra Lyngby, Ørholm og Ny-mølle. Hvad har dog ikke den Smule rindende Vand fra gammel Tid faaet Lov til at drive, — alle de nys nævnte Navne er jo samtidig Navne paa Fabrik anlæg, som inde fra Aaens Udspring og lige ud til Øresund har lagt sig Rad paa Rad for at nyde godt af det spagfærdige Løbs Smule Strøm og Vandmasse.

Først var det beskedne Kornmøller — Brede har saaledes oprindelig været slig en slet og ret Vandmølle. Stedet nævnes allerede saa langt tilbage som i 1370 (i en Fortegnelse over en Del Jord, hørende til Hjortholm ved Furesø), men først 1628 faar det ny og uanet Betydning: det bliver da gjort til *Krudtmølle*. En anset Købmand i Hovedstaden, J. B. von Delden faar sammen med Laurentz Meulengracht Tilladelse til at oprette et sligt Krudtværk paa Brede, hvis Ejer, Oluf Hansen, til Gengæld faar kongeligt Tilsagn om i Stedet for den Mølle, han saaledes uden videre af højere Samfundshensyn tvinges til at forlade, at maatte faa den første ledigblivende Mølle i Kjøbenhavns, Frederiksborgs eller Kronborgs Lehn. Delden fik Kongens Understøttelse til sit Forehavende, men det maa alligevel ikke være gaaet godt, thi 1633 maatte Skriveren ved Kjøbenhavns Tøjhus gøre Indførsel hos ham i Brede og Fuglevad for Gæld til Kongen. To Aar efter skænkede Kongen Brede til Henrik Rosenmeyer, og dennes Enke fik 1641 Udvisning af Brænde til Krudtmøllen.

BREDE FABRIKER

HOVEDBYGNINGEN PAA BREDE

I 1668 fandt imidlertid Henrik Ehm ud af, at Brede var mere egnet til et Kobberværk, og lod sig derfor Anlægget tilskøde af Rosenmeyers Arvinger. 1699 fik det nye Værk Privilegium paa at maatte lade de forarbejdede Varer forhandle Landet rundt ved de saakaldte *Kobberførere*. 1719 erhvervede en vis Poul Badstuber Værket, der alt da synes ogsaa at have omfattet Nymølle. Badstuber nød stor Anseelse og Kredit, saavel fra Købmandsstandens som ogsaa fra Kongens Side, men gik ikke desto mindre fallit 1746, og det bekendte Grosserer-Firma Fabritius & Wever maatte overtage »Brede og Nymølle Kobber-, Le- og Jern-Værker« paa en Interessent-Kreds' Vegne for dennes Tilgodehavender.

Samme Aar døde Fabritius (Agent, Justitsraad Michael F., Direktør for Asiatisk Kompagni), hans Enke (Anna Marie f. d. Köster, en Frankfurter-Dame) ægtede Kompagnonen, Johan Frederik Wever, der senere (1754) blev Etatsraad og Overformynder*). Brede blev imidlertid ikke længe i denne Families Besiddelse, men gik efterhaanden helt over i en af Interessenternes, den alt flere Gange nævnte Joost van Hemerts Ene-Eje (se »Holger Petersen«, S. 6–8). Hans Søn, Peter, opførte den statelige Hovedbygning i 1795. Men ti Aar efter maatte han friste Forgængerens, Poul Badstubers Skæbne, det en Gang saa stolte Handelshus maatte 1805 gøre Opbud, og Aaret efter gik Brede over til Prof. L. Manthey og to Baroner Wedel-Jarlsberg. 1812 købte saa den berømte Grev Ernst Schimmelmänn Halvdelen af Brede, og 1817 blev han Eneejer af hele Godset. Dette var imidlertid da blevet betydelig formindsket, da de 7 under samme hørende Fæstegaarde (i Lundtofte) allerede 1796 var blevne bortsolgte til disses Fæstere af Peter v. Hemert.

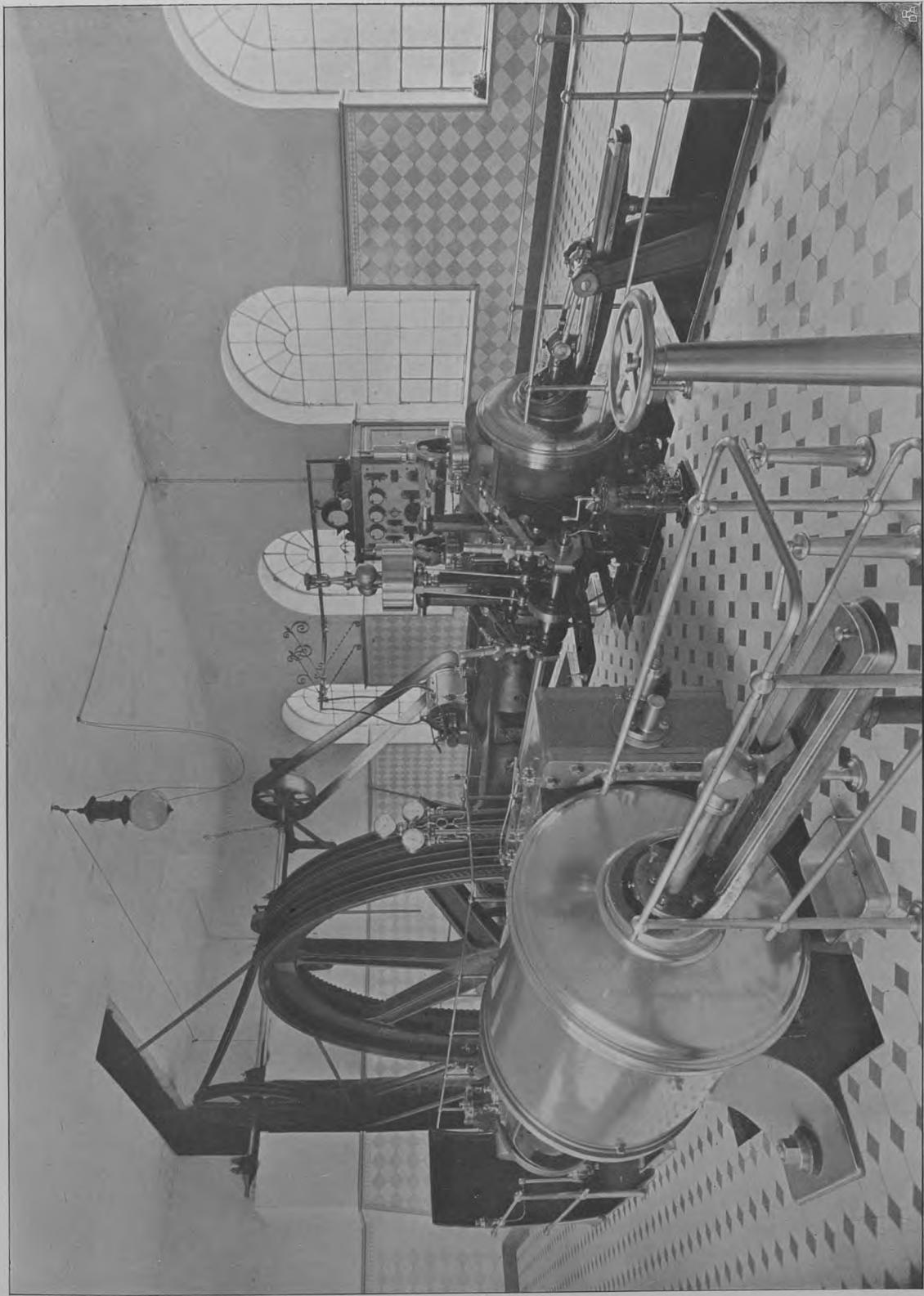
Under Grev Schimmelmänn synes Kobberværket at have stagneret, men med hans Død oprandt der en helt ny Tid for Brede. Paa Auktionen 1831 blev det købt af Agent Theodor Suhr af Firmaet »J. P. Suhr & Søn« (se »Det Danske Kul-kompagni«, S. 15 f.)**) i Forening med Johan Carl Modeweg.

J. C. Modeweg var oprindelig Urtekræmmer i Kjøbenhavn. Som Dækning for leverede Varer maatte han en Gang overtage fra en Dugmagermester i Kjøbenhavn 9 Haandvæve og paabegyndte som Følge heraf ifølge Privilegie-Brev af 27. Januar 1810 et Dugmagerværksted i Bredgade. Saa lille og tilfældig en Oprindelse havde en af Landets største Klædevarefabriker!

Ovenikøbet var Forsøget grumme nær ved at blive kvalt i Svøbet. Natten mellem den 2. og 3. Januar 1820 blev — hedder det i Modewegs Optegnelser — »ved en ulykkelig Ildebrand Alt af Luerne fortæret, uden mindste Godtgørelse for mig, da jeg ej havde assureret«. Kongen synes imidlertid derefter at være traadt hjælpende til med et større, rentefrit Laan, og med den kongelige Gunst og Gave maa Lykken

*) Anna Köster overlevede ej alene sin anden Mand, Wever, men ogsaa sin tredje Mand, Generalmajor Descarrieres de Longueville. Hun levede sine sidste Aar paa sin første Mands skønne Ejendom, »Enrum«, der efter hendes Død tilfaldt Sønnen C. A. Fabritius de Tengnagel.

**) Paa Suhrs Haand blev atter ligesom i Ernst Schimmelmänn's Tid Brede forenet med det i den danske Æstetik's Historie saa berømte »Sølyst«. Opførelsen af denne skønne »Lystgaard paa Bakken ved Hvidøre« blev paabegyndt af Etatsraad Just Fabritius (1703–66), — en Broder til fornævnte Michael F. og altsaa en Onkel til C. A. Fabritius de Tengnagel, Enrums tvende Ejere — og fuldendt af Enken Marianne, f. Brugnier (en Hamborgerinde). Hun solgte Stedet til Generalmajor Clausen, der atter (1776) skødede det til Schimmelmänn. Som man ser, har alle disse skønne nordsjællandske Lyststeders Skæbne været nøje knyttet sammen.

BREDE FABRIKER: EN AF DE NYE DAMPMASKINER

være kommen til Huse — nok er det, at 11 Aar efter var han allerede saa velstaaende, at han, som vi nys hørte, kunde være Medkøber af Brede Gods.

De to Parter skiltes hurtig og delte mellem sig, hvad de havde købt — og Modeweg fik unægtelig herved Broderparten, nemlig lidt over de 11 Tdr. Hartkorn af Godsets 13 og af Bygningernes Assurancesum, der udgjorde 108,650 Rdl., de 76,212. Jorderne og Hovedbygningerne tilfaldt saaledes Modeweg — og hermed »Herligheden«! Den beholdt M. dog kun til 1839, da han »allerunderdanigst ansøger, at Majestæten allernaadigst vil overtage samme Herlighed, hvorpaa jeg aldeles renoncerer«.

Efter Skiftet flyttede Modeweg den 6. August 1832 sin Virksomhed til Brede, og dermed begynder altsaa den nuværende *Klædefabriks* Historie.

Kobberværket fortsattes imidlertid af Suhr, indtil han den 9. November 1854 tilskødede Grosserer H. L. Danchell det for 47,000 Rdl. Aaret efter maatte Modeweg betale ikke mindre end 60,000 Rdl. for at erhverve Grund og Bygninger, altsaa næsten det dobbelte af, hvad det havde staaet i 1831. Men dermed var saa ogsaa Kobberværkets Saga endt og Brede samlet paany.

Den 27. December 1838 var iøvrigt Modewegs Søn, Dugmagermester Julius Emil, bleven optaget i Firmaet, der siden da har heddet »*J. C. Modeweg & Søn*«.

*

*

*

Klædefabrikationen havde fra gammel Tid af været de Styrendes Kæledægge her i Danmark. Allerede inden det 18. Aarhundredes Midte havde man smigret sig med, at Landet nu maatte kunne forsyne sig selv med Klædevarer, og al Indførsel udenlandsfra blev derfor forbudt. Men kom der end saaledes intet fremmed Klæde mer i Toldlisterne, paa Folks Kroppe smuglede det sig dog stadig hen til lige stor Ærgrelse og Men for Regering og Klædemagere. Selv efter at den berømmelige Toldforordning af 1. Februar 1797 havde brudt med Fortidens Tvangs- og Forbuds-System, holdt Regeringen stadig en faderlig Haand over Klædefabrikerne, ved Fdg. 30. Maj 1823 fritoges de saaledes for Bygningsafgift, ved Fdg. af 1. Maj 1832 fik de Toldfrihed for deres Raa- og Hjælpestoffer o. s. fr.

Dog mere end alt dette hjalp det duelige Privat-Initiativ, som netop blev taget af Mænd som J. C. Modeweg og Søn.

De grundlagde og gennemførte det ene store Princip, som stedse siden har været det bærende i Bredes Historie: altid at knytte de bedst mulige Kræfter til Virksomheden — baade personelle og materielle! Maalbevidste Medhjælpere og tidssvarende Teknik, vel konstruerede Hoveder og vel konstruerede Maskiner, Hjerner og Hjul, der løb omkap med Tiden, — *det* har for Brede alt fra Modewegs Tid været »Feltraab og Løsen«.

Allerede i Aaret 1842 blev der anskaffet en 80-Hestes Balancier Dampmaskine, som var bygget i Verviers. Paa Brede anlagdes det første Gasværk i Danmark. Alle Væve og Arbejdsmaskiner har saa at sige til enhver Tid været de nyeste og bedste, ethvert Fremskridt i Udlandet er strax blevet fulgt. Og det paa alle Omraader! Allerede 1882 blev der indført elektrisk Lys paa Brede, og det første automatiske Sprinkler-Anlæg herhjemme blev installeret paa Brede i 1894.

Alt dette rummer ej alene Bedriftens Stolthed, men hvad mere er: dens *Trivsel!* Til Trods for de ublide Kaar, som Toldloven af 1863 skabte den tidligere saa forkælede

207

BA

BREDE FABRIKER: EN AF DE NYERE BYGNINGER MED VANDTAARN OG LUFTBANE

208

BREDE-FABRIKER: SPISEHUSET

Industrigren, til Trods for den vældige og vældig voxende Konkurrence, Udlandet derefter har kunnet paaføre vor Klædefabrikation, har et Etablissement som Brede i Medfør af *denne* Virkemaade netop kunnet *trives*, — ja endog, sit Navn tro, kunnet *brede* sig mer og mer i Aarenes Løb. Og nu, fyrretyve Aar, altsaa mere end en Menneskealder efter, staar den da derfor ogsaa som en Storfabrik, hvorved 500 Funktionærer og Arbejdere finder deres Fortjeneste, hvori der er bundet saa store Værdier som af Maskiner alene over 850,000 Kr., hvorhos Slaten balancerer med

BREDE FABRIKER: INTERIØR AF SPISEHUSET

ca. 3 Mill. Kr. — en Storfabrik, der ej alene spinder Uld og producerer Klæde, men ogsaa væver Bomuld og gør Hatte af Filt, en Storfabrik, som for nylig har opsuget en helt anden Klædefabrik, Stampen i Dyrehaven, hvis Drift nu er overtaget af Firmaet.

Efter Julius Emil Modewegs Død 1869, fortsatte hans Enke Driften indtil 1872, da hun solgte Brede til Grossererne Carl Albeck og William Salomonsen. 1879 udraadte Albeck af Firmaet, som derefter ene ejedes af W. Salomonsen til 1887. I dette Aar optog han sine to Medarbejdere, Edmund Daverkosen og Carl C. Jensen som Kompagnon'er. I 1895 omdannedes derpaa Firmaet til et Aktieselskab (Kapital 1½ Mill. Kr.) med de fornævnte Herrer, Edmund Daverkosen og Carl C. Jensen, som administrerende Direktører.

Men, ligesom vi før sagde: Brede er ikke alene en Idyl, men ogsaa en Fabrik, et

Fabrik-Komplex — saaledes kan man ogsaa med Rette vende Sætningen om og sige: Brede er ikke alene en Fabrik, men ogsaa en Idyl.

Naar Københavneren paa sin Skovtur skraar igennem Brede for at komme over til Ørholm, Geels Skov og »det danske Schweiz«, er det Indtryk, han faar af Stedet, hverken Skorstens-Røg eller Maskin-Bulder. Han hører Fabriken summe som en stor Humlebi, netop nok til, at den landlige Ro og Fred bliver ligesom hørbar, men hvad der fanger hans Opmærksomhed er det ægte, sjællandske Landskab, der aabner sig for Blikket: den skovomkransede Aa-Bredning, hvor Vandet skyder sig frit og blankt ud fra Sivskoven, lange, hvidtede Bygningsvægge, et skinnende rødt Tag — og saa en allerkæreste Samling Smaahuse og Smaahaver, strøet rundt om selve »Herregaarden« med de lænkeprydende Skildvags-Stene og den lange Køre-Allé.

Da Fabriken ligger saa isoleret, har man nemlig paa de Hundrede Tønder Land, som endnu er tilbage af »Godset«, dannet en hel Coloni, en hel lille Fabriksby, men en Fabriksby i landlig Stil. Alle Funktionærer og Arbejdere bor i Firmaets Huse og paa Firmaets Grund, og til deres Tarv og Bekvemmelighed har Firmaet ladet indrette Bibliothek, Sparekasse, Spisehus, Badeanstalt, en Skole for Børnene (c. 150), et Asyl for Smaarollingerne (fra 2—7 Aar) og en Vuggestue for Patteglutterne (indtil 2 Aars Alderen)*). Selvfølgelig findes der ogsaa en Købmandshandel til »Befolkningens« Forsyning.

At alt dette skaber i det *Ydre* en Idyl, er hurtig sagt og set, men hvad mere er: de gamle Sagn om venligsindede »Aamænd«, som usynlige plejer og freder om gode Aabredde-Menneskers Samvær og Sammenhold, synes ikke at lyve for Bredes Vedkommende, det er, ligesom selve *Stedet* knytter Arbejdsherre og Arbejdere sammen. Derfor afskediges der aldrig Nogen af Fabrikens Folk paa Grund af manglende Arbejde, om saa Konjunkturerne nok saa meget maatte mane til Drifts-Indskrænkning, — egentlig den mest praktiske Løsning af det i vor Tid saa brændende Spørgsmaal om Sikring mod Arbejdsløshed! Men derfor føler ogsaa Arbejderne sig paa deres Side *hjemme* paa Brede, og den mangeaarige Leder derude, Fabrikant Daverkosen, gaar stadig blandt dem under Navnet »vor Fa'er«.

Alle de ovenfor nævnte Foranstaltninger er da ogsaa blevne til ved Firmaets Initiativ og paa dets Bekostning, ligesom der ved Fundats af de tidligere Ejere og Tilskud fra Firmaet er sørget for Arbejdernes *Pensionering*. Denne indtræder med det fyldte 60. Aar, — for Øjeblikket er der 30 pensionerede Arbejdere. Men ikke nok hermed! Desuden er der fra i Aar af indført en Slags Tantième-System, idet alle Funktionærer og daglønnede Arbejdere, lige ned til den simpleste Daglejer, som ikke gennem Akkord har Lejlighed til at forøge deres Arbejds-Indtægt, faar ligefrem *Andel* i Fabrikens Udbytte derved, at selve deres Indskud af *Arbejde* gør dem til en Slags Aktionærer eller giver dem en med Aarene stigende Extra-Fortjeneste, der efter et vist nærmere fastsat Forhold svarer til selve den egentlige Aktionærs Indskud af *Kapital*.

*) I denne Sammenhæng bør det ogsaa nævnes, at de tidligere Ejere af Brede, Johan Carl og Julius Emil Modeweg har skænket Sognet et Plejehus for 12 forældreløse Børn ved Fuglevad og hertil doteret en Kapital af 10,000 Kr. Ligeledes er et Børne-Asyl i Lyngby opført og skænket til Sognet af Bredes Ejere, som desuden har henlagt en Kapital af 10,000 Kr. til samme Asyl. — Endelig er Grunden til Lyngby Højskole ogsaa skænket af Bredes Ejere.

BREDE FABRIKER: SKOLEN

Man hører i vore Dage herhjemme saa ofte Tale om, hvorledes unge Nationaløkonomer enten selv rejser eller endog af det Offentlige sendes til Udlandet for der at studere Arbejderforsikring, socialpolitiske Foranstaltninger til Arbejdernes Gunst osv. osv. Og saa ligger der saa nær ved Kjøbenhavn et Fabrik-Etablissement, hvor de langt nærmere og nemmere kunde lære adskilligt. Firmaet J. C. Modeweg & Søn har været saa fornemt, at det ikke har ladet alt dette udskrive i Aviserne — men ved denne Lejlighed bør det ikke forties!

Sluttelig skal endnu i denne Sammenhæng nævnes, at Arbejderne mellem sig selv har dannet forskellige selskabelige Smaaforeninger og en stor Sangforening.

*

*

*

Laa Brede før ligesom lidt *af sides*, saa er dette nu et forlængst overstaaet Stadium: i Aar 1900 blev der ved Fabrikens Hjælp anlagt en lille, nem Jernbane fra Lyngby til Vedbæk med Holdeplads ved Brede og Sidespor ind til Fabriken.

Staar man ikke af, men bruser videre, gaar Vejen gennem den smukke lille Lund, »Brede Indelukke« kaldet, og derfra faar man et Øjeblikks hastige Udkig over den store, skønne Lystpark bag ved Hovedbygningen — og derved atter Indtryk af, at Brede først og sidst er og bliver — en Idyl.

AKTIESELSKABET
HENRIQUES & LØVENGREENS
TRIKOTAGEFABRIKER

DEn moderne Tids Maskinteknik har paa ubarmhjerterig Vis faret ilde med den gammeldags Husflid: det ene Stykke Hjemmearbejde efter det andet har den taget fra Husmoderen og det kvindelige Tyende, først Rokken, saa Væven, til allersidst de kære Strikkepinde. Naturligvis — i alle Familier strikker endnu Tante Line eller Lene det ene Par Sokker efter det andet, paa hvis Uopslidelighed og solide Ynde hun troer lige saa fast som paa Biblen, og der er endnu gamle Damer, som hellere vilde dø end gaa med andre Uldtrøjer end dem, de selv har hæklet sig. Men som praktiske Nutidsmennesker gemmer baade Niører og Neveuer forsigtig Tanternes Presenter bort i en dyb Skuffe og køber sig i Stedet maskinvævet eller maskinstrikket Underbe-

MICHAEL HENRIQUES

klædning, som slutter fast og glat til Legemet og føles let og lækkert af Huden.

I lange Tider var det Udlandet, som tjente Pengene paa denne Leverance, men alt efter som Forbruget tog til og til, og det mer og mer gik op for Folk, at det trods Tanternes dyre Forsikringer virkelig ikke kunde »betale sig« at lade Hjemmet konkurrere med Trikotage-Fabriken, saa maatte naturlig den Tanke opstaa

i en driftig Hjerne: kunde vi heroppe i Norden ikke tjene de Penge selv?

Og Michael Henriques besvarede endelig en skønne Dag i sit stille Sind dette Spørgsmaal med et frejdigt: Jo — det faar komme an paa et Forsøg, og i Begyndelsen af 1892 vovede han Forsøget.

Naturligvis havde han forud nøje undersøgt Terrain-Forholdene og lagt Tilløbet til Rette, inden han gjorde Springet. Og hans Overvejelser havde da ført til det Resultat, at Forsøget rettelig burde gøres i *Malmö*.

Henriques begyndte smaat, med nogle ganske faa Arbejdere, i et gammelt, uanseligt Hus i lille Quarngatan, og arbejdede sig sindigt, men sikkert fremad. Det viste sig snart, hans Artikler slog an, Efterspørgslen voxede, Bestillingerne strømmede ind i stigende Antal — og hermed fulgte saa efterhaanden Udvidelse paa Udvidelse. Den Ejendom, hvori han var kommen til at bo med sin Virksomhed, bestod af en Bygning ud til lille Quarngatan, et Par mindre »Mellembygninger« og en Bagbygning, som imidlertid vendte ud til store Quarngatan og altsaa i Grunden, om man vil, var *Forhuset*, men iøvrigt ikke stort anseligere end de

O. J. LØVENGREEN

andre Huse! Paa nedenstaaende Billede vil man bedst kunne se, hvor beskedne og gammeldags de »lokale Forhold« oprindelig var. Henriques *maatte* imidlertid have Plads, og den ene Smaalejlighed efter den anden *maatte* derfor rømmes for sine Beboere og afgive nye Rum til Fabriken, som saaledes fra Ejendommens ene Ende, »Baghuset«, efterhaanden *aad* sig frem Stykke for

P. G. LØVENGREEN

Stykke, indtil den tilsidst havde slugt det hele lige indtil de mellemliggende Gaardspladser, hvorover der blev lagt Axler og Rørforbindelser paa kryds og tværs fra det ene Fabriklokale til det andet. Og endda forslog det ikke: kun ved at lade Arbejdet i disse ufuldkomne Lokaler gaa Nat og Dag lykkedes det saa nogenlunde at producere, hvad man kunde sælge.

DEN GAMLE FABRIK I QUARNGATAN I MALMØ

Belønningen for den utrættelige Arbejdsomhed og Hængen-i, som hint Erobringstogt fra lille til store Quarngatan symboliserer paa rent ydre Vis, udeblev da heller ikke. Paa Malmø-Udstillingen i 1896 var Henriques' Virksomhed den *eneste* Trikotagefabrik, der fik *Guldmedaille*.

Og denne Udmærkelse var ikke blot et Tegn paa, at der var naaet en vis *teknisk* Fuldkommenhed. I Virkeligheden var alt da Henriques i Færd med ogsaa *commercielt* at naa, hvad han havde sat sig som Maal, — for *Sveriges* Vedkommende særlig som Markedet for de finere Ting — nemlig ved Hjælp af et elegant Snit og

FABRIKSBYGNINGEN I KJØBENHAVN

mere smagfuld Farvesammenstilling at distancere den tyske og engelske Konkurrence.

Sejren skulde imidlertid nu forfølges, Fodfæste vindes hele Norden over. Dette er sket ved Stiftelsen af Aktieselskabet »Henriques & Løvengreens Trikotage-Fabriker«, som dannedes i 1898. Ved denne Udvidelse af det oprindelige Foretagendes Kapital muliggjordes det dels at anlægge en Søsterfabrik paa Mariendalsvej (Frederiksberg), dels at opføre en hel ny tidssvarende Bygning for Fabriken i Malmø ude paa Rönneholmsvägen. Paa den første tiltraadte Hr. Peter Gustav Løvengreen som Direktør, for »Malmö Mekaniska Tricot-Fabrik« Hr. Oluf Johannes Løvengreen. Aktiekapitalen sattes til Kr. 750,000.

De to Fabriker er anlagte paa samme Maade, med samme Maskiner, samme Udstyrelse, er saaledes virkelig *sande* »Søsterfabriker«. Begge ligger de frit og frisk, omgivne af Villaer, blomstrende Haver, frodige Marker. Stueetagen rummer Kontorer og Lager, de øvre Etager de egentlige Fabrikslokaler. Der tilvirkes heri al

Slags *Underbeklædning*, baade vævede og strikkede Varer, og hermed er der paa begge Fabriker tilsammen beskæftiget henimod 400 Mennesker (altsaa foruden Kontor- og Lagerpersonale), Størstedelen Kvinder. Det er saa at sige alt Akkordarbejde, og Lønnen er gennemgaaende høj. Men der skal ogsaa rappe og øvede Fingre til at betjene de mangeartede fintvirkende og kombinerede Arbejdsmaskiner, som man her ser i travl og fornøjelig Virksomhed: sindrige Væve, som strax stopper af sig selv, blot en eneste af de fine Traade springer, rastløse Strikkemaskiner, som i mindre end to Minuter strikker en Strømpe lige for Ens Næse og med stor Omhu

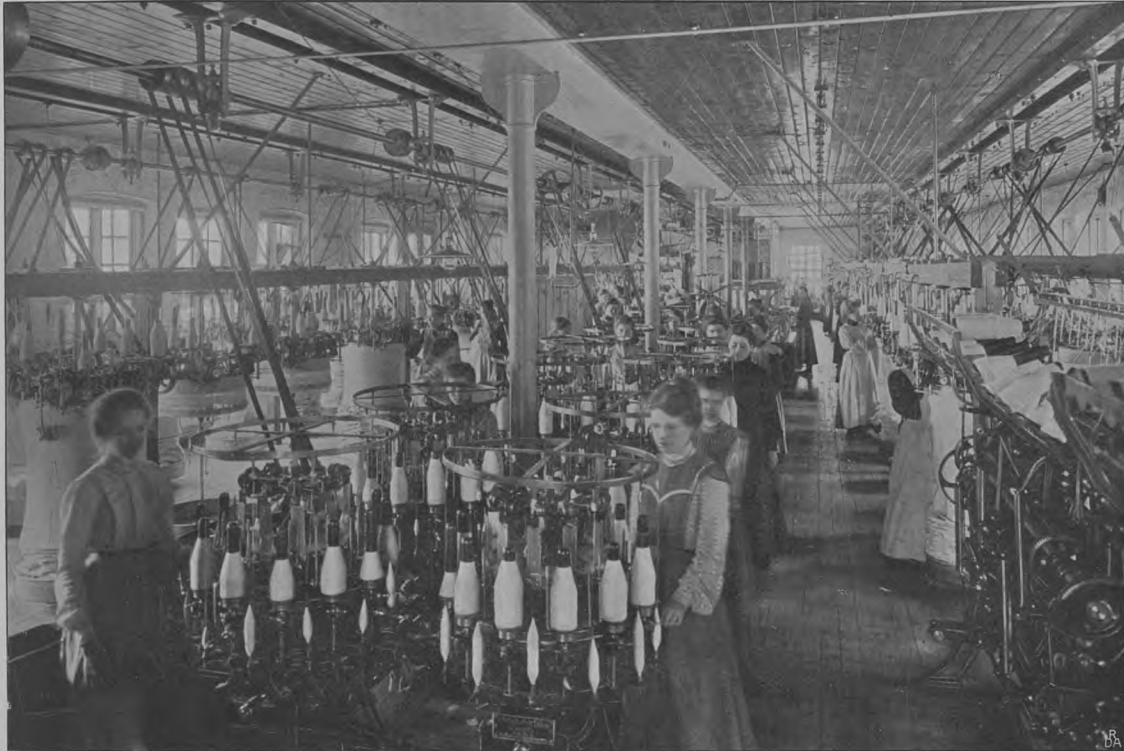
EN AF FABRIKENS SYSALE

forandrer Traadtal og Rythme, naar de kommer til Hæl og Taa, Strømpevæve, som selv tæller Maskerne og »tager ind«, vævre Symaskiner, der hugger Knaphuller og kanter dem lige med det samme osv. osv. Beklædningsgenstandene skal jo nemlig ej blot væves eller strikkes og sammen»maskes«, men ogsaa *besættes* og gøres lige færdige til at kunne tages paa — og alt sker paa selve Fabriken, og alt paa Maskine. Selvfølgelig er her da ogsaa Vadskeri og Farveri, og selvfølgelig gøres Tøjet til Genstand for en særlig Behandling, der forhindrer senere Krympning og »Kryben ind«. Til Garanti mod Brugen af giftige Farvestoffer undersøges tilsidst hvert enkelt Stykke af et kemisk Laboratorium.

Men saa kan man ogsaa tryk og glad pryde sit Allerinderste med disse douce, delikate, behagelige Sager, hvoraf der er en sand Rigdoms-Fylde af Varianter i alle Farver, Finheder, »Drøjheder«, Kvaliteter, Façoner og Størrelser. Her er ganske billige Uldtrøjer, saa billige, at man troer, Dusinprisen maa gælde pr. Styk, og her er

silkelignende Luxusstykker, Combinations og Chemisetter, saa elegante og allerkæreste, saa det synes ligefrem Synd at skjule dem bag Skørter, Kjoler og Liv. Men i alle Tilfælde gør Varen det samme lækre, lune Indtryk af Sundhed og Velvære, Renlighed og god Smag.

Det har ikke mindst været denne sidste Egenskab, den *gode Smag*, saavel i Henseende til Snit som Farvevalg, der har hjulpet Firmaet Henriques & Løvengreen til at fortrænge eller dog heldig bekæmpe den udenlandske Konkurrence i Skandinavien, til Dels ogsaa i Finland. Selv i Norge, hvor Tolden dog efter Mel-

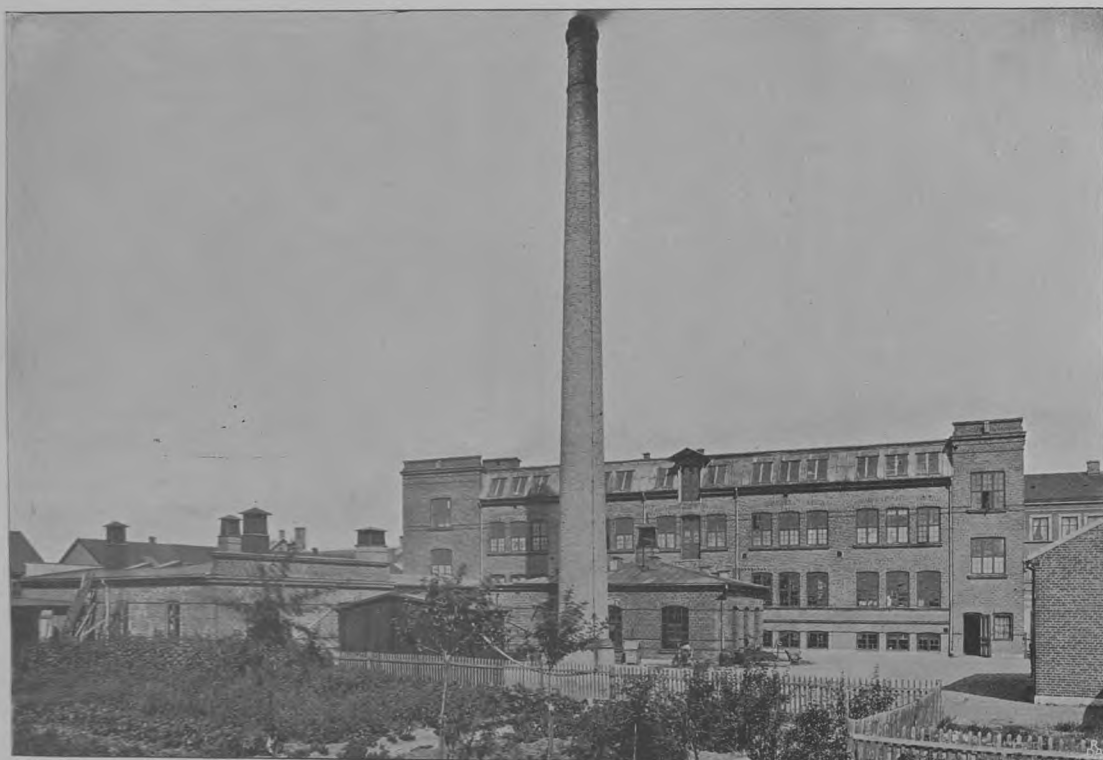

EN AF FABRIKENS VÆVESALE

lemrigslovens Ophævelse er høj, er Henriques & Løvengreens Fabrikata trængt sejr-
rig ind over Beskyttelses-Muren. Ogsaa i Danmark har den ny Fabrik paa Marien-
dalsvej gjort gode Affairer, dog at det danske Marked ifølge Sagens Natur mere kræver
de prisbilligere Ting. Forbavsende er det ogsaa her at se, hvor hurtig Arbejder-
skerne har vænnet sig til den dem i Begyndelsen dog saa uvante Fabrikation.

Spørgsmaalet om den rette Underbeklædning staar jo ikke alene til Stadighed
paa den huslige Økonomis Dagsorden, i de senere Aaringer er det ogsaa blevet
stillet paa *Hygiejnens* Dagsorden. En Række videnskabelige Forskere har indgaaende
beskæftiget sig med Problemet om, hvorledes der bedst og billigst kunde skaffes
Stoffer, som svarede til *Hudens* særlige Beskaffenhed og fysiologiske Funktionsevne.
Man er efterhaanden kommen til at opstille en hel Skala af Fordringer, som i saa
Henseende maa opfyldes: Stoffet skal være 1) en slet Varmeleder, 2) ikke hindre
Varmereguleringen 3) kunne afgive den fra Huden modtagne Fugtighed hurtig og

let, 3) have Opsugnings-Evne: man skal m. a. O. kunne transpirere uden at føle sig kold og klam, 4) være porøs, for saa meget som muligt at ligne den af $2\frac{1}{2}$ Mill. Porer gennemhullede Hud. Denne sidste Egenskab hos Stoffet maa desuden ikke tabes i Vadsk, og naar saa hertil endnu kommer, at dette skal være »indifferent« (ikke irritere Huden), at det ikke maa være for tungt, og at det naturligvis skal være prisbilligt og holdbart, saa vil man forstaa, det er vanskeligt at naa Idealet. Uld opfylder jo de fleste af disse Fordringer, er først og fremmest en saa slet Varmeleder, som tænkes kan, men selv herimod kan der af Folk med ømtaalig Hud rejses

FABRIKSBYGNINGEN I MALMØ

visse Indvendinger. Almindeligt Bomuldsstof føles for ofte koldt paa Kroppen, og dets Opsugningsevne er ej heller stor nok. Det i den sidste Tid saa meget omtalte Ramie, (fremstillet af Plantetrevler af en tropisk Nælde), som er silkelignende hvidt og hygiejnisk fuldendt, er for de fleste altfor dyrt — og saaledes videre.

Herhjemme har bl. a. Dr. Ottosen i Aarevis eksperimenteret med disse forskellige Stoffer, og det er just nu lykkedes ham i Forbindelse med Firmaet Henriques & Løvingreen at faa fremstillet trede Stoffer, vævede af henholdsvis Mako (ægyptisk Bomuld) — *Makosan* —, Mako og Uld — *Makolaine* —, samt Ramie og Uld — *Ramielaine* —, der synes at skulle opfylde alle rimelige Fordringer til sanitær Underbeklædning.

Saaledes arbejder Firmaet Henriques & Løvingreen paa sit Felt utrætteligt og agtpaagivende Haand i Haand med Tidens Udvikling.

S. BØRGESEN & Co.

HISTORIEN om den, som kommer ind til den store Stad uden en Øre i Lommen og svinger sig op til Rigdom eller solid Velstand, bliver sjældnere og sjældnere, — den hørte ligesom bedre hjemme i hin Tid, hvor man endnu regnede med Dalere, Rigsort, Mark og Skilling, ret som om disse Mønter havde lettere ved at yngle paa den bare Kistebund.

Grundene her- til er mange: nogle ligger lige for og ses af Alle; blandt de mere skjulte kan maa- ske nævnes, at der i den Tid vir- kelig var mere Sejghed, mere Taalmod, mere stræbsomt Slid hos Ungdom- men, ligesom Ho- vedstadens davæ- rende Liv jo ej heller bød paa de

S. C. G. E. BØRGESEN

Tilløkkelser, der nu om Dage alt- for ofte fanger den Unges Sind, virker svækken- de og spredende.

Nok er det — blandt dem, som den Gang kom til Hovedstaden, var ogsaa Skjold Børgesen, Søn af Strandkontrol- løren i Rødvig. Han var født i Kjøbenhavn i Grønnegade, men hans Fader fik kort efter det lille Embede i det nu- værende Rødvig, ved Sydspidsen af Stevns Klint.

Da Skjold Børgesen var færdig med Skoletiden, sagde han Lodserne og Sten- fiskerne Farvel og kom 15 Aar gammel i Lære i en Manufakturforretning i Borger- gade, hvor Handelen gik livligt Dagen lang. Her stod han i fem Aar, indtil han er- klæredes for udlært og fik sit Brev som Svend i Silke-, Ulden- og Lærredskræmmer- lauset.

Fra den Dag og til nu, da Børgesen er Indehaver af et stort Straahatte-Fabriks- kompleks, udstrakte Lagerbygninger, en gros Udsalg for Forhandlere, to Forret-

V. J. A. BØRGESEN

ninger, en for det store Publikum og en for Strøgpublikumet, er der foregaaet en Forandring i den hele Branche og dens Fabrikationsmethode, som ikke er mindre forunderlig end Straaets Omskiftelser, fra det ranker sig paa Japans Hvedemarker, og indtil det dækker et Pur af viltre Lokker i Kongens Kjøbenhavn.

* * *

Da Børgesen havde udlært, famlede han ikke ret længe, førend han fandt sin Plads. Han tog i nogle faa Maaneder en Stilling i Randers, men han syntes snart, at skulde man ret vinde frem, maatte man være i Centrum, og endnu samme Aar han havde udlært, finder vi ham atter i Hovedstaden efter den korte Fraværelse. Han arbejder da paa Købmagergade Nr. 11, det nuværende Nr. 30, i en lille Manufakturforretning, der ogsaa førte Straahatte. Det var den Gang lidt af en Kunst at kunne sy en Straahat, det var et Arbejde, som bl. a. blev drevet af Aristokratiets Damer og rangerede sammen med fransk Broderi, — det vil med andre Ord sige, at det som Fabriksarbejde var saa godt som ukendt.

Straahattesyningen gav Børgesen den Idé, som bar ham gennem Livet. I den Tid

DE GAMLE FORRETNINGSBYGNINGER I PILESTRÆDE OG SILKEGADE

af Ens Tilværelse, hvor man tumler med Tanker og Fremtidsplaner, er der altid en eller anden, man særlig kæler for og pusler med i ledige Øjeblikke. Det, som vel egentlig først aabnede Børgesens Øjne for, at her laa en Fremtidsforretning, var den forholdsvis høje Told, som var sat paa færdigsyede Hatte. Hurtigere end han egentlig havde tænkt sig, fik Børgesen Lejlighed til at experimentere med sin Idé i Praxis, idet hans Principal afgik ved Døden 3 Aar efter, at han var kommen ind i Forretningen, og efter faa Maaneders Forløb, 1. Marts 1854, overtog Børgesen den. Saa begyndte han for Alvor at spekulere over den nemmeste Maade at faa Straahatte lavede herhjemme. Da Fabrikationen som nævnt var saa godt som ukendt i Kjøben-

FABRIKEN PAA LAMPEVEJ VED FREDERIKSBERG STATION

havn, var der ikke andet for end at henvende sig til Udlandet om Arbejdskraft, og han fik indforskrevet først 1 og senere flere belgiske Arbejdere. Men smaat gik det alligevel fremad, alt maatte gøres med Haanden, det var vanskeligt at faa oplært danske Arbejdere, og selv de flinkeste indenfor Faget kunde kun lave en Snes Hatte om Dagen.

Der var da egentlig ikke meget, som tegnede til, at Straahattefabrikationen skulde blive til en Storindustri, og det var maaske for at finde et Afløb for sin Virketrang, at Fabrikant Børgesen efter en Pariserrejse i 1867 ogsaa kastede sig over Filthattefabrikationen. Manufakturhandelen havde han opgivet kort efter sin Forgængers Død, og han var i 1857 flyttet hen paa Hjørnet af Pilestræde og Silkegade, hvor han havde lejet Stuen og første Sal.

Saa i 1868 skete den store Omvæltning ved Opfindelsen af den hydrauliske Hatte-

presse. To Aar efter blev Symaskinen opfundet, den ene tekniske Forbedring fulgte nu i Hælene paa den anden, — og jævnsides med dem løb Fabrikationens Udvikling.

I 1870 købte Børgesen Ejendommen, hvor han hidtil havde boet til Leje, anskaffede sig en Dampmaskine, og efterhaanden blev hele Huset indrettet til Fabrik. I 1880 blev den tilstødende Ejendom Pilestræde 23 købt, og foruden over Straa-, Filt- og Klædeshatte kastede man sig ogsaa over Kasketfabrikationen. I 1888 blev endelig Nr. 25 købt, nedrevet og ombygget, og kun ni Aar efter maatte man skride til den største og mest gennemgribende Forandring, nemlig helt at udsondre

EN DEL AF LOKALET FOR STRAASYNING PAA MASKINE

Fabriken og indrette den der, hvor alle Storfabriker bedst finder Plads: i Byens Udkant.

Lampevej 22 A, lige ved Frederiksberg Station, blev købt og indrettet til Fabrik. Samtidig begyndte Omvæltningen af Pilestrædekvarteret, og Fabrikant Børgesen saa sin Fordel ved at sælge alle Ejendommene 19, 21, 23 og 25, hvor der nu er rejst en »Citybygning«, i hvilken Forretningen har faaet Expeditions- og Lagerlokaler.

*

*

*

Den, der fra Grunden vil forstaa Forandringen fra Straa til færdigt Fabrikat, bør et Øjeblik lade sin Tanke vandre syd- eller østerpaa, helst det sidste Sted hen, til det aktuelle Japan.

Det er Hattestraaets største Produktionssted.

Af Hveden udtages de Straa, hvor der er længst mellem Knæene — selv den mest inkarnerede Hovedstadsbeboer ved vel, at der er Led i et Straa! Straaet presses fladt og flettes sammen med enkelte andre Straa, og som smalle Baand udføres de til Evropa, særlig England, Tyskland og Frankrig.

Her kommer de først paa Blegierne, hvor Naturfarven helt forsvinder, og Straaet antager det gullige eller hvidlige Udseende, som forlanges. I Forbindelse hermed er der gerne Farverier, hvor Straaet bibringes de helt kunstige Farver, som man ofte ser det paa Damehatte. Børgesen har herhjemme forsøgt selv at blege og farve,

PRESSESTUEN

men Fordelen heraf er problematisk; denne Proces er i Udlandet, hvor Kvantiteterne er anderledes enorme, saa prisbillig, at det ikke kan betale sig for den enkelte Fabrik at lade den udføre herhjemme.

Men som saadanne lange blegede eller farvede Strimler bliver Straaet nu taget under Behandling paa Lampevejens Systue. Her staar Maskine ved Maskine og ved Siden af hver en Træmodel. Den første Begyndelse, lige Kærnen af Pulden, laves i Haanden, saa sættes den ind under Maskinens Naal, der lukkes op for Kraften — Damp — og hastigt brummende følger Maskinen Straakant ved Straakant. Fra Tid til anden prøves Hatten over Modellen, og ved et pludseligt Knæk tvinges Straaet, naar Pulden er færdig, til at danne Siderne, og ved et andet Knæk løber det over i Skyggen. Straaet er under hele Syningen let fugtigt, for at det nemmere kan føje sig.

Naar Straaet saaledes har antaget Skikkelse af en Hat, gennemgaar det en Ap-

pretur, det vil sige, det bringes ind i et Rum, hvor det vadskes af forsigtige Hænder med en Svamp, der er fugtet i en efter en bestemt Recept sammensat flydende Stivelse.

Den fugtige, stivede Hat kommer saa paa Tørrestue, og vel gennemtørret bringes den ind paa Formene. Disse er lavede af Støbejern og gøres varme ved overhedet Damp. Der eksisterer naturligvis et Utal af dem, af hvilke mange kun bruges en eneste Saison, hvorefter de indlemmes i Formsamlingen. Under Formningen gøres Hattene atter vaade, gaar saa igen paa en Tørrestue, hvor de gennemgaar en endnu

LOKALE FOR AFTØRRING OG PUDSNING AF FILTHATTE

stærkere Opvarmningsproces end før, og kommer da endelig under den hydrauliske Presse.

De udsættes her for et meget stærkt Pres, og først saa er de efter en ny Tørring tjenlige til at blive forsynede med Baand, faa den sidste Oppudsning, Beskæring og Afbørstning, førend de gaar til Butiken. Saa lange og saa mange Gennemgangsled maa det japanske og italienske Hvedestraa underkastes, inden det er forvandlet fra en fritvoxende Plantedel til en af Børgesens Straahatte.

Filthattens Behandling er noget lignende og i hvert Fald ikke mindre omstændelig.

*

*

*

Fabrikerer Skjold Børgesen tager stadig Del i Forretningen, om end naturligvis ikke som i hin Tid i Treserne, da han selv altid mødte først om Morgenen og

gik sidst om Aftenen. Den 1. Marts 1904 kunde han fejre sin Forretnings 50 Aars Bestaaen. Hvis han paa denne Dag i Tankerne har gennemløbet den Udvikling, hans Forretning har taget i det forløbne Tidsrum, maa det have været med en vis Tilfredshed, han saaledes har kunnet dvæle ved Minderne fra den Gang, det var trangt og smaat, helt tilbage til da han kom ind fra Rødvig.

Blandt dem, som har hjulpet ham til at bære Udviklingen, skal nævnes hans Svoger, Grosserer Emil T. Berg, der i 1873 blev optaget som Associé i Forretningen og arbejdede i den samfulde 20 Aar, indtil han i 1893 trak sig tilbage. Berg var en virksom og dygtig Forretningsmand, der var en god Hjælp og Støtte for Børgesen; det var bl. a. ham, som besørgede Købet af Ejendommen Nr. 21 i Pilestræde.

Da Berg trak sig tilbage, blev Børgesens Søn, Valdemar Børgesen, optaget som Kompagnon i Stedet, og det er nu ham, der i det hele og store leder Forretningen. Han har oprindelig lært hos Faderen, og efter at have arbejdet hos ham i flere Aar rejste han til Udlandet for at fuldende sin Uddannelse.

En dygtig Stab af Medarbejdere har Børgesen altid haft, dens Antal er naturligvis blevet mange Gange fordoblet i Aarenes Løb. Paa Kontoret og Lageret er 44 Mennesker beskæftigede, og ude paa Fabriken paa Lampevej arbejder ca. 100 Mennesker, hvoraf flere har været i Firmaets Tjeneste i 30—40 Aar.

En absolut første Klasses Arbejder kan sy indtil 1000 Hatte om Ugen, og i den travle Tid udgaar der fra Fabriken omtrent 1000 Hatte om Dagen.

Disse Tal, sammenlignet med tidligere Tidens, da en Arbejder højst præsterede 20—25 Hatte om Dagen, og da der tilmed var Mangel paa Arbejdskraft, viser maaske bedre end noget andet Fremgangen i de forløbne Aar.

CHR. MØLLER ANDERSEN & Co.

TRIKOTAGE-FORRETNING

DET lyder som et rent Eventyr: at drage ud i Verden som en fattig attenaars Bondeknøs med Uldposen paa Nakken og akkurat en Specie i Lommen og ende som en rig Velgører med over et Halvthundrede Mennesker i sit daglige Brød. Og dog gik det just Chr. Møller Andersen saaledes.

Han var et Barn af den jydskede Hede, St.St. Blichers »mennesketomme og sorgløse Hede«, netop den Del, den store Digter saa ofte har beskrevet. Men er Heden selv »sorgløs«, saa stemmer den dog Menneskets Sind til Alvor med sin vide øde Flade, den bakkede Synskreds' »dunkle uformede Omrids«, Lyngtæppets ensformige Blaabrunt og Højens tungsindige Fløjten. Saaledes gik det ogsaa Møl-

CHR. MØLLER ANDERSEN

ler Andersen som Dreng: da han var bleven konfirmeret, blev han i sit Fødesogn sat til at røgte Præstens Kvæg, og dér fik ej alene hans Helbred sit Knæk, saa at han Resten af Livet maatte bære paa et svagt Bryst, men tilmed var tit i Barnets ensomme Stunder Tvivl og tunge Tanker lige ved at overvælde hans religiøst bevægede Sind.

Dog det milde og fortrøstningsfulde, som var det dybeste Karaktertræk hos ham, hjalp ham

over det, og saa kom den store Udlængsel og drog Ynglingen bort fra Hjemmet. Møller Andersen var ikke for intet voxet op i selve »Bindestuernes« klassiske Egne: i hans Barndoms-Aar var i Hammerum Herred, hvor hans Fødegaard ligger, Uld-

binden og Hjemmestriking af alskens Uldtøj en almindelig udbredt Beskæftigelse blandt Hedeboenderne, og Møller Andersen har maaske selv som Barn gaaet med Bindepose og Strikkepinde Dagen igennem. Som en Slags Opmuntring af denne store Husflid i hin fattige Landsdel havde dens Beboere alt fra gammel Tid faaet Privilegium paa at falbyde de hjemmegjorte Varer overalt i Danmark — og Følgen var, at de Hammerum- (og Lysgaard-) Folk, som ikke blev hjemme og bandt, tog Byldten paa Nakken og vandrede som Hosekræmmere fra Dør til Dør hele Landet rundt. Naturligt derfor, Møller Andersen ogsaa fik Lyst til paa denne Vis at prøve Lykken.

CHR. MØLLER ANDERSENS FØDESTED

Saa fik han sig da nogle Varer betroet af en velvillig Købmand i Herning, endvidere en Speciedaler til Givendes af sin Fader, og dermed drog han ud med Uldbyldten paa Nakken.

Først gik Turen til Horsens og Aarhus, saa videre frem over Øerne østpaa, indtil han endelig efter nogle Aars Forløb havnede i Hovedstaden. Og her grundlagde han saa i 1864 en Handel med sin Hjemstavns Uldvarer, Hoser og andet Undertøj, Strømper og Sokker, Vanter og Uldtrøjer o. lign., hvortil efterhaanden føjedes andre Beklædningsgenstande saavel af Bomuld som af Uld, saavel vævede som strikkede. 1866 aabnede han et Udsalg i en Stuebutik paa Hjørnet af Vingaardsstræde og daværende Skvaldergade (nu Nicolaigade); og fra nu af er det, som om der er stadig Væxt og Velsignelse ved alt, hvad Møller Andersen foretager sig og ta-

ger fat paa, stadig udvides Handelen og gaar frem Aar for Aar, Lokale paa Lokale blev inddraget i selve Stedet, saa Møller Andersen til sidst raadede baade over Stue, Kælder, 1. og 2. Sal — og saa blev det dog alligevel for trangt!

Gode Aar var det da ogsaa i Begyndelsen af 70erne, Hovedstadens Befolkning voxede rask, og i de brede Lags Købe-Evne var der endnu større Væxt. Og da det gik ligesaa Landet over, og da gode Tidens Velstand samtidig standsede Hjemmefliden i Bondens Hjem, selv oppe i det i Fortiden saa flittige Hammerum Herred, saa at kun de Færreste og Fatigste længer vilde hjemmestrikke deres egne Sokker og Hoser, blev det fordelagtigt at tilvirke Undertøjet fabriksmæs-

sigt. Et mægtigt Middel hertil fremkom just herhjemme omkring 70ernes Midte i den nys opfundne *Strikkemaskine*, og da en slig *Trikotage-Industri*, som det nye Navn for denne Tilvirkning blev, fandt passende Ly bag vort indenlandske Told-Hegn, slog den hastig Rod og har i den siden da svundne Menneskealder udviklet sig frodigt og sundt. Denne nye danske Industriegren producerer nu Varer til en Værdi af 7 Mill. Kr. og giver lønnende Arbejde til halvtredjetusind Mennesker foruden at være Bierhverv for et omtrent lige saa stort Antal Mennesker.

I denne Udvikling var Møller Andersen blandt Foregangsmændene: til Detailhandelen med de hjemmegjorte jyske Uldvarer føjede sig efterhaanden Engros-Afsætningen med indforskrevne Artikler, og endelig kronede ogsaa Trikotage-Fabrikationen Værket. Den nye Virksomhed installeredes i Wesselsgade, og Firmaets saaledes nu paany »hjemmegjorte« Varer — om end i en helt anden og mere moderne Betydning end de oprindelige Hammerum-Hoser — slog vældig an og blev endnu mer søgte end de gamle baade i By og paa Land. Engros-Forretningen var imidlertid som Følge af den alt ovenfor skitserede Fremgang flyttet til Købmagergade 18, men da efter nogle Aars Forløb denne Bygning blev solgt til Nedbrydning,

FIRMAETS GAMLE FORRETNINGSLOKALE PAA HJØRNET AF VINGAARDSSTRÆDE

FABRIKANT PETER K. KORSHOLM

fandt man i den statelige gamle Ejendom, Nytorv Nr. 3, hvor Firmaet endnu bor til Huse, rummelige og velegnede Lokaler til Kontorer og Lager. Et Aarstid efter flyttedes Fabriken ind i den nybyggede Ejendom bag Nørregade 35 og udvidedes samtidig meget betydeligt.

Imidlertid var Stifteren, Chr. Møller Andersen, forlængst død. Den 13. Juni 1896 bukkede han, kun lidt over 57 Aar gammel, under for den Brystsygdom, der siden hans Barndom havde tæret paa hans Liv. Møller Andersen var en dybt religiøs Natur, og hans hele Livsfærd var præget deraf. »Der var ikke noget Enkelt, der særtegnede ham«, skriver hans gejstlige Biograf, »men det var *hele Skikkelsen*, der gjorde Indtryk« — et Indtryk af Trohjertethed og *mild Alvor*, som Portrætet viser. Selv var han barnløs, men optog i sit Hjem ikke mindre end 10 Plejebørn, til Dels forældreløse, som nu alle er voxne.

Men end ikke denne store Børneflokk formaaede at udtømme hans og hans Hustrus Kærlighed til Børn, thi i 1876 var Møller Andersen med at stifte Børnehjemmet »Godthaab« og senere, i Aaret 1881, Børnehjemmet »Kana«, hvis Bærer og Formand han var til sin Død, og som især laa ham inderlig paa Hjerte. Ogsaa den dansk-amerikanske Mission støttede han med stor Gavmildhed og ihærdigt Arbejde.

Man kommer ved at høre om Møller Andersen uvilkaarlig til at tænke paa en anden jydsk Hosekræmmer, der ligeledes havde været Vogterdreng derovre paa Heden, havde lidt og døjet ondt, men saa kom til Kjøbenhavn og dér blev en rig og anset Mand: det var Søren Kierkegaards Fader, ogsaa en saare religiøst bevæget Mand. Men hvilken Forskel i Gemyt trods den store Lighed i ydre Vilkaar og religiøs Grebethed: medens Kierkegaards Kristendom var mørk og streng, skrupuløs og angstfyldt, var Møller Andersens lys og fortrøstningsfuld, barnlig glad og barnlig tryk. Hans Liv blev da ogsaa til stor Velsignelse for mange Mennesker, og hans Minde fortjener saaledes af mange Grunde at bevares for Eftertiden.

*

*

*

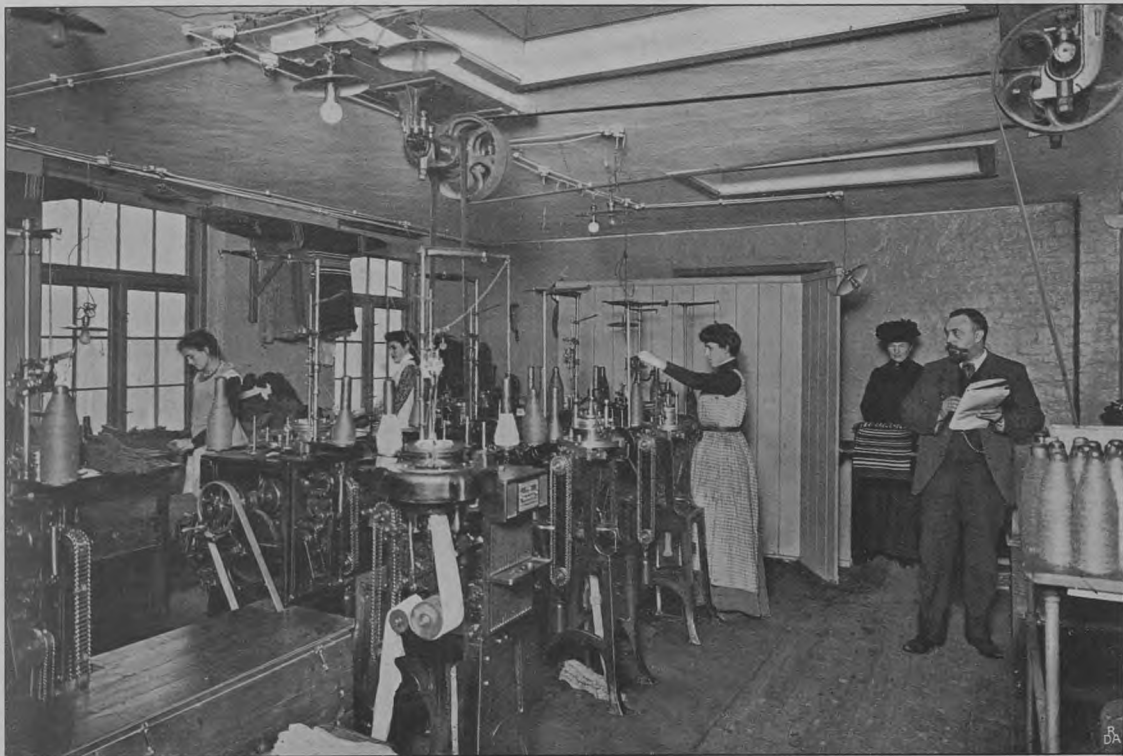
Allerede længe inden sin Død havde Møller Andersen knyttet tvende gode Medhjælpere til Ledelsen af sin Forretning: d'Hrr. C. Petersen-Schmidt og Peter K. Korsholm, der begge indtraadte i Firmaet den 1. Januar 1881. Førstnævnte er født i Thystrup ved Christiansfeld i Slesvig og lærte Købmandshandel i Haderslev, men udvandrede i 1870 paa Grund af de

FABRIKANT C. PETERSEN-SCHMIDT

politiske Forhold til Danmark. Peter K. Korsholm er født i Nørrejyland og har lært Manufaktur- og Boghandel i Herning.

Efter Møller Andersens Død har disse to Mænd overtaget Firmaet og med Held og Dygtighed ført det vundne videre. Fabriken beskæftiger nu ca. 80 Mennesker, særlig Kvinder, foruden at endnu flere udenfor har Hjemmearbejde med Trikotage-Tilvirkningen. Der bearbejdes baade Bomuld og Uld paa c. 80 fuldt ud moderne Maskiner, der for største Delen drives ved elektriske Motorer. Pudsigt er det især at standse ved en af de sindrige Strømpestrikke-Maskiner og følge dens Løb: den ligefrem kiler rundt, saalænge det gælder Skaftet, men naar den kommer til Hæl

INTERIØR FRA FABRIKEN

og Taa — »luk en Hæl og luk en Taa« — bliver den med Et betænksom og adstadig, som sliG Gerning kræver: den skal nu have en ny Traad med, tager den da ogsaa ganske rigtig selv uden Spor af fremmed Hjælp og fuldender saa sin Strømpe med sindig Værdighed, før den paany tager fat paa den næste Strømpe og igen snurrer ligesaa lystig rundt. Andre Maskiner strikker rastløst den ene Strømpe over i den anden, saa de bagefter maa klippes fra hinanden og paa en særlig Maskine igen have den sidste Tilmaskning. Saa er der de ikke mindre rastløse Rundvæve, hvor det tilvirkede Stof, efterhaanden som det bliver til, spiler sig ud som en bov-nende Sæk, alle mulige Slags Symaskiner, hvoraf nogle kan »udtunge« Stoffer og samtidig sømme og stikke Tungerne, andre lave Snørehuller, atter andre sy Knap-per i osv. osv.

Paa denne Maade tilvirkes alle mulige forskellige Slags Underbeklædning og andre Trikotage-Varer, som Nutiden kræver i fuldt færdig Stand, lige til at trække paa: Herresokker og Damestrømper, Underbuxer og Uldtrøjer, Drengetrøjer og Korsetter, Cyclebluser og Badedragter med meget mere. De tvende sidstnævnte er ovenikøbet Specialartikler: det smalstribede Bomulds-Tricot, som Sommerens salte Havvand skal smyge ømt og fast om det hvide Kvindelegeme, og den fine, uldne Cyclebluse, over hvis Bryst der drager sig en samlet Række straalende Farvestrimer i »beskyttede« Mønstre!

Og hvad Firmaet ikke selv tilvirker, suppleres udefra og sydfra — de saakaldte »islandske« Uldtrøjer dog nordfra, nemlig fra Færøerne! Naar da ikke som i de sidste Aargange Ulden bliver saa dyr, at det betaler sig ligesaa godt for Færingen at sælge Raavaren som først at strikke den! Men iøvrigt er nu denne sejge, tætte, stærke »Vejrbeskytter« for Arbejdsfolk Firmaets sidste hjemmepundne Artikel.

Her er overhovedet i hele denne Virksomhed meget at se og meget at lære. Ikke mindst dette: at en Forretning kan være urmoderne i sin Teknik og Driftsmaade og saa dog samtidig *gammeldags* i den gode Forstand, at alt gaar fredeligt og fornøjeligt, jævnt og ligefremt til. »Ude og inde bor Frihed og Ro« — som paa Heden!

FØR OMBYGNINGEN

EFTER OMBYGNINGEN

HJØRNET AF FREDERIKSBORGGADE OG NØRREVOLD

CARL HOLTEN

HERREKONFEKTION

CARL HOLTEN hører til de lykkelige Naturer, hos hvem Begavelsen allerede fra Barnsben er gaaet i en bestemt, udpræget Retning: allerede som Dreng var han fuldt paa det rene med, at han vilde være *Købmand* og intetsomhelst andet.

I den Holtenske Slægt var man imidlertid Embedsmænd eller Officerer, — anden Livsstilling fandt man simpelthen utænkelig for en Holten. Saavel Onkler og Tanter som Forældrene fandt det netop derfor ganske pudsigt, at den lille Knægt altid vilde handle og »sjakre«, ja endog i 14 Aars Alderen ligefrem drev det til at etablere en lille »Familie-Geschäft« i Kolonialvarer, Tændstikker o. s. v. — det vil sige, han købte forskellige Husholdningsartikler ind i større Partier, lagrede dem paa et Kvistværelse og solgte dem saa »en detail« til sine mange Slægtninge. Man morede sig derover og saa iøvrigt ikke andet deri end en barnlig Tidsfordriv, ligesom naar andre Drengene samler paa Frimærker.

Hvor bestyrtet blev man derfor ikke, da Carl for Alvor vilde »gaa til Handelen«, ja endog ansaa det som sit højeste Ønske at komme ud i Lære hos en Provinskøbmand. At en Holten skulde staa bag en Disk, var til Begyndelsen Familien en ret ufattelig Tanke. Men endelig langt om længe bøjede man sig modstræbende og hovedrystende, og efter Konfirmationen blev han da anbragt hos H. F. C. Schacke og kom dermed ind i Kornbranchen. Med Iver og Interesse gik han op i denne sin Gerning, den Gang lidet anende, at det slet ikke skulde være i Korn, men som Manufakturist, at han en Gang skulde gøre sin Lykke.

I 1872 købte hans Onkel, Fabrikant Carl Albeck, i Forening med Grosserer Wm. Salomonsen *Brede Klædefabrik*, og Holten blev saa Forretningens Bogholder. Saa fornøjet var man med ham i denne Stilling, at han endog modtog et Tilbud om at blive for bestandig fast knyttet til Fabriken paa højst fordelagtige Vilkaar — ad en Omvej vilde Carl Holten saaledes alligevel være havnet som en Slags Embedsmand med fast Kontortid og fast Gage; men Holtens Hu stod helt modsat til en ubunden og selvstændig Tilværelse: Bogholderpladsen betragtede han blot som

en Mellestation paa sit Livs Vej, og en skønne Dag fløj han da ogsaa af Reden — efter flere Aars Stillesidden ved Pulten, — han vilde ud omkring og selv gøre Forretninger.

Saa meldte han sig hos Firmaet A. Seligmann & Co. og tilbød sin Tjeneste som Handelsrejsende i Skomagerartikler. Tilbudet satte Seligmann lidt i Forlegenhed: den unge Mand med det ansete Slægtnavn forekom ham lidt for »fin« til Probenreuter-Professionen, men Holten forstod at tale saa vel for sig, at Seligmann fattede Tillid til hans Væsen — og det viste sig da ogsaa hurtigt, at Holten netop havde det rette

STOF-LAGERET

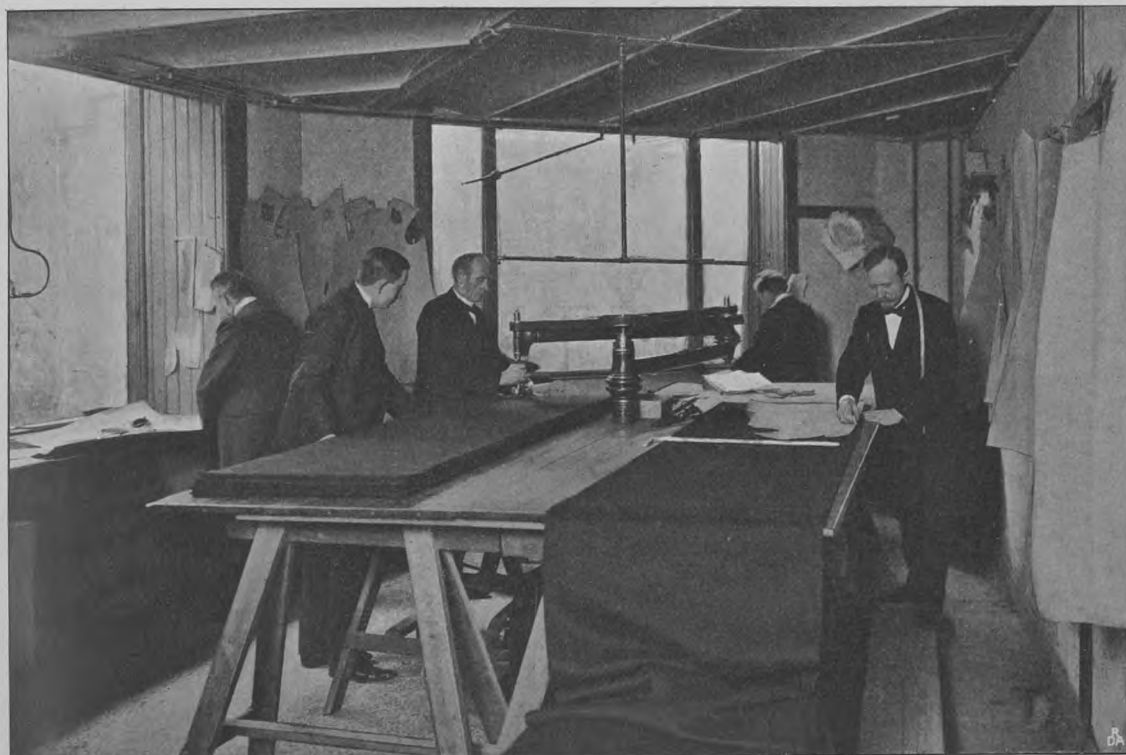
Købmandssnille. Et halvt Aar rejste han paa denne Vis i Skomagerartikler og lærte Provinsen grundig at kende.

Saa havde han vundet Mod til at vove sig frem paa egen Haand — den 3. April 1877 løste han Borgerbrev som Grosserer og begyndte derpaa sammen med F. Zachariae en Forretning i Herrekonfektion.

Selve dette Fag var den Gang lige i sin Vorden herhjemme — ialt beskæftigede kun 3 Firmaer sig dermed. Skulde man for en Menneskealder siden have nye Klæder paa Kroppen, gik man til sin Skræder og lod ham efter Maal tilskære og sy En en Dragt. Der gik vel nok »Frasagn« om, at man i London og andre store udenlandske Stæder kunde gaa ind fra Gaden og købe sig en fix og færdig Habit, ja det hed sig endogsaa, at i Hamborg, som den Gang var en Fristad, kunde man købe sig en Klædning saa billigt, at Forskellen mellem Hamborger Indkøbsprisen og

den københavnske Skræders Salgspris betalte Rejsen. Men endnu havde man dyb Mistillid til alt andet end den gode gamle Maner.

Holten saa strax, at blev Sagen greben rigtig an, fra den »rigtige Ende«, om man saa tør sige, skulde denne Mistillid nok i det lange Løb slaa over i sin komplette Modsætning. Den »rigtige Ende« var Almuen, den store jævne Befolkning — endnu længe vilde det blive »fint« at gaa til sin Skræder og lade ham under mange Forberedelser, Studier og »Prøver« udzire Ens Skabelon. Men for Manden med den lille Portemonnaie, for hvem det just ikke gjaldt om at faa en Dragt, »der sad, som den

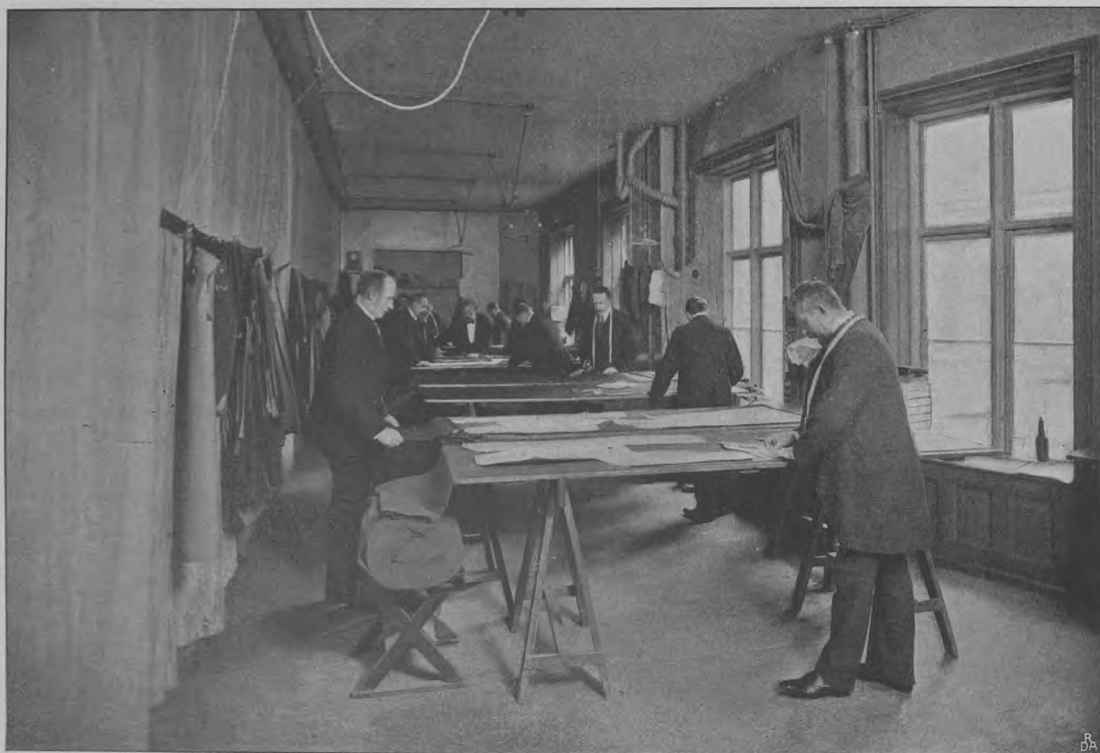

TILSKÆRERMASKINEN

var støbt« og var ulastelig i en Modejunkers Øjne, men for hvem det allervigtigste var at faa en Dragt til en *billig Penge* — og saa at kunne faa den *strax*, lige til at tage paa, naar han endelig havde skrabet den nødvendige Sum sammen, — for *ham* vilde det hurtig blive en naturlig Ting at købe sig et Sæt færdigsyede Klæder eller en Vinterfrakke, som i en Haandevending kunde passes i Stand til ham, saa at han kunde tage den paa med det samme.

Hertil skulde der altsaa skabes et stort Udvalg af, om vi saa maa sige: Modeldragter, »Typer«, ved hvis Fremstilling den individuelle Tilpasning ikke i første Række var magtpaaliggende, men hvor det gjaldt om at skabe Grundlag for en billig Masseproduktion. Nu træffer det sig jo nemlig ogsaa saaledes, at Skræderi er en Saisonforretning — om Foraaret, naar det begynder at blive varmt, »til Pinse« eller om Efteraaret, naar det begynder at blive koldt, saa vil Folk med ét have nye

Klæder og tilfredsstilles i en Fart. Saa er alle Skrædersvende travlt beskæftigede Dag og Nat, Synaal og Sax faar saa at sige aldrig Lov at hvile. Men saa til Gengæld i »den døde Tid«, i Vintermaanederne December—Marts og i Højsommeren, ligger Hundreder og atter Hundreder af flinke Hænder ledige — — eller *laa* ledige for en Menneskealder siden. Thi saa var det netop, at Herrekonfektionen med Mænd i Spidsen som Carl Holten traadte til og gav disse Mængder af Mennesker lønnende Beskæftigelse imellem Saisonerne. Derved fik Konfektionærerne i hvert Fald til en Begyndelse rigelig Arbejdskraft til en nogenlunde rimelig Pris — Skræderne og

TILSKÆRERIET

Skræderskerne god Fortjeneste hele Aaret rundt. Og saaledes blev den billige Masseproduktion paa naturlig Vis mulig.

Naar der er Raison i en Ting, skal den nok slaa an. Det viste sig da ogsaa her: først begyndte man ude paa Landet at faa Øjnene op for, hvor billig og bekvem den ny Maade at forsyne sig med Klæder paa var for Folk, der kun af og til kunde komme til Købstaden. Dernæst blev den arbejdende Befolkning inde i Byerne Herrekonfektionens Kunder — og lidt efter lidt er ogsaa den »finere Portion«, ligesom i Udlandet, kommen godt med. Da Holten foretog sine første Rejser — til en Begyndelse rejste han nemlig selv for sin Forretning, saa vidste han, det blev ordentligt gjort — saa havde han blandt sine Forbindelser kun én eneste Kunde, nemlig en Købmand i Ebeltoft, han gik »op til«, Resten boede alle »under Jorden«. Men fra Hosekræmmerboden i Kælderen er nu i Tidens Løb Herrekonfektionsforretningen

stegen helt op i Stueetagen og »ser sig ud« derfra gennem store straalende Spejlglass-Vinduer — en højst betegnende »Niveau«-Hævning!

For Leverandøren, som skal skaffe Detail-Udsalgene alle disse moderne og »mondæne« Dragter og Paletot'er, som paa én Gang skal være saa billige og saa elegante, er det nu heller ikke altid saa lige til. Det egentlige »Købmandsskab« bestaar i at »*disponere*« rigtigt — og er der noget Forretningsfelt, hvor denne Kunst udkræves rundelig, saa er det Herrekonfektionens. Her gælder det nemlig om intet mindre end med fuldkommen Sikkerhed at disponere et helt Aar *forud* — i Oktober-November

PRIVATKONTORET

maa Konfektionæren være fuldkommen klar over den følgende Vinter-Saisons Forbrug og hverken gribe fejl med Hensyn til dets Størrelse, Art eller Retning! Men ikke nok hermed: til den ene Side skal der købes kontant, for at der kan blive købt tilstrækkelig billigt, til den anden Side maa der her i Landet sælges (til Mellemhandlerne) paa lang Kredit. Ogsaa i dette Forhold gælder det da om: »at disponere rigtigt« — over Stofkvaliteter og Modevexlinger ved Indkøbet, over Kreditværdighed og Betalingsevne ved Afhændelsen.

Men i alt dette har Holten altid tumlet sig som en Fisk i Vandet. Han er aldrig gladere, end naar han med sin Cheque-Bog i Lommen gaar paa Indkøbs-Tourné til Udlandet. Dog ogsaa i det daglige passer han stadig paa og følger stadig med. Thi i Herrekonfektionen drejer det sig om — ej alene, som Franskmanden

siger: at faa de to Ender til at passe sammen, men rent bogstavelig at faa hele Mængder af »smaa Ender« til at passe saaledes sammen, at der kommer et frugtbart Kredsløb ud af det hele.

*

*

*

I 3½ Aar var Holten i Kompagni med F. Zachariae, saa skiltes de to ad og dannede hver sin Forretning. Holten begyndte i Christen Bernikowstræde under yderst beskedne Forhold — hele hans Husleje var 500 Kr. aarlig! Dog her kom hurtig en saadan Grøde i hans Virksomhed, at han et halvt Aar efter maatte flytte til langt større Lokaler i Ny Østergade 7. Efter 1½ Aars Forløb blev det ham ogsaa her for trangt, en Tid lang boede han derefter paa Købmagergade 52 og 50, hvor Forretningen stadig udvidedes og udvidedes, indtil ogsaa her Rumforholdene blev for knebne. Han fandt da Ly i Magasin du Nord's store Bygning, — Huslejesummen var nu imens stegen til 12,000 Kr. aarlig. Saa bestemte han sig da til at bygge selv, erhvervede de 3 Ejendomme, der dannede Hjørnet af Nørrevoldgade og gamle Frederiksborggade, og her har da rejst sig det smukke, store Hus i Byens Hjerte, som alle kender. Saa flyttede han herind i November 1897.

Fra den omhyggelig tørbyggede Kælder og op gennem de to overliggende Etagers strækker Forretningens Lokaler sig her i Fløjen ud til Nørrevoldgade — vældige, dybe og lange Rum, som oftest overfyldt enten af Stoffer eller af færdigsyede Klædninger og Frakker, alt eftersom Saisonerne skifter. Et enkelt Tal vil iøvrigt være nok til at illustrere Forretningens Størrelse: Carl Holten beskæftiger alt i alt henimod 400 Arbejdere i Aarets Løb — hans Omkostninger paa den Konto alene er ca. 300,000 Kr. aarlig. Men fra hans Magasin udgaar der da ogsaa nye Klædninger i Mængde- og Massevis rundt om til samtlige Landets Byer, for ikke at tale om, at mange Herreekviperings-Forretninger i Kjøbenhavn forsynes herfra. Og Konkurrencen, ej alene udenlandsfra, men lige saa fuldt i Indlandet, er dog i Tidens Løb bleven ligefrem kolossal: da Carl Holten begyndte, var der 4 Firmaer i Branchen herhjemme, nu er der over 30!

*

*

*

Carl Holten er Formand for »Foreningen af kjøbenhavnske Fabrikanter af Herreklæder« og sidder i Bestyrelsen for det kommunale Arbejdsanvisnings-Kontor, Manufaktur-Grossisternes Akkord- & Konkursforening m. m. m. I April 1906 blev han hædret med Etatsraad-Titlen.

Men hvad der først og sidst er hans Stolthed, er dette: var han gaaet sin Families sædvanlige Vej »til Ros og Magt«, kunde han maaske nu, om alt havde føjet sig ligesaa godt for ham som nu, have redet som høj Officer foran sin Stab — nu staar han ogsaa i Spidsen for et Regiment, men ikke et Regiment af Soldater, som Staten klæder og føder, men et Regiment af Arbejdere og Arbejdersker, som hans Dygtighed og Snille giver Livets daglige Ophold.

O. V. MÜLLER & CO.'S DAMPVÆVERI

DET er i Aar, 1906, lige tre Kvart Aarhundrede siden, at O. V. Müllers Fader, A. W. Müller, begyndte paa Tilvirkningen af Bomulds- og Linnedvarer. Det var i de gode, gamle Tider, da slig Tilvirkning naturligvis foregik paa Haandvæv, oftest i Hjemmene, men A. W. Müller drev det i større Stil og paa systematisk Vis, saa det blev til en hel lille Fabrikationsvirksomhed, — ja efter Forholdene i de Dage var den nu slet ikke saa lille endda, i hvert Fald fattede Landets Konge Interesse for den og skaffede Müller billig Leje-Grund til dens Drift ude i Jægersborg Dyrehave. Imellem Raavad og Stampen fik han paa Christian VIII's Befaling anvist et passende Areal af Skoven til at indrette sig et Bomuldsvæveri paa — og kongeligt Løfte om i sin Tid at maatte købe Jorden. Kong Christian var en Ven af al industriel Foretagsomhed og var nu nysgerrig efter at se, hvad Müller kunde faa ud af det.

Og Müller fik da ogsaa bygget en efter Datidens Krav velindrettet og saapasselig stor Fabrik derude, »Godthaab« ved Navn, med tilhørende Boliger for Væverne, anlagde sig tilmed en smuk og sjælden Have og indrettede sig saaledes overhovedet paa, at alt her kunde »have sit Forblivende«. Men da saa Kong Christian døde i 1848 strax efter Bevillingens Givelse, og den fri Forfatning fulgte snart efter, var dermed bogstavelig talt »Grunden« under det ny Foretagende dragen bort under dets Fødder eller i hvert Fald bleven *vaklende*, — det enevældige Kongeord fra Drottens Mund gjaldt nu til Wandsbeck, og Müller følte sig stadig trykket af ikke at kunne optage Prioriteter i sin Ejendom, da naturligvis Ingen vilde give Laan i Bygninger, der laa paa en blot arvefæstet Grund. Men han tabte dog ikke Modet, saa længe det gik, saa gik det.

Og det gik da ogsaa saa nogenlunde, indtil op i Halvtredserne Dampen meldte sig som Haandkraftens Arvtager og Fordriver, — for Maskinerne og den moderne Masseproduktion maatte da den oldtidsgamle Haandvæv, trods alle ældre Folks Kulsviertro til dens Arbejdes »Soliditet«, selvfølgelig vige Pladsen. Men imidlertid var der ogsaa i Müllers Bedrift voxet et nyt Slægtled op, som passede til og kunde »følge med« den nye Tid.

A. W. Müller havde nemlig en stor Børneflokk, hvoraf to Sønner gik over i Virksomheden. Den ældste, O. V. Müller, var allerede i 1864 bleven anbragt i Lære hos Manufakturhandler Chr. Boas i Stubbekjøbing og havde derved erhvervet sig god Varekundskab. Ret naturligt havde han »Væver-Blodet« i sig, og da han derfor havde arbejdet nogle faa Aar i sin Faders Fabrikvirksomhed, tog han i Foraaret

O. V. MÜLLER

1871 ned til Tyskland og satte sig der grundig ind i alt til Dampvæveriet hørende, baade Maskintekniken og selve Vævearbejdet. Det var ikke som saa mangen moderne »Junior« et flygtigt Feriebesøg hos en af Faderens udenlandske Forbindelser, — nej, O. V. Müller gennemgik en rigtig Væveskole og arbejdede selv aarevis med i forskellige Væverier og Maskinfabriker dernede. Da han kaldtes tilbage til Danmark ved sin Faders Død i 1873, kendte han derfor ogsaa sit Fag til Bunden. Intet Under da, at hans tilforladelige Dygtighed ogsaa hurtig vandt den fornødne *pekuniære* Bistand til at gennemføre den Plan, han bragte med sig hjem udenlandsfra som Frugt af sine Erfaringer og Overvejelser.

Denne Plan gik ud paa at anlægge et moderne Maskinvæveri, men begynde med al Forsigtighed, saa at Omkostningerne holdtes saa langt nede som muligt.

Heldet begunstigede hans Forehavende: paa en Parcel af den lange Række Grunde sønden for Vesterbrogade, som efter Kjøbenhavns store Ildebrand 1796 blev bortsolgt af Magistraten for at skaffe Penge til at betale de Areal-Strimler, som Husejerne inde i selve Staden maatte afhænde for at faa Gaderne gjort bredere, havde i Aarene 1873—75 Klejnsmedemester Ferd. Schæbel til sit eget Brug ladet opføre de nuværende Fabrikbygninger Vesterbrogade 123. Men næppe var de færdige, før Schæbel døde. O. V. Müller greb da øjeblikkelig den gunstige Lejlighed og tilbød Enken at købe Ejendommen. Salget gik i Orden November 1875, og Müller kom saaledes forholdsvist nemt og med ét Slag til de Lokalteter og den Plads til senere Udvidelser, han netop behøvede.

I Sommeren 1876 kom saa den første Dampvæv i Gang derude, — det laa, som alt sagt, til O. V. Müllers Natur ikke at gaa for hastigt frem, da han jo til Dels arbejdede med fremmede Penge. Men han mærkede forbavsende hurtigt, at Tiden »bar« — det var endnu gode Tider herhjemme — og inden Aaret gik ud, havde han alt 30 Dampvæve i fuld Virksomhed.

Der kom derefter en Række daarlige økonomiske Aar for hele Landet, men i danske Bomuldstøjer var endnu Konkurrencen kun ringe, og O. V. Müller vænnede snart sine Kunder til at foretrække *hans* indenlandske Fabrikat for alskens udenlandsk Godtkøbskram. Hans Forretningsprincip var — og Firmaet er blevet det urokkelig tro den Dag i Dag — først og fremmest at levere *gode Kvaliteter* ∴ holdbare Stoffer i ægte Farver. Den danske Befolkning vilde ikke, vidste han, i Længden føle sig tilfreds med Bomuldstøjer, hvis »glimrende« Egenskaber »gik ud« i Vadsk!

I 1881 bedrede atter Konjunkturerne sig, og Müller greb da Lejligheden til at foretage en længe til-

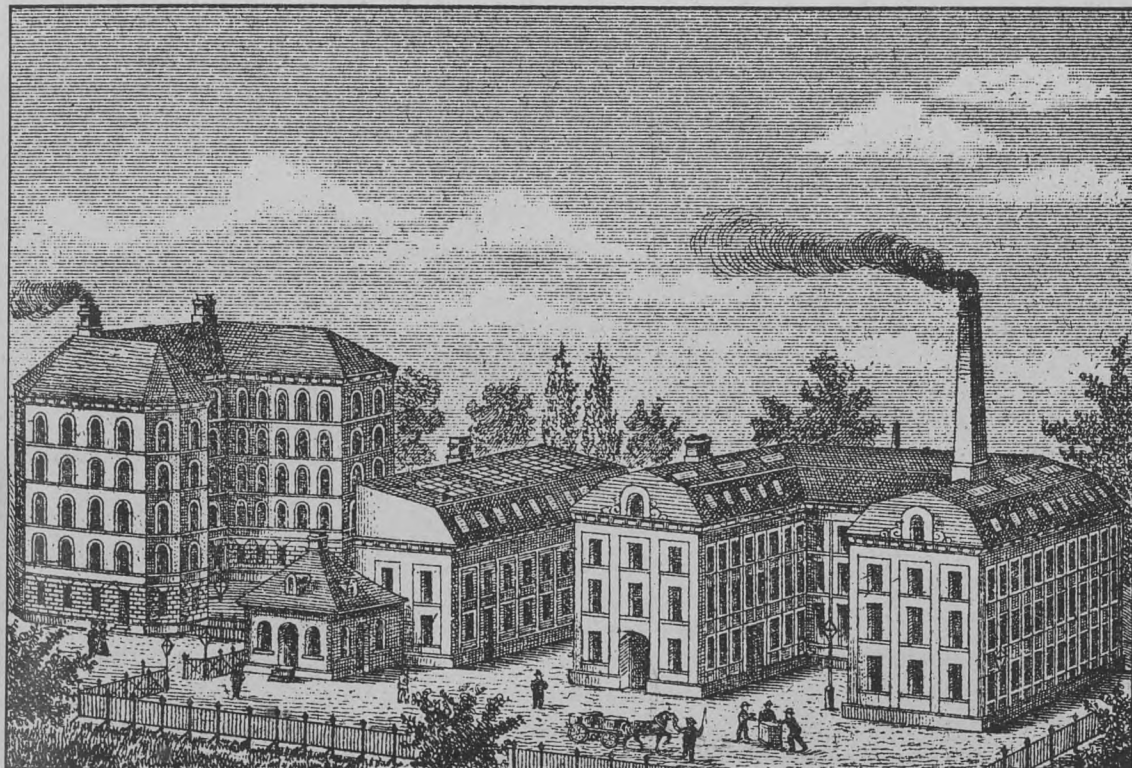

C. J. MÜLLER

trængt Udvidelse: der blev indsat to nye Dampkedler og en ny Dampmaskine, Vævenes Antal forøgedes, Arbejds- og Lagerlokaler udvidedes. Og det viste sig altsammen at svare god Regning.

1890 traadte O. V. Müllers yngre Broder C. J. Müller ind i Firmaet, og 1894 overtog han det alene for egen Regning.

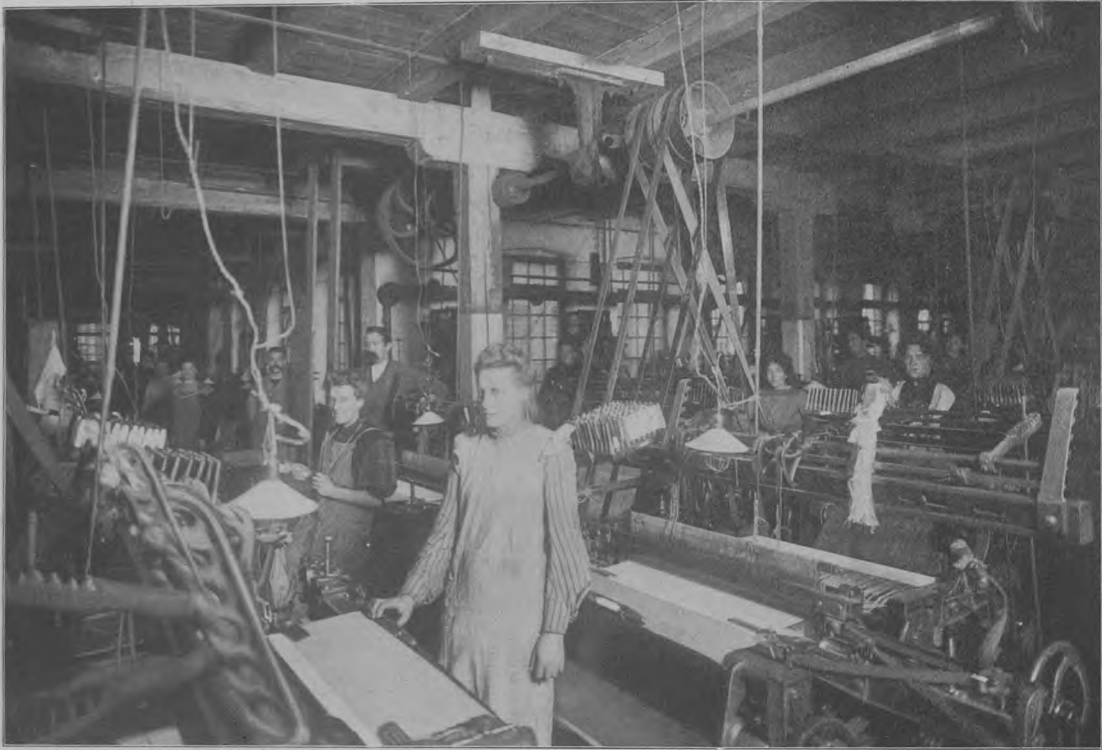
C. J. Müller havde ligesom Broderen faaet sin første Uddannelse hos Chr. Boas i Stubbekjøbing, hvor han kom i Handelslære i 1872 og efter endt Læretid havde erhvervet sig en solid Uddannelse i Manufakturaget, og navnlig af sin dygtige Prin-

FABRIKEN VESTERBROGADE 123

cipal lært, hvorledes en Forretning trives bedst ved at levere gode Varer til rimelige Priser. Da O. V. Müller tænkte paa Startningen af sit Dampvæveri, mente han ret naturligt at have god Anvendelse for sin yngre Broder i den ny Virksomhed, og det viste sig ogsaa i Aarenes Løb, at denne blev ham til stor Støtte. C. J. Müller erholdt her en alsidig Uddannelse saavel i den fabriksmæssige som i den merkantile Del af Forretningen, saaledes at han, da han i 1894 overtog denne for egen Regning, stod fuldt rustet til at fortsætte Fabrikens gode Traditioner.

Den nye Chef har trods al Konkurrence vidst at bevare og opretholde Fabrikatets velerhvervede Renommé. Dette har ikke altid været saa let i Aarenes Løb, hvor der stadig dukkede nye Fabriker op, der for at komme ind hos Kunderne maatte undersøge de gamle Forbindelser, hvad naturligvis maatte gaa ud over Avancen, saaledes at Textilfabrikationen i de senere Aar ikke har været særlig lu-

INTERIØR AF EN VÆVESAL

krativ. At Hr. Müllers Kolleger ogsaa har Tillid til og sætter Pris paa ham, fremgaar af, at han uafbrudt har været Medlem af Textilfabrikantforeningens Bestyrelse fra dens Stiftelse for 10 Aar siden, f. T. som Næstformand og Kasserer.

Fabrikens Specialitet har altid været *prima danske Bomuldstøjer*. Med Hensyn til Mønstre i disse har Fabriken stedse været ligefrem Banebryder, idet den, lige fra den blev stiftet, har vundet og siden bevaret sit Ry som en af de Fabriker, der leverer de smukkeste Mønstre i det righoldigste Udvalg, saavel i sribede som tærnede, skaft- og jacquardvævede Bomuldstøjer med Effekter af merceriserede og andre Kunstgarner. Fabriken har nu ca. 100 Væve og beskæftiger ca. 100 Arbejdere, der aarlig tilvirker over en Million Alen Bomuldstøjer, til en Værdi af ca. 400,000 Kr.

DET STORE NORDISKE TELEGRAF-SELSKAB

DER er noget af Eventyrets Trylleri over »Store Nordiske« — som i det hele taget over alt, hvad der har med Telegrafien at gøre. Ikke for intet er der efter saa mange barbariske Aarhundreder født den græske Gudeverden en ny Skikkelse: den plumpe Dampkraft har hverken opnaaet at faa Gud eller Dæmon, men over »Det store nordiske Telegraf-Selskab«s smukke Bygning troner som Skytsaand den nyskabte Gudinde, *Elektra*, paa en Gang saa ægte græsk med sit Vingesus i Gevandtet og den højt løftede Fakkell og saa ægte moderne, som den staar der lige sprungen frem eller skudt op af Jorden, ret som »tændt« ved selve den elektriske Gnist.

Lad os se nogle Fortidsbilleder ved Gudefaklens Lys.

— — — Det er en maaneklar Decemberrat i det fjerne Østen — op ad Woosungfloden glider tyst og sagte et Par Bugserdampere langs den vestlige Bred. Der er noget fremmedartet, hemmelighedsfuldt ved Farten: hvad er det, som fra de store Jernlægtre, der slæbes langsommelig frem gennem Vandet, sænker sig som en Søslange ned i Dybet? Endelig landes der inde i Shanghai, et mystisk Noget trækkes op fra Floden i en Køkkenhave og graves stille og hastigt ned. Saa er hvert Spor af Nattens Færd udslettet: Jorden og Vandet har slugt dem. Hvad er der sket?

Det første Telegrafkabel er af danske Mænd landet paa »det himmelske Rige«s Grund. Det var den 8. December 1870.

Billedet skifter. Vi er endnu paa Floden imellem dens Udmunding i Yangtse og Staden Shanghai, men det er ved højlys Dag, og Woosungfloden vimler af chinesiske Junker og Sampaner. Dog hver Gang en af disse gør Mine til at ankre ved Vestbredden, flux ser vi den blive jaget bort med myndig truende Raab fra en Baad, der ros ivrigt og skyndsomt frem. Er det mon Flodpolitiet — vi synes dog, vi skulde kende de graa Uniformer, saa hjemligt de syner. Jomænd! Det er vore egne akademiske Skytteuniformer, og det er gode, danske Studenter, nu Telegrafister, som har iført sig dem for derved heldigt at bortskræmme Chineserne fra Kablet paa Flodens Bund — vistnok den eneste Gang, hin Krigerdragt har gjort saa martialsk og imponerende en Virkning.

Saa skifter Billedet atter og er hverken mildt eller fredeligt længer. Vi er paa Fastlandet i Provinsen Fookien: under vild Larm fra Trommer og Gongoner trænger en chinesisk Pøbelsværm pludselig frem mod en lille Arbejdskolonne, som just er i Færd med at rejse Telegrafstænger og trække Traade imellem dem. I et Nu er Arbejderne overmandede, Traadene ituskaarne, Stængerne revne om, det hele Anlæg

jævnet med Jorden, alt til Ære for Naturguden Fungshui, som intet taaler, der rager op i Luften, op i hans Enemærker.

Og dog var det kun et Aar siden, at danske Ingeniører uden Hindring havde plantet Selskabets Pæle mellem Foochow og dens Havneplads *Pagoda Anchorage* midt i Befolkningens Rismarker, men paa hver Pæl prangede der saa rigtignok ogsaa et Opslag fra Øvrigheden med Advarsler mod Beskadigelse, og ved hver Pæl paraderede der en chinesisk Soldat. Og Aaret før igen (1873) havde Selskabet mellem Shanghai og Woosung anlagt det *første, fuldstændige Landlinie-anlæg*, der overhovedet er bleven bygget og har faaet Lov til at bestaa uanstøtet paa chinesisk Territorium. Og sex Aar *efter* hint Overfald ser vi atter Selskabets danske Ingeniører, men denne Gang eskorterede af højtstaaende Mandariner, anføre et Tog, som paa tunge Oxekærre slæber sig frem gennem alendybte Mudder paa Vej fra Tientsin til Shanghai — for paa Vicekongen, Li Hung-Changs Bud at anlægge den *første chinesiske Statstelegraflinie*.

Under alle Omskiftelser lyser saaledes Elektras Lede-Stjerne over Selskabet.

*

*

*

»Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« blev stiftet den 1. Juni 1869.

Paa ægte Tietgensk Vis var det et Sammensmeltnings-Foretagende. Det blev splidset sammen af 3 bestaaende Selskaber: *Det Dansk-Norsk-Engelske*, der ejede Kablerne mellem Danmark og Norge (Arendal-Hirtshals) og mellem Danmark og England (Søndervig-Newbiggin), det *Dansk-Russiske*, der var i Færd med at udlægge Kabler mellem Danmark og Rusland (Møen-Bornholm-Libau) og mellem Sverige og Rusland, samt endelig det *Norsk-Britiske*, der var i Færd med at anlægge Egersund-Peterhead-Linien. Endnu inden Aaret var til Ende, var disse Anlæg fuldførte, og dermed var den betydningsfulde Opgave løst: at skabe et Kabelsystem, der sikrede de 3 skandinaviske Lande telegrafisk Forbindelse med England paa den ene og Rusland paa den anden Side, fuldstændig uafhængig af de kontinentale Landlinier.

Hvad der strax gav det nye Selskab et særligt Præg, var, at det *selv* i størst muligt Omfang overtog *Betjeningen* af Kablerne for derved at tilvejebringe en ensartet Betjening og samtidig sikre Danske, der uddannede sig i Telegrafi, vellønnet Beskæftigelse i Selskabets Tjeneste.

Et halvt Aar efter, den 9. Januar 1870, konstitueredes dernæst paa Tietgens Initiativ og under hans Formandsskab et nyt, stort Telegraf-Selskab: »Det Store Nordiske China og Japan Extension-Telegraf-Selskab« — et Navn, der tydelig nok samtidig henpegede paa dets Virkefelt (Østasien) og den lige fra først af paatænkte Forbindelse med »Store Nordiske«. Hvad man havde for, var imidlertid, syntes man, saa voveligt, at man i første Omgang ikke turde udsætte et nydannet Selskab, der strax havde haft en smuk Succès, for saa farligt et Makkerskab.

I Telegrafens første Historie er det stadig Tanken om at faa Evropa og Amerika sat i telegrafisk Forbindelse, der spøger i alles Hjerner. I langsommelige Tider stod Atlanterhavet for Bevidstheden som en uoverstigelig Hindring — og man kom da (allerede i 1854) ind paa Planer om at gaa *Landvejen* gennem Sibirien over Beringsstrædet til Alaska. I 1865 paabegyndte man endelig for Alvor disse Planers Udfø-

relse, idet den russiske Regering tog fat ved den ene Ende, et amerikansk Selskab ved den anden. Men i 1866-67 lykkedes det at faa nedlagt det første transatlantiske Undersøs-Kabel — og dermed standsede Foretagendet! Rusland var imidlertid da for sit Vedkommende allerede kommet til Irkutsk, og saasnart Linien var bleven gennemført til den russisk-chinesiske Grænsestation *Kjachta*, Sydøst for Irkutsk, etableredes der ad denne Vej en blandet Post- og Telegraf-tjeneste mellem Evropa og China: mellem Evropa og *Kjachta* befordredes Telegrammerne paa de russiske Landlinier, og derfra blev de saa viderebefordrede til Peking af ridende Kurerer, der fulgte Karavanevejen tværs over Gobi Ørkenen. Det laa nu lige for, at denne sidste Strækning ogsaa burde forsynes med et Telegraf-Anlæg, saa var Forbindelsen mellem Østasien og Evropa i Orden, — men trods alle den russiske Regerings energiske Anstrengelser strandede dette stadig paa Chinas bestemte Modstand.

Da saaledes den sibiriske Linie hverken, som oprindeligt paatænkt, kunde blive Bindeledet for det telegrafiske Samkvem mellem Evropa og Amerika, og ej heller tjene som overjordisk Telegrafvej til China, besluttede den russiske Regering sig til at følge en Plan, som bestod i: at føre Linien *igennem* til Wladiwostock (altsaa i Stedet for til Beringsstrædet) for saa derfra at søge China og Japan naaet ved Hjælp af *undersøiske* Kabler.

Det Tidspunkt, 1868—69, hvor Regeringen optog denne Plan, faldt til Held for os netop sammen med Udførelsen af de danske Telegraf-Foretagender i Østersøen og den Botniske Bugt, hvorved disses Ledere var komne i hyppig og intim Forbindelse med den russiske Telegraf-administration. Denne opfordrede derfor ogsaa Stifterne af »Store Nordiske« til at indgive Tilbud paa Anlægget og Driften af Telegrafkabler mellem *Sibirien* og *Japan—China*. Tietgen slog fra dansk Side øjeblikkelig til, den 23. Oktober 1869 havde han allerede Koncessionen paa Haanden og 3 Maaneder efter Kapitalen tegnet i England. Som nys nævnt stod det nye Selskab fix og færdigt den 9. Januar 1870.

Dog, hvad var det saa i Grunden, der var opnaaet? Intetsomhelst andet end Lov og Lejlighed til at vove og vinde, til *selv* at erobre det forjættede Land. Rusland kunde kun byde Gennemførelsen af sin Landlinie til Wladiwostock og sikre Kablets Landing ved den ene Ende i Sibirien — men om Japan og Chinas Regeringer og Befolkninger vilde tilstede det samme ved Kablernes anden Ende, ja, det stod helt hen i det blaa. Det eneste visse ved Sagen var, at et engelsk Selskab allerede rustede sig til Togt for at skaffe Telegrafforbindelsen med China til Veje over Indien til Hongkong, saa at altsaa for vort Vedkommende det hele vilde være forgæves, om vi ikke kom først, saa' og — sejrede.

Men det gjorde vi just.

Den danske Regering stillede, takket være General *W. Raasløff*, Marinefregatten »Tordenskjold« til Disposition og udsendte Kammerherre *I. Sick* i en ekstraordinær Mission til Hofferne i Peking og Tokio for at støtte Premierlieutenant *E. Suenson*, der den 5. April 1870 gik ud til Østen som Selskabets Pioner. Forholdene ordnedes ad Underhandlingernes Vej forholdsvis hastigt og tilfredsstillende med den engelske Kolonistyreelse i Hongkong og den intelligente Japaner-Regering. I Shanghai besluttede Suenson sig derimod til, som alt ovenfor skildret, at skabe et *fait accompli* overfor den chinesiske Regering ved i al Hemmelighed, uden at have saa meget som blot søgt om Tilladelse dertil, *sans phrase* at lande Kablet paa chinesisisk Grund — hvor-

paa man bagefter interesserede den chinesiske Købmandsstand saa virksomt for det skabte Telegrafanlæg, at endog senere Godkendelse af denne egenmægtige Handling foreløbig blev faktisk overflødig.

Den 30. August 1871 var det hele østasiatiske Kablesystem i Orden, Russerne kom først bagefter med Landlinien, men den 1. Januar 1872 kunde dog den offentlige Trafik mellem Østasien og Evropa via Wladiwostock erklæres officielt aabnet.

Begejstringen over det dristige Foretagendes lykkelige Gennemførelse var saa stor og udelt herhjemme, at Tietgen strax forstod, der maatte smedes, just nu Jer-

HOVEDKONTORET I KJØBENHAVN

net glødede saa varmt. Det var Sammensmedningen med »Store Nordiske«, der skulde gaa for sig — og i hastigt Tempo drev Tietgen paa. Den 29. Januar 1872 hædredes »Tordenskjolds« Kaptajn og Besætning ved en københavnsk Borgerfest, den 23. Februar forenedes de to Selskaber.

*

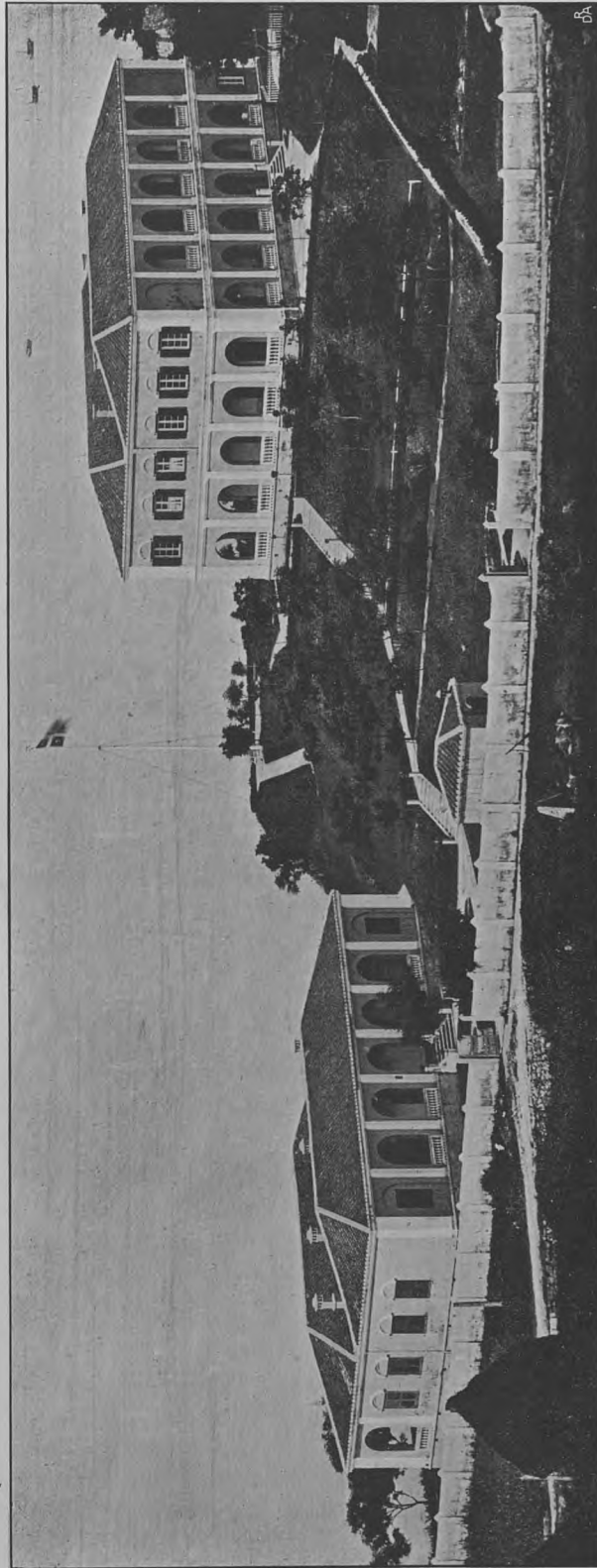
*

*

Som det træffende er blevet sagt, var denne Sammenslutning mellem det evropæiske Selskab, som allerede sad saa fast og sikkert i Sadlen, og det nydannede østasiatiske Selskab, der lige havde vundet sine Sporer, ret som et Ægteskab mellem en nøgtern og i egen Indbildning vel funderet Forretningsmand og en ung, fantasifuld Eventyrske, der som Medgift til Mandens Fugl paa Haanden bragte de 10 Fugle paa Taget.

Men Ægteskabet var et Inklinationsparti, og derfor er det ogsaa blevet lykkeligt — den Menneskealder, der siden da er runden hen, har tilfulde godtgjort Forbindelsens Betimelighed og gode Mening. De evropæiske Liniers gode Indtægter i de første Aaringer bragte det østasiatiske Anlæg frelst ud over Børnesygdommenes haarde og heftige Anfald, og dets glimrende Væxt sidenhen har gjort det muligt at følge med i de uforudsete og fra et finansielt Synspunkt rent ud urimelige Taxtreduktioner, der fra 1879 har stillet saa store Krav til Selskabet, at dets evropæiske Del i sin oprindelige Skikkelse umuligt vilde have kunnet bære dem. Det Tietgenske *Kompensations-System* i hans Selskabs S sammensætning har atter her bestaaet sin Prøve: de forskellige Deles Risikoer og Chancer har modvirket og opvejet hverandre gensidig, ladet sig saa forskelligt paavirke af Konjunkturerne udefra, at Værket i sin Helhed trods talrige Genvordigheder og haarde Kampe hidtil bestandig har voxet sig større og stærkere.

Om det evropæiske Kabelanlæg skal det nu først kortelig berettes, at det i Aarenes Løb har været Genstand for en Række Udvidelser: 1873 etableredes der en undersøisk Forbindelse mellem Danmark og Frankrig (over Fanø-Calais), til hvis Drift Selskabet baade fra den franske og russiske Regerings Side opnaaede Subvention, samme Aar kom der et 3. Kabel til mellem Storbriannien og Skandinavien (New-

SELSKABETS STATIONSBYGNING OG VAANINGSHUS I AMOY

castle-Göteborg over Hirtshals-Skagen), 1877 dubleredes det svensk-russiske Kabel ved et nyt Anlæg, der inddrog Ålandsøerne i det almindelige Telegrafnet, 1880 tog den administrerende Direktør, *E. Suenson*, Initiativet til et 4. Englands-kabel, denne Gang fra Newcastle over *Arendal* (Norge) til Göteborg, og allerede den 1. Oktober s. A. var Anlægget fuldført og Kablet aabnet for Driften. Denne nye Ledning kunde stilles til saa at sige udelukkende Raadighed for den engelsk-russiske Trafik, for hvilken den da ogsaa viste sig at afgive en saa fortrinlig Befordring, at Selskabet herved bl. a. ogsaa opnaaede Forlængelse af sine svenske og norske Koncessioner. Telegramantallet steg endog saa stærkt, at man i 1883 skred til *Triplering* af de svensk-russiske Kabler (mellem Grisslehamn og Nystad), hvorhos den svenske Regering 3 Aar efter stillede endnu en Ledning mellem Göteborg og Grisslehamn til Selskabets Disposition. I November 1890 blev dernæst Selskabets 5. *engelske* Kabel (gaaende direkte fra Newcastle til Göteborg) overgivet til Korrespondancen. I 1891 dubleredes endelig det dansk-franske Kabel.

Og ikke nok med, at Selskabet saaledes baade med Hensyn til Tjenestens Sikkerhed og dens Yde-Evne stadig er gaaet frem og frem, samtidig er ovenikøbet Telegram-Besørgelsen stedse bleven *billigere* for Publikum. Paa de internationale *Telegrafkonferencer* i Berlin 1885 og Paris 1890 gennemførtes der ligefrem grandiose Taxtreduktioner, som til Trods for det stadig stigende Telegram-Antal faktisk har forringet Selskabets Udbytte af den evropæiske Trafik. Desto mere glimrende har Udbyttet været i Østasien, efter at de første Aars Vanskeligheder var vel overstaaede.

Et Vendepunkt i saa Henseende var den *Anerkendelse* af Selskabets submarine Virksomhed, som blev opnaaet hos den chinesiske Regering i Januar 1875 som Frugt af General *Raaslöffs* ekstraordinære Sendelse. Forinden var det lykkedes at afslutte den saakaldte »*Joint Purse*« Overenskomst med det store engelske Selskab, hvorfra overhovedet Konkurrence i Østasien truede, »*Eastern Extension Telegraph Company*«, som man i 1870 var kommen i Forkøbet. Allerede samme Aar arrangerede man sig imidlertid, ifølge Principet »*divide et impera*«, med Englænderne, som paa deres Side forpligtede sig til at lade »*Store Nordiske*« i Ro *nord* for Hongkong mod selv at forblive i uantastet Besiddelse af Interesse-Sfæren *syd* for den nævnte Stad, hvortil der fra Indiën allerede blev aabnet Forbindelse i Efteraaret 1871. Hertil knyttedes saa ved »*Joint Purse*« (Fælleskasse-) Overenskomsten et Taxt- og Indtægtsfællesskab, hvorved man gensidig sikrede hinanden mod Tab i Tilfælde af Kabel-afbrydelser.

Efter saaledes at have faaet fast Grund under Fødderne gav *Suenson* sig til at arbejde paa en *Dublering* af de østasiatiske Ledninger. Herhjemme var den første Begejstrings Morgenrøde forlængst bleven slukt af et sygt, gustent Overlæg, som i taabelig Tvivl og gnaven Mistillid netop i hine Aar (1876—77) slog Kursen paa Aktierne brutalt ned paa Trods af al sund Fremtidsberegning — i Virkeligheden havde »*Store Nordiske*« aldrig været bedre funderet, og Franskmændene tog da ogsaa mod Aktierne med Kyshaand, da Tietgen i 1878 blev tvungen til, paa Privatbankens Vegne, at afhænde de fleste deraf. I Modsætning til den danske Kortsynethed gav da ogsaa den russiske Regering beredvillig Løfte om et Laan til Gennemførelsen af Selskabets Dublerings-Forhavende, da *Suenson* i 1876 foretog Henvendelse herom. Kort efter (April 1877) udbrod imidlertid den tyrkisk—russiske

Krig, og Rusland fik selv god Brug for alle sine Penge, baade strax og adskillig Tid derefter. Men da kom Begivenhederne paa en anden Kant Selskabet til Hjælp.

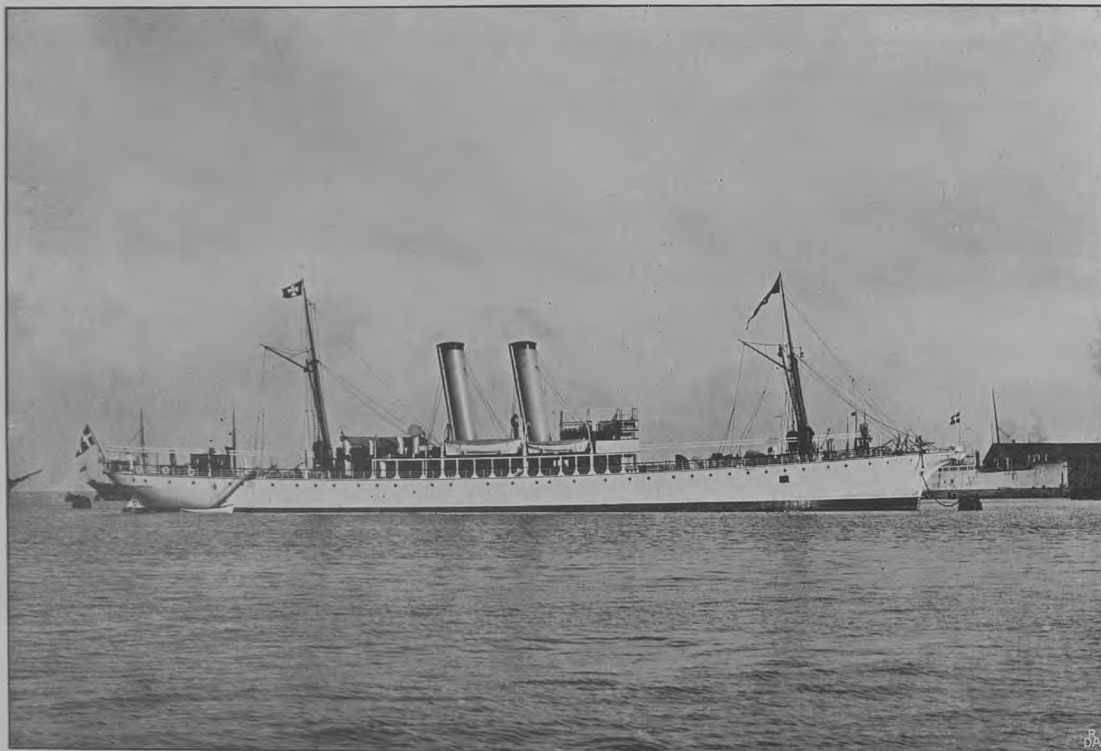
Aaret efter, at den nysnævnte Krig var bleven sluttet, antog nemlig *Chinas* Forhold til Rusland i Anledning af det saakaldte *Kuldja*-Spørgsmaal en truende Karakter, og dette aabnede endelig *Li Hung-Changs* Øjne for Vigtigheden af at skaffe det chinesiske Rige indre Telegrafanier. Den 22. December 1880 overdrog han derfor »Store Nordiske« at forestaa Anlægget af den henved 1000 engelske Mil lange Telegraflinie mellem *Shanghai* og *Tientsin*, og det lykkedes at fuldføre dette Anlæg saa hurtigt, at Driften allerede kunde aabnes den 29. November 1881. Dette Mesterstykke af Energi og Hast fra Selskabets Side maatte ganske naturligt tiltale og forbavse den chinesiske Statsmand saare, og under Indtrykket heraf skænkede han i Juni 1881 »Store Nordiske« en Koncession, som tilstod det Fortrinsret paa Udførelsen af de kejserlige Telegrafanlæg, 20 Aars Eneret paa at lande Kabler i China og 20 Aars Sikring mod Konkurrence paa de af Selskabet alt etablerede Land- og Kabellinier. Med disse enestaaende Begunstigelser paa Haanden kunde man med Held genoptage Doubletings-Planen; i 1882 opnaaede man russisk Subvention hertil, fandt ligeledes samme Aar i Japan og *Korea* Velvillie for Sagen, og endnu inden Aaret var gaaet til Ende, skred man til at udføre Forehavendet. Og dermed syntes alt at tyde paa, at Selskabet i China, ja i hele Østasien vilde komme til at staa som en Slags Enehersker paa Telegrafens Omraade.

Dog, — es wär' zu schön gewesen, es hat nicht sollen sein, Guderne er misundelige paa Menneskenes Lykke. I sidste Øjeblik meldte »Eastern Extension Telegraph Company«, drevet frem af almen engelsk Avind, sig fortrydelig og fremsatte paa tværs og Trods af Delings-Traktaten af 1870 Fordring om at dublere Hongkong-Shanghai-Kablet og derved vinde Fodfæste i China. Den Kloge, som her tillige var den Svage, gav efter — og delte atter for at kunne herske. Den gode Forstaaelse med det mægtige engelske Selskab er ogsaa sidenhen bleven saa meget mere værdifuld, som den har muliggjort en sikkert højest nødvendig Fællesoptræden overfor den chinesiske Regering, der efter at have faaet Landlinier rundt om i Riget — bl. a. ogsaa ved at *tiltvinge* sig dem, saaledes Shanghai-Woosung-Linien af »Store Nordiske« — uden videre benyttede disse til i Strid med den ovennævnte Koncession af 1881 at aabne Konkurrence med de evropæiske Linier.

Dubleringen af Kablerne *Wladiwostock-Nagasaki* og *Nagasaki-Shanghai* (Shanghai-Hongkong paatog jo Englænderne sig) samt Nedlægningen af et nyt *Japan-Korea*-Kabel blev gennemført i Løbet af 1883. Og hermed havde Selskabet altsaa efter ikkun 12 Aars Virksomhed i Østasien naaet alle sine Formaal: det havde ikke alene indbyrdes forbundet Japan, China og Korea paa den mest betryggende og tilfredsstillende Maade og disse Lande igen med Europa, men det havde endog fremkaldt og selv medvirket til Skabelsen af *indre* Telegrafnet i de samme Lande. Men siden 1883 har den østasiatiske Trafik da ogsaa Aar efter Aar givet Selskabet Løn herfor i en stor, stolt og stigende Fortjeneste — og det endog til Trods for det mægtige Fald i *Sølvkursen*, som har strakt sig gennem saa at sige alle disse Aar, og som gav Selskabet et stort og stadigt Agiotab, indtil det endelig er lykkedes det at dække sig herimod ved varierende Optrækningskurser.

Allerede i 80erne forlængede China sin Shanghai-Tientsin-Linie ved en Landlinie i Syd fra Shanghai langs hele Kysten ned til Canton (Hongkong) og i Nord

ved en anden fra Tientsin op til den mantschurisk-russiske Grænse; men først i Foråret 1893 blev der bragt Forbindelse til Veje med det russiske Telegrafnet over *Helampo-Blagowestschensk*, og hermed var altsaa fra Chinas Side den første internationale Konkurrence med Selskabets Kabler aabnet. Chineserne forsøgte strax at drage Trafiken til sig ved konventionsstridige Taxtnedsættelser, men allerede den 1. August 1894 kom de i Krig med Japan, og da de som Følge deraf nægtede at befordre Code-Telegrammer, satte de sig dermed selv ud af Spillet, ligesom ogsaa Helampo-Ruten blev lukket for Trafiken ved Japanernes sejrige Fremtrængen i Mantschu-

SELSKABETS KABELDAMPER »PACIFIC«

riet og først genaabnet for Korrespondancen i Decbr. 1895. Under disse Omstændigheder fik »Store Nordiske« hele Fortjenesten ved Befordringen af de talrige Stats- og Krigstelegrammer, som Begivenhederne fremkaldte. Den 17. April 1895 blev der vel sluttet Fred, men Japan maatte fortsætte sine krigerske Operationer paa Formosa indtil Aarets Slutning, hvorhos forskellige Kristenforfølgelser og oprørske Bevægelser i China samt vidtløftige politiske og finansielle Forhandlinger gav Stof til en hidtil ukendt stor Telegramtrafik, som næsten udelukkende besørgedes paa Selskabets Kabler.

I Juli 1896 lykkedes det omsider at opnaa endelig Overenskomst med den chinesiske Telegrafadministration om Taxtfællesskab, og samtidig blev paa den internationale Konference i Budapest Taxterne i Østasien gennemgaaende reducerede betydelig. Herved stimuleredes ganske naturlig Trafiken, som desuden fik ny Næring

gennem den uhyre industrielle og kommercielle Udvikling, der foregik efter Krigen, særlig i Japan.

I Slutningen af 1897 begyndte Stormagterne at dele Chinas Kystterritorium imellem sig: Tyskland besatte Kiauchou, Rusland Port Arthur og Talienwan, og i Løbet af 1898 besatte yderligere Frankrig den sydligste Del af Chinakysten, Englænderne rykkede ind i Wei-hai-wei og Kowloon-Distriktet, Russerne gav sig endelig til at lægge Jernbaner i Mantschuriet og befæste Port Arthur. Alle disse Begivenheder gav Anledning til en livlig Telegramtrafik, og i 1898 naaede »Store Nordiske«s Udbytte, der i en Række Aar havde været stigende til 8 à 10 %, hele 12½ %.

Det samme gode Resultat gav det følgende Aar, som dog udmærkede sig ved rolige Forhold i Østasien, — til Gengæld blev Aaret 1900 desto mere uroligt paa Grund af *Boxer-Opstanden*. Den 18. Juni besatte Stormagternes allierede Krigsstyrke *Taku-Forterne*, hvad der fra Boxernes Side blev besvaret med Afbrydelsen af alle de Telegraflinier i China, der forbandt Taku, Tientsin og Peking indbyrdes med Shanghai og med Omverdenen, saa at de evropæiske Tropper i deres Fremmarch mod Peking var afskaarne fra al direkte Telegrafkommunikation. Da traadte »Store Nordiske« hjælpende til — Selskabet havde liggende betydelige Beholdninger af Reservekabel i Woosung, »Eastern Extension Telegraph Company« i Singapore, og man enedes derfor hastig om i Forening at tilbyde de allierede Magter den øjeblikkelige Etablering dels af en neutral, uafhængig og almen tilgængelig Kabellinie mellem *Taku*, *Chefoo* og *Shanghai*, dels af forskellige Sidelinier fra *Chefoo*, der af strategiske Grunde ønskedes: af Rusland til Port Arthur, af England til Wei-hai-wei og af Tyskland til Tsintau. Heraf nedlagde »Store Nordiske« med sin Kabeldamper af samme Navn det mest tiltrængte Kabel, mellem *Taku* og *Chefoo*, i August, derefter *Chefoo—Port Arthur* Kablet og *Chefoo—Wei-hai-wei* Kablet, der aabnedes for Trafiken henholdsvis den 3. og 5. September, og endelig medvirkede Selskabet til den meget vanskelige Nedlægning af *Tsintau—Shanghai* Kablet. Resten besørgedes af det engelske Selskab. Med andre Ord, i Løbet af 4—5 Maaneder var der saaledes blevet nedlagt hele 6 Kabler med en samlet Længde af ca. 1500 miles paa China-Kysten, de fornødne Stationer var oprettede, hvorhos endelig Endestationen i *Taku* ved 4 Landlinier var bleven forbunden med *Tientsin* og *Peking* (som var blevene okkuperede henholdsvis den 24. Juni og 14. August). I Maj 1901 dubleredes sluttelig *Chefoo-Taku-Kablet* paa »Store Nordiske«s Foranstaltning. Det behøver næppe at tilføjes, at under de sørgelige Begivenheder i China det nævnte Aar, kom dette saa hastig og dygtig fremtryllede Kablesystem til uvurderlig Nytte.

Disse nye Kabler var dog ikke Selskabernes Ejendom, men deres Vedligeholdelse og Drift er væsentlig i deres Hænder mod Vederlag af den chinesiske Administration. Og herved var der altsaa sikret en uafbrudt, neutral og uafhængig Telegrafforbindelse mellem Nordchina og Shanghai, Centret i »Store Nordiske«s østasiatiske Telegrafnet, som dels er bleven en Fødelinie for Selskabets Kabler — dels et Led i den *Dublering* af *Wladiwostock-Linien* via *Peking-Kjachta*, som vi i mange Aar har set Selskabet arbejde paa at skabe.

Netop det samme Aar, 1900, lykkedes det nemlig at faa afsluttet en Overenskomst med China om Selskabets Overtagelse af en Linie mellem *Taku-Tientsin-Peking* og *Kjachta* — den korteste Rute, der overhovedet eksisterer mellem Østasien og Evropa! Efter mangfoldige Formaliteter og Omsvøb kunde denne hoved-

SELSKABETS EUROPÆISKE KABELNET MED TILSTØDENDE LEDNINGER

SELSKABETS ØSTASIATISKE KABELNET MED TILSTØDENDE LEDNINGER

vigtige Linie endelig den 1. Januar 1903 aabnes for Trafiken. Den afgørende Betydning heraf er allerede noksom bleven godtgjort: den 9. Februar f. A. udbrød jo Krigen mellem Japan og Rusland, og umiddelbart efter blev som Følge heraf Wladiwostock-Ruten lukket for Driften, idet Wladiwostock-Nagasaki Kablet, der direkte forbandt de to krigsførende Magter, blev lukket af disse. Under disse Omstændigheder har Peking-Kjachta-Irkutsk Linien gjort god Fyldest, og Selskabets Indtægter under Krigen har da ogsaa været enorme — for Aaret 1904 steg endog Dividenden til 24 %. At der i en Række forudgaaende Aar er foretaget grandiose Henlægninger til forskellige Reservefonds for saa vidt muligt at betrygge Selskabet mod alle Fremtids-Eventualiteter, skal endelig, skønt tilstrækkelig bekendt, kun for Fuldstændighedens Skyld udtrykkelig nævnes.

*

*

*

Selskabets Bestyrelse bestaar for Tiden af d'Hrr. Kammerherre, Kommandør *E. Suenson*, K. af Dbg., Dbmd., F. M., Formand, Kammerherre *F. C. H. E. Tobiesen*, S. K. af Dbg. og Dbmd., Grosserer *M. Melchior*, Oberstlieutenant *V. E. Tychsen*, R. af Dbg., Dbmd., F. M., Hs. Excell. Geheimelegationsraad, Dr. jur. *P. Vedel*, S. K. af Dbg. og Dbmd., Hs. Excell. Geheimekonferensraad, Baron *Reedtz-Thott*, S. K. af Dbg. og Dbmd., Hs. Maj. Kongens Jagtkaptajn, Kammerherre, Kommandør *F. C. C. Bardenfleth*, K. af Dbg., Dbmd., F. M.

Bestyrelsens Sekretær er Kammerjunker, cand. jur. *K. Suenson*.

Selskabets Administration ledes af Formanden, Kammerherre *Suenson* i hans samtidige Egenskab af administrerende Direktør. — Forretningerne er fordelte mellem følgende Afdelingschefer: Hr. *P. Michelsen*, Chef for Sekretariatet; Hr. *F. D. Salmonsens*, R. af Dbg., Chef for Regnskabsafdelingen; Hr. *St. A. Bille*, Chef for Revisionsafdelingen; Hr. Overingeniør, cand. polyt. *K. Gulstad*, R. af Dbg., Chef for Materielafdelingen.

I Udlandet repræsenteres Selskabet: I London af Hr. Driftsbestyrer *C. Nielsen*, R. af Dbg., Dbmd.; i Paris af Hr. *Fr. Kolvig*; i St. Petersborg af Hr. Kammerjunker *Fr. Kjær*, R. af Dbg.; i Shanghai af Hr. *J. Berner*, R. af Dbg.

*

*

*

Under de vanskeligste Forhold, under de forskelligste Skæbnens Omskiftelser har saaledes »Store Nordiske« vidst at høste Hæder og Fordel i det fjerne Øst, at hævde og hæve sin Prestige, at føre dansk Foretagsomhed til Sejr paa Sejr. Og herigennem har da Selskabet virket som det store Exempel, der paany har ladet danske Mænd og dansk Virke finde Vej ud til den store Verden, og saaledes genskabt noget af vor Fortids Lyst og Mod til Langvejs-Fart og Fremmed-Færd.

Jul. Schovelin.

„DET DANSKE KULKOMPAGNI“

FORTSÆTTELSE AF J. P. SUHR & SØNS KULFORRETNING

Hvor løjerligt det end kan lyde, maatte en moderne Ildtilbeder først og fremmest kaste sin Ærefrygt paa *Kullet*—, thi i vor Tid, Dampens og Elektricitetens Tidsalder, er det den i dette sorte Mineral bundne Solvarme, der saa at sige bevæger Verden. Naar *Kullet* gløder og flammer under Kedlen, drives Skibene over Havet, damper Togene lynsnart gennem Landet, store Byer straalere af dagklart Lys, Tusinder af Maskiner snurrer og klapper for med deres Millioner af Staalfingerne at spinde og væve, haspe og hamre, smede og støbe, meje og tærse osv. osv. Men efter Kul gaber da ogsaa nuomstunder Myriader af umættelige Ovne Verden over som levende Skabninger, der hungre efter deres daglige Føde.

For et Land, der som vort lille Danmark ikke selv har Stenkul i sit Skød, er det da en første Klasses Samfunds-Funktion at sørge for dets Kulforsyning ved til rette Tid og Sted og paa billigst og bekvæmest Maade at skaffe de nødvendige Kulmængder til Stede fra Produktionslandene. *Importhandelens* store Betydning ligger paa faa Omraader saa klart for Dagen som paa dette. Enhver, der i en kold Vinter herhjemme vil have fyret op i sin Kakkelovn og altsaa hertil maa have hint Brændselstof, der brydes histovre i Storbritanniens Miner, forstaar strax, at dette ej alene maa skaffes ham hid, men ogsaa staa ham til Raadighed i Smaakvanta, der passer til hans Forraadskælder, og til Priser, der svarer til hans Portemonnæ. Videre plejer sjældent Nogen at tænke, men gør han det, indser han ogsaa strax, at til alt dette hører der just *Købmænd*, og at ingen Virksomhed kan være nyttigere end den Handelsvirksomhed, som ved at opfylde dette Hverv tjener hans Tarv og staar rede for hans Behov.

»Det Danske Kulkompagni« er et saadant Købmandsforetagende, som i største Maalestok deltager i Landets Kulforsyning — alene for sin Part besørger det mellem $\frac{1}{5}$ og $\frac{1}{4}$ af Landets samlede Kulimport!

»Det Danske Kulkompagni« blev stiftet den 1. August 1896 af Privatbanken og Landmandsbanken i Forening — og stiftet som en Fortsættelse af J. P. Suhr & Sønns Kulforretning. Da Chefen for dette, Generalkonsul Julius Holmblad, døde den 17. Juni 1895, afsluttede Boets Executorer det gamle Handelshus den 22. November 1899, netop 150-Aarsdagen for Firmaets Stiftelse, og »Det Danske Kulkompagni«, der forøvrigt allerede havde begyndt sin Virksomhed fra 1. Januar 1897, staar saaledes siden da som det Suhrske Hus' rette og eneste Arvtager.

Hvor stolt en Tradition det i saa Henseende bygger paa, hvor megen Værdighed det har at holde i Hævd, vil fremgaa af selv blot et ganske kort Tilbageblik paa hint ærværdige Firmas berømmelige Levnedsløb.

*

*

*

Firmaets Stifter, Provstesønnen Johan Peter Suhr, blev født 1712 i Kjøbelev paa Lolland. Nytaarsdag 1728 tiltraadte han en Lærlingeplads hos Hørkræmmer Oluf Hansen Aagaard i Kjøbenhavn og kom altsaa her til Staden i den store Ildebrands Aar. Efter at have udstaaet sin Læretid blev han Svend, og i 1748 ægtede han Husets 18-aarige Datter, hvorpaa han Aarsdagen efter ved Svigerfaderens Død overtog Forretningen. Aaret efter fik han desuden tilskødet den Afdødes Gaard paa Gammeltoiv af Boets øvrige Arvinger, den Gaard, som fra den Tid af og til vore Dage stedse har heddet den *Suhrske Gaard*. Først da den, efter ved Kjøbenhavns anden store Ildebrand i 1795 at være gaaet op i Luer, blev genopført, fik den sit nuværende strenge og statelige Udseende.

J. P. Suhr var altsaa nu velbestalter Hørkræmmer og lod sig som saadan optage i Hørkræmmerlauget. Ifølge dettes Artikler havde han Ret til i *aaben Bod* at falholde grove Varer, saasom Hør og Hamp, Tjære og Beg, Tran og Salt, Jern og Staal, *Kul* og Kakkelovne m. m.

Men Suhr hørte ikke til dem, hvis Horisont er dragen af Bodens Disk, han begyndte strax at »befatte sig med importante Handlinger en gros«*) : drive en virkelig Engros-Forretning i Datidens Stil og hente sine Varer hjem med egne Skibe fra selve Produktions- eller Første-Haands-Stederne. Allerede i 1753 skildrer han selv dette saaledes: »Jeg holder stor Correspondance med mange udenlandske Stæder, hvorfra jeg direkte forskriver Varer, og derved vover jeg alt, en flittig Handelsmand bør vove, som efter de i og med Tiden følgende Omstændigheder gør sig sine Spekulationer og efter nøje Overlæg hasarderer at vinde eller tabe, som dependerer af Bodens, Lejligheden og Tiden«. Det var ogsaa allerede paa dette Tidspunkt lykkedes ham at tredoble den i hans Handel staaende Formue.

Naturligt nok, at han da vilde være *Grosserer*, men da dette efter Datidens Lovgivning var uforeneligt med at holde aaben Bod, naaede han først at vinde egentligt Borgerskab paa Engros-Handel, da han 14 Aar efter opgav Boden.*) Men da var hans Handelsformue ogsaa stegen til 90,000 Rdl. Courant.

Det er overhovedet højt interessant at se, hvor mærkværdig *jævnt* og *stadigt* den Suhrske Formue voxer. I 1750, altsaa efter et Aars Forløb, anslaa J. P. Suhr den selv i sin »Gehejm-Bog« til 7,200 Rdl. C., 10 Aar efter var den allerede 51,000, atter 8 Aar efter 100,000 og 10 Aar efter igen (1778) det dobbelte: 200,000 Rdl. C. Og med Formuen steg ogsaa Suhrs ydre Anseelse og Samfundsbetydning — da Struensee omordnede Stadens ældgamle Styrelse og helt afskaffede »de 32 Mænd«, gjorde han ovenikøbet Suhr til anden Borgmester i Kjøbenhavn. Efter den Guldbergske Kontra-Revolution blev Suhr vel rykket ned igen til Vice-Borgmester, men strax efter trøstet med en Titel, og han døde som Etatsraad (1785).

Da han efterlod flere Børn, begyndte den Søn, som overtog Forretningen, Ole Bernt, med en Forretningsformue af kun 75,000 Rdl. C. foruden Gaarden paa Gammeltoiv, medens J. P. Suhr havde efterladt sig over tre Gange saa meget. Ole Bernt var forøvrigt allerede i 1782 indtraadt i Firmaet, som derefter kom til at bære sit senere saa kendte Navn *J. P. Suhr & Søn*. Han var kun 23 Aar gammel, da han blev Ene-Indehaver af Forretningen, men han viste sig hurtig at være en fuldmoden Købmand, sin Gerning voxen, og under ham fortsattes derfor ogsaa Formuens

*) Jul. Schovelin: »Fra den danske Handels Empire I«.

stadige Væxt, kun i et endnu raskere Tempo! I 1785 var han oppe paa 90,000 Rdl. C., 1792 paa 140,000 Rdl., 1797 naaes de 200,000 Rdl., 1802 de 300,000 Rdl., 1806 de 400,000 Rdl., 1810 de 500,000 Rdl. — og Stigningen kulminerer i 1812 med 550,000 Rdl. C.!

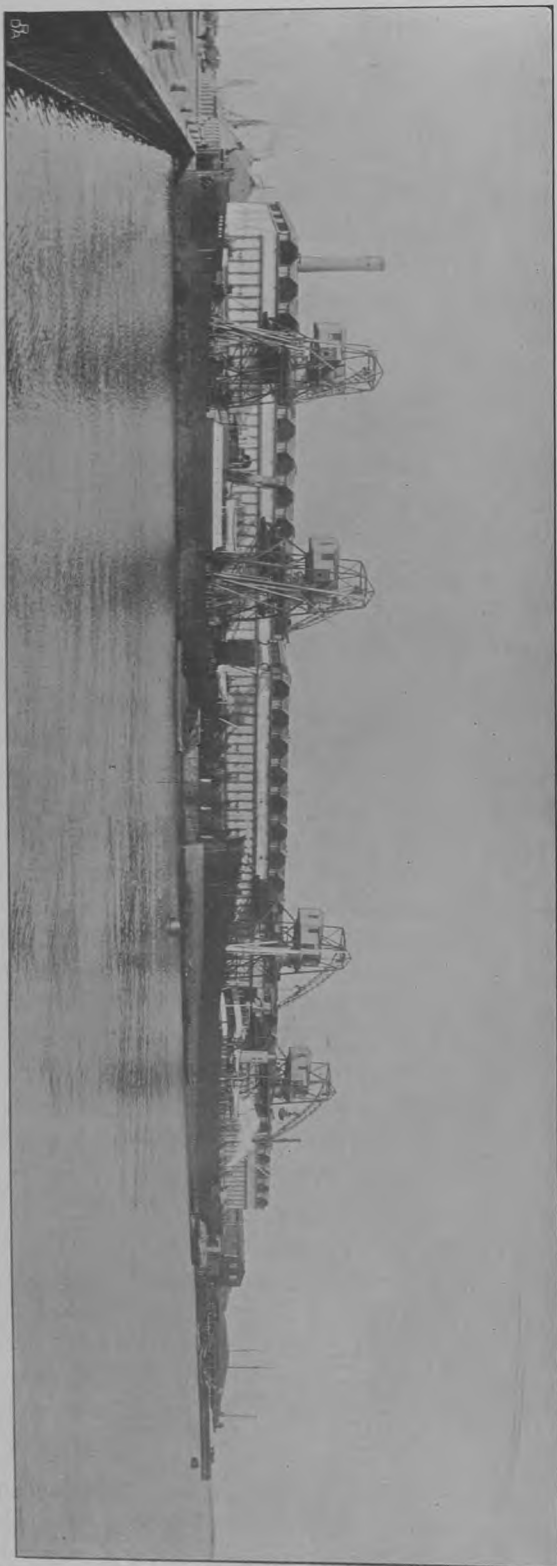
Som det rigtig er bleven sagt*), er der noget rent ud forbløffende ved denne stadige Fremgang. At der tjentes store Penge i Halvfemserne, som der af Faderen var blevet det 1774—82, er forstaaeligt nok, thi disse tvende Tidsrum var jo netop Kjøbenhavns saakaldte *glimrende Handelsperiode*. Men derefter er dog de følgende Aar fulde af Begivenheder, der bragte al fredelig Handel og Vandel nok af Farer og Fortræd. »Christiansborg Slot brænder 1794, Kjøbenhavn gaar op i Luer 1795, Slaget paa Rheden staar 1801, og Kjøbenhavn bliver bombarderet i 1807, Ulykker, Sorg og Tab vælter ind over det lille dansk-norske Samfund, — men den Suhrske Forretning, den voxer stadig«, voxer endog i den vanskelige Tid under Krigen med England, og det skønt dens Kulforretning da standsede helt i flere Aar.

Saa kom i 1813 Statsbankerotten, og overfor den kunde selvfølgelig end ikke den Suhrske Formue holde Stand. Ved Udgangen af 1812 var den, som alt nævnt, bleven anslaaet til 550,000 Rdl. C., ved Udgangen af 1813 kunde den kun opføres med 301,000 Rigsbank-Dalers Navneværdi.

Og nu blev det for Alvor vanskelige Tider for den Suhrske Forretning. Da Ole Bernt Suhr døde i 1815, havde Sønnen, den unge Johannes Theodor, som derefter blev Forretningens egentlige Leder, drøje Aar at gennemgaa, inden han atter fik det gamle Firma paa ret Køl. Af udestaaende Fordringer tabtes der et Beløb lige saa stort som hele Forretningsformuen i 1813, navnlig paa den norske Forretning tabtes der store Tilgodehavender, og op til 1820 var der stadig Tilbagegang i den aarlige Status. Men saa var ogsaa Bunden naaet, og fra 1821 begynder igen den for det Suhrske Hus saa ejendommelige jævne og stadige Væxt — skønt den nærmest følgende Tid dog ellers var trang nok for Land og Folk som Helhed. Dog i 30erne begyndte Forholdene gennemgaaende at blive bedre, og i 1842 ved Moderen, Enkefru Dorothea Suhrs Død, havde Theodor da ganske rigtig ogsaa bragt Formuen op til allerede at være noget over 800,000 Rdl. I 1846 naaede den Million, og 1853 var der yderligere kommen en halv Million til.

Men denne Suhr, Genoprejseren af det gamle Firmas Rigdom og Ry, var ogsaa en ægte Købmand, en Købmand i den store Stil, en Mand, for hvem »Huset« var Et og Alt, »J. P. Suhr & Søn« den Trylleformel, det *Sesam*, som for ham fik Bjerget til at springe op — hint Bjerg, hvor han ifølge Fru Heiberg »sad og spandt Guld«. Meget kunde der berettes om denne mærkelige og helstøbte Personlighed, »Manden med de kolde Fingre«, den nysnævnte Kunstnerindes faderlige Ven, gift med selve »Dejligheden« i den Kamma-Rahbekske Kreds. Dog indenfor dette Værks Rammer maa vi nøjes med at minde om, at Theodor Suhr i 1827—28 lod bygge den første større Dampmaskine i Danmark, og at denne Begivenhed i Forening med Firmaets Overtagelse af Frederiksværk danner et Vendepunkt i de danske Byerhvervs Historie: vor hjemlige Industri vaagner fra nu af op til nyt Liv efter lange Tidens dødlignende Dvale.

*) C. Nyrop: Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn 1749—1899, S. 80. Ovenstaaende Skildring støtter sig overhovedet væsentligst til dette udmærkede og interessante Værk, der burde være almindelig bekendt.

ANLÆGET I FRIHAVNEN
Efter et Billede, taget i 1898; da den forøgede Omsetning langt oversteg Forventningerne, byggedes i Løbet af 1898 endnu et femte Elevatortårn.

Hvad særlig den Suhrske Kulforretning angik, da var det just *den*, som grundlagde Husets nye Æra. 1815 solgte Huset 1432 Læster, 1817 var allerede dette Kvantum fordoblet, og nu steg Firmaets Omsetning i denne Artikel saa stærkt, at det snart kunde siges om det, at det »beherskede saa at sige hele Danmarks Kulhandel«. 1853 købte Th. Suhr en Oplagsplads i Korsør, 1854 Kulpladser i Kiel og Aarhus — her i Staden ejede Firmaet et Pakhus i Nyhavn og »det gule Pakhus« i Ny Toldbodgade — og i 1855, da Huset overgik til Brodersønnen Ole Bernt, var Salget endelig 21,307 Læster Kul, der repræsenterede en Værdi af 1 Mill. Kr. Under Ole Bernt voxede Salget i samme stigende Forhold, saa det i 1874 var 54,258 Læster til en Værdi af $2\frac{1}{3}$ Mill. Kr. Hvad der her spillede en Rolle, var Kjøbenhavns Gasværkers stedse voxende Forbrug, idet Forsyningen stadig skete gennem J. P. Suhr & Søn. I 1867 anlagde Firmaet en stor Cinders- og Koks-Forretning paa Christiansholm, som ogsaa trivedes godt.

Etatsraad O. B. Suhr døde 1875, hvorpaa Forretningen fortsattes af S. V. Isberg og Julius Holmblad, gift med den nys Afdødes yngste Datter, Anna Dorthea. Under den nye Styrelse naaede Husets Kulomsætning en Værdi af $3\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i 1893, men samme Aar døde Isberg, og da Holmblad snart efter følte sig angreben af et Hjerteonde, var det gamle Firmas Dage talte. De faste Ejendomme var efterhaanden alle gaaede over til den »Suhrske Stiftelse«, og nu ønskedes ogsaa selve Forretningen

afhændet. Inden dette imidlertid kunde ske, døde Holmblad, som alt ovenfor nævnt, i Sommeren 1895.

* * *

Da »Det Danske Kulkompagni« traadte ud i Livet som en Fortsættelse af J. P. Suhr & Søn blev, efter Jul. Holmblads Anvisning Forretningens Ledelse overdraget hidtilværende Korrespondent hos det nævnte Firma, *A. H. Ostefeld*. Hr. Ostefeld er født 1862, fik sin første Uddannelse i en Skibs- og Varemægler-Forretning i Holbæk, var dernæst i Aarene 1886—92 ansat i det store Skibsexpeditions-Firma De Leeuw & Philippsen i Antwerpen, blev derefter engageret til Suhrs og opholdt sig paa dette Firmas Regning i 1½ Aar paa de store Kulpladser i England og Skotland for at lære Faget til Bunds. I 1893 tiltraadte han endelig paa Hovedkontoret, Gammel Torv, og den 1. August 1896 blev han, som lige nævnt, tillige kaldet til adm. Direktør i det nye »Kulkompagni«, til hvis Tjeneste han endelig kunde hellige sig helt og holdent fra 1. Januar 1897, da han, samtidig med at Kompagniet aabnede sin Drift, definitivt frattraadte sin Stilling hos Suhr.

Ved Overtagelsen af en saa gammel Forretning som den Suhrske, hvor det ganske særlig er selve *Firmaets* grundmurede Ry, som »overtages«, er det sikre ved Sagen for den ny Forretning dette, at der først og fremmest kommer til at paa-hvile den Byrden af en betydelig Kapitals successive Afskrivning: ved »Det Danske Kulkompagni«s Start var da Etablerings-Kontoen ogsaa 826,715 Kr. 79 Øre. Hvad der paa den anden Side herved skulde vindes: Fastholdelsen og Bevarelsen af den ophævede Forretnings gamle Kundekreds, er derimod aldrig nær saa sikkert! Og virkelig kostede det ogsaa i Kompagniets første Aar stor Konkurrence-Kamp og aar-vaagen Paapasselighed saaledes at hævde og føre det Vundne videre. Ikke desto mindre lykkedes det saa godt, at Selskabet i sine 2 første Driftsaar, 1897 og 1898, forøgede Salget med c. 90,000 Tøns Kul, hvilket var en Fremgang mod Omsætningen i J. P. Suhrs sidste Forretningsaar af ikke mindre end c. 70 %.

Det gjaldt imidlertid for Kulkompagniet ej blot at *fortsætte* noget *Gammelt*, men selv at skabe noget *Nyt*: en helt ny, moderne Basis, hvorpaa den fra Suhr overtagne Kulforretning kunde udvikles og omformes efter Tidens Krav.

Dette Nye blev det statelige og pompøse *Anlæg* i *Frihavnen*, som enhver Kjøbenhavnner kender af Selvsyn.

At skaffe sig gode og tørre Kul har for de store Forbrugere, Industrien og Mellemhandelen, just ikke tidligere været saa lige til. Naar Kuldampere kom ind, maatte Vognene vente Time ud og Time ind ved Skibet i alt Slags Vejr, eller der maatte købes dyrere fra Plads, og for at sikre det daglige Behov maatte der holdes særligt Lagerrum ved Fabriken eller Butiken. Forsyningen var saaledes med andre Ord som oftest bekostelig og omstændelig, tidsspildende og tabbringende.

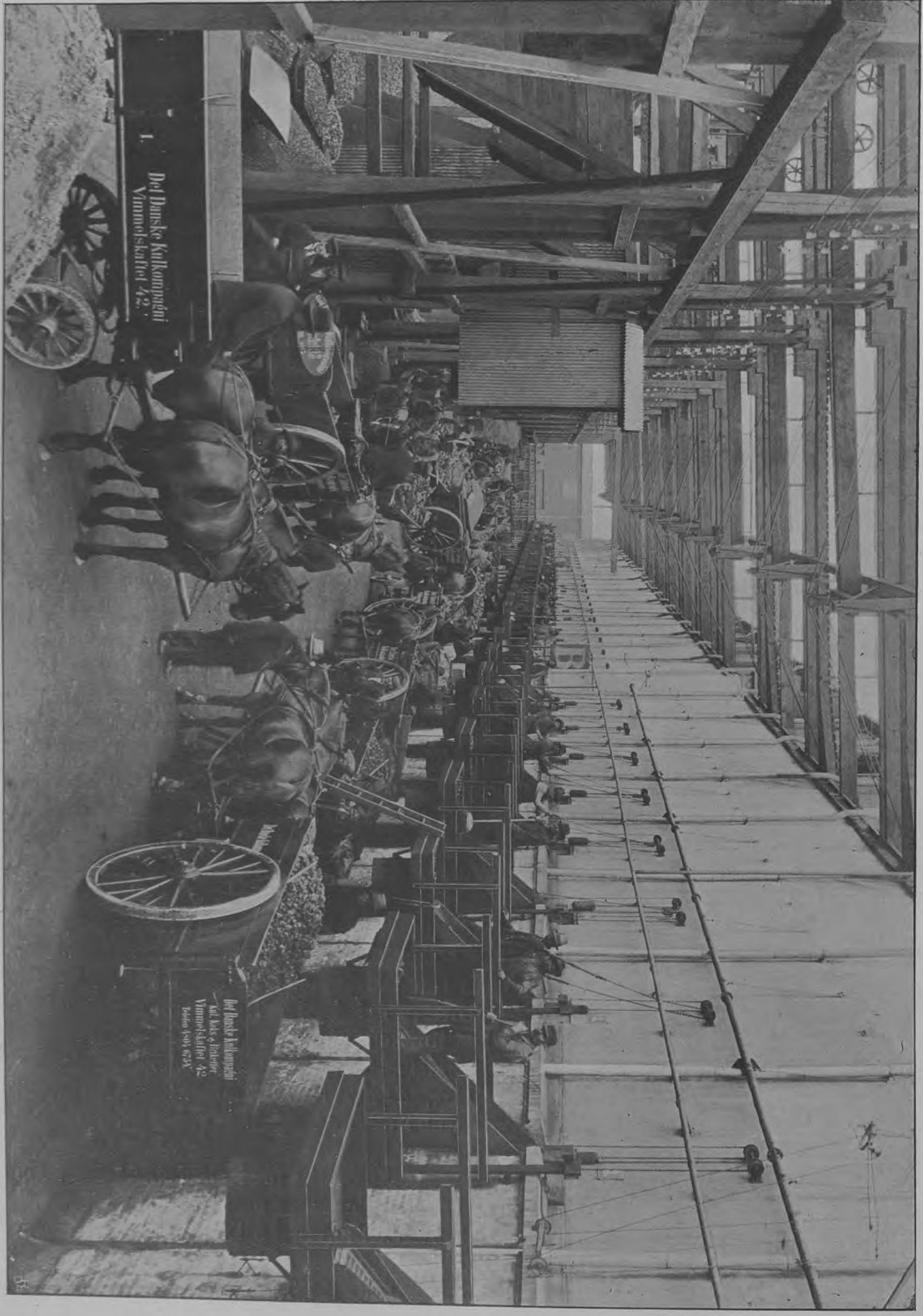
Løsenet maatte derfor være: *hurtig* og *daglig* Expedition, hvorved der til enhver Tid kunde faas *friske* og *harpede* Kul i *tør* Kondition!

Det er denne Opgave, Anlægget i Frihavnen løser.

Etablissementets samlede Areal udgør 45,000 □ Alen med en Kajlængde af 650 Fod; ved Kajen er 24 Fods Vanddybde, og Indsejlingen er direkte fra Sundet.

Til Skibenes Udlosning er der lige ved Bolværket anbragt 5 Dampelevator-Taarne, 80 Fod høje. Elevatorerne bevæger en Skovl til Losning af Kullene ud af Dampere-rens Lasterum, og denne Skovl kan rumme 2 Tøns (14 Td. Kul). Skovlen tømmer

KULPLADSEN, HVORFRA UDLEVERING EFTER MAAL FINDER STED TIL DETAILHANDLERE OG DEN DIREKTE HUSHOLDNINGSFORRETNING

sit Indhold i en Slags automatisk Vogn, der ad Skinner føres ind i Kulbeholderne, hvor dens Indhold tømmes ud, og den tømte Vogn gaar derpaa af sig selv (ved en kraftig Kontravægt) tilbage til sin Standplads i Taarnet; medens Vognen udfører denne Bevægelse, er Skovlen atter bleven fyldt i Lasterummet, hvorpaa den paany tømmes i den automatiske Vogn. Paa denne Maade kan hver Elevator losse ca. 80 Tons i Timen, eller 800 Tons i en 10 Timers Arbejdsdag = 4000 Tons (28,000 Td. Kul) om Dagen med alle fem Taarne.

Paa selve Kajgaden, som er 48 Fod bred, findes 3 Banespor i direkte Forbindelse med samtlige Jernbaner til Frederiksberg og Provinserne. Elevatorartaarnene er konstruerede saaledes, at al Trafik paa Kajen kan finde Sted uhindret.

Bag Kajgaden (48 Fod fra Bolværket) findes 3 Kulbeholdere af følgende Dimensioner: Længde 180 Fod, Dybde 100 Fod, Højde 38 Fod. Hver Kulbeholder rummer ca. 10,000 Tons Kul. Da Pladsen bag Kulbeholderne kan rumme ca. 30,000 Tons, bliver der saaledes Lagerplads til ialt ca. 60,000 Tons Kul og Koks paa én Gang.

De 3 Kulbeholdere gennemkrydses paa langs af 8 Gange (10' høje, 10' brede), belagte med Beton. I Gangene findes 252 Udløbstragte, hvorfra Kullene, over Harpe, løber ned i Vognene. En Vogn læsses i disse Gange paa 1 Minut. Hver Kulbeholder er inddelt i 18 Rum (hvert paa ca. 600 Tons) til de forskellige Kulsorter. Hver Udløbstragt er mærket med Navnet paa den Kulsort, der findes i Beholderen, og hver Beholder er paa Forhaand bestemt til den særlige Slags Kul, den skal indeholde. Ud mod Kajen findes Udløbstragte til Banevogne; en Banevogn kan læsses paa nogle faa Minuter.

Ind mod Pladsen findes 36 Udløbstragte med justerede Tønder til Udlevering efter Maal. En Vogn læsses her paa ca. 3 Minuter.

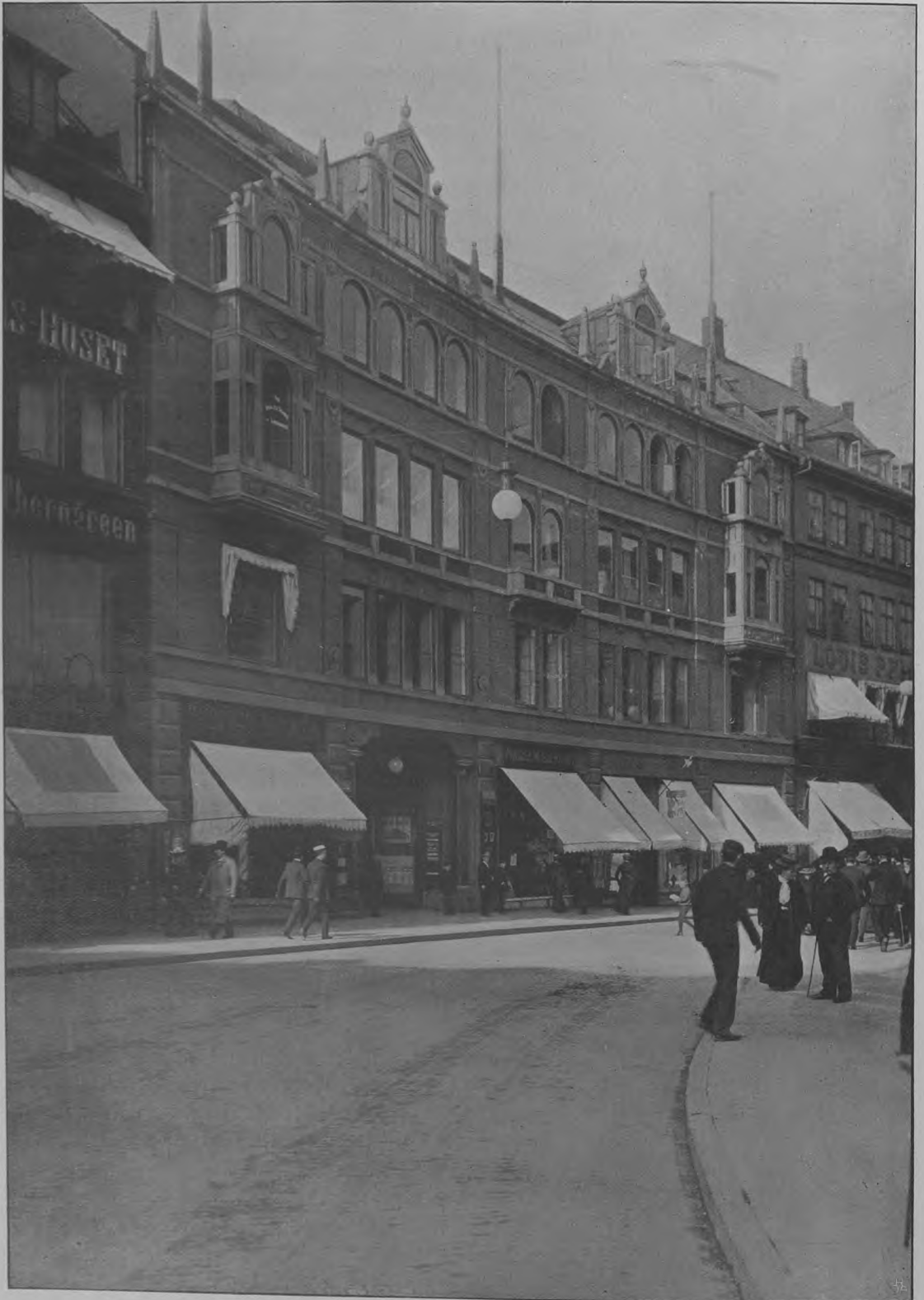
Til den direkte Husholdningsforretning er reserveret særlige Beholdere, og for i hele Forretningen stedse at have friske og ganske tørre Kul, ifyldes Kullene altid fra oven og tømmes fra neden. Til Briketter og Specialiteter til alle Slags Ovne benyttes kun overdækkede Rum.

For Koksforretningens Vedkommende har Selskabet, i Lighed med Københavns og Frederiksbergs Gasværker, en Maskine, der kan tilberede ca. 1600 Td. Koks om Dagen i de ønskede Størrelser. Fra denne Maskine kan Detailhandlernes Vogne læsses paa ca. 6 Minuter.

Ved Indkørslen findes 4 Vognvægte til Tharering af Vognene og ved Udkørslen 4 andre Vægte til Vejning af de læssede Vogne. Endvidere findes paa Kajen 2 Vægte til Vejning af Banevogne.

— Ved hele denne Udleveringsmaade er det altsaa opnaaet, at selv de største Forbrugere kan tage deres Kul, efterhaanden som Forbruget kræver det, altsaa daglig, eller paa bestemte Ugedage, eller paa hvilken anden Maade det passer dem bedst, saa at de saa at sige helt sparer at holde Lagerplads. Og de Kul, de saa faar, er i bedst mulig Kondition. Harpningen af Nøddekullene besørger saaledes af en særlig Maskine med elektrisk Drivkraft, hvilken samme Maskine besørger Maalningen og Læsningen, saa at der selv i travle Tider har kunnet besørgeres udleveret ca. 1000 Td. Nøddekul efter Maal om Dagen.

Foruden dette store Anlæg har Kulkompagniet ogsaa i en anden Henseende brudt en ny Vej — og det er aabenbart her det Kendskab til Skibsfarts-Forhold,

DET DANSKE KULKOMPAGNIS HOVEDKONTOR OG BESTILLINGSKONTOR
Vimmelskaftet 42, 1. Sal (Jorcks Passage)

som Direktør Ostenfeld ved sin tidligere Uddannelse har haft Lejlighed til at erhverve sig, som er kommet Selskabet til Gode og overhovedet har bragt det ind paa denne Vej: selv at anskaffe Dampere til Transport af Kul fra England!

Allerede efter et knapt Aars Forløb bestilte Bestyrelsen en Damper paa ca. 2200 Tons Bæreevne, særlig konstrueret med Losning ved Dampskovle for Øje, og med et Dybtgaaende af $16\frac{1}{2}$ Fod fuldtlastet, beregnet til de vanskelige Forhold med Ebbe og Flod i Grangemouth, fra hvilken Plads Selskabet modtager et meget stort Parti Kul aarlig. Damperen, som fik Navnet »Julius Holmblad«, løb af Stabelen paa det skotske Værft den 7. April 1898, forlod Glasgow med Ladning den 21. Maj og ankom for første Gang til Kjøbenhavn den 26. Maj s. A. Siden da har den aarlig gjort 30—34 Rejser og stadig givet et smukt Driftoverskud.

I 1902 lod derpaa Kompagniet bygge endnu en Damper, en 3000 Tons Baad, særlig beregnet paa Farten Blyth—Kjøbenhavn. Den blev af Burmeister & Wains Værft afleveret medio November s. A. og fik Navnet »Bretland«. Ogsaa denne har vist sig at være et fortræffeligt Søslib. Den er indrettet til Fyring med Afharpnings-Kul, har to lige store Rum og fire store Luger, alt foran Maskinen, hvorved Lastning og Losning med Selskabets Apparater kan foretages saa hurtigt og billigt som muligt.

Thi dette er da overhovedet Sagens anden Side — vi har set, hvor hurtig *Udleveringen* kan finde Sted fra Etablissementet i Frihavnen. Hertil kan nu føjes den Oplysning, at f. Ex. »Julius Holmblad«s 2000 Tons ofte udlosses paa ca. 10 Timer, saa at man altsaa ser, at Kullene kunne komme *endnu hurtigere* ind end ud.

Begge Dampskibenes Anskaffelses-Sum, tilsammen c. 834,000 Kr., er bleven udredet uden Forhøjelse af Aktiekapitalen.

Den relative Uafhængighed af det vaxlende Fragtmarked, som Selskabet ved saaledes at føre egne Dampere har sikret sig, kom det navnlig til Gode i de allerførste Driftsaar, da Fragterne steg saa enormt. Overhovedet var der til en Begyndelse overordentlig vanskelige Forhold for Selskabet at kæmpe med, idet det forholdsvis hurtig efter sin *Start* kom til at staa overfor den store og stadige Stigning i Kulpriserne, som netop tog Fart fra April 1898, da den store Minearbejder-*Strike* i Wales brød ud, og som fortsattes i heftige Ryk til helt hen i Sommeren 1900, da der naaedes cif-Priser, som man ikke havde kendt Mage til siden det store Opsvings-Aar 1873—74. Men skønt det saaledes var en Menneskealder siden, at man i Kulforretningen havde kendt slige Forhold, og skønt der jo under saa farlige Prissvingninger stedse stod Formuer paa Spil, og ethvert Fejlgreb kunde have været skæbnesvangert, saa lykkedes det Kompagniets Ledelse at disponere saa sikkert, at man stadig var »inddækket« i rigtigt Øjeblik, — og de vanskelige Aar vendte sig saaledes netop til Selskabets Vel.

Medens der det første Aar ikke kunde gives Udbytte, da Anlægget i Frihavnen blev langt senere fuldt færdigt end paaregnet — nemlig først helt hen i Sommeren 1898 —, har Kompagniet siden da uddelt følgende Dividender:

for Aaret 1898	5 %
» — 1899	6 %
» — 1900	7 %
» — 1901	$5\frac{1}{2}$ %
» — 1902	5 %

og for 1903 er der endelig foreslaaet et Udbytte af 5 %.

Endvidere er der til Etableringskontoen samt til Fornyelses- og Understøttelsesfonden i de forløbne 7 Regnskabsaar henlagt ialt 820,000 Kr.

Omsætningen var det sidstnævnte Aar: 216,000 Tons Kul og 235,000 Tønder Koks i København, medens Salget til Gasværkerne, Statsbanerne og i direkte Ladninger til Provinserne androg ca. 227,000 Tons.

Aktiekapitalen er Kr. 2,750,000; Bestyrelsen har Ret til at udvide den til Kr. 4,000,000.

Bestyrelsens Formand er Etatsraad Wm. Th. Malling, Næstformand i Grosserer-Societetets Komité.

*

*

*

Naar de nys nævnte Tal jævnføres med Tallene fra det Suhrske Hus' Storhedsperiode, vil man altsaa se, at de solide Traditioner fra den Gang alle er hævdede, fremfor alt den bedste af dem: den jævne og stadige Konsolidering (Formueforøgelse) og den jævne og stadige Udvidelse af Forretningens Omsætning.

C. H. MØNSTER & SØN

JEG vil ikke rose mig selv,« siger Apicius i Holbergs *Den Vægelsindede*, »men det kan jeg sige, at saa snart jeg faar en Vin paa min Tunge, skal jeg ungeføhr sige, om den er fra Abestee, Bech, Sohl, Fabritius eller Biehl.«

De nævnte Mænd var Datidens mest ansete Vinhandlere, og da Apicius var en stor Lækkermund, der nok vidste, hvad han vilde have, ser man saaledes af denne Replik, at Stadens »Vintappere« alt den Gang kappedes om at levere Vinen »pur og syver«, saa at den »ikke smagte af andet end af Druerne«.

Men hvor god en Kunde Apicius end sikkert har været, saa har saa mange Vinhandlere og flere til ikke kunnet leve af ham og hans Venner alene — Bacchus maa allerede i hine Tider have haft mange og flittige Dyrkere herhjemme, saa at Vinhandelen ret kunde florere. Apicius taler selv om, at man ogsaa »faar en skøn Vin« i »de 3 Rømere« (Rhinskvinpokaler)—eller som han spøgefuld omdøber det paa sin bibelsk: Die Römer am Dritten! Dette berømte Vinhus laa paa Hjørnet af Købmagergade og Løvstræde (Løvstræde Nr. 1), og herfra var ingen Ringere end Kjøbenhavns Stolthed, Vinhandlersønnen, Peter Schumacher, udgaaet. Paa det andet Hjørne af Løvstræde var der et Vinhus, der saare symbolsk kaldtes »*Cape de bonne Espérance*«, rimeligvis fordi det var vanskeligt at styre uden om, og lige i Nærheden paa Hjørnet af Klædeboderne og Nørregade laa *Baccharac*, saa opkaldt efter den bekendte By ved Rhinen. Paa det andet Hjørne af Nørregade og Gammeltorv laa *Blasen*, hvor der var Vinkælder indtil den store Ildebrand 1728, da man for at standse Ilden sprængte Huset i Luften og netop derved opnaaede at antænde Vor Frue Kirkes Spir. Lidt længere oppe i Klædeboderne (nu Skindergade Nr. 36) laa *Dyrkøb*, der 1661 tilhørte Johan Lehn. Denne Mand var tyet hertil efter at være bleven fordreven fra Tyskland under Trediveaarskrigen, og her tjente han tilligemed sin Søn saa godt paa Vinhandelen, at han lagde Grunden til den Formue, der siden skabte Baronierne Guldborgland og Lehn. Siden kom Dyrkøb i hin Sohls Eje, om hvilken Apicius taler. Endelig maa ogsaa nævnes den 1648 oprettede højst notable Vinstue i det saakaldte Boldhus: Kælderen findes endnu under den nuværende Cancellibygning!

Disse Vinkælderes Alder gaar, som vi hører, helt tilbage til Tiden omkring Midten af det 17. Aarhundrede. Der var da her i Staden ialt 16 Vinhandlere, hvoraf de 12 skænkede fransk Vin, de 4 rhinsk Vin. Men allerede to Aarhundreder tidligere havde Kjøbenhavn haft Vinhandlere: i Kong Christoffer af Bajerns Stadsret af 1443 indskærpes det udtrykkelig disse, at de skulle »tappe med ret Bystop og fuldt Maade« : med Byens rette Maal, og Christian den Første forordner 1461, at ingen Vin maa tappes, førend Kongens Foged med Borgmestre og Raadmænd »have

C. H. MÖNSTER & SÖNS FORRETNINGSLOKALER, KONGENS NYTORV 29, H.T. AF ØSTERGADE

den smaget og sat Købet efter Skellighed«. Saa tidlig som i det 15. Aarhundrede har altsaa Vin været en yndet Drik i Danmark, og man har sat en Ære i at vaage over, at den var ren og uforfalsket.

Størst Pris satte man den Gang paa Rhinskvine, dernæst paa hede spanske Vine, sidst i Anseelse kom de røde, franske Vine, — den gængse Benævnelse paa Poitou-Vinen: Pøytto eller forkortet: Pøjt gik endog hurtig over til at betegne al Slags daarlig Drik. Denne Forkærlighed for rhinsk Vin fortsatte sig helt ned gennem det

EXPEDITIONSLOKALET

18. Aarhundrede, og med Undtagelse af en kort Periode (1629—1651) holdt man lige fra 1585 og op til 1862 fast ved, at hvem der handlede med rhinsk Vin, ikke samtidig maatte handle med spansk eller fransk Vin, da Sammenblanding eller Forfalskning i saa Fald ikke kunde kontrolleres. Der var saaledes op til vore Dage stadig to Slags Vinhandlere: Rhinskvinshandlere og Franskvinshandlere.

Samme Dag, som Kong Frederik III. oprettede et Købmands- og Kræmmer-Laug (7. April 1651), tillod han ogsaa *Vinhandlerne* til deres Nærings Forbedring og Fortsættelse at oprette et Laug, og 1652 knyttedes Fasbinderi til Laugets Rettigheder. Disse var iøvrigt kun saa ubestemt formulerede, at Vinhandlerne 1667 indgav Andragende til Kongen om en mere fast Laugs-Ordning, hvad der blev dem bevilget den 7. Januar 1668. Efter den gennemgribende Reform i Laugs-Væsenet, der foregik ved Fdg. 23. December 1681, hvorved Enevælden endelig knægtede Laugene helt

PAKHUSGAARDEN

Nr. 55, Hjørnesteedet til Sct. Jørgensgade, der i det 17. Aarhundrede hed Kirkestræde. 1757 fik denne urgamle Forretning en Konkurrent paa et andet Hjørne af Østergade, nemlig Hjørnet af Kongens Nytorv, idet Johan Jørgen Kop da her aabnede en Vinstue, som snart fik god Søgning og fortjent Ry. Og mens alle de andre, i sin Tid saa berømmelige Vinhuse, som vi ovenfor har fremdraget, til Hobe er som deres Vin gaaet al Kødets Gang, saa bestaar Kops gamle Vinhandel den Dag i Dag paa samme Sted. Det er just den, som nu hedder C. H. Mønster & Søn's.

Allerede Kop tjente sig gode Grunker, men endnu højere steg dog den gamle Kælders Anseelse under hans Efterfølger, Oberst Wegener. I det 18. Aarhundredes Slutning, da Obersten residerede paa Hjørnet, skabte gode Konjunkturer den særlige Handelsperiode for Hovedstaden, som er kaldt »den gyldne«, og i hin Tid var det ikke mindst den ædle Druesaft, der bragte Guldet til Huse. Der blev under de store Søkrige herfra drevet en meget betydelig Mellemandel Verden over med Vin i Ly af det neutrale danske Flag, og det fejlede jo ikke, at den vældige »Donau-Strøm«, som passerede vor gamle By, var righoldig nok til, at ogsaa gode kjøbenhavnske

og holdent, fik efterhaanden de fleste Laug deres Vedtægter forandrede i Overensstemmelse hermed, Vintapperne dog først den 22. December 1694.

Det ærværdige Vintapper-Laug blev sammen med alle de øvrige Laug radikalt ophævet ved Næringsloven af 22. December 1857 fra 1. Januar 1862 at regne. Det afløstes da af Vinhandlerforeningen, hvortil Laugets Formue overgik.

*

Foruden de ovenfor nævnte Vinstuer var der ogsaa i gamle Dage en anset Vinhandel paa Østergade i nuværende

Borgere kunde faa læsket deres Ganer til en rimelig Penge. Lystig er det i disse Overflods-Tider sikkert ofte gaaet til i den gamle, ærværdige Kælder, mangan en Rhinskvin-Pokal er bleven tømt for Borgerheldet og det almene Vel, mangan politisk Kande bleven støbt under munter Snak og Bægerklang. Det var forøvrigt ogsaa højbaarne Kunder, som »Obersten paa Torvet« efterhaanden fik samlet sig — i første Række Adelen og Militærets Kredse!

Men de tunge og trange Aar fulgte efter de lette og lyse Dage, det blev sparsommere med Vindrikingen, hvor skulde man faa Pengene fra til slig »Over-

PARTI AF ET FOUSTAGELAGER

daadighed« — og dog, netop i de triste Tider trænger mangan Mand netop til en Hjertestyrkning for at staa bedre imod Sorg og Ulykke og stramme sig op til ny Iver og Ufortrødenhed! Nok er det, Vinkældereren vedblev at være godt besøgt, og da den unge Mønster i 1829 overtog den, var det alt en blomstrende Forretning, han gik ind til.

Det blev nu en hel anden Kundekreds end i gamle Dage, som kom til Huse paa Hjørnet — Kunstnere og Literater, Skuespillerne fra »Torvet« havde i Trediveerne, Fyrerne og helt op i Halvtredserne deres kæreste Samlingssted hos Mønster, her løsnede Vinen Tungen, saa det gode Hoved kom til sin Ret, her fløj mangan lystig Skæmt over Bord, mangan lys Idé blev lykkelig fangen, naar Solstraalerne tværsigennem det løftede Vinglas' gyldne Skær tittede den Søgende ind i Øjet — *in vino veritas!*

Her kom i det kgl. Theaters berømmeligste Tid dets mest fejrede Acteurer,

Mænd som Ryge, Nielsen, Wiehe'rne osv. at finde Husvælelse eller Oplivelse — i det ringeste 1 Gang om Ugen, hver Søndag Formiddag, maatte Scenens Børn ty herover for at lytte til »Mønsters Betragtninger«.

Men Vinhandelen blev større og større, Salget ud af Huset saavel af Flasker som af Foustager krævede efterhaanden mer og mer Plads, og hvor nødig end Mønster vilde undvære sine kære Stamgæster, saa maatte han dog i Begyndelsen af 60erne bekvemme sig til at nedlægge Vinstuen og selv rykke derind med sine Flaskehylder og Protokoller. Kort efter, 1865, blev Sønnen optaget i Firmaet, som herefter fik sit nuværende Navn C. H. Mønster & Søn.

PARTI AF ET FOUSTAGELAGER

Det havde under alle Forhold været Forretningens ufravigelige Princip: virkelig at levere *Vin* o: kun at levere ægte, vel lagrede og velbehandlede Vine. Intet Under, at mange kræse Vinkendere efterhaanden fik Smag paa Mønsters Vine. Dette gjaldt bl. a. ogsaa Marinens Officerer, der jo som oftest har mer end almindelig Lejlighed til at udvikle deres Tunge og Gane til virkelig at kunne nyde en god Vin.

I 1877 overtoges Forretningen af dens nuværende Indehavere, Generalkonsul Emil Arntzen og Herr C. N. W. Christensen, og dermed begynder en ny Opsvingsperiode for Firmaet. Det belønnedes kort efter med Prædikatet: Kongelig Hof-Vinhandel, og derefter blev Hovedstaden for snævert et Felt; fra nu af gaar man paa Erobringstogt det ganske Land over og fra Danmark videre til hele Norden.

Provinsernes Vinhandel, saa de nye Chefer med deres

Købmandsblik, trængte til at reformeres. Det havde fra gammel Tid af været Skik og Brug, at de Handlende rundt om i Landet købte deres Vin paa Foustager og selv aftappede den. Men dette var egentlig i Modstrid med det sunde Princip om Arbejdets Deling. Ifølge Sagens Natur var de færreste Pro vinsforretninger anlagte paa Vinhandel: de havde hverken Kældere, der var særlig indrettede til at lagre Vinen i, ej heller fagdygtige Vinkypere. Fik de et Par store Fade Vin hjem,

saa maatte deres Kunder drikke Vinen, som den var falden ud, og i mange Tilfælde vel ogsaa af og til betale den med en Pris, der ingenlunde stod i Forhold til dens Kvalitet.

Med slige Tilstande var imidlertid hverken Vindrikkerne, Købmændene eller den reelle Vinhandel i Længden tjent. Hvor meget naturligere og hvor meget bedre og værdigere for alle Parter, tænkte nu d'Herrer Arntzen og Christensen, vilde det dog ikke være, om Provinskøbmændene fik de forskellige Slags Vin, der efterspurgtes, i et vist Antal Kvaliteter aftappede paa *Flasker* under den fagkyndige Garanti for Flaskens Indhold, der kunde ydes af en saa velforsynet og anset Special-Forretning som den Mønster'ske — og saa forhandlede Mønsters Vine flaskevis til deres Kunder mod en passende Forhandler-Rabat! Kunderne fik derved vellagrede og gode Varer, svarende til Pris og Etikette, og kunde derfor holde sig til det københavnske Vin-Hus, Købmændene slap for Besvær og Risiko, Lagrings- og Aftapningsomkostninger samt Vinkenderes mulige Misfornøjelse og havde i Stedet for en sikker Fortjeneste samtidig med den gode Bevidsthed om at kunne forsyne deres Kunder efter Ønske og uden personligt Ansvar. Mønster & Søn endelig fik Leverancen, Sikkerhed for, at deres Vine kom frem i den Stand, Firmaet som Leverandør kunde være tjent med og svare til — høstede altsaa tillige derigennem den Løn, der maaske er en ret Købmand den kæreste: Navn for at levere »prisværdige« Varer og føre en reel Forretning!

ET AF FLASKELAGRENE

Dette Raisonnement syntes selvindlysende, men det er nu en Gang svært at faa Folk til at bryde med gammel Slendrian, Tingen skal forklares dem atter og atter, de skal formaaes til at *prøve* den, indgroede Vaner og medfødt Mistænksomhed, Frygt for »der ligger noget bagved,« skal heldig og endelig overvindes. Men Firmaets nye Indehavere tog fat paa at løse denne Opgave med en saadan Frejdighed og saa sejrrig en Energi, at det lykkedes i en Fart og et Omfang, der overgik al Forventning. En Baron blev sendt Landet rundt i en elegant udstyret Ekvipage med Kusk og Tjener — og Vinprøver i Vognmagasinet! Fra By til By, fra Sogn til

CHEFERNES KONTORER

Sogn gik Turen, og kun faa Aar var gaaede, før C. H. Mønster & Søn, efter denne præliminære Indledning, havde omspændt Landet med ikke mindre end ca. 200 Filialer, anlagte hos en Række af Landets bedst renommerede Købmænd i Byer og Flækker hele Danmark over.

Og siden da er Forretningen, udelukkende baseret paa Flaskeforsendelser, gaaet stadig frem og frem. Saa at sige overalt kan man købe »Vine fra C. H. Mønster & Søn,« faa nøjagtig den Leoville eller den Portvin, man er vant til at drikke, — Firmaets Navn i Proppen og Varens Pris stemplet i Kapslen overbeviser En om, at ingen Fejltagelse eller Fixfæxerier er mulig!

Til at gennemføre et saadant helt »Handels-System« hører der mange Egenskaber, fremfor alt Evnen til at være *expedit* og *akkurat*. Det er da i saa Henseende ogsaa et betegnende Træk for Firmaet, at alt er saa godt i Orden og saa stadig à jour, at

samtlige Nytaarsregninger og Kontokuranter hvert Aar ligger i Postkassen — den 1. Januar Kl. 3 Eftermiddag!

Og dog — naar de Mange, som Aaret rundt i de forskelligste Sager af offentlig Betydning, selve Vinforretningen C. H. Mønster & Søn *som saadan* uvedkommende, tyer til Generalkonsulens eller Herr Christensens velvillige og redebonne Bistand, saa træffer de ingenlunde et Par ilfærdige, hæsblesende, afsnubbende Geschäfts-Maskiner. En Mand som Arntzen, Portugals herværende Konsular-Repræsentant, Vinhandlerforeningens og »Hygæa«s mangeaarige og meget virksomme Formand, kan netop som den travle Mand, han er, — faa Tid til alt! I Chefernes smagfuldt og »gediegent« udstyrede Privatkontor giver han sig gode Stunder til roligt og elskværdigt at tale enhver Sag, hvori hans kyndige Hjælp søges, grundigt igennem, — ret som om han kun sad der for det samme! Det er i Tidens Løb ikke helt faa offentlige Hverv, der er blevne læssede paa Generalkonsul Arntzens Skuldre — som særlig fortjenstfuld tør utvivlsomt hans Virksomhed i de om Vinhandelen nedsatte Regeringskommissioner betegnes. Det er ikke mindst hans sagkyndige Arbejde, det skyldes, at Vin- og Spirituosahandelen herhjemme staar under en saa effektiv og dog hensynsfuld Kontrol, at paa den ene Side Forbrugerne faa eller ingen Steder i Verden er mere betryggede end her i Landet mod alle Slags Forfalskninger, hvorimod paa den anden Side den legitime Forretning ikke besværes eller vanskeliggøres ved hæmmende eller hensigtsløse Kontrolforanstaltninger. Herr Christensen har, i Modsætning til sin Kompagnon, holdt sig strengt tilbage fra al Offentlighed, men er til Gengæld en aktiv og utrættelig Deltager i en Række humane Selskabers Velgører-Virksomhed.

Vinhandlerforeningen er det gamle, ovenfor omtalte Vintapper-Laugs værdige Fortsætter, paa en Gang en Bærer af det gamle Laugs gode Traditioner og en fuldt ud moderne Organisation, som under omsorgsfuld og energisk Ledelse af den nuværende Bestyrelse, for hvilken Arntzen, som foran bemærket, er Formand, har udvidet sin Virksomhed til at varetage den samlede danske Vinhandlerstands Fælles-Interesser.

274.

DET DANSKE PETROLEUMS-AKTIESELSKAB

RUNDT om i Verdens-Stæderne véd selv det mindste Bysbarn med Stolthed at udpege for den Fremmede: den *store* Forretning. Det er ikke Fyrsternes eller Adelens Paladser, ikke Kunstens eller Videnskabernes Museer, som i første Række giver den moderne Stad dens Præg og fængsler Turistens umiddelbare Opmærksomhed — det er nok saa meget Stormagasinerne, Kæmpefabrikerne, de store Forretnings-Etablissementer. I hvert Fald er det dem, der af en Befolkning som den engelske, den amerikanske, den tyske rent uvilkaarlig tages som det ydre Udtryk for, »wie wir's so herrlich weit gebracht«.

Det var Synd at sige, at vi Danske som Regel føler en lignende national Stoltthed overfor vore store eller større økonomiske Foretagender. Man har herhjemme grumme ofte ondt ved at taale eller forlige sig med den Tanke, at der tjenes mange Penge paa ét samlet Sted, Fortjenesten være saa nok saa legitim, — man ynder, at det idyllisk bliver ved de mange Bække smaa, og ser dem ikke helt gerne forenet i eller gjort til den ene store Aa. Danmark, synes man, bør nu en Gang ikke have Floder og Bjerge, kun Bække, Bakker — og Dværge!

Men Udviklingen gaar i vor Tid sine egne Veje, og paa flere og flere af Økonomiens Felter kræver den som saa at sige overalt først og fremmest: *Organisation*. Det spredte og splittede Mangefold af selvstændige, indbyrdes stridende Smaaforretninger viser sig paa et stigende Antal Omraader at være et Spild af Kræfter og Kapital, en Ødslen med Virksomhed og Værdier og en unødig Fordyrelse af Samfunds-Forbruget. Ved Sammensmeltning og Omstøbning til Fælles-Foretagender kan man derimod ofte opnaa en for alle Parter tjenlig *Organisation* af Samfundets Forsyning med denne eller hin Vare, saa at paa den ene Side de samlede Omkostninger paa Vejen fra Producent til Konsument formindskes, og Driften gøres billigere og bekvemmere, paa den anden Side Omsætningen forøges, og Kapitaler derved gøres mere frugtbringende, selv endog ved lavere Avance paa den enkelte Omsætning.

Denne Udvikling har i de Lande, hvor Forretningslivet trives frodigst, Amerika, England og Tyskland, fejret en voxende Række af Triumfer i Dannelsen af Tusinder af saakaldte *Trusts*, Karteller, Sammenslutninger, Storselskaber, og hvad man end maatte mene om det heldige heri — alt i Verden, der har Lyssider, har jo som simpel Følge heraf ogsaa Skyggesider —, saa viser Bevægelsen sig mere og

GROSSERER JØRGEN JENSEN

mere at være *uimodstaaelig*. Det moderne Samfunds økonomiske Liv har altfor længe lidt under et Overmaal af fri Konkurrence som af en tærende Sot, og naar det nu fra Splitelse og Uro vender sig

GROSSERER JOHANNES M. HOLM

mod *Fasthed, Plan* og *Orden*, og gør det med samme instinktmæssige Maalsikkerhed, som Planter vender sig mod Sollyset, saa er det netop med Livets Ret og Livets Styrke, Livets egen Ret, saa vist som Livet *altid* har Ret, og Livets egen Styrke, thi hedder det end rigtigt: *fort comme la mort*, hvad der er endnu stærkere, er dog netop Livét.

Paa dansk Grund har før og fremfor nogen Anden Tietgen set denne Udvikling og inaugureret den. Den Række *store Foretagender*, han har skænket vort Land, er jo først og fremmest Aktieselskaber, men dernæst i de fleste Tilfælde ogsaa Sammenslutninger, Storforretninger, baserede paa Sammensmeltning af alt bestaaende, delvis indbyrdes konkurrerende Forretninger. Det var det, han en Gang i et Foredrag med genial Hentydning til »Aladdin« kaldte for *Ringens Aand*, hvorved han netop vilde have sagt, at det var en *god Aand*, som havde hjulpet ham til disse Foretagenders Tilblivelse, og tillige en mægtig Aand, som formaaede at flytte de Bjerge, som end ikke en Tietgens Tro til sig selv uden hin Aands Hjælp vilde have saa meget som rokket. Men ogsaa til Tietgen og *hans* skabende Virksomhed saa jo Mange herhjemme skævt: *den store Stil* kan sjældent glæde sig ved Popularitet blandt Lilleputter, Smaakørere og Kræmmersjæle.

KONSUL RUD. WULFF

Det er imidlertid netop i denne *den store Stil*, at det Foretagende, som her er Tale om, Det danske Petroleums-Aktieselskab, er anlagt og arbejder, for dets Vedkommende dog helt uden Tietgens Initiativ eller Medvirkning. Dets Virksomhed spænder over et helt Lands Forsyning, ja, egentlig talt over hele Nordens Petroleumsforsyning.

Handelen med Stenolie var i 80erne geraadet i en vild Konkurrences planløse Forvirring, og for atter at faa Sundhed og Ro i Forholdene traadte da i Efteraaret 1888 Cheferne for de 3 største, daværende Import-Huse, Jørgen Jensen, Johs. Holm af Firmaet Thøger From og Rud. Wulff i Aarhus sammen for i Fællesskab at drøfte Situationen. Resultatet af denne Raadslagning blev Dannelsen af »Det danske Petroleums-Aktieselskab«, som blev startet 1. April 1889, og hvori de 3 nævnte Handelshuses Petroleums-Forretning dermed gik op. Aktiekapitalen blev oprindelig sat til 1 Mill. Kr., fordelt paa 200 paa Navn lydende Aktier, siden er den bleven udvidet 2 Gange, nemlig 1892 til 2 Mill. Kr. og 1900 til 2,800,000 Kr.

DIREKTIONSVÆRELSET

I 1893 traadte Det danske Petroleums-Aktieselskab i Forbindelse med det berømte *Standard Oil Co.* som Verdensleverandør af amerikansk Stenolie, senere ogsaa med Nobel Brothers for russisk Petroleums Vedkommende. *Standard Oil Co.* interesserede sig da direkte i det danske Selskab, ligesom det f. Ex. har gjort det i »Deutsch-Amerikanische Petroleums-Gesellschaft«, og »Det danske Petroleums-Aktieselskab« fik Eneforhandlingen af det amerikanske Selskabs Petroleum paa Skandinavien.

De 3 nævnte Forretninger, som i det nye Kompagni smeltede sammen til een, havde ikke haft noget Cisterne-Lager af Petroleum. Man tog den Gang Ladningerne

hjem i Tønder, men da man havde set, at Tyskland var kommet ind paa Benyttelsen af Cisterne-Skibe og Lagring af Petroleum paa Land i Jern-Tanks, henvendte Selskabet sig til Københavns Havnevæsen og fik af dette anvist Tuborg Havn, som den Gang var det eneste Sted her i Landet, hvor der maatte føres Stenolie ind, til Anlægget af en fast Tank. Dette Arrangement slog ogsaa til i de allerførste Aar, skønt der jo ikke var saa overdrevent meget eller dybt Vand i Tuborg Havn. Men da Tolden for Petroleum blev nedsat fra 1. Oktober 1891, begyndte Forbruget herhjemme at stige enormt. 1892, altsaa lige efter Toldlettelsen, steg det strax med c. 9 Mill. Pd. I de følgende Aar indklareredes der aarlig følgende Mængde til Forbrug:

FULDMÆGTIGERNES KONTOR

1893	57,3	Mill. Pd.
1894	62,1	» »
1895	66,5	» »
1896	70,8	» »
1897	75,0	» »
1898	80,4	» »
1899	87,7	» »
og i Fjor 1903 var Forbruget endelig:	97	» »

Umiddelbart efter Toldnedsættelsen, i Gennemsnit af Aarene 1892—94, var For-

HOVEDKONTORET

TANKAFDELINGENS KONTOR

bruget pr. Hoved c. 26½ Pd. — nu, 10 Aar senere, nærmer det sig 40 Pd., hvilket altsaa er en Opgang i de sidste ti Aar af henimod halvthundrede Procent.

Selvfølgelig har en saadan stærk og stadig Stigning maattet give Selskabet en rask voxende Forretning, som har krævet Udvidelse paa Udvidelse. Efter faa Aars Forløb var Tuborg Havn, navnlig paa Grund af dens ringe Dybde, utilstrækkelig, og Selskabet begyndte saa med paa Refshaleøen at anlægge 1 à 2 Tanks — og nu er her voxet et helt Kæmpe-Etablissement op (se Billedet). Da Selskabet begyndte i 1889, var der saavel i Kjøbenhavns gamle som i Aarhus' Havn kun 20 Fod Vand, og

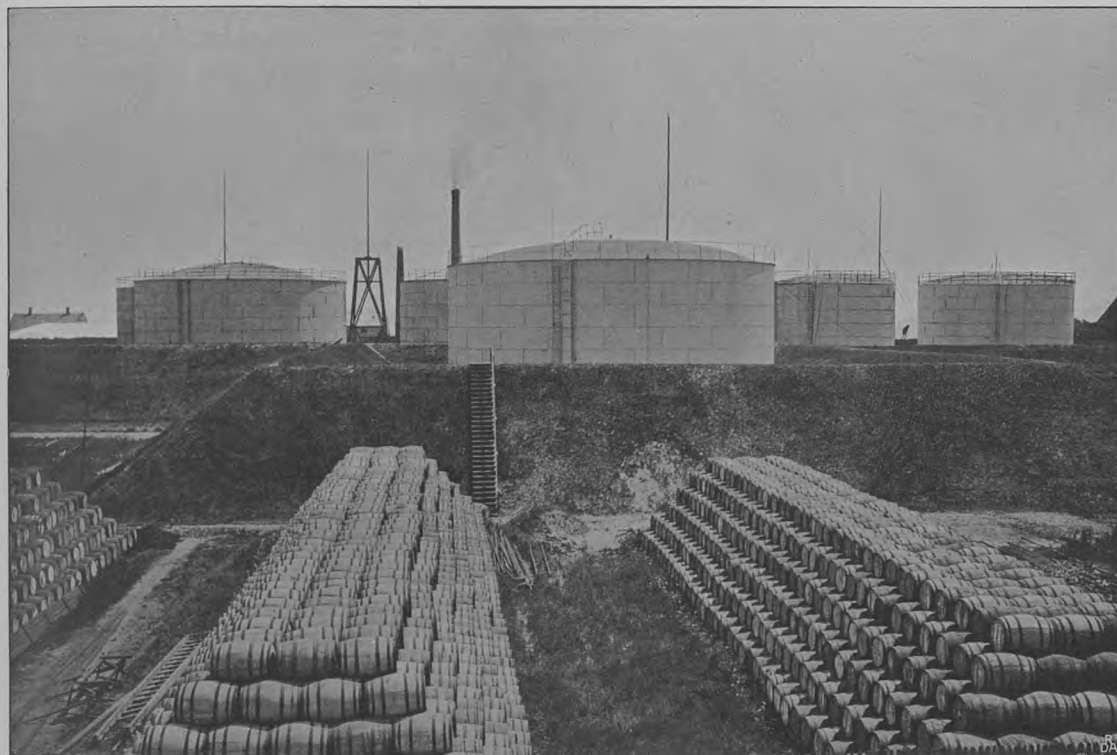
TANKAFDELINGEN

man maatte derfor gaa til Bygningen af en Tank-Damper, »Christine«, som blev sat i Vandet fra Burmeister & Wain i 1890. »Christine«, som rummede 17,000 Tønder Olie, var efter Datidens Forhold et fuldstændig tidssvarende Skib. Men efterhaanden som Søster-Selskaberne i Tyskland, England osv. byggede større og større Tank-Dampere, op til 10 à 12,000 Tons, blev deres mindre Baade disponible, og herved trykkes Fragterne saa stærkt, at Selskabet i det aabne Marked kunde fragte Dampere, der med samme Mandskab som f. Ex. »Christine« kunde rumme indtil 30,000 Fade. Dette var naturligvis ved det stigende Behov og det dermed stigende Krav til Skibsrum et stort Gode for Selskabet. Men samtidig blev herved Fragten for »Christine« for dyr, og den blev derfor solgt i 1891, saa meget hellere som Kjøbenhavns og Aarhus' Havn nu var naaet til 24 Fods Vanddybde.

Til *Provinserne* gik der en hel Del Olie i Tønder fra Kjøbenhavn, medens der sam-

tidig toges ikke saa faa større Sejlerlaster hjem, ligeledes i Tønder. Med den fortsatte Udvidelse af Selskabets Virksomhed fulgte derfor ogsaa Nødvendigheden af at faa flere faste Tank-Lagre rundt om i Riget. Det første udenfor København blev anlagt i Aarhus, senere fulgte lignende Anlæg i Aalborg og Kolding. For Fyens Vedkommende har Selskabet et Tank-Lager i Svendborg, paa Sjælland er der et større Tank-Anlæg i Korsør, for Lolland-Falsters Vedkommende et mindre i Nakskov.

Som alt ovenfor nævnt fik Selskabet ved sin Start Eneret paa Forhandlingen af *Standard Oil Company's* Petroleum i hele Skandinavien. Navnlig i Sverige var

TANKANLÆGET PAA REFSHALEØEN

Forretningen splittet paa en stor Mængde mindre Importørers Hænder. Paa Initiativ af »Det danske Petroleums-Aktieselskab« lykkedes det imidlertid temmelig hurtigt at faa samlet disse mange Hoveder under forholdsvis faa Hænder: der blev dannet 4 Selskaber i Sverige og 2 i Norge, hvilke Selskaber altsaa, om man vil, er en Slags Søster-Selskaber til det danske, saaledes at forstaa, at det danske Selskab er interesseret i de svensk-norske, stadig staar i Forbindelse med dem.

Medens oprindelig Urtekræmmerne i København som Regel købte sig et Par Tønder Petroleum ad Gangen og selv tappede dem af paa Flasker, forandrede en justitsministeriel Bekendtgørelse, som traadte i Kraft 1. November 1892, helt dette Forhold, idet det nemlig af Hensyn til Brandfare blev forbudt Detailhandlerne i Staden at have mere end indtil 200 Potter, hvorhos det hele Kvantum skal holdes i lukkede Flasker eller Beholdere. Selskabet oprettede da resolut en stor Flaske-Aftap-

ETABLISSEMENTET PAA REFSHALEOEN

nings-Anstalt paa Refshaleøen, hvori der aftappes 65,000 Flasker om Dagen. Den beskæftiger 130 Kvinder og Mænd og er forsynet med de nyeste Maskiner og Apparater paa dette Omraade. Herfra forsynes nu Størstedelen af Kjøbenhavn med aftappet Petroleum.

Men medens Selskabets Forretning i Hovedstaden saaledes er gaaet over til udelukkende at være *Flaskesalg*, saa har for *Provincernes* Vedkommende Udviklingen formet sig paa en noget anden Maade. Selskabets Bestræbelser er stadig gaaet ud paa at komme helt bort fra *Træ-Emballagen* — som vi alt har set, er det forlængst lykkedes i Transporten over Atlanterhavet. For Kjøbenhavns Vedkommende gaar ligeledes Petroleumen direkte fra Tank'en i Flasken, men i Provincforretningen var op til den allernyeste Tid *Tønden* et saa nødvendigt Gennemgangsled, at Selskabet selv maatte holde sit eget Bødkerværksted, som endog har beskæftiget op til 60 Mand. Som desværre paa saa mange andre Felter skruedes Arbejdslønnen efterhaanden op over Arbejdets naturlige Værdi, og det endte her, som det ogsaa er sket i andre Brancher, med, at Fagforenings-Politiken slagtede Hønen, som lagde de gyldne Æg. I Løbet af det sidste Aars Tid har Selskabet paabegyndt og vil i Løbet af indeværende Aar fuldføre et *stort Tank-System* over hele Landet. Maalet og Principet er: at Olien skal leveres *i løs Tilstand* lige fra Amerika og direkte til Provinskøbmanden eller

PARTI AF AFTAPNINGSANSTALTEN PAA REFSHALEØEN

FLASKEVOGNENE LÆSSES

EN JERNBANETANKSTATION

TANKSKONNERTEN »RUDOLPH«

Høkeren i Landboden uden at behøve paa Vejen at omfyldes i Tønder eller Fade.

Det sker saaledes: Damperen tager Olien lige fra *Pipe lines* i Amerika og fører den i sin Tank til dansk Havn. Her bliver den gennem Rørledninger pumpet over i store (Tank-) Beholdere, fra disse bliver den ved Hjælp af 50 Jernbane-Tank-Vogne kørt ud til *Tank-Stationerne*. Disse lægges nu eller er alt lagte *over hele Landet*, hensigtsmæssig fordelte rundt om ved Jernbane-Stationerne: det er en fuldstændig

ETATSRAAD WM. TH. MALLING

GROSSERER JOHANNES M. HOLM

CHARLES A. SUTFIELD

DIREKTØR CHRISTIAN HOLM

ny Erobring af Landet, her finder Sted, og dets Besættelse Punkt for Punkt foregaar derfor ogsaa taktisk og strategisk — med Generalstabens Kort som Grundlag! I disse Tank-Beholdere løber saa Olien fra Jernbane-Vognen af sig selv: ved Hjælp af Slinger tømmer Vognen sig selv ud i et underjordisk Reservoir, og fra dette pumpes den saa atter op i en saakaldt Gade-Tank-Vogn (se Billedet), som derpaa kører Olien ud eller omkring til Detaillisterne. Disse forsynes saa af Selskabet med en saadan særlig Beholder, og her op i pumpes saa Olien for endelig derfra i Flasker at gaa til Forbrugerne!

Som man ser, er der paa intet Punkt af den lange Vej fra Petroleumskilden i

det fjerne Vest og til den lille Butik ude i den danske Landsby Brug for eller Trang til *Træ* eller *Tønder*.

Det er et Udslag af en almindelig Tendens i vor Tid, som i sine Overgangs-Former kan være beklagelig nok, at Selskabet ved Gennemførelse af dette nye System sparer eller selv fortjener en Mellemandler- eller Grossist-Avance. Til Gengæld bliver der ej heller Rum eller Plads for Indkøbs- eller Fællesforbrugsforeningers Rabat-Køb, Selskabet træder direkte i Forbindelse med Detaillisterne, som altsaa intet Mellemlid behøver. Om noget Salg direkte til Forbrugerne fra Provins-Tank'en er der derimod herhjemme, klogt og rigtigt nok, ikke Tale.

Hvor det gælder en Standard-Vare eller Stabel-Artikel som Petroleum, er Samfunds-Fordelene ved, at Omsætningen samler sig paa en enkelt Haand: det store, velorganiserede *Handelsselskabs*, saaledes, ja overhovedet øjensynlige nok. Som alt ovenfor sagt, vilde det i ethvert moderne Land regnes for en stolt Ting at have saa mange af den Slags storstilede Købmandsforetagender som muligt, og forhaabentlig vil efterhaanden ogsaa en lignende Erkendelse vinde Raaderum i Danmark.

Ved Lovændring i 1903 udvidedes Bestyrelsen til at bestaa af mindst 3 og højst 5 Medlemmer, og den nuværende Bestyrelse bestaar af d'Herrer

Grosserer *Johannes M. Holm*,

Etatsraad *Wm. Th. Malling*,

Grosserer *Christian Holm*,

Charles A. Sutfield.

CARL NORSTRAND

DET er ikke ofte, at Enkeltmand herhjemme, i større Udstrækning, for egen Regning, regelmæssig sender Varer i fulde Skibsladninger fra et fremmed Land til et andet og saaledes i alleregentligste Forstand driver Udenrigshandel. Det er en af de Agre i Forretningsverdenen, som det i Reglen er forbeholdt Aktieselskaber med en stor og vidtløftig Administration at dyrke; det er en Virksomhed, hvis Traade spænder viden om, en Opgave, som en Mand betænker sig paa at løse alene.

En dansk Forretning og et af de faa private Handelshuse i Norden, som i stor Stil, og fra Aar til Aar i voxende Omfang, afskiber den ene Ladning efter den anden udenlands fra til andre Søstæder udenfor Hjemlandets Grænser, er Firmaet Carl Norstrand i Kjøbenhavn.

Carl C. H. Norstrand er født i Bergen i 1852 og nedsatte sig allerede i 1874, altsaa i en Alder af 22 Aar, her i Kjøbenhavn, efter at have løst Grosserer-Borgerskab. I 1880 aabnede han en Importforretning af engelsk Raajern, som fra Begyndelsen af Tyverne var blevet en gangbar Handelsvare her i Landet, og hvoraf Forbruget stadig var stigende, holdende TROP med Jernstøberiets Udvikling.

Carl Norstrand kom gennem Salget af Raajern i intim Forretningsforbindelse med Landets Jernstøberier, og det var da kun naturligt, at han snart udvidede sin Virksomhed til ogsaa at omfatte andre af Jernstøberiernes Forbrugsartikler, i første Række det til Smeltningen nødvendige Brændselsmateriale.

Det var næsten udelukkende engelske Kokes, som den Gang forbrugtes i Støberierne, da Norstrand i 1884, endnu førend det store, rhinsk-westfalske Kul- og Kokes-Syndikat dannedes, begyndte at indføre westfalske Cinders.

Varens Godhed overvandt hurtig den Mistillid, som Forbrugeren instinktmæssigt nærer mod det nye, og de westfalske Cinders var allerede godt indarbejdede, da *Trusten* dannedes. Det var da en Selvfølge, at de ledende Mænd i Syndikatet udsaa Norstrand, som havde dokumenteret sine Evner til at finde Marked for Produktet, til at lede Exporten fra de store westfalske Bjergværker til Danmark, Norge, Sverige og Finland.

De westfalske Cinders slog nu helt igennem og fortrængte paa faa Aar saa godt som fuldstændigt de engelske Kokes i hele den nordiske Jernindustri.

Afskibningerne ledes over hollandske og tyske Nordsøhavne, og den aldeles overvejende Del gaar til Sverige, Norge og Finland.

ETATSRAAD CARL NORSTRAND

I videst mulig Udstrækning fragter Firmaet Sejlere og Dampere til at føre Ladningerne, men da Tilbudet af Skibe er uregelmæssigt, driver Firmaet selv et mindre Sejlskibsrederi, der kan træde hjælpende til i paa-kommende Tilfælde.

Exporten til Danmark og Sydsverige foregaar hovedsagelig over Land direkte fra Westfalen, hvorfra det københavnske Firma daglig faar Rækker af Vognladninger til danske og skaanske Stationer.

Med Jernindustrien som Hovedforbruger af de westfalske Bjergværksprodukter er der tillige oparbejdet en betydelig Forretning med Leverancer af westfalske Kul til industrielle Øjemed og Stenkulsbriketter til Lokomotivfyring.

Endvidere repræsenterer Carl Norstrand Kulsyndikatets Datterselskab »Deutsches-Kohlen-Depot«, der leverer Bunkerkul til Damperne i Middelhavet, Port Said, Madeira o. s. v.

Samtidig er Firmaets oprindelige Importvirksomhed ikke bleven forsømt. Salget af Raajern er drevet saaledes op, at denne Del af Forretningen er voxet til en af de største i sin Art i Norden. Da det rhinsk-westfalske Raajerns-Syndikat kom i Stand, noget senere end Kul- og Kokes-Syndikatet, blev Exportforretningen paa Skandinavien og Finland overdraget Firmaet Carl Norstrand.

Foruden Jernstøberiernes største Forbrugsartikler, *Jern* og *Cinders*, leverer Carl Norstrand de mangfoldige andre Raastoffer og Maskiner, som Støberierne anvender, og denne Specialafdeling er ligeledes bleven den største og mest omfattende paa dette Omraade i hele Skandinavien.

Firmaets Kundekreds er i Tidens Løb bleven udvidet; den bestaar ikke mere udelukkende af Støberier og Jernværker, men omfatter nu ogsaa en Mængde forskellige Industridrivende i saa at sige alle Brancher. Saaledes sender Firmaet i hele Skibslaster fra Holland og Tyskland til skandinaviske Pladser: Flusspath til Glasværker og Cementfabriker og Gasrensingsmasse til Gasværker.

Som Repræsentant for det tyske »Stassfurter-Salt-syndikat« afskiber Carl Norstrand dernæst Ladning efter Ladning af Stensalt til danske Raffinaderier, derimod ikke til det øvrige Skandinavien, hvis Toldlovgivning ikke begunstiger Saltraffinerings. Herhjemme forbrugtes indtil forfaa Aar siden næsten udelukkende engelsk Raasalt; men med samme Forretningsenergi, hvormed man tidligere fik engelske Kokes fortrængt som Brændsel i Støberierne, er det lykkedes at vække Raffinaderiernes Interesse for Stassfurter-Saltet, og Forholdet er nu det, at de fleste af Landets Saltværker er gaaet over til tysk Raasalt. — —

Som en særlig Afdeling indenfor Carl Norstrands Forretning maa nævnes: Indførslen til Danmark af svensk Tørvestrø.

FRANZ NORSTRAND

INTERIØR FRA KONTORET

For en halv Snes Aar siden gjorde Firmaet et Forsøg med nogle Baller svensk Tørvestrøelse som Strø for Heste og Kreaturer, og disse første Experimentere, som Firmaet fik nogle Hestevenner til at foretage, blev Oprindelsen til den nuværende betydelige Import, til hvilken flere store svenske Fabriker bidrager med omtrent hele deres Strøproduktion. Strøen leveres ikke alene til Sjælland og Øerne, men endogsaa helt op i det nordligste Jylland.

Endelig har Firmaet i snart 25 Aar haft en Filial for »Nye danske Brandforsikringselskab«.

Den meget omfattende Forretning, som Carl Norstrand saaledes driver, nødvendiggør Ansættelsen af en Mængde Agenter og Underagenter rundt om i de skandinaviske Lande, ligesom Firmaets Rejsende stadig besøger de forskellige Forretningsforbindelser.

Stifteren Carl Norstrand, som i 1904 udnævntes til Etatsraad, staar stadig i Spidsen for Firmaet, i hvilket han i 1898 optog sin da 22 Aar gamle Søn, Franz Norstrand.

290

AXEL PRIOR

AKTIESELSKAB

BREDGADE 33

Axel Prior — der er for et københavnsk Øre en egen støt Klang i det Navn *Prior*, der kalder frem for Bevidstheden Minderne om den gode, gamle Tid efter forrige Sekelskifte med Borger-sind og Borgerdyd og det til Borgerheld sigtende.

En af den Tids kendte Mænd, netop *Borger* i Tidens Forstand, var den Stege Købmand H. P. Prior, der som en af vore første Dampskibsredere har skrevet sit Navn ind i dansk Erhvervslivs Historie. Hans Søn Axel Prior, født i Stege den 23. April 1843, havde fra

Faderen arvet Købmandsblodet, og da han som ung kom til England, nemmede han derfor hurtig, hvad *business* var. Efter et treaarigt Ophold forskellige Steder i England blev han ved sin Tilbagekomst knyttet til sin Faders Rederiforretning og virkede der i nogle Aar; men ganske naturligt følte han Trang til at prøve sine Evner og Kundskaber i en selvstændig Virksomhed, og den 1. Maj 1868 lykkedes det ham da ogsaa at faa startet en saadan sammen med sin Faders Fuldmægtig, W. Thorsen.

Firmaet — Prior & Thorsen — var i første Linie anlagt med Colonialvare-Handel for Øje, men optog samtidig som Specialitet forskellige Bygningsartikler, hvoriblandt Skifer, Fliser, ildfaste Sten, Vinduesglas og lign.

I begge disse Brancher gik Forretningen de følgende Aar godt fremad, saa at de tilsidst hver for sig krævede sin Mand helt og holdent. Ganske naturligt deltes Forretningen derved i to Dele: i 1883 skiltes de to Compagnoner og tog hver sin Del — W. Thorsen Colonialvarerne, Prior Bygningsmaterialerne. Hertil føjedes samtidig som nye Artikler yderligere Asfalt og Mosaik. Firmaet kom nu til efter Chefen slet og ret at hedde Axel Prior, hvilket Navn det siden har beholdt.

Som det i vor Specialiseringens Tidsalder var at vente, viste den skete Begrænsning sig hurtig at give Forretningen ny Styrke og Voxe-Evne. Samtidig udvidedes selve Virkefeltet: indenfor Bygningsartiklernes Speciale viste Cement sig at faa større

AXEL PRIOR

og større Betydning (jfr. Art. F. L. Smidth & Co.), og i 1896 erhvervedes derfor Cementfabriken »Cimbria« ved Opkøb af Aktierne.

Efterhaanden optog Firmaet den ene Bygningsartikel efter den anden, altid søgende det bedste og nyeste paa dette sit Omraade og altid uden at nære Sky for at bringe endog betydelige Ofre for at skaffe et Materiale frem til Anerkendelse og Anvendelse — saaledes f. Ex. i sin Tid paa Mosaikens og Asfaltens Omraade.

Af større Mosaik-Arbejder, som Forretningen har udført herhjemme, skal eksempelvis nævnes: Lægningen af Gulvene i Ny Carlsberg-Glyptotekerne, paa Blegdams-, Sct. Hans- og Almindelig Hospital, i Jesuskirken, Marmorkirken og nu senest i Kjøbenhavns nye Raadhus og i Privatbanken. Af Asfalt-Arbejder skal særlig nævnes Asfalteringen af Østergade og Bredgade, som i sin Art var

ligefrem banebrydende. Fra denne sin store og rige Virksomhed døde Firmaets Stifter den 16. Oktober 1898. Han havde i mange Aar fungeret som Medlem af Sø- og Handelsretten, men forøvrigt slet ikke deltaget i det offentlige Liv.

Netop det Aar, i hvilket Axel Prior døde, 1898, var Firmaets hidtidige Prokurist Allan Petersen indtraadt som Medindehaver fra 1. Januar.

Allan Petersen, der er født i Kjøbenhavn den 2. Juni 1852, havde alt da i over 15 Aar været knyttet til Forretningen, der saaledes i ham fik en kyndig Fortsætter af den Priorske Livsgerning. Fra 1. Januar 1899 blev derpaa Firmaet omdannet til et Aktieselskab, hvis Bestyrelse bestaar af Grosserer-Societetets Næstformand, Etatsraad Wm. Th. Malling som Kontrol-Kommitteret og Grosserer Allan Petersen som administrerende Direktør.

Forretningen omfatter nu derefter alle Slags Bygnings-Artikler, særlig Cement, Skifer, glaserede Lerrør, Fliser, ildfaste Sten, Gibs, Tagsten, Mosaik osv. osv. — hvorimod Asfalt-Branchen udskiltes ved Axel Priors Død. Aktieselskabet virker overvejende som *Import-Forretning*, da de fleste og største af de Artikler, der føres, ikke fremstilles her i Landet. Det bliver da ganske naturligt Firmaets Opgave stadig at holde sig paa Højde med den rivende Udvikling i Bygningstekniken, der foregaar i de store Lande, og imellem det Utal

ALLAN PETERSEN

af Nyheder — patenterede og ikke-patenterede — der fremkommer imellem Aar og Dag, stedse at vælge og vrage og derigennem udfinde netop det, som passer for vore hjemlige Forhold.

Som Vidnesbyrd om Forretningens Væxt skal det nævnes, at Omsætningen fra 1883 til nu er mere end fordoblet. Dette har da medført og maattet medføre en fortsat Udvidelse af Hovedoplags-Pladsen. I 1883 var den 6000 □ Alen, i 1894—95 var den allerede over dobbelt saa stor, hvortil knyttede sig en tilsvarende Forøgelse af Pakhusbygninger. I Aaret 1902 var det atter nødvendigt at foretage en større Udvidelse, og da dette ikke mere lod sig gøre paa det oprindelige Sted, flyttedes hele Anlægget ud til den yderste Del af Gasværkshavnens Sydmole. Oplagspladsen her er ikke mindre end 16,000 □ Alen med Pakhuse, Skure etc. og ligger umiddelbart ved Bolværk ud til 14 Fod Vand — hosstaaende Billede viser Anlægget, set fra Vandsiden.

OPLAGSPLADSEN PAA GASVÆRKSHAVNENS SYDMOLE

Foruden dette Hovedoplag haves mindre Lagerplads i Ejendommen Bredgade 33, hvor ogsaa Hovedkontoret findes, og hvor Gaardspladsen er udnyttet under- og overjordisk, foruden at der er Lagerrum i Bygningerne.

Det er denne den gamle Ejendom i Bredgade, hvor Forretningen har boet til Huse lige fra dens første Begyndelse, der for den almindelige Bevidsthed staar som det *Priorske* Hjemsted. Her inde i Stadens fornemste Gade ligger den gamle Bygning solidt og stilfærdigt, ret et korrekt Bredgade-Hus, som et saadant skal være: roligt og værdigt, smukt og godt, uden at være det mindste prunkende. Og her løber jo ogsaa i Kontoret alle Traadene sammen for at redes fra hinanden eller spindes sammen, alt eftersom det nu skal være saa eller saa.

Men vil man se, hvor selve Livet pulserer, hvor de mange Artikler udefra strømmer ind og samles for derfra atter at spredes til Kunderne Landet over, da skal man ud paa Gasværks-Molen, helst i det aarle Morgengry, og se Skuderne losse, Plads og Pakhusrum fyldes, Vogne køre tomme ind og tungt belæssede ud — et livligt og fornøjeligt Skue en solrig Sommerdag, naar en frisk Morgen-Brise faar Skibsvimplerne til at smelde og Kallebodstrandens Smaaavover til at kruses blaat i blaat! Saa lyser det hele Billede i kraftige Farver: kridhvidt og lergult, rødbrunt og skifergraat — og borte paa Havnens Amager-Bred en Bræmme af festligt Grønt!

GROSSERER-FIRMAET BECKETT & MEYER

HAVN og *Handel* — Aartusinder har knyttet dem uløselig sammen. Lige fra den fjerne Hedenold har Handelen altid helst søgt »de levende Vandes« Vej, og i vore Dage, Dampskibsfartens Dage, er, alle Jernbaner til Trods, Havnen endnu stadig den vide Port ud til den store Verden.

Og herind igennem, gennem Hovedstadens *Havn*, var det da ogsaa, at Rigdommen strømmede i det 18. Aarhundredes saakaldte »glimrende Handelsperiode«. Og i Havnen lever endnu Erindringen om hine Tidens Handelskompagnier og store Købmænd i Navne som Asiatisk Plads, Vestindisk Pakhus og J. P. Suhrs Plads og Pakhus.

Ved Siden af det sidstnævnte, paa en Grund mellem Kvæsthusgade og Bolværkslinien, nuværende Nr. 6, laa den Gang et Pakhus, som tilhørte en anden af Tidens store Handelsfyrster, Agent Johan Ludvig Zinn, i mange Aar Grosserer-Societetets Formand. Efter i et Par Slægtled at have tilhørt den Zinnske Familie gik Ejendommen over til det store Kornfirma Malling & Lund, som paabegyndte Opførelsen af den nuværende Bygning. Men forinden den var fuldført, geraadede Firmaet i Vanskeligheder, og Ejendommen blev sat til Tvangs-Auktion, herpaa indkøbt af H. Puggaard & Co. — og var saaledes atter i et af Tidens største Handelshuses Eje. H. Puggaard & Co. byggede nu det hele færdigt, grundmuret og grundsolidt, med Døre, Paneler og Inventarium af ægte Mahogni — intet skulde *syne*, men *ægte* skulde alt *være*, ægte købmandsmæssigt! Som det var Husets Skik.

»Puggaards Plads« — i næsten en Menneskealder blev dette nu Ejendommens Navn, og i den Tid blev den ej alene, som vi nys hørte, forbedret ved nye Bygningers Tilkomst, men ogsaa arealførøget. I Aarene 1877—80 lod Havnevæsenet Havnen opfylde foran det Ejendommen tilhørende Bolværk, hvorved dette fra sit længst tilbageliggende Punkt blev rykket $16\frac{1}{2}$ Alen ud, og Arealet samtidig blev forøget med 319 □ Alen, paa hvilket nye Stykke Firmaet fik Skøde den 19. Marts 1877.

Det var saaledes historisk Grund, Beckett & Meyer erhvervede, da de i 1886 købte Ejendommen og derved formælede deres den Gang alt tyve Aar gamle *Forretning* med *Havnen* — og siden har de to, som der staar i Kæmpevisen om »Sommeren og Engen«: *kunnet saa vel tilsammen*. Ligesom i Zinns Tid, i Puggaards Tid har atter Havnen givet Handsel, da *Huset ved Havnen* kom i de rette Hænder.

Allerede i Marts 1866 havde Louis Meyer og H. L. Beckett etableret Firmaet — begge havde de været i Lære og tjent deres første Sporer hos Moses & Søn G. Melchior, og nu vilde de prøve Lykken selv. Hvad de havde lært, var jo først og fremmest at handle med Sukker, og dermed begyndte de ogsaa deres Forretning. Men at gaa i de gamle Fodspor og ad de udtraadte Stier var ikke *deres* Sag: de maatte bryde nye Baner i deres Branche, og saaledes blev Beckett & Meyer det første Firma, som her i Landet indførte de saakaldte *skotske Fariner*, en Importhandel, der efterhaanden tog et enormt Opsving — og hvorpaa der, som det altid

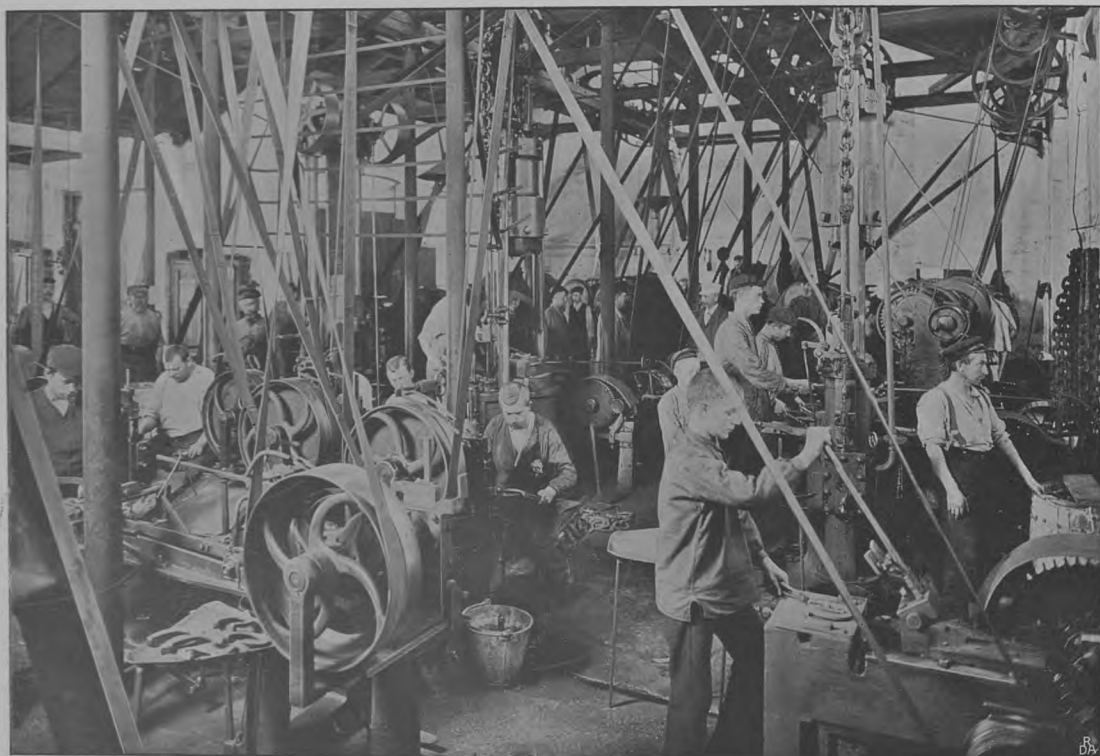
INTERIØR FRA KONTORET

gaar, ogsaa i Begyndelsen virkelig var noget at tjene.

Denne første Periode i Firmaets Liv strakte sig omtrent op, til Syvtiaarene skiftede med Firserne — samtidig trak H. L. Beckett sig tilbage (1879), og faa Aar efter (1882) gik A. Abrahamson ind i Firmaet. Abrahamson kom udenlandsfra — han havde først været Deltager i Firmaet Melchior & Co. i Melbourne, derpaa i omtrent en Snæs Aar Associé i Handelshuset Abrahamson, Lihme & Co. i London — og fra den store Verden derude medbragte han det forretningsmæssige Fjernsyn, som kun vid Horizont skaber. I 1886 købtes dernæst, som alt oplyst, Ejendommen i Kvæsthusgade, hvor Firmaet henflyttede i 1891 efter at have bygget til, saa at selve Hovedbygningen har faaet over den dobbelte Dybde.

Den Periode, hvori Beckett & Meyer herefter traadte ind, særtegnedes ved en energisk Udfoldelse af Forretningens Kræfter til mange Sider paa en Gang. Da

den hjemlige Sukkerfabrikation just da begyndte at vinde Fodfæste og Fremgang, saa den snart kunde forudses at ville blive den egentlige Hovedfaktor i Landets Sukkerforsyning, opgav Beckett & Meyer Forretningen i denne Artikel — som Erstatning optoges først og fremmest Kaffehandelen, direkte Brasilexport i den store Stil, som tidligere herhjemme væsentligst kun havde været et enkelt Firmas Sag, Chr. Broberg, Søn & Co. En tilfældig Samtale paa Børsen mellem Tietgen og Louis Meyer bragte denne ind paa Tanken herom, han arrangerede sig med det Brobergske Firma og tog fat paa Indarbejdelsen af den nye Branche med den Om-

FRA HESTESKOFABRIKENS VÆRKSTED

sigt og dybtpløjende Grundighed, som altid har været Louis Meyers fornemste Købmands-Egenskab. Skønt der siden er kommet en levende Konkurrence ind i dette Fag, og Forretningens Former siden hin Tid i mange Maader fuldstændig har skiftet Karakter, hævder Beckett & Meyer endnu bestandig med megen Fynd sin Position og Prestige i den hjemlige Engros-Handel med denne vanskelige, af Miskonjunkturer saa sørgelig hærgede Artikel.

I 1883 købte Firmaet dernæst sammen med Moses Melchior — Chefen i Firmaet Moses & Søn G. Melchior — Kjøbenhavns Hesteskoefabrik. Fabriken, hvis Maskiner er tegnede og konstruerede af Smed N. Andersen fra Marselisborg ved Aarhus, leverede bl. a. i 1901 store Poster til den engelske Hær i Sydafrika. I 1901 overtog Beckett & Meyer Moses Melchiors Andel, og samtidig overgik Fabriken til et Aktieselskab.

I 1884 paabegyndte endvidere Firmaet — ved Siden af sin Kaffeimportforretning — Indførsel af kunstige Gødningsstoffer og overtog bl. a. Generalagenturet for Danmark for »Syndikat der Kaliwerke«, Stassfurt. Denne Del af Forretningen tog efterhaanden et saa vældigt Opsving, at den krævede fuld Selvstændighed i Ledelsen og det daglige Arbejde, og den blev derfor i Aaret 1897 udskilt og sammen-smeltet med Aktieselskabet »Dansk Svovlsyre- og Superfosfat-Fabrik«, i hvis Bestyrelse A. Abrahamson indtraadte, medens Firmaets mangeaarige Prokurist H. Heilbuth indtraadte som Forretningsfører sammen med »D. S. & S. F.s« tidligere Direktør

ET LAGERLOKALE PAA HESTESKOFABRIKEN

Leopold Damm og Prokurist Siegumfeldt.

Samtidig med Gødningsforretningens Overgang til »D. S. & S. F.« overtog Firmaet Beckett & Meyer d'Herrer Clausen & Friedrichsens Patent paa Fremstilling af et Foderstof af Blod og Melasse samt den efter nævnte Patent drevne Fabrik paa Københavns Kvægtorv. Endvidere købte Firmaet Andelssukkerfabriken Nykjøbings Melasseproduktion for en Række af Aar samt en Ejendom i Nykjøbing F., hvor der anlagdes Fabrik til Fremstilling af Melassefoder og Opbevaring af Melasse. Endvidere anlagdes i Forbindelse med de paagældende Slagterier Anlæg til Fremstilling af dette Foderstof i Nakskov og Haslev.

Yderligere optoges tvende helt nye Brancher: Sirup og Cigarer samt Tobakker, af hvilke Artikler Omsætningen i kort Tid er stegen enormt. 1904 overtog endelig

Firmaet i Forbindelse med denne sin Afdeling Hovedagenturet for Fabriken »La Urania« i Manilla for Skandinavien.

*

*

*

Det er, som man vil se, de mest forskellige Ting, en broget Mangfoldighed af de indbyrdes mest heterogene Genstande, Varer og Artikler, hvormed Beckett & Meyer handler og i Tidens Løb har handlet. Dog dette turde maaske mer end noget andet være et ægte commercielt Træk. Den, som er ret Købmand, for ham er *Handelen* alt, dens Genstand, *Varen*, det underordnede. Hvad der lader sig *sælge med Fordel*, — dermed gør han Forretning, Fagbegrænsningens Snæverhed og Ensidighed overlader han til Haandværkeren. Som det en Gang rigtig er bleven sagt — og netop sagt om en anden af hin gamle Havne-Ejendoms Handelsbeboere, selve Hans Puggaard — gælder Richelieus Ord om Statsmanden fuldt saa meget Købmanden: at naar han blot altid er paa Færde, skal der nok vise sig noget.

L. E. BRUUN

GROSSERER-FIRMA

THE DANISH ISLANDS PRESERVED BUTTER COMPANY —
COPENHAGEN PRESERVED BUTTER Co. (WM. BAGGER & CO.)

AT man i største Omfang spiser dansk Smør i *England*, ved Enhver. Men kun de Færreste tænker paa, at det spises over hele Jorden.

I Nordengland og Sydskotland er Danish butter efterhaanden blevet en daglig Fornødenhed — Hverdagens Kost paa Arbejdet og i Hjemmet. Men tillige er det i »de varme Lande«, under Tropernes Sol, blevet en kærkommen Luxus, hvormed Lækkermunden kildrer sin Gane og kræser for sin gode Smag.

Ovenikøbet er denne det danske Smørs Verdensvandring begyndt *forinden* den egentlige Englands-Erobring.

Denne er nemlig ikke meget ældre end knap og nap en Menneskealder. Men allerede ved Midten af 60erne i forrige Aarhundrede, paa et Tidspunkt, hvor der kun gik nogle faa Millioner Pund Smør om Aaret over Nordsøen, og Ingen tænkte paa, at Danmark i Løbet af en Menneskealder skulde blive Englands første og største Smørleverandør, fattede Gunni Busck den Idé: at exportere fint, dansk Herregaards-Smør under hermetisk Lukke til oversøiske Lande. Og efter at de første Forsøg var slaaede ganske godt an, fik saa i 1870 den ny Forretning sin Konjunktur: Krigen mellem Frankrig og Tyskland lammede i lange Tider fuldstændig den franske Produktion og Udførsel af Daasesmør, som hidtil havde domineret hine fjerne Markeder, og saaledes aabnede der sig med Et paa disse en uventet gunstig Tumlepads for den nye Konkurrent fra Norden. Chansen blev da ogsaa herfra strax udnyttet med Energi og Omsigt: flere fulgte nu efter i Gunni Busck's Spor, dog at man, i Stedet for som Busck at foretrække fersk, sødtkærnet Smør til Pakningen, valgte kraftigt-smagende Græs-Smør af den mildt-saltede Type, som dansk Mejeri nu en Gang bedst magter og bedst lider. Med *denne* Type erobredes just sidenhen Englands-Markedet, særlig efter det store Opsving i vort Mælkeri-Væsen fra Firsernes Midte, hvorved der samtidig med Fremforceringen af en Masse-Tilvirkning skabtes Konstans i Kvaliteten — og den samme Type har da ogsaa i sin fineste og friskeste Skikkelse vist sig at være fortrinlig egnet til »Tinnets«, langt mere holdbar, langt mere modstandskraftig overfor alle Tendenser til Harskhed end det søde Smør med dets altfor store Æggehvideholdighed.

Paa denne Vis har altsaa den almindelige Udvikling herhjemme paa Mejeriets Omraade, skønt dens umiddelbare Maal var Produktion af Foustage-Smør til Englands-Kunderne, dog ligesaa fuldt arbejdet Haand i Haand med den oversøiske Export af Daase-Smørret ved hver Forsommer at stille denne et godt og rigeligt Materiale til Raadighed. Og Paknings-Forretningen har til Gengæld paa sin Side Aar efter Aar gavnet Afsætningen af det danske Foustage-Smør paa et for dette meget vanskeligt Tidspunkt: naar Græsset bringer Mælke-Ydelsen til at stige, Produktionen overalt voxer, og Irlands-Smørret sætter ind, saa møder just herhjemme Pakkerne op og lægger Beslag paa Millioner af Pund, der ellers som Drittelsmør endyderligere vilde tynde paa de britiske Markeder og derved nødvendigvis ofte bringe Priserne væsentlig lavere ned.

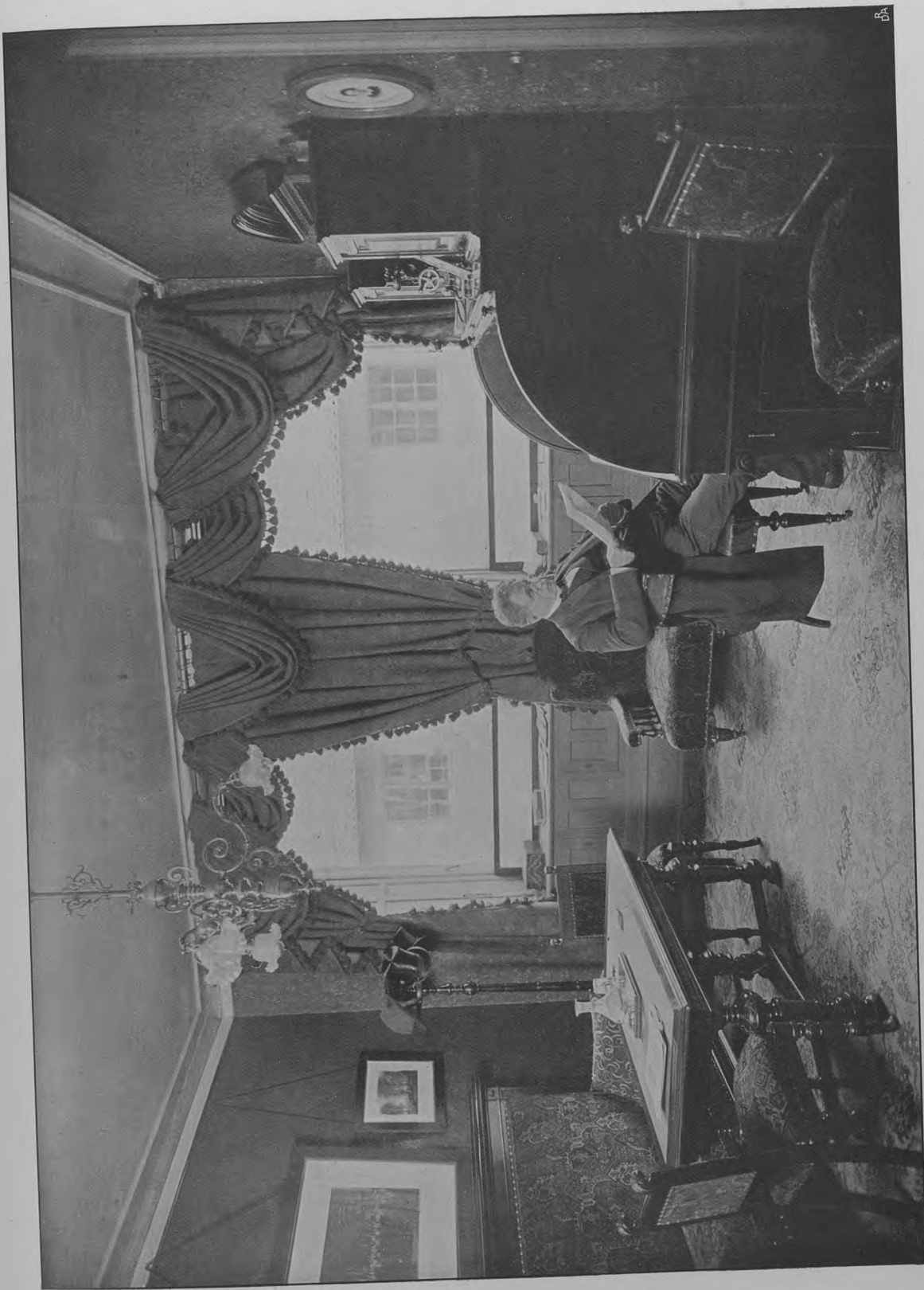
Blandt de Mænd, som i denne Branche har drevet det videst, maa i første Række nævnes L. E. Bruun.

Bruun blev født den 29. Marts 1852 i Havdrup, hvor Faderen havde forpagtet Ulvemose Mølle. Allerede fem Aar efter drog imidlertid Forældrene tilbage til deres oprindelige Hjemstavn, nemlig Ordrup, hvor han fik sin Skoleundervisning. Den 1. August 1866 kom han i Handelslære i Holbæk og gennemgik derpaa 1872-73 et et-aarigt Kursus i Grüners Handelsakademi, hvorfra han tog Afgangsexamen med 1. Karakter.

Umiddelbart efter skaffede den bekendte Børsmand, Vilh. Petersen, den lovende unge Mand Plads hos det store, ansete Korn-Firma P. F. Esbensen — Byg var den Gang en stor Exportartikel, og Bruun forstod sig netop godt paa Byg. Han blev derfor strax Førstemand hos Esbensen, og da den ovenfor skildrede Konjunktur i Daasesmør netop havde gjort sig gældende, og Firmaet derfor i Februar 1875 begyndte at pakke Smør, kom Bruun saaledes med til at indarbejde denne Forretning og erhvervede sig derved det grundige Kendskab til Artiklen, som senere satte ham i Stand til med Held at danne sig sin egen selvstændige Virksomhed i denne Branche. Han var hos P. F. Esbensen indtil først i 1877, saa tog han imidlertid efter Faderens Ønske tilbage til ham og blev der et Par Aar, men derpaa drog og vinkede det store Forretningsliv ham til sig igen: den 1. Maj 1880 fik han Plads hos Wm. Bagger & Co. (*Copenhagen Preserved Butter Company*), og den 3. Juli 1883 startede han endelig selv en Pakke-Forretning — en Maaned efter pakkede han allerede sit første Smør!

De var til en Begyndelse 3 om det nye Foretagende: Bruuns Indskud var hans Dygtighed og Erfaring, hans to Kompagnoner, Albin Møller og A. P. Andersen, bragte Pengene. Forunderlig nok havde de begge den Skæbne at dø under Følgerne af et Ulykkestilfælde, inden Aaret var omme: Albin Møller styrtede paa en Jagt i et Mosehul, sad uhjælpelig fast og blev først saa mange Timer efter draget op, at han havde faaet sin Helsot; Andersen tilføjede sig et Saar ved at aabne en Blikdaase, han havde taget med hjem fra Forretningen for at vise i sit Hjem, og en Blodforgiftning gjorde i faa Dage Ende paa hans Liv. Allerede den 24. Januar 1884 var Bruun ganske alene.

Det var imidlertid gaaet godt med at faa det nye Mærke indarbejdet paa oversøiske Pladser, Bruun ønskede at forfølge de vundne Sejre og søgte hertil Krigens sædvanlige *nervus rerum*. Det bekendte Vexellerer-Firma, Rubin & Bing, stillede da ogsaa beredvillig Kapital og Kredit til Raadighed, men med i Købet fulgte en ny

PRIVATKONTORET

Kompagnon E. C. Høst, der indtil da havde været ansat hos Firmaet. Bruun var dog nu ganske naturlig bleven vant til at greje sine Sager efter eget Hoved, Samarbejde med en Fremmed huede ham ikke, og efter 1½ Aars Forløb (Maj 1886 – November 1887) løstes Kompagniskabet og dermed ogsaa Forbindelsen med Rubin & Bing, Privatbanken blev i Stedet for Bruuns Bankier, og han var saaledes igen ene i sit Firma.

Og dermed begynder egentlig først den store Opsvings-Periode, Slutningen af 80erne og Begyndelsen af 90erne blev en Række glimrende Aar, hvori Forretningen

INTERIØR FRA KONTORET

stadig udvidedes og udvidedes. Oprindeligt havde den boet til Huse paa Hjørnet af Jernbanegade og Halmtorvet, hvor man i første Omgang havde maattet tage til Takke med overmaade beskedne Rumforhold, men efter 8 Aars Forløb slog Pladsen ikke længer til, Bruun købte da i Efteraaret 1890 Ejendommen Gothersgade 101, rev en Mængde Smaahuse ned og byggede sig nye, tidssvarende Lokaler, hvori han første Gang pakkede den 3. Juni 1891. Forhuset var paa dette Tidspunkt endnu under Opførelse.

I Maj 1895 overtog Bruun derpaa Firmaet *The Danish Islands Preserved Butter Company* og i Foraaret 1898 sin gamle Principal Wm. Baggers Firma *Copenhagen Preserved Butter Company*.

I Efteraaret 1895 begyndte endelig Bruun selv at tilvirke sine Tindaaser, installerede hertil en hel lille Blikvarefabrik i sin Ejendom, som udvidedes ved Tilkøb,

og derefter er hele det vældige Bygningskomplex fra Gothersgade (101) og ud til Aabenraa (Nummer 18 og 24) taget i Forretningens Brug. I Saisontiden, fra Februar til August, beskæftiges heri daglig ca. 150 Mennesker.

Den smukke Forbygning ud mod Gothersgade rummer tilhøjre og tilvenstre i Porten Kontorlokalerne. I Mellem- og Bagbygningen finder henholdsvis Pakningen og Daasefabrikationen Sted. Det er et fornøjeligt og tiltalende Syn at se Foustagerne slaas op, det friske, fint duftende Smør blive æltet og vandtømt, med et Stempel-Slag presset ned i den i Forvejen omhyggelig rensede Daase, som derpaa loddes og

INTERIØR FRA EXPEDITIONEN

lukkes hermetisk paa særlige Maskiner, males eller neddyppes i en Farve-Vædske, paaklæbes Etiketter paa Laag og Bund for endelig fix og færdig, lækker og indbydende i hele sit Udseende, at pakkes fast og forsigtigt ned i sirlige med Risskaller »forede« Trækasser. Alt gaar let og rask fra Haanden, indbydende og renligt at skue, Kvinder og Mænd færdes mellem hverandre i livlig Hast, medens de med Elektricitet drevne Maskiner arbejder elegant og sikkert og med den mindst mulige Larm.

I Daasefabrikations-Afdelingen er Støjen naturligvis større, om end intet Sted særlig stor, vældige skinnende Plader af fortinnet Jernblik klippes her paa sindrige Maskiner ud til Bunde, Sidestrimler og Laag, medens andre Maskiner laver de smaa Nøgler, som atter til sin Tid skal lukke Daasen op — en saadan automatisk virkende Maskine producerer ikke mindre end 80,000 paa en Dag, i sin Tid maatte der

en 4 à 5 Arbejdere til for blot at tilvirke 5 à 6000, men den stadige Løn-Opkrøning lærte saa Fabrikanten at skaffe billigere og bedre Udvej!

Ialt fremstilles der Aaret rundt henimod 1 Million Tindaaser paa Bruuns Fabrik, og de medgaar alle til hans egen Pakning.

*

*

*

Det ligger i selve Sagens Natur, at hele denne ejendommelige Branche kræver en gennemført *Købmands-Ledelse*: her tiltrænges baade en sikker Køber og en højst duelig Sælger. Hvad det gælder om, er at faa skabt et *Mærke*, som virkelig *slaar an* — en Smagsartikel af fin og fuldkommen *konstant* Kvalitet, som passer for de Manges Ganer. Er saa først *Typen* funden og *Mærket* dannet, skal der baade sørges for, dets Ejendommeligheder urokkelig *konserves* — denne Forretning er saa at sige i mere end én Retning en *Konserves*-Forretning — og dernæst skal saa dette Mærke *indarbejdes*. Og vel at mærke: indarbejdes paa helt fremmede Pladser, i fjerne Lande, hvor alle Forhold, Maaltider, Sædvaner, Smag og Behag er vidt forskellig fra alt hjemligt. I Sandhed en vanskelig Opgave!

Men en saare interessant og, naar det lykkes at løse den, særdeles *lønnende* Opgave: det er jo dog en Luxusartikel, her er Tale om, og vænnes endelig den kræsne Kunde til at »goutere« Smør af *det* og *det* Mærke — Bruun har jo, som vi ovenfor saa, hele 3 —, saa er han trofast og giver gerne for det, hvad det koster.

Dog ogsaa paa dette Omraade er selvfølgelig Konkurrencen vældig og voxende: saaledes er i de senere Aar Avstralien kommet i Markedet baade for Asiens og Afrikas Omraade og tvinger her Priserne uforholdsmæssig ned, andet Steds dukker der flere og flere selvstændige Mejerier op og saaledes videre. Til Gengæld aabner der sig saa for den rette Købmand af Bruuns Slags andre Afsætningskilder — søger, saa skulle I finde!

WILH. COLDING & Co.

GROSHANDEL MED KORN OG FODERSTOFFER

VORE danske Landmænd har i Tidens Løb modtaget mangan god Lære fra deres holstenske Fæller, og umiddelbart inden Adskillelsen i Fireogtres fik de endnu en slig nyttig Impuls dernedefra hinsides Ejderen: at anvende forskellige Affalds-stoffer til at fodre deres Kvægbesætning med.

Hvad man herhjemme i hine den forcerede Korndyrknings Aar ganske naturlig først og fremmest kom i Gang med at bruge, var *Klid*, Hvede- og Rugklid. Og det varede da ej heller ret længe, før vi ikke kunde nøjes med Affaldet fra vore egne hjemlige Møller, men maatte indføre Klid fra Hertugdømmerne. Dog hvor langsom var ikke Udviklingen? Endnu i 1865—66 *udførtes* der herfra danske og svenske Klid til England, hvor de betaltes med en Pris af £ 4-10/ à £ 5-10/ cif engelsk Havn.

Overhovedet var den Gang, i Tresernes Midte og sidste Halvdel, Stillingen herhjemme den, at Landbrugets væsentligste Indtægtskilde ubetinget var *Kornsalg* til Udlandet, dernæst Export af levende Kreaturer, især Hornkvæg. Paa den sidste Post tjente Landet dog kun en 12 Mill. Kr., paa den første meget over 40 Mill. Kr., og i Finansaaret 1872—73 kulminerede denne Salgsindtægt med hele 50 Mill. Kr. Men netop fra Tresernes Slutning skifter Landbrugsdriften Skikkelse: Kvægexporten begynder at stige paa Kornexportens Bekostning, og de 12 Mill. Kr., Overskudsudførslen af levende Kreaturer da gav, var allerede i 1875 gennem en jævn, uafbrudt Væxt blevne til 40 Mill. Kr., medens Kornudførslens Værdi omvendt var sunken fra de 40 til 12 Mill. Netop i hine Aar lykkedes det nemlig at indarbejde dansk Hornkvæg paa det *engelske* Marked: til de ca. 40,000 Stkr. Oser, Køer og Kalve, vi i Forvejen udførte til Tyskland, kom der i 1865—66 en ny halv Snes Tusind, som gik til England — og i 1875 var vi naaede op til at exportere en 50,000 Kvæghoveder til *hvert* af disse to Lande. Og samtidig begynder *Mejerivæsenet* herhjemme at faa god Fremgang: fra 1865 til 1876 steg Udførslen af *Smør* fra ca. 40,000 til o. 140,000 Tdr. (fra knap 9 Mill. ø til o. 32 Mill. ø), og i Kreaturudførslen øges *Svinenes* Andel stærkt — midt i Treserne var Udførslen noget over 50,000 Stkr., ti Aar efter o. 180,000 Stkr.

Men med Kvægholdets og den dyriske Produktions voxende Betydning maatte Kravet til *Kunsthoder* da ogsaa melde sig og trænge paa med stigende Styrke. En af de Første, som øjeblikkelig saa dette, var Wilh. Colding. I Aaret 1854 havde

Wilhelm Colding overtaget en mindre blandet Købmandsforretning i Kalundborg. Det var til at begynde med kun smaa Forhold at virke under og kunde derfor ikke heller de første Aar blive til andet end Dagen og Vejen.

Men efter Ebbe følger der Flod i ethvert Menneskes Liv, og da Floden kom i *Wilhelm Coldings*, havde den unge Købmand strax Skuden klar til at fare: her, saa han, var endelig Chancen, et nyt Behov, som skulde tilfredsstilles, netop en ægte Købmandsgerning at udføre!

Det var ikke saa helt lige til at se dette strax: ej alene, som alt ovenfor nævnt, *udførte* vi den Gang Klid i Stedet for at indføre det, men ogsaa af *Oliekager* gik der endnu i Midten af Tresserne 3 Gange saa mange her fra Danmark til England — Raps- og Linkager fra danske Fabriker —, som der *ialt* indgik fra Udlandet *hertil*. Men dermed begynder saa ogsaa Bladet at vende sig: fra knap 2 Mill. t i 1867—68 fordobler Importen af Oliekager sig stadig de følgende Aar, bliver ca. 4 Mill. 1869—70, 7,7 Mill. 1870—71 og 14,7 Mill. i 1871—72!

Som Kalundborg i 60erne havde været en af Landets største Kornudførselspladser, saa blev den nu, takket være *Wilh. Coldings* Virksomhed, en stor Importplads for Foderstoffer: holstenske Klid, Palme- og Kokuskager fra Flensborg og Harburg, Bomuldsfrøkager fra England, Rapskager fra Frankrig, Risaffald fra Bremen, Flensborg (og København), senere ogsaa Solsikkekager fra Rusland.

Efter Provinsforhold var Firmaets Omsætning særdeles betydelig, idet Kalundborg forsynede hele det nordvestlige Sjælland, ja det kan endog anføres, at der fra Kalundborg pr. Vogn blev leveret Varer lige til Slagelse og Holbæk, til Trods for de store Omkostninger, hvormed dette selvfølgelig var forbundet. Forbrugerne indgav deres Bestillinger paa Kvantummet i Løbet af Sommeren, Indkøbet fandt saa Sted om Efteraaret, hvorpaa Prisen herefter kalkuleredes med en passende Avance.

Colding havde saa hurtig og resolut taget Têten, at der i hele denne første Periode fra midt i Tresserne til midt i Halvfjerdserne slet ikke var Tale om nogen Konkurrence. Men heri skete der naturligvis en Forandring, da Jernbanen Roskilde-Kalundborg fra Maj 1875 blev aabnet for Driften: rundt om ved alle Stationer voksede der nu efterhaanden Købmandsforretninger op, og medens *Colding* tidligere kun havde haft selve Forbrugerne til Kunder, gjaldt det saaledes nu om tillige at forsyne de nye Mellemlandere, der, efterhaanden som Kendskabet til Foderstoffer nu blev mer og mer udbredt blandt Landmændene, ogsaa fik *deres* Andel af den vældig voksende Konsum. I 1877 optræder Klid for første Gang i de officielle Indførselslister specielt udsondret fra de øvrige »Affaldsstoffer« med det for Datiden enorme Kvantum af 66 Mill. t , og Importen af Oliekager steg fra 12 Mill. t i 1872 til 40 Mill. i 1876 og 54 Mill. i 1882 for hele Landet.

Og hertil kommer endelig Indførelsen af et helt nyt Foderemne, som mægtig hjælper vort Landbrug til at forandre hele sin tidligere Foderbasis — nemlig *Majsen*, denne Donaulandenes og Amerikas ejendommelige Kornsort, som i gode Høstaar kan give saa kolossal en Overflod, at intet andet Foderkorn eller Foderstof kan sælges saa billigt til Trods for Produktionsstedernes uhyre Afstand fra Nordevropa. I Finansaaret 1871—72 blev der heraf forsøgsvis indført — 117 Tdr., siger og skriver 23,400 Pd. Det følgende Aar prøvede man med Majs i Brænderierne, og Importen steg til 6,7 Mill. t . Men i 1876 begyndte ogsaa Landbrugerne at fodre deres Svin med Majs, og Indførslen steg derved med et Slag til næsten 100 Mill. t — i 1881 var den

TH. COLDING

endog 122 Mill. ₤. Den foregik i hine Aar som oftest med Sejlskib fra Amerika og i Reglen ved Køb gennem Hamborg, hvad der forøvrigt ogsaa i Almindelighed gjaldt Importen af de egentlige *Foderstoffer*.

I 1882 flyttede Wilh. Colding til Kjøbenhavn og overlod Bestyrelsen af sin Forretning til den ældste Søn, Konsul P. Colding. Allerede tre Aar forinden (1879) havde han imidlertid under Indtrykket af Foderstofhandelens rivende Udvikling aabnet en Afdeling i Kjøbenhavn, *Wilh. Colding & Co.*, som skulde have til Opgave at holde Firmaet i Kalundborg underrettet om Markedet og tjene det som Kommissionær med Indkøb fra og Salg til Udlandet. Afdelingen blev stillet under Bestyrelse af Firmaets nuværende Indehaver, Th. Colding.

Men hvad der saaledes oprindelig kun var tænkt som en Medhjælp for Kalundborg-Forretningen, fik snart en uanet Selvstændighed og Betydning — thi netop nu begyndte et helt nyt Opsving i denne Handelsbranche. I første Halvdel af 80erne dannes der Fælles- og Andelsmejerier Landet over i Sogn efter Sogn, og dermed fuldbyrdes i de følgende Aar den almindelige Overgang i vort Landbrug til Produktionen af Smør og Bacon, som efterhaanden har sat vor Smørexport op til ca. 160 Mill. ₤ og vor Flæskeexport til ca. 185 Mill. ₤. Paa *Handelens* Omraade har hele denne Revolution i Agerbrugets Driftsmaade bl. a. givet sig det Udtryk, at Danmark fra et kornudførende Land er blevet en af Verdens forholdsvis største Kornimportører og Foderstofkøbere.

Omslaget paa Kornhandelens Omraade sker netop først i Firserne, og blandt de Firmaer, som er blandt de forreste til at iværksætte og føre det igennem, er netop Kjøbenhavner-Firmaet Wilh. Colding & Co., der bl. a. etablerer en meget betydelig Import af *Havre* fra Sverige — medens det samtidig holder Landets gamle Kornexport-Fane højt ved at holde en ikke ringe Udførsel vedlige af Maltbyg til England. Dog endnu større Omfang skulde dog Klid- og Kage-Forretningen faa, for Firmaet som for Landet: Importen af Klid til Danmark, der, som vi saa, var 66 Mill. ₤ i 1877, udgjorde allerede 1885: 152 Mill. ₤, 1890: 195 Mill. ₤ og kulminerede i 1894 med 215 Mill. ₤. Dog endnu vældigere er Stigningen for *Oliekagernes* Vedkommen- de: fra 52 Mill. ₤ i 1881 steg Indførslen til 70½ Mill. ₤ i 1884, 134 Mill. ₤ i 1890, 180 Mill. ₤ i 1896, 313 Mill. ₤ i 1898, 425 Mill. ₤ i 1900 og 739 Mill. ₤ i 1904! En Stigning saa grandios, at kun et andet Foderemne, *Majsen*, tilnærmelsesvis kan opvise Mage: fra 100 Mill. i 1876 steg Forbruget til over 900 Mill. i 1899, det sidste store Majsjaar, og selv et knapt Majsjaar er det oppe paa 450 Mill. ₤.

KONSUL P. COLDING

Det var denne imponerende Udvikling, som just tog Fart og Fylde, da Th. Colding traadte til som Bestyrer af Wilh. Colding & Co., og som hastig bragte den energiske og virkelystne unge Købmand til fra Kjøbenhavn at udvide Forretningen til Provinserne og Sverige. Intet Under, at Hovedstads-Firmaets Omsætning snart blev mange Gange større end Moderfirmaets i Kalundborg!

I 1892 afgik Stifteren af de to Firmaer ved Døden, hvorefter Kalundborg-Forretningen overtoges af Konsul P. Colding, indtil det i 1902 sammensmeltedes med

WILH. COLDING & Co.'s KONTORBYGNING

andre Forretninger i Kalundborg til Firmaet *Importkompagniet* med P. Colding som øverste Leder — medens Kjøbenhavner-Firmaet overgik til Grosserer Th. Colding.

Som det af nysnævnte statistiske Cifre vil ses, foregaar de sidste to Decenniers Opsving i Korn- og Foderstofhandelen ligesom i tre Stød: et lige først i 80erne, et andet omkring 1890, et tredje ved Sekelskiftet. For Th. Colding har især det andet »Stød« været et »Fremstød«: med stor og sikker Dygtighed har han gennemført den moderne Forretnings-Façon, med direkte Damperladninger af større og større Dimensioner og med fin købmandsmæssig Følsomhed fulgt Forbrugets skiftende Faser.

Det vilde nemlig være en Misforstaaelse at tro, at der ikke ogsaa var »Moder« paa Kvægfoderets Omraade: til en Begyndelse var, som vi alt har hørt, *Kliddene* Favorit — og da det efterhaanden blev vanskeligere og vanskeligere at faa dem fra Holstenerne, eftersom de nordtyske Landmænd vilde fodre deres Klid op selv,

maatte man først gaa til Østpreussen, dernæst, da ogsaa her Kliddene kom paa Moden, ty til russiske Klid, senere igen til Belgien og saaledes videre. Det blev nævnt ovenfor, at vi for ca. 30 Aar siden *exporterede* Klid til England, vel omtrent 1 Million t eller saa om Aaret — i Saisonen 1904—05 *indførte* alene det her omtalte Firma, Wilh. Colding & Co., fra England ca. 50,000 Tons eller hele 100 Millioner t , og det for en Pris, som var langt billigere, end England den Gang gav os — saa fuldstændig er i Aarenes Løb alt skiftet om i denne Branche! Og af disse engelske Klid gaar nu en ikke ringe Del til Nordtyskland, deriblandt til Steder, hvorfra *vi* tidligere forsynede os med Klid. Herhjemme er man imidlertid siden Halvfemsernes Midte begyndt saa smaat at rynke paa Næsen ad de kære Klid, og Forbruget er lidt efter lidt gaaet tilbage, medens Majs og Oliekager har trængt sig stærkere og stærkere frem. Men Oliekager og Oliekager er igen to Ting, — eller rettere mange Ting: hvor hastig gik saaledes ikke i sin Tid Palme-kagerne næsten helt ud af Markedet, skønt de en Gang var regnede for det *egentlige* »Kraftfoder«, og hvor mange Aar var ikke sidenhen Rapskagen ganske ubetinget vor vigtigste Foderkage? Saa blev den kompromitteret af den »blandede« Rapskage, og Solsikkekager vandt mer og mer Yndest. Endelig bragte den direkte New Orleans-Rute os den afskallede amerikanske Bømuldsfrøkage, som til en Begyndelse havde en haard Kamp at bestaa, men endelig er slaaet fortræffelig igenem og nu afgjort er den mest dominerende Artikel paa vort hjemlige Foderstofmarked. At endelig i dyre Aar Majs i største Omfang afløses af billigt Foderbyg fra Sortehavslandene, hvorfra atter i andre Aargange saakaldet »Donau«-Majs sejrrig fortrænger nordamerikansk »mixed Majs«, skal lige kun nævnes. Prisforhold, Kvalitet, Transportlejlighed, Konjunktur og Kunde-»Luner« — alle de mest forskellige, indbyrdes skiftende Forhold spiller med ind her, og dem alle er det *Købmandens*, den *rette* Købmands Sag at ane, vurdere og bemestre.

Saaledes maa da vor Tids Købmand være. Han maa som en moderne Hejmdal kunne høre, hvor Menneskenes Ønsker og Attraa groer, hvor Menneske-Begær og Samfunds-Behov groer i Stilheden. Og ej alene maa han saaledes *ane* det kommende, men forudgribe det, fremelske det, gøre Gjordemoder-Gerning for det *Forbrug*, som fødes, flaske det op, nære og pleje det. Og naar det da endelig skyder frem, tager Væxt, for tilsidst i uventet Fylde og Hast at løbe rask og rankt i Vejret og paa Dage og Timer faa Kæmpehøjde, saa maa *han* være endnu hurtigere i Farten, stadig være forud i det store Opløb!

Som han overhovedet maa være her og der og alle Steder, altid paa Færde og altid til Rede — for strax at kunne være paa Pletten, selv naar det gælder om at tilfredsstille Forbrugets dets flygtigste Lune.

310

CHR. C. RAHR & CO.

I den snævre Gade ved Byens Port flød Vandet dovent under Rendestensbrædtet, som Brændevinsbrænderens Afløbsrør lejrede syrlige, tunge Dampe sig, fra Kælderhalsen lød Kobbersmedens rappe Slag paa store Kar; et andet Sted kvasede Foden Hvidkaalsblade og Gulerodstoppe fra Amagerkonens Bord, og der, hvor Fortovet var spærret af to Træstænger, som fra Muren gik skraat ned til Rendestenen, var en Arbejdsmand i Færd med at hale nogle Jernstænger op fra en Kælder for at læsse disse paa den lave, stive Vogn ude paa Gaden. Over denne Kælderdør hang en af Træ drejet Blok i Form af en Hørtot, og saa man gennem Kælderdøren eller gennem de altid snavsede Ruder, viste der sig midt paa Gulvet i det lave Lokale en stor Balancevægt, hvis Skaale bares af Hampetøve; ved Siderne stod Sildetønder, paa Hylder ovenover disse laa store Bundter Klipfisk, og langs Væggen i Baggrunden stod opstillet Jernstænger.

Her var det, Hørkræmmeren boede. I Peder Hvitfeldtsstræde, paa Kultorvet og i Vestergade; nær ved Byens Port maatte han bo, thi Bonden og Fragtmanden, som besørgede Indkøbene for Landsby- og Købstadshaandværkeren, hørte ingenlunde til hans ringeste Kunder.

Det er de færreste af os, som behøver at tage Fantasien til Hjælp for at opulle dette Billede for Erindringen, og i hvert Fald Topsøe har spiddet baade Hørkræmmeren og hans Omgivelser, saa at han endnu sidder vel forvaret paa flere Sider i de tre Bind »Samlede Fortællinger«.

Man vil endnu kunne træffe saadanne Forretninger i Kjøbenhavn, men deres Antal er dog kun ringe. Forretningen i Stangjern og i Hørkram er bleven delt, den tidligere Hørkræmmer er bleven Grosserer, Kælderbutikken er ombyttet med moderne Kontorlokaler i Stue og paa første Sal samt med de fornødne Pakhuse, og Forretningen i Jern, som tidligere kun udgjorde en ringe Del af Hørkræmmerens Virksomhed, er i Løbet af de sidste Decennier voxet med Kæmpeskridt, saa at denne Gren af dansk Handelsvirksomhed nu har naaet et betydeligt Omfang.

Navnlig efter Afslutningen af den fransk-tyske Krig 1870-71 tog Forbruget af Jern et uhyre Opsving; de franske Milliarder, som gik til Tyskland, anvendtes for en meget betydelig Del til Jernbaneanlæg; hertil benyttedes ikke alene kolossale Partier Skinner, men Jernbaneanlægene nødvendiggjorde atter mægtige Broanlæg, ved hvilke Jernet paany maatte gøre Fyldest. Maskinindustrien tog samtidig rivende Fart, og Jernets store Anvendelighed til Byggeforetagender viste sig ude i Horizonten. For den, der her hjemme nøje fulgte denne Bevægelse og havde en lidt fin Næse, var det klart, at »Jasons gyldne Skind« ogsaa kunde smedes af Jern, med andre Ord, at der var Chancer for Jernforretningen ogsaa her i Danmark.

Grosserer Chr. C. Rahr, ældste Søn af Etatsraad Edw. F. Rahr i Aarhus, havde bedre end de fleste andre haft Lejlighed til at følge Jernhandelens Udvikling. Han blev opdragen i det store Købmandshus i Aarhus, hvor der langt tidligere end af noget andet Provinsfirma dreves Jernimport i stor Stil, og hans Farbroder var Købmand Rahr i Manchester, hvis Firma, Hald & Rahr — senere Rahr & Raundrup — i en meget lang Aarrække drev en betydelig Exportforretning i Jern til Danmark, og hvis første Rejsende her i Landet var C. F. Tietgen. Intet Under der-

C. RAHR

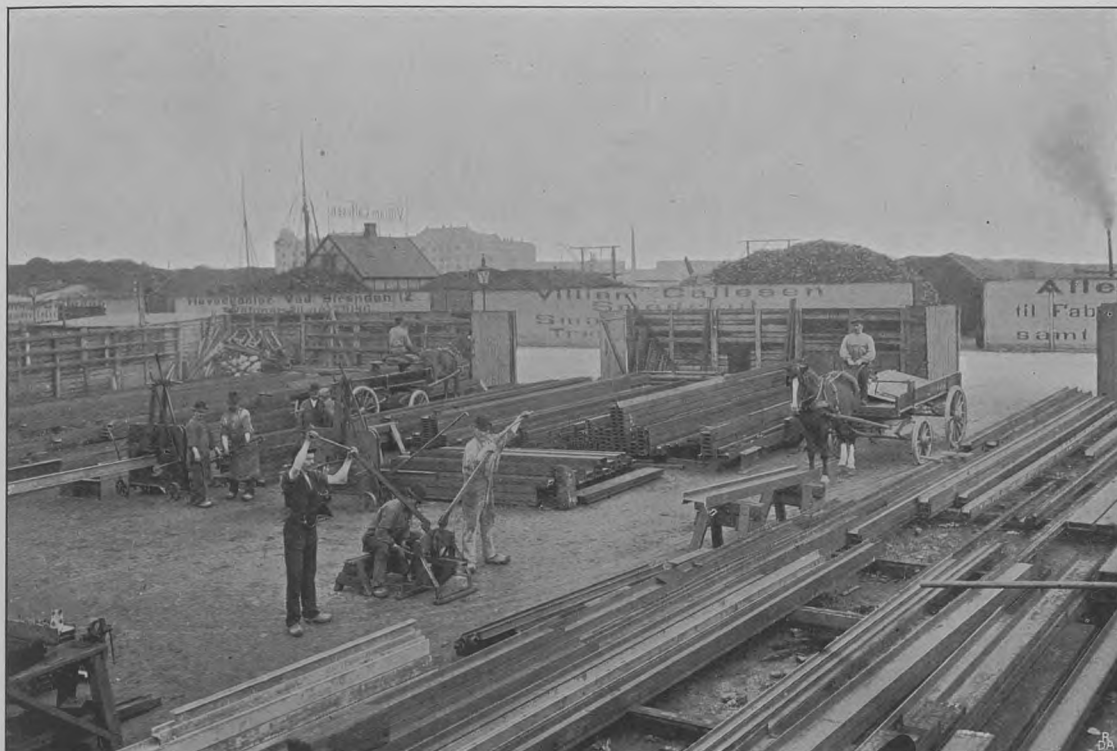
for, at Chr. C. Rahrs Løbebane tidlig blev ham klar. Som ganske ung kom han til Skotland, hvor han under et tiaarigt Ophold erhvervede sig et nøje Kendskab til Jernhandelen; de nødvendige Forudsætninger for at kunne iagttage medbragte han fra Faderens Forretning. Hjemkommen fra Skotland arbejdede Chr. C. Rahr nogle Aar i Faderens Forretning for efter den lange Fraværelse atter at faa et grundigt Kendskab til Forholdene i den danske Jernhandel, hvorefter han etablerede sig i Kjøbenhavn 1887. Han begyndte meget smaat, idet han lejede et lille Kontor i Ny Toldbodgade, men allerede efter et halvt Aars Forløb lejede han en Lagerplads ved Bernstorffsgade, hvor der blev opført en mindre Kontorbygning, og Forretningen begyndte da at føre Lager af Staalbjælker, de mere kurante Dimensioner af Façon-Jern samt Plader.

Endnu i Forretningens første Aar kom Rahr i Forbindelse med en Mand, hvis Kendskab til Jernhandelen var baseret paa mange Aars daglige Træning: Grosserer Poul Møller havde efter et otteaarigt Ophold i en af Provinsernes større Købmandsforretninger arbejdet i Jørgen Jensens Forretning i 5 Aar og der haft rig Lejlighed til at erhverve sig en nøje Indsigt i Branchen. Dette kom nu Rahr's unge, opblomstrende Forretning til Gode, idet Poul Møller i 1888 indtraadte som Kompagnon. I 1894 købte Firmaet Ejendommen Vestergade Nr. 30 og forandrede samtidig Firmanavnet til: Chr. C. Rahr & Co. I 1904 købte Firmaet endvidere Ejendommene Nr. 29 og 31 i Vestervoldgade, hvilke Ejendommens Areal stødte op til Firmaets tidligere Ejendom, og i dette Bygningskomplex er de nuværende Kontor- og Lagerlokaler indrettede — med store Bekostninger, men ogsaa opfyldende Tidens Fordringer.

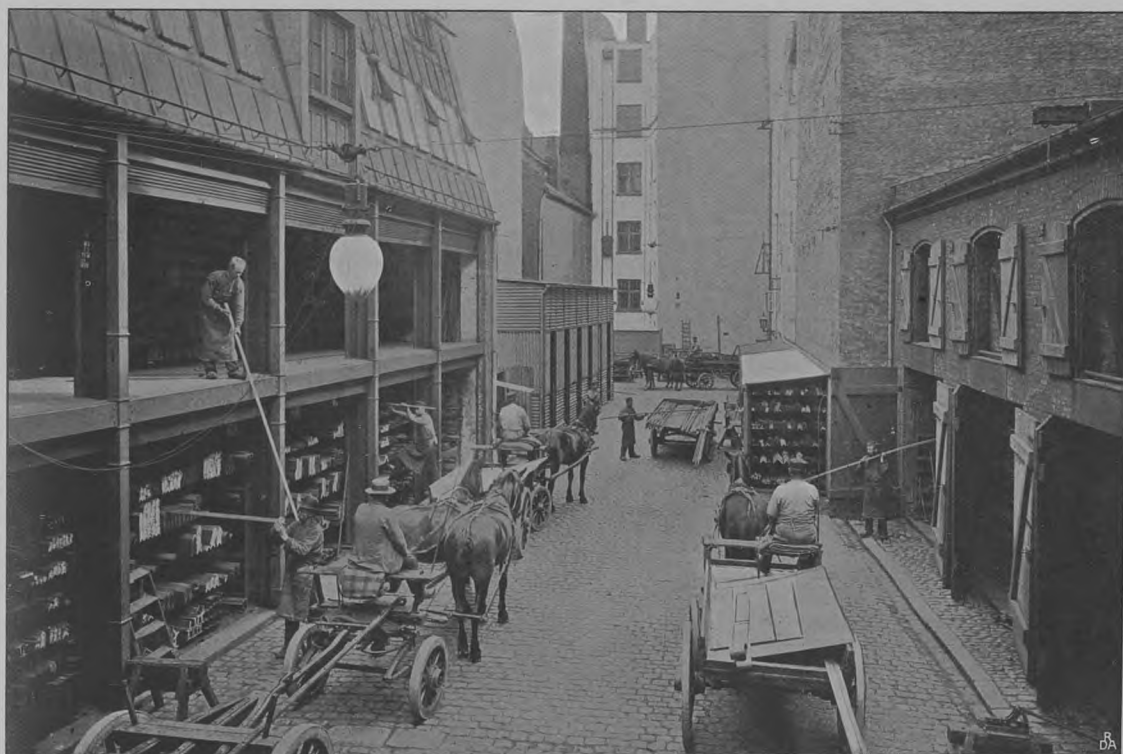
Ved et Besøg hos Firmaet vil man kunne se, hvor uhyre meget der kræves af en konkurrencedygtig Jernforretning med Hensyn til Lagerets Righoldighed: i Ejendommens Gaard er opført en Række Pakhuse og Skure, alle indrettede med Reoler og Hylder, hvor Varerne er systematisk ordnede, thi ligesom en Bibliotekar maa have nøje Rede paa, ikke blot i hvilken Afdeling, men ogsaa paa hvilken Hylde han kan finde de ønskede Værker, saaledes maa Lagerfolkene hos Chr. C. Rahr & Co. være hjemme i de mere imponante Reoler ved Vestervold. Nu skal det villigt indrømmes, at Arbejdet lettes betydeligt ved den ualmindelig praktiske Indretning af Bygningerne, der tillader en gennemført systematisk Orden, saaledes at ikke alene de forskellige Façoner af Jern ligger samlede, men er nøje ordnede efter Dimensioner og Længder. Denne Forretningsorden virker saa præ-

P. MØLLER

JERNBJÆLKEPLADSEN VED GASVÆRKSHAVNEN

PARTI AF GAARDEN, SET FRA FØRSTE LOFT I PLADEPAKHUSET

cist, at man kan sige, at Stykkets Plads paa Lageret angiver Dimensionerne, men det kræver en uhyre Omhu ved Anbringelsen af de ankommende Varer. Det er dog kun de lettere Ting, om man tør bruge dette Udtryk uden Fare for at virke paradisk, der bringes til Lagerbygningerne ved Vestervoldgade. Til I- og U-Staal samt de sværeste Dimensioner af Façonjern og Plader har Firmaet en stor Oplagsplads ved Gasværkshavnen.

Det er en Selvfølge, at alene Administrationen af en saadan Forretning kræver et betydeligt Personale. I Façadebygningen mod Vestervoldgade er Firmaets store, smukke og lyse Kontorlokaler, der strækker sig gennem hele Bygningens Længde,

INTERIØR FRA KONTORET

og som er udstyrede med al Nutidens Komfort. Ialt er ca. 45 Personer ansatte i Firmaets Tjeneste.

Siden Forretningens Grundlæggelse i 1887 har dens Omfang været i stadig Væxt, og Firmaet har nu foruden en betydelig Forretning i Kjøbenhavn og de danske Provinser en ret stor Omsætning i Sverige og Finland. Særlig med de danske Maskinfabriker staar Firmaet i livlig Forbindelse og har bl. a. leveret Materialer til de fleste af de Broanlæg, der i de sidste 10 Aar er udførte her i Landet, eksempelvis kan nævnes: Strandmøllebroen, den store Viadukt ved Frihavnen, Hadsundbroen etc.

Dersom man ønsker et klart Billede af Jernhandelens Udvikling i de sidste Decennier, behøver man blot at sammenligne den lille Hørkræmmerkælder, hvor Jernstængerne skjulte sig i Baggrunden, med Firmaet Chr. C. Rahr & Co.'s Pakhuse og Lagerlokaler.

FRITSCHÉ & CO.

ENGROS-FORRETNING M. M.

HARALD FRITSCHÉ var en lykkelig Natur. Han var født med store Evner og rige Anlæg, et hurtigt Nemme, en klar Opfattelse, en sund og sikker *bonsens*, som strax med et rask og skarpt Snit gik lige ind til Sagens Kærne. Men fremfor alt ejed' han et let og glad Sind, der altid lod ham se stort og lyst paa Mennesker og Forhold. Som det hastige Hoved han var, handled' han maaske undertiden for brat og barsk, men omvendt gav som oftest denne djærve, knappe Fynd hans Ord Vægt og Myndighed, hans Gerning Glans og Styrke.

Som hans Lod var lykkelig, blev hans Liv det ogsaa. Han voxed' op i et godt og kærligt Hjem, han vandt til Viv en virkelig *Hustru*, hans Forretning gav ham Velstand, og i hans store offentlige Virksomhed fulgte ham Held og Hæder. Ikke at han blev forskaa-
net for Kamp og Modgang, i saa Fald havde næppe Fritsche saa vel bevaret sin Friskhed og Spændstighed til det sidste: han elskede jo netop at *sejre*, ønskede aldrig at komme sovende til det, følte sig just i Strid og Fare som en Fisk i Vandet. Nøje vidste han, som den kloge Købmand han var, at Konjunkturer altid skifter som Flod og Ebbe — under Ebbe og Modvind

HARALD FRITSCHÉ

kunde han, den saare driftige og utaalmodige Mand, ligge musestille og vente og vente; men kom saa paa den store Flodbølge, var hans Skude altid sejlklar til at løftes paa dens Ryg og hans Sejl viddt spændte til helt og fuldt at fange den til Medbør omspringende Vind. Stolt og dristig i Medgang, snild og snarraadig i Modgang, saadan var Harald Fritsche!

Som ægte Kjøbenhavnner fødtes Harald Fritsche paa Strøget (Østergade 3—5) den 29. November 1833 som anden Søn af Buntmager Daniel Gottlieb Fritsche og Hustru Caroline Christine, f. Gædeken.

Harald Fritsche gennemgik Efterslægtens Skole og forlod Skolens ældste Klasse i August 1850 for at tiltræde Tjenesten som Handelselev hos Grosserer E. Friis, der drev svensk Kommissions-Forretning. 5 Aar efter forlovede han sig med Marie Amalie Damborg (f. den 27. Februar 1838), og da han halvandet Aar efter blev haardt angreben af Lungetuberkulose, plejede hans Kæreste ham saa trofast og opofrende, at det, skønt alt Haab om Bedring var opgivet, lykkedes ham helt at genvinde sit Helbred.

Da han endelig var bleven helt rask og frisk, tog han den 2. September 1858 Borgerskab som Grosserer, giftede sig den 11. Juni Aaret efter, og nu fulgte en Række gode og glimrende Aar for ham og hans nyskabte Forretning. Denne førtes de 5 første Aar under Firmaet »Fritsche, Rönström & Co.« i Kompagniskab med Vilh. Rönström af Sölvesborg, der havde arbejdet i Engros-Handel dels i Malmö, dels i England. Da han døde, fortsattes Firmaet under sit nuværende Navn »Fritsche & Co.« Forretningen dreves og drives væsentlig endnu paa Sverige, Norge og Finland, omfattende Kolonialvarer, navnlig Kaffe og Sukker, Korn, Malt og Mel samt nordiske Produkter. Hertil kom meget snart Expedition af danske, norske, svenske og finske Dampskibe, samt fra 1866 Assuranceforretning som Generalagent for Brand- og Livsforsikrings-Aktieselskabet »Svea« i Göteborg.

Dog, Fritsche fik ikke Lov at vie sig helt og holdent til sin Købmandsgerning, hans Evner og Arbejdsdygtighed vakte snart Opmærksomhed, og samtidig drev hans Lyst og Almensans ham lige i Armene paa offentlig Virksomhed. Allerede i 60erne blev han en ivrig Deltager i det efter Krigen paa alle Felter opblomstrende Foreningsliv. I 1865 var han Medstifter af Kjøbenhavns Skyttekorps, som senere gik op i Kjøbenhavns Skytteforening, hvori han var Bestyrelsesmedlem til sin Død. I »Handels- og Kontorist-Foreningen« indvalgte han i 1866 i Direktionen og stiftede kort efter Foreningens Kapronings-Selskab, der erhvervede og lod bygge de 2 første Sex-aarers-Kaproningsbaade her i Landet. Men vigtigst var dog hans Medvirken ved Dannelsen af »Nordisk Samfund« i 1866, han var hele sit Liv igennem en af vort Lands *praktiske* Skandinaver og har gjort et stort Arbejde for at fremme den gensidige Forstaaelse mellem de tre nordiske Lande, særlig mellem Sverige og Danmark.

I 1869 valgtes han til Bestyrelsesmedlem i »Dansk Forening for Lystsejlad«, havde væsentlig Del i denne Forenings Reorganisation og livlige Virksomhed i de paafølgende 18 Aar, ligesom det ogsaa skyldtes ham, at den første Klubbygning rejstes paa Langelinie.

I 1872 foranledigede han i Forening med L. Kofoed Stiftelsen af »Dansk Arbejdsbank«, som hvis Bestyrelses Formand han siden fungerede til sin Død.

1874 valgtes han til Medlem af Grosserer-Societetets Komité, i hvis Virksomhed han paa forskellig Maade har sat Spor, saaledes ved Forhandlingerne om Ordningen af Kjøbenhavns Smørnotering og senere ved Dannelsen af »Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation« (»Handelsmødet«). Som Medlem af Komiteen dekoreredes han i 1888 med Dannebrogordenens Ridderkors. Han udtraadte af Komiteen i 1893, men blev i 1904 atter kaldet til Medlem af Handelsmødets Forretningsudvalg.

I Sø- og Handelsretten indvalgte han i Sommeren 1874 og virkede som Dommer der i samfulde 31 Aar.

Som Retsmedlem blev han i 1892 Etatsraad og i 1899 Dannebrogsmænd.

Ifølge Sagens Natur var det dog navnlig i Landets aktive *Erhvervsliv*, at Fritsche greb stiftende og ordnende ind.

I 1872 var han delagtig i Stiftelsen af Dampskibsselskabet »Kjøbenhavn-Malmö«, der begyndte Virksomheden med Dampskibene »Gefion« og »Gylfe« samt »Lund« i Konkurrence med de svenske og danske Selskaber i Malmö, Landskrona, Helsingborg og Helsingør, som da havde Sundfarten i Hænde og mentes at lede Farten ganske utilfredsstillende.

Konkurrencen sluttedes snart med en Overenskomst, hvorefter »Kjøbenhavn-Malmö« overtog den hele Sundflaade og derefter overdrog Skibene og Farten til »Det forenede Dampskibs-Selskab«, i hvis Bestyrelse Harald Fritsche indtraadte som Kommitteret for Sundafdelingen; senere var han indtil 1897 Medlem af Bestyrelsen.

I 1884 stiftede Kammerherre A. Garde, Grosserer Vilh. Petersen, Kaptajn Fugl, Professor Arth. Feddersen m. fl. sammen med Fritsche Foreningen til Fiskeriernes Fremme i Danmark, men da der samme Aar dannedes en Forening med samme Formaal, »Dansk Fiskeriforening« under Lensgreve Moltkes Præsidium, blev Foreningerne i 1887 sammensluttede til den nuværende »Dansk Fiskeriforening«, i hvis Bestyrelse Fritsche vedblev at virke, indtil han i 1894 frabad sig Genvalg.

Da »Kjøbenhavns Dampmøller« stiftedes i 1880, overførte Fritsche til Selskabet sin store svenske Mel-Kundekreds og indgik i Bestyrelsen, hvoraf han indtil sin Død var Medlem.

Som Formand i Bestyrelsen for »Marstrands Bryggerier« deltog han i Aaret 1891 i Dannelsen af »De forenede Bryggerier«, i hvis Bestyrelse han stadig havde Sæde som Formand.

*

*

*

Ved sin 70aarige Fødselsdag blev Fritsche udnævnt til Kommandør af Dannebrog og kort efter til Kommandør af Vasaordenen. Han stod nu paa sin Indflydelses og Popularitets fulde Højde, samlende sin Stands Sympathi helt og fuldt om sin myndige og maalbevidste Personlighed, mildnet og modnet, som den var bleven med Aarene. Just saa skulde det være slut med ham, brat og afgørende slut! Den 27. Juni 1905 døde han af et Hjerteslag, — en lykkelig Død endte et lykkeligt Liv.

Men som saa meget af hans Gerning, lever ogsaa hans Forretning efter hans Død og staar stedse Jævnmaal med sin stolte Fortid. Den føres af hans Enke videre i det gamle Spor og ad de en Gang banede Veje ved Hjælp af den kyndige og trofaste Stab af Medarbejdere, som den Afdøde i Aarenes Løb havde forstaaet at knytte til sig.

JØRGEN JENSENS EFTF.

HØRKRAM- OG MARKFRØHANDEL EN GROS

JØRGEN JENSEN — et saa dagligdags og almindeligt Navn som her i Danmark overhovedet tænkeligt! Og dog lykkedes det den store Købmand, der bar det, at gøre sig saa *navnkundig*, at naar Nogen i hans Tid nævnede Jørgen Jensen, saa var i hvert Fald indenfor den danske Forretningsverden Ingensomhelst i Tvivl om, hvem der sigtedes til. Der var Landet over Hundreder og atter Hundreder, der hed Jørgen Jensen — og dog var der kun een *Jørgen Jensen!*

Af ringe Stand kom han, og en jævn Mand blev han alle sine Dage: en Mand med smaaborgerlige Livsvaner, en hjemmestængt Natur, som »først og fremmest skøttede sin Familie, sit Hus og sin Handel«,*) saa maatte alt andet komme bagefter. Men var der Vadmæl og Hvergarn i hans Væsen, saa var det

GROSSERER JØRGEN JENSEN

store Drag dog over hans Livs Gerning: ej alene sigtede han fra første Færd paa at blive intet mindre end Millionær, og han blev det mangefold, men han opfattede tillige sit Købmandsvirke som et *nationalt* Kald — det gjaldt om, hvor *han* kunde, »at stænge Hamborgerne ude«, og paa *sit* Felt naaede han ogsaa dette Maal fuldt ud.

Visselig havde han ogsaa i sin pure Ungdom modtaget et stærkt Indtryk af den fornedrende Afhængighed, hvori dansk Forretningsliv i de Tider stod til Hansastædernes Købmandsskab. Jørgen Jensen kom til Verden selve Nederlagsaaret 1814, den 22. November fødtes han i Kjøbenhavn, kom som Dreng i Hørkræmmerlære og etablerede sig selv i 1841. Indtil dette Tidspunkt havde den meste Hørkram-Handel, altsaa al Handel »med grove Varer«, særlig hele Jernforretningen, været i Hamborger-Kreditens Vold. Faa Aar efter skete

*) *Jørgen Jensen*: Retorsion mod Lorentz Bierfreund. Kjøbenhavn 1887.

GROSSERER H. F. L. BOJESEN

vel det nationale Gennembrud herhjemme, og den første slesvigske Krig brød yderligere Aaget, men endnu til helt op i 1857 var i stort Omfang dansk Handel bunden eller dog med mange, stærke Traade knyttet til den kapitalrige Elbstad — ikke mindst derfor ramte Krisen i November s. A. os saa haardt! Men med det meget, som da gik itu, brast saa ogsaa Gangbaandet, hvori Hamborg havde holdt os, helt og endelig: fra nu af begyndte dansk Foretagsomhed at faa dansk Grund under Fødderne. Og i den Udvikling, som derefter slaar Rod og voxer frodigt op i Landets egen Jordbund, har just Jørgen Jensen været en Høvding og Pioner.

1857 var ogsaa for ham, rent personlig, det *kritiske* Aar: han var netop den Gang, takket være sin Jernvilje og taalsomme Flid, naaet til et vist Velstands-Punkt i sin Hørkramforretning, som alt da var groet op til en nogenlunde respektabel Højde. Saa fór November-Stormen hærgende hen over Landet og var ogsaa nær ved at knække dette unge Træ sønder. Men Stammen var for sejt og spændstig, og da Krisen var vel overstaaet, var dermed ogsaa Grunden til hans Lykke lagt. Han ej alene klarede sig helt, men fik endog ved snilde Dispositioner nogle Tusind Daler frelst ud af Forvirringen, og nu begyndte han anden Gang *forfra* — men denne Gang paa egen Grund og i selvstændig Stil.

1860 tog han Borgerskab som Grosserer, og fra hans nyerhvervede Ejendom, Vestergade 16, udfoldede der sig nu en febrilsk og anspændt Virksomhed for at drage det hele Land ind under Kundekredsen, ej alene de større Provinskøbmænd, men ogsaa de efterhaanden, navnlig efter 1870 trindt om opvoxende Maskinfabriker og Jernstøberier.

Men Jørgen Jensen udviklede ikke blot sin Jernforretning til et i Danmark, ja, i hele Norden ukendt Omfang og Højdemaal — han blev ogsaa den storstillede Importør af *amerikanske* Produkter, særlig naturligvis saadanne, som ifølge deres Natur henhørte eller grænsede op til hans Omraade. Han var saaledes en af de første, om ikke *den* første, som indførte *Majs* herhjemme, i Begyndelsen til Brænderibrug, siden til Kvægfoder, men navnlig var det dog Handelen med *Petroleum*, han slog sig op paa — det er ikke for meget sagt, at han Aaringer igennem fuldstændig dominerede Landets Forsyning med denne store Artikel, som, da den først var bleven indarbejdet af Jørgen Jensen, Aar for Aar fik større og større Betydning i Allemands Hjem. Endelig bør det ogsaa særskilt nævnes, at han erhvervede og til sin Død var Indehaver af hele 5 Etablissementer paa

GROSSERER P. M. KAAE

Island, de samme, som siden er gaaede over paa Aktieselskabet »Ørum & Wulff«s Hænder.

Saa vældig, saa rent ud gigantisk var den Jørgen Jensen'ske Forretning bleven inden hans Død, spændende, som den gjorde, over mange og vidtudsprede Felter, at det tilsidst gik den efter Kæmpevisens Ord: var i gamle Dage mindst 3 forskellige Slags Handel blevne til een i Begrebet *Hørkram*, saa blev nu »den ene til tre«: ud af Jørgen Jensens Forretning har der, endog helt bortset fra den nys nævnte islandske Handel, udviklet sig ikke mindre end *tre*, hver for sig

FIRMAETS PAKHUS PAA CHRISTIANSHAVN

overmaade store og højt ansete Forretninger: »Det danske Petroleums-Aktieselskab« (se dette), Jørgen Jensens Eftf. og Fhn. Jørgen Jensens Eftf.s & N. F. Muncks Jernforretninger.

Efter Jørgen Jensens Død (19. Oktober 1893) og Petroleums-Handelens Udskillelse ved Dannelsen af det ovennævnte Aktieselskab i 1889 fortsattes hans Forretning af *H. F. L. Bojesen* til dennes Død i 1904. Egentlig havde det været Meningen, at Jørgen Jensens Dattersøn enten da eller paa et tidligere Tidspunkt skulde have overtaget Firmaet, men hertil var Vedkommende ikke villig, og efter Bojesens Død deltes da Forretningen saaledes, at *P. G. Munck* af Firmaet *N. F. Munck* overtog Handelen med Jern og Staal, medens *Hørkram-* og *Markfrøhandelen* fortsattes un-

der Firma-Navnet »Jørgen Jensens Eftf.« under Ledelse af denne Afdelings mangeaarige, dygtige og erfarne Prokurist, Grosserer *P. M. Kaae*.

Jørgen Jensens Efterfølger har endnu den Dag i Dag Bolig og Hjemsted i den gamle Gaard paa Vestergade og disponerer over Jørgen Jensens bekendte Pakhus paa Christianshavn. Selv stirrer han fra Portræt-Lærredet ned over alt, hvad der foregaar paa Kontoret, saa livagtigt, som foregik det endnu den Dag i Dag under *hans* Øjne. Og det er da ogsaa fremdeles *hans* Forretnings-Aand, der hviler over Firmaets Færd, Traditionerne fra *hans* Tid, som med Iver og Omhu holdes vedlige: i *P. M. Kaae* er der fundet en Fortsætter, som ej alene forstaar at *hævde* det vundne, men ogsaa at føre det videre.

FHN. JØRGEN JENSENS EFTF.S
& N. F. MUNCKS JÆRNFORRETNINGER
P. G. MUNCK

PAKHUSET
I LARSBJØRNSTRÆDE

N AAR dette Firma-Navn er saa grumme langt, er det, fordi det alene i sig selv rummer en hel Historie: to Slægts-Sagaer, der løber ud i hinanden, strømmer sammen som to Floder, der tilsidst lykkelig forenes i det samme Leje. Eller snarere: en slægting Strid, der endelig i 3. Generation udsones ved fredelig Samlægning af Arv og Eje.

Niels Foss Munck, der fødtes den 27. Maj 1810, aabnede den 6. Juli 1833 en Hørkram-Handel i Kælderen, Vestergade 18, altsaa lige ved Siden af det Sted, hvor Jørgen Jensen sidenhen nedsatte sig.

Det var endnu den rigtig gode, gamle Tid og Vestergade endnu Hørkræmmernes rigtig gode, gamle Gade. Her havde fra Arilds Tid ligget saa mangen anden reputerlig Hørkrambod, saasom Monsieur Herman Læssøes »blaa Ovn«, hvorom berettes i Børge Janssens Levnedstegning af Charlotte Amalies Kammerjomfru Bodil Maria, den samme Herman Læssøe, som var Stammefaderen til vor berømte Krigshelt Oberst Læssøe. Og endnu et Aarhundrede efter havde slig en Vestergades Hørkrambod omtrent det samme Udseende, som i nævnte Værk beskrives: flinke Diskgeseller tumlede med lige Færdighed de mest forskellige Slags grove Varer fra Jern til Sild, fra Talg, Tran og

islandsk Lammeuld til Klipnakker, Platfisk, »Trebands-Hør og andre Finmarksvarer« med meget mere!

Af alt dette brogede Blandingsgods trænger Jernet sig efterhaanden mere og mere frem fra Kældrens dunkle Baggrund, breder sig i Rummet paa de andre Artiklers Bekostning, stikker sine Stænger spærende ud over Fortovet, standser tilsidst vognladningevist Gadens Færdsel. Det 19. Aarhundredes storladne økonomiske Udvikling kunde egentlig udmærket godt skildres ud fra det ene Synspunkt: en ny Jernalder, hvor dette i Fortiden saa ofte oversete eller ringeagtete Metal i Løbet af tre Slægtled kommer til at beherske den hele Verden, efterhaanden som Teknikens rivende Udvikling paa den ene Side kræver en større og større Produktion, og den stadig mere og mere fuldendte Bearbejdelse af Metallet paa den anden Side understøtter og muliggør de tekniske Fremskridt. Ogsaa i Danmark stiger Forbruget af Jern enormt fra 30erne til 60erne og igen endnu vældigere fra 70erne og op til vore Dage, hvor det væbner Nationernes Flaader og Hære, bærer og beforder Fredens Trafik og tjener baade som Raastof og Værktøj, Materiale og Bearbejder.

Da dette den ny Tids Krav til Jern og atter Jern, i nye Kvaliteter og i ukendte Dimensioner, Dag for Dag mere og mere bydende og kundebringende træder ind ad Kælderdøren i N. F. Muncks Hørkrambod, og han desuden faar en Konkurrent som Jørgen Jensen lige paa Siden af sig — en Mand, der selv var som støbt af Jern i Vilje og Sind —, gjaldt det bogstavelig talt om at tage dobbelt fat. Den unge Købmand N. A. Schjørring, en yngre Broder til N. F. Muncks anden Hustru, blev nu optagen i Firmaet, hvori desuden i 1868 efter Stifterens Død Chr. Henrik Munck indtraadte som Chef. Han var født 1843 og kom saaledes ligesom Faderen tidlig til det, men de unge Aar gav ogsaa Mod og Initiativ, og nu fuldbyrdes da i rask Tempo Forretningens Overgang til en specialiseret Jernforretning.

I 80erne trak Schjørring sig ud af Firmaet og grundlagde sin egen Handel i

PLADSEN VED TAGENSVEJ

Artikler, der grænser op til Jernbranchen. Chr. Henrik Munck fortsatte derpaa alene til sin Død i Juli 1895, hvorefter Sønnen, P. G. Munck, overtog Ledelsen, først paa Moderens, dernæst paa egne Vegne. Kort efter erhvervedes Ejendommen, Gl. Kongevej 11, hvor Firmaet flyttede hen for derved at skaffe sig mere moderne og tidssvarende Lokaleforhold.

Men det stod skrevet i Skæbnens Bog, at Vestergade paany skulde blive Forretningens Hjemsted. I Efteraaret 1905 vendte P. G. Munck tilbage til den gamle Gade, og denne Gang drog han endog ind i selve Modstanderens Borg — dog hverken som Sejrherr eller Gidsel, men som fredelig Erhverver og Sammenknytter af Fortid og Fremtid.

Jørgen Jensen var død i 1893 som »Nordens, inklusive Hamborgs, største Jernkøbmand«. I Børsens Handelsberetning for det nævnte Aar hedder det: »Den københavnske Jernhandel har i 1893 ved Grosserer Jørgen Jensens Død mistet sin Nestor, man kunde ogsaa sige sin Mentor, idet det var ham, der som oftest tog

Initiativet til Forhøjelser og Nedsættelser i Priserne, nærmest de sidste, og til Indførelsen af nye Jernsorter og Jernmærker paa Markedet«. Og der tales videre om »hans sikre Person, sejge Vilje og hele Magtudfoldelse«. Saa stor Lov blev der ham fra selve Børs-Styrelsen til Del ved hans Død!

Grosserer Bojesen overtog paa Arvingernes Vegne Forretningen efter Jørgen Jensen under Firma-Navnet: Jørgen Jensens Eftf., og under hans Ledelse blev den gamle Gaard ombygget; bag Forhuset opførtes den store, fuldt ud moderne Lagerbygning for Jern og Staal, hvis ejendommelige, monumentalt granithugne Fagade er noksom kendt fra Larsbjørnstræde-Siden.

Bojesen døde pludselig og uventet i 1904, hvorefter der skete en Deling af Forretningen, idet Jernforretningen fortsattes for sig, Hørkramforretningen for sig — den sidste fremdeles under Navnet Jørgen Jensens Eftf., medens P. G. Munck sammensmeltede den første med sin egen under Navnet: Fhn. Jørgen Jensens Eftf. & N. F. Muncks Jærnforretninger.

Delingen foretoges iøvrigt saaledes, at Pakhuset paa Christianshavn gik over til »Jørgen Jensens Eftf.«, medens Jern-Firmaet foruden Pakhusene, Vestergade 16, overtog det store Lager af Staalbjælker, Profiljern etc. paa Pladsen ved Tagensvej i Nærheden af Nørrebro Station, omfattende et Areal af ca. 12,000 □ Alen, samt endelig ogsaa det af Jørgen Jensen grundlagte Lager i Aarhus.

De to Firmaer har fælles Rejsende og Agenter, men er iøvrigt ganske selvstændige og uafhængige af hinanden indbyrdes.

Jernhandelen herhjemme har i Tidens Løb specialiseret sig mere og mere: nogle Forretninger handler nu kun med Raajern til Støberibrug, andre med Smedejern, atter andre med Rør eller med Maskiner og Værktøj osv. osv. Men *indenfor* det enkelte Speciale

er samtidig Kravene til Kvaliteter og Dimensioner voxedesaa stærkt, at et fuldt ud moderne Lager maa byde paa en sand Rigdom af Variationer. P. G. Muncks Forretning spænder saaledes fra det billigste Smedejern til ca. 6 Øre Pundet og op til det fineste Værktøjs-Staal til ca. 4 Kr. for et Pund, fra de spædeste Traade og Traadstifter og op til de

LAGERET PAA VESTERGADE

HOVEDKONTORET

sværeste Staalbjælker. For til enhver Tid at kunne tilfredsstille de forskelligartede og stadig vexlende Fordringer maa Lageret altid rumme en stærkt varieret Mængde af alle mulige Dimensioner af Stang- og Baandjern, af et uhyre Antal Profiler af Konstruktionsjern i mange forskellige Længder, af Plader i alle Formater, af Jern for Mo-

nier- og Hennebique-Konstruktioner o. s. v. Firmaet, hvis Kunder, foruden Stat og Kommune, i Kjøbenhavn hovedsagelig er Maskinfabrikerne, Smede, Bygningshaandværkere og andre Forbrugere, i Provinserne særlig Købmændene og de større Maskinfabriker, driver ved Siden af Lagerforretningen en meget omfattende Forretning ved direkte Levering i større Partier, waggonvis eller i Skibslaster, med svensk, schlesisk, rhinsk eller westfalsk, belgisk og engelsk Jern eller Staal, saaledes ogsaa med Jernbane- og Skibsbygnings- samt Kedelmateriale, Staalstøbegods etc. Firmaet optræder endvidere som Entreprenør ved Overtagelsen af samlede Leverancer paa Bjælkelag til Husbygning, færdige til Oplægning paa Bygningerne Etage for Etage efter Arkitektens Tegninger.

Altsaa nok en *Specialitets*-Forretning — men samtidig en Forretning med saa stor en Spænd- og Rækkevidde, at den saa langt, langt overgaar Fortidens Jernhandel, der dog omfattede *alle* Slags Jernvarer.

Det er en stor Arv, som her skal løftes, — ved ny Virkelyst paa hævdvunden Tradition, — det fuldt ud moderne paa det gode, gamles Grund!

OTTO MØNSTED

»FORLANG ALTID Otto Mønsted's Margarine« — med denne Reklamefanfares Basun-Vælde blev Margarinens Indtog i Danmark blæst ind! En ny Lære, hedder det med et østerlandsk Udtryk, skal prædikes fra Tagene: Otto Mønsted lod *sin* forkynde paa Gader og Stræder, Landeveje og Jernbanestationer, overalt, hvor Mennesker færdes, prangede den med uhyre Bogstaver, Husgavle og Plankeværker skreg den formelig ud, vældige Plakater og Kæmpeskilte gentog den uafsladelig!

Nuomstunder vender man knapt Øjnene i Hovedet, naar en hel Hær af Bybude bærer Annonce-Standarter gennem Strøget, og saa hurtigt bliver alle tomme Mur- og Brædde-Flader oversmurte med Avertissementer, at Indtrykket af det enkelte ganske dunkles, — men midt i 80erne, da Otto Mønsted tog fat, var saa dristig og fyndig en Reklame Maner noget ganske ukendt herhjemme, »og hvad har Magt i Livet som det første?«

Men det maa nu ogsaa vel erindres, at selve den udbudte Vare, Margarine, var noget splinternyt, hvis Tilværelse og Tilværelses-*Ret* ligefrem skulde bankes ind i Bevidstheden. Folk skulde netop *vænn*es til at betragte Margarine som noget ganske hverdagsagtigt og naturligt, noget, man bogstavelig talt »altid forlangte«, — som Annoncen rigtig udtrykte det med en didaktisk Leveregels knappe Fynd og kategoriske Uimodsigelighed. Naar sligt skulde ske i en Fart, maatte der drastiske Midler til — og i Stedet for paa vanlig dansk Vis at lappe og læmpe sig frem skar Otto Mønsted paa ægte amerikansk Forretnings-Façon tværs igennem!

Han er født den 23. November 1838 paa Lyngsbækgaard ved Æbeltoft og kom allerede 15 Aar gammel i Handelslære i Grenaa. Men han var nu en Gang ikke født til Mølbolandet, efter at have været Kommis i Roskilde, nedsatte han sig 1865 i Aarhus som Grosserer i Smør, Korn og Foderstoffer. 1870 ægtede han Hans

Broges Datter, og samme Aar anlagde han en Dampmølle i sin nye Hjemstad. Men ogsaa paa en hel anden Maade, han *da* ikke saa meget som drømte om, skulde dette Aar faa afgørende Betydning i hans Liv. I 1870 opfandt nemlig den franske Kemiker *Mège-Mouriès* Fremstillingen af Margarine.

Margarine er, som bekendt, et Surrogat for Natursmør, der fremstilles af *Oleo*, d: den Del af Oxefedt, som holder sig flydende ved en Temperatur af 25 à 30 ° R. Fedtet renses først omhyggeligt og underkastes derpaa en Presning i en hydraulisk Presse ved den nævnte Temperatur: herved flyder saa Oleoen ud, og der bliver fast Stearin tilbage (anvendelig i Lysefabrikation). Margarinen fabrikeres ved at kærne Oleo sammen med sur Mælk og forskellige Olier og, efter at Blandingen er kold, ælte den sammen med Salt og Smør. Naar Fabrikationen foretages med den rette Omhu, fremkommer herved et Produkt, der for Smagen saa at sige ikke er til at skelne fra Natursmør, og som forud for dette har det Fortrin: at kunne sælges langt billigere.

Ikke desto mindre varede det godt og vel en halv Snes Aar, inden *Mège-Mouriès'* Idé ret slog an. Men i Begyndelsen af 80erne fik man navnlig i Holland Øjet op for Opfindelsens store Betydning, og den blev derefter exploiteret med stor Energi og Dygtighed: Hollænderne følte just da det engelske Smørmarked Dag for Dag glide sig mere og mere ud af Hænderne, kunde man derimod nu blande sit Smør tifold op med Margarine, vilde øjensynlig den hollandske Smørexport til England igen kunne blomstre frodig op!

Hele denne Udvikling fulgte Otto Mønsted med aarvaagen Interesse, og allerede i 1883 havde han sin Beslutning færdig: i dette Aar anlagde han den første danske Margarinefabrik.

Man forstaar let, at netop i et Land som Danmark, der er Smørlandet *par excellence*, maatte et sligt, nyt Kunstprodukt paa Forhaand blive mødt baade med Uvillie og Mistro.

Indenfor Landbrugets Kredse saa de mere Kortsynede kun en Konkurrent til »det gode, danske Smør«, som, netop fordi den var saa farlig, strax maatte slaas brutalt ned: Danmark skulde være et »rent Land« d: rent frit for al Margarine! De Klogere nærrede Frygt for, at vi her i Danmark efterhaanden skulde komme ind paa en lignende Trafik som den hollandske med Fremstilling af allehaande *mixtures*, hvad der kunde forudses ikke at ville gaa i Længden overfor det engelske Krav paa, at en Vare virkelig skal være, hvad den giver sig ud for — ligesom selvfølgelig Export af Natursmørret altid vilde vedblive at være det fordelagtigste for Landet. Lykkeligvis blev den Strid, som herom rasede, allerede i 1888 afgjort saaledes, at den nye Fabrikationsartikel ikke blev forbudt, men sat under virksom Kontrol, saa at »Smør« og »Margarine« fik Lov til hver for sig baade at *være*, hvad de var, — og *synes*, hvad de var.

Den følgende Udvikling har da ogsaa tilfulde godtgjort, at Margarinen saa langt fra at være en Fjende af den danske Smørexport netop omvendt har været denne en stor Støtte: ved at give Befolkningen, og ikke mindst selve Landbefolkningen, en billig og velsmagende Erstatning for det dyre Natursmør, som vi kan sælge i England med Fordel, »frigøres« netop dette til Export i et tilsvarende Omfang.

Da Udførsel af Margarine herfra blev forbudt, anlagde Otto Mønsted samme Aar, Margarineoven udkom (1888), en Fabrik i Godley ved Manchester, i 1894 desuden

en endnu langt større i Southhall ved London. Den engelske Virksomhed er forøvrigt senere gaaet over til et Aktieselskab.

I 1899 flyttede Otto Mønsted hele sin store Forretning til Kjøbenhavn, hvor han nu bl. a. ogsaa driver en efter vore smaa Forhold kæmpemæssig Foderstof-Forretning. I Aarhus har han været Medstifter af Korn- og Foderstof-Kompagniet og af Aarhus Oliemølle. I Aarene 1885—91 var han Medlem af Aarhus Byraad.

I vort hjemlige Forretningsliv er Otto Mønsted den *amerikanske* Type: *smart* og *business-like*, kæk og hastig i sine Dispositioner. Gaaende helt op i sin Forretning og selv altid klar over, at *time is money*, er han en Hader af alt Omsvøb og Udenomssnak: selv véd han altid, hvad han vil, véd ogsaa, hvad en Købmand først og fremmest skal! Nemlig tjene Penge!

330

W. BÄHNCKE & Co.

ASSURANCE-FORRETNING, SENNEPS- & EDDIKE-FABRIK

MAN siger for et gammelt Ord, at Sennep giver god Hukommelse, og det kan maaske være ligesaa sandt som det filosofiske Udsagn, at Fosfor giver Tanker. Dette være nu som det vil, vist er det, at god Sennep er et herligt Krydderi, som gør mangan Ret velsmagende og faar mange fede Sager til bedre at glide ned.

Sennepsfabrikant W. Bähncke er født den 15. August 1832 i Kiel, hvor Faderen 2 Aar før hans Fødsel havde anlagt en Sennepsfabrik. Som 22-aarig skulde den unge Mand aftjene sin Værnepligt, og da Hertugdømmerne jo den Gang endnu hørte til Danmark, kom han i April 1854 til Kjøbenhavn som Rekrut. Under sit Ophold her i Hovedstaden fik han Ideen til at anlægge en Sennepsfabrik ved at se, paa hvor primitivt et Standpunkt

W. BÄHNCKE

Sennepstilvirkningen da stod herhjemme: man »malede« vel Sennep i hveranden Kælderhals, men blot ved Hjælp af Haandkværne — Faderen derhjemme i Kiel var dog alt forlængst naaet saa vidt at have en Hestegang til Drivkraft!

Efter endt Soldatertid gik han imidlertid til Hamborg, kom der ind i Assurancefaget, og det var som Agent for et udenlandsk Brandforsikringselskab, at han i 1858 vendte tilbage til Kjøbenhavn. Han

blev saaledes en af de første, der herhjemme har introduceret udenlandsk Assurance og derved givet Stødet til den vældige Konkurrence, som frem for noget har bidraget til at aabne Nationens Øjne for Betydningen af Forsikring.

Samme Aar han nedsatte sig her i Staden, tog han fat paa Startningen af den Sennepsfabrik, han alt forud havde lagt Planen til, og den 3. September kunde han sælge sin første Krukke Sennep.

I Aaret 1866 lykkedes det ham gennem en talrig Række Forsøg at faa sin tørmaledede Sennep saaledes fremstillet, at Fabrikatet var brugeligt efter at have staaet udrørt i koldt Vand i 15 Minutter, medens Fabrikens Produkt hidindtil, ligesom Konkurrenternes, havde maattet henstaa udrørt i varmt Vand i 24 Timer, før det kunde bruges. Derved vandt tørmalet Sennepsmel i Staniolpakker endnu mere Indpas blandt Publikum, saa at den forøgede Efterspørgsel nødvendiggjorde stor Udvidelse af Lokalerne, og i 1871 købte Firmaet derfor Ejendommen, Niels Juelsgade 3, — før den Tid havde det boet til Leje i Sølvgade Nr. 36.

EMIL BÄHNCKE

I Aaret 1879 anlagdes forsøgsvis et mindre Eddikebryggeri, for at Sennepsfabriken altid kunde være i Stand til at sikre sit Produkt en holdbar Gærings-Eddike til den »sure Sennep« og Taffel-Sennep. Efterhaanden blev Efterspørgslen efter Fabrikens Eddike større, saa at man i Aaret 1884 gik til Oprettelsen af et større Eddikebryggeri med automatisk Drift og efterhaanden Dampumpning, et System, som først ca. en Snes Aar efter blev almindelig indført her i Landet.

I Aaret 1883 var nemlig Sønnen, Emil Bähncke, kommen tilbage fra et Ophold i Udlandet og kastede nu sin Interesse fuldstændig paa Eddikefabriken, saaledes at den efterhaanden paa Gæringseddikens Omraade er bleven et sandt Mønsterbryggeri, der endogsaa er fordelagtig bekendt i Udlandet: Videnskabsmænd fra Spanien og Kollegaer fra Tyskland og Frankrig har saaledes paa deres Rejser faaet Virksomheden at se og udtalt sig om denne i de mest smig-

rende Udtryk. Ligesom ved Ølbryggeriet maa der ogsaa ved Eddikebryggeriet eksperimenteres meget, for ved Enzymgæringen at faa de rette Bakterier frem.

Ved den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888 blev der tilkendt Firmaets Produkt i Eddike Medaille af 1. Klasse.

Samtidig har Sennepsfabriken taget saa stort et Opsving, at den nu maa siges at være den største i sin Art i hele Norden — aarlig bruger den af Raamateriale op imod 1000 Baller Sennepsfrø. W. Bähncke & Co.'s Sennep er da ogsaa bleven prisbelønnet ikke mindre end 6 Gange ved forskellige Udstillinger i Ind- og Udland, bl. a. med Sølvmedaille i 1888 ved den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn. Ikke alene er Afsætningen her i Landet stor, men desuden exporteres der en Del endog til Amerika, hvor der navnlig sælges ret betydelige Kvantiteter til de derboende Danske.

Det har været Firmaets Indehavere en Æressag at sikre sig 1. Klasses Raaprodukter baade i Eddike og Sennep, og det har derfor altid gjort sine Indkøb af Frø hos direkte Forbindelser, saavel i Holland som Rusland (i Saratow til Sarepta-Sennep) og Indien.

Det kan allerede nu forudses, at Fabrikerne ved den næste Udvidelse maa flytte deres Lokaler udenfor Byen, hvor Udvidelsesmulighederne er større, Forbindelserne derimod forbundne med flere Vanskeligheder, men saa længe Firmaet kan, holder det sig til Niels Juelsgade 3, hvor det har haft saa smukke Betingelser for sin Virksomhed, og hvor det nu beskæftiger henimod 50 Mennesker.

Under alt dette er den anden Hovedgren af Firmaets Forretning: Assurance-Virksomheden ikke bleven forsømt, men har gennemløbet en lige saa frodig og fremadgaaende Udvikling.

ALBERT BÄHNCKE

Forholdene, hvorunder Virksomheden begyndtes, var yderst vanskelige. De to bestaaende danske Selskaber var fra først af monopoliserede: det var ligefrem under en Bødestraf af 1000 Daler forbudt Publikum at lade sine Ejendele forsikre andre Steder end hos disse. Der stod da Bähncke ingen anden Udvej aaben, end samtidig med hver tegnet Forsikring at assurere Kunderne mod Bøden, og paa denne Maade oparbejdede han langsomt og sikkert en trofast Kundekreds, der ikke mindst følte sig tilfredsstillet ved den kulante Forretningsførelse og Skadeopgørelse, der lige fra Forretningens Vorden har kendetegnet Firmaet W. Bähncke & Co.

Men det var dog først, efter at Monopolsystemet var blevet ophævet, at Firmaet ret fik Vind i Sejlene, og alt som Aarene gik, og Forsikringstanken hos det store Publikum vandt den Forstaaelse, den fortjener, gik Udviklingen frem med stærke Skridt.

Ogsaa paa andre Forsikringsomraader kom Firmaet tidlig med: i 1865 optog det saaledes Glasforsikring, og i Begyndelsen af 70erne slog det ind paa Sø- og Transportforsikringerne.

Udelukkende med et Selskab for hver af disse Brancher arbejdede Firmaet indtil 1888, fra hvilket Tidspunkt man vist

tør sige, at den enorme Udvikling, det i de senere Aar har taget, har sit Udspring. Begrundelsen heraf maa søges i den Omstændighed, at der med Sønnen Albert Bähncke var tilført Firmaet ny ung og energisk Kraft. Oprindelig uddannet i Forretningen havde han i nogle Aar yderligere dygtiggjort sig ved Ophold i Tyskland og England, hvor han havde arbejdet i de største Forsikringsselskaber.

Efter ved sin Hjemkomst i 1883 at være indtraadt i Firmaet, tog han med hele Ungdommens Energi fat paa praktisk at udnytte, hvad han udenlands havde set og lært, og hans Bestræbelser lykkedes: Policernes Antal tog et mægtigt Opsving, og Tid efter anden knyttede han Forbindelse med det ene udenlandske Forsikrings-Selskab efter det andet, saaledes at Firmaet nu repræsenterer henved 20 Selskaber i de forskellige Brancher, deriblandt ogsaa Tyveriforsikring, som optoges for en Del Aar tilbage.

For W. Bähncke & Co. som for Kunderne har det været en stor Fordel, at Firmaet repræsenterede saa mange Selskaber. Ved større Forsikringer har Kunderne kunnet samle alle Policerne paa et Sted, idet jo Forholdene hyppig medfører, at hvor der er Tale om stor Risiko, ønsker den Forsikringstagende at have med flere

ET AF FABRIKSLOKALERNE

Selskaber at gøre, medens disse til Gengæld ser deres Fordel i procentvis at fordele Risikoen. I denne Forbindelse kan det forøvrigt ogsaa anføres, at Firmaet er Havari-repræsentant for flere forskellige udenlandske Søassurance-Selskaber, et Forhold, der er Bevis paa den almene Anerkendelse, det nyder.

Forsikringsfirmaet W. Bähncke & Co. har da i Aarenes Løb udviklet sig til at blive et af Landets mest betydende Forsikringsforetagender; den Erstatning, det har udbetalt, løber op i Millioner, og den Stab af Medarbejdere, Repræsentanter, Inspek-

ET AF KONTORERNE

tører, Kontorpersonale o. s. v., som det beskæftiger, andrager nu ca. 100 Mennesker.

Om to Aar (1908) kan Firmaets Grundlægger, gamle W. Bähncke, fejre sit 50 Aars Jubilæum. Et halvt Aarhundrede er for mange Mennesker en lang Tid: hvad der af Menneskeværk blev plantet for saa mange Aar siden, vil som oftest være visnet bort for længe siden. Men i dette Tilfælde har det haft Skovtræets jævne, stadige Væxt, staar derfor ogsaa nu rankt og frodigt, — bærende levende Vidnesbyrd ej alene om sin Ælde og Oprindelse, men ligesaa fuldt om stadig og frugtbar For-
yngelse af ny Kraft og Voxeevne.

FERD. ANDERSEN & CO.

FERD. ANDERSEN er født den 7. November 1855. Faderen var den bekendte Skibsreder Jul. Andersen, der i sin Tid var med til sammen med selve Stifteren at oparbejde den Svitzerske Bjergnings-Entreprise i dennes første Periode.

Femten Aar gammel kom Ferd. Andersen i Handelslære hos Carl Nobel (i Grenaa), der drev en for sin Tid meget betydelig Korn- og Smørexportforretning. Efter endt Læretid gennem-

gik han Grüners Handelsakademi, og efter saaledes baade praktisk og theoretisk at have tilegnet sig Begyndelsesgrundene i sit Fag, stod hans Hu til Udlandet for at lære noget af den store Verden at kende. Han var saa heldig i 1874 at faa Plads hos det store Export- og Skibsmæglerfirma Nielsen, Andersen & Co. i Newcastle og kom herved ind i en Række forskelligartede Forhold. Efter ca. 3 Aars Ophold i England vendte

FERD. ANDERSEN

han hjem og blev strax efter ansat hos det gamle, ansete Handelshus Chr. Broberg & Søn, der den Gang drev den største Importforretning paa Skandinavien i Kaffe. Han fik her Lejlighed til grundig at sætte sig ind i Handelen med denne Verdensartikel, navnlig naturligvis dens Afsætning paa de nordiske Markeder.

Da han i 1885 selv etablerede sig under Firmaet Ferd. Andersen & Co., følte han derfor fast Grund under Fødderne, saa at

de gode Konjunkturer, som forholdsvis snart efter indtraadte i Branchen, fandt ham rede til at udnytte den gunstige Situation.

Helt langt op i Halvfjerdserne laa den kjøbenhavnske Kaffehandel saaledes, at Brasilkaffen indkøbtes direkte og kom hertil i Sejlerladninger, for saa herfra at fordeles til Provinserne og vore Bilande, Sverige-Norge og forskellige Østersøhavne. Efterhaanden fortrængte imidlertid Dampskibsfarten i denne *Trade*, som i saa mange andre, Sejlskibene mer og mer, men som naturligt var, søgte Damperne fra først af kun til de store evropæiske Handelssteder, og Kjøbenhavn blev saaledes trængt helt til-

bage som Transitplads. Heri skete der dog igen en Forandring, idet fra Halvfemsernes Begyndelse Hamborgs hyppige Dampskibsforbindelser med Brasilien paa den ene Side, danske, svenske og norske Havne paa den anden Side og dens billige Omladningsomkostninger tillod de kjøbenhavnske Firmaer at indforskrive Kaffen fra Brasilien og med Omladning i Hamborg dirigere den enten over Kjøbenhavn eller direkte til svenske og norske Havne. Allerede fra 1890 til 1894 steg saaledes den kjøbenhavnske Kaffe-Import fra 107,000 til 133,000 Sække, Exporten samtidig endog fra 27,900 Sække til 41,700! I November 1894 aabnedes desuden *Kjøbenhavns Frihavn*, og med Henblik derpaa aabnede Hamburg-Südamerikanische Dampfschiff-fahrts-Gesellschaft allerede fra April s. A. en maanedlig Rute mellem Kjøbenhavn og Brasilien. Under disse Omstændigheder udviklede der sig i de følgende Aar en stor Transitforretning paa Sverige-Norge, som i 1897 foreløbig kulminerede med en Import af 250,000 Sække (imod kun 107,000 i Gennemsnit af Femaaret 1886—90), hvoraf 12 Dampersladninger paa ialt 108,000 Sække kom direkte fra Brasilien.

Af dette vældige Kvantum gik der atter til videre Forhandling og Forbrug i Provinserne og til Export ialt 234,000 Sække, hvoraf omtrentlig 100,000 til Udlandet og Kolonierne. Desuden udførtes der fra Frihavnen 179,500 Pd. *brændt* Kaffe. Hertil kom yderligere ligesom i de nærmest foregaaende Aar betydelige Poster, der for kjøbenhavnsk Regning gik direkte fra Brasilien til Sverige med Omladning i Hamborg — som simpel Følge af, at medens Kjøbenhavn kun havde maanedlig Forbindelse med Brasilien, havde Hamborg Damperslejlighed hver Uge.

I hele denne glimrende Udvikling tog Ferd. Andersen & Co. fremragende Del. Kaffen bedømtes den Gang paa de skandinaviske Markeder mere efter Udseende end efter sin Smag og »indre Værdi«, og da de *originale* Kaffesorter, naar de ankom her til Evropa, lod sig i væsentlig Grad omdanne ved forskellige Processer: Vadskning, Polering og Pilning, indrettede Firmaet resolut i de nyopførte store og moderne Pakhuse i Frihavnen en hel Maskinafdeling for denne Industri, hvorved det i flere Aar lykkedes at skabe en meget betydelig Omsætning, navnlig paa Nordlandene, i de saaledes behandlede Varer.

Efter en kortere Standsning i den kjøbenhavnske Kaffehandels Fremgang blev atter Aarene 1900 og 1901 gode, Importen steg det sidstnævnte Aar til 173,200 Sække, hvoraf 119,000 Sække kom hertil med direkte Brasildampere, medens Exporten voxede til 104,500 Sække*). Men 1902 bragte derpaa et fuldstændigt Omslag: de direkte Brasiltørsler gik ned til 54,000 Sække, baade Import og Export gik stærkt tilbage, og Hamborg begyndte atter at blive regulært Forsyningssted for Kjøbenhavn: de kapitalstærke Importhuse i Elbstaden lagde sig efter at købe stærkt ind i flove Perioder, for saa, naar Markedet strammedes, at udbyde den saaledes billig indkøbte Kaffe til Pladser som Kjøbenhavn til Priser, der laa *under* de almindelige officielle Noteringer. I 1903 inddrog dernæst Hamburg-Südamerikanische Dampfschiffahrts-Gesellschaft sin direkte Brasilrute, og derefter har Kjøbenhavns Transitforretning saa at sige stagneret eller dog haft saare vanskelige Forhold at kæmpe under.

Interessen for Kaffe har imidlertid mere og mere vendt sig fra Udseendet til Artiklens egentlige *Smagsegenskaber* og derved altsaa ogsaa til Behandlingsmaader,

*) Excl. brændt Kaffe.

hvorved disse bringes til deres fulde Ret. Det afgørende i saa Henseende er Lagringen, Rensningen og Brændingen! Med den hurtige Forstaaelse af Tidens skiftende Krav, der stedse har karakteriseret Firmaet, er dette blandt de første, der er slaaet ind paa den nye Bane og har associeret sig med de største Brænderibedrifter i det skandinaviske Marked for at være i Stand til, hvor Kundeklientelet stillede Krav i denne Retning, ogsaa at kunne paa Grossist-Basis levere omhyggelig bearbejdede Kvaliteter i brændt Stand. Det er ved denne Lydhørhed overfor Tidens Krav lykkedes Ferd. Andersen & Co. under de vekslede Forhold stadig at opretholde og hævde sin Stilling som ledende paa det nordiske Kaffemarked.

Udenfor sin egentlige Specialitet, Kaffe, har Firmaet ogsaa drevet omfattende Virksomhed paa andre Omraader, saaledes i en lang Aarrække Import og Export af The — under Firma-Navnet »Asiatisk The-Compagni« —, hvilken Forretning dog af Hensyn til Kaffehandelens vældige Udvikling i 1902 blev solgt til et særskilt Interessentskab.

Siden 1896 har Firmaet endelig været interesseret i en stor Teglværksbedrift i det nordlige Sjælland og fra 1899 været Repræsentant for det store engelske Livsforsikrings-Selskab »The Gresham Life Assurance Co.« for Skandinavien og Finland.

338

BRØDRENE DAHL

ENGROS-FORRETNING I JERNRØR, BELYSNINGS- OG SANITETS-ARTIKLER

GANG paa Gang viser sandt Købmandsskab sig uafhængigt af denne eller hin med Overlæg eller tilfældig valgte Varebranche: den virkelige Købmand forstaar at handle med alt, naar blot det betaler sig.

Grundlæggerne af Firmaet Brødrene Dahl var begge fra først af Manufakturister og havde staaet i Lære ude i Provinserne. Saa skete det, at Kjøbenhavn fik sine Gasværker, der blev anlagte af engelske Ingeniører, dermed ogsaa sine »Gas- og Vandmestre«, hvortil blev tagne kjøbenhavnske Blikkenslagere og Købbersmede, deriblandt Brødrene Dahls Fader, Indehaveren af det bekendte Firma W. F. Dahl & Søn paa Højbroplads. I denne Forretning fik den ældste Broder, Niels Smith Dahl, efter endt Kursus paa Grüners Handelsakademi Plads som Bogholder og havde her rig Lejlighed til at iagttage, hvor meget der brugtes af de engelske Ingeniører, saavel til Anlægene af nye Gasværker som til Installationer af Gasledninger i Husene. Dette gav N. S. Dahl Impulsen til at paabegynde en Import-Forretning i disse Artikler — han forelagde sin Broder Sagen, og Resultatet blev, at de to unge Mænd resolut aabnede en Forretning i den nye Branche den 1. Juli 1866, altsaa netop for 40 Aar siden. Kapital havde de intet af, de maatte skaffe sig et Laan paa 5000 Kr. til at begynde med, men hvad de ikke manglede, var Energi og Evne til at føre deres Forehavende igennem, de var fødte Købmænd og havde valgt Tid og Felt med heldig Haand.

Med Halvfjerdserne begynder et vældigt Opsving i hele vort hjemlige Erhvervs- liv, Industrien blomstrer op, nye kommunale Foretagender omskaber Kjøbenhavn fra en stillestaaende Residens-Idyl bag skærmende Volde til en aaben og frit voxende Forretnings-Stad. Aartiets første Aar var desuden, som oftere berørt i dette Værk, gode Tider, hvori stigende Priser æggede til dristig Foretagsomhed. Under disse Omstændigheder kom der hurtig Grøde i den nyskabte Forretning, alene i Aaret 1872 steg dens Omsætning med 50%. Oprindeligt havde Firmaet Lokaler i Holbergsgade 2, hvor der aabnedes under Navnet Smith & William Dahl — Smith var nemlig ogsaa, som det fremgaar af det ovenstaaende, et Slags Fornavn i Dahls Familie. Den 23. Decbr. 1867 antoges imidlertid det nuværende Firmanavn: Brødrene Dahl, og omtrent samtidig flyttede Forretningen hen i Vestervoldgade 25, for atter i 1873, Aaret

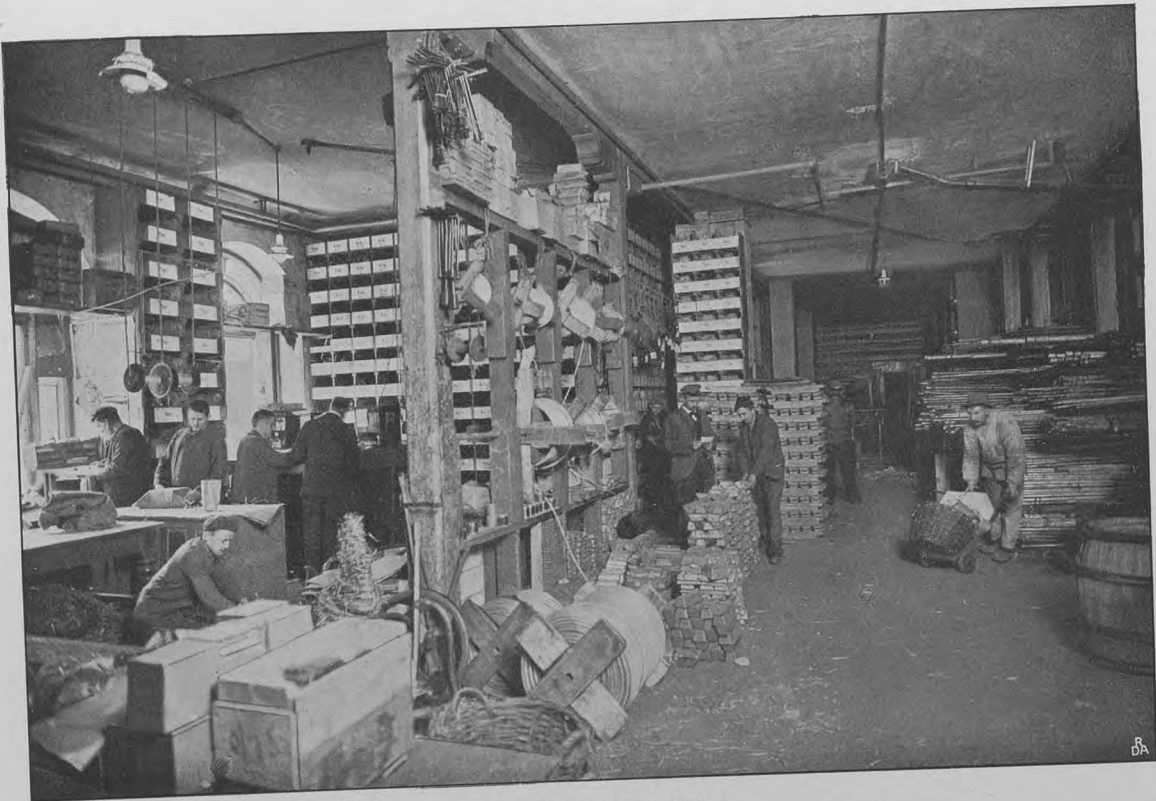
efter den store skandinaviske Kunst- og Industri-Udstilling, der ligesom staar paa Tærsklen af et nyt Tidsrum for danske Byerhverv, at flytte til Udstillingsbygningen foran paa Vesterbrogade, hvor den endnu ligger den Dag i Dag. Det blev for saa vidt symbolsk: fra Bagsiden af den spærrende Vold kom Firmaet ud i selve Færd-selsaaren for Byen, der voxede mod Vest, og lige i Nærheden af Jernbanestationen, det levende Centrum for Landets Trafik. Her har det da ogsaa bidt sig fast, Aar for Aar udvidende sine Lokalteter, eftersom Forretningen voxede, og det raader nu over anselige Lokaler og vældige Rum for Lager og Expedition, hvis Udstrækning

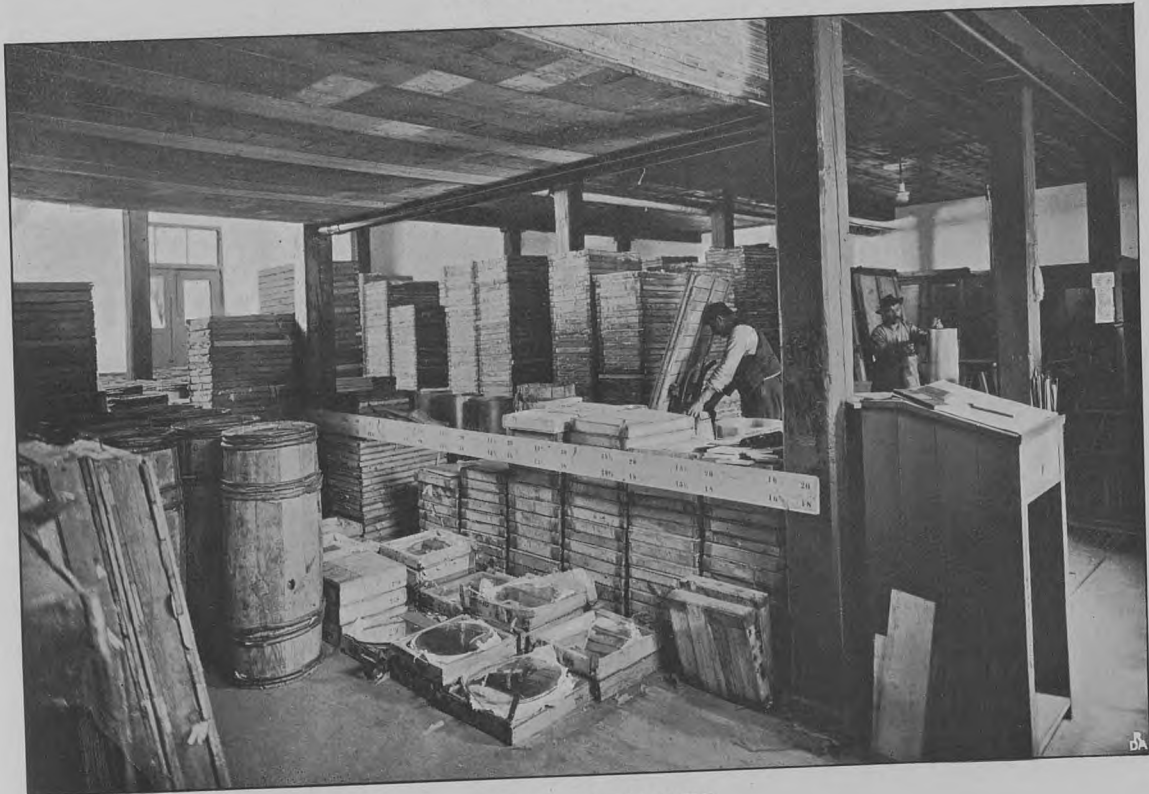
HOVEDKONTORET

og Vidde man udefra Gaden har vanskeligt ved at danne sig nogen rigtig Forestilling om.

Plads og Plads og atter Plads, det er da netop ogsaa det, hvortil man har trængt. Først paa Grund af Varenes Art: det er jo ikke Smaating, det drejer sig om: svære Jernrør, store Metalplader, omfangsrige Lysekroner etc. — dernæst paa Grund af, at Forretningens *Betydning* netop i saa væsentlig Grad beror paa Lagerets Righoldighed, saa at selv fordringsfulde Kunder til enhver Tid kan tilfredsstilles strax og fuldstændigt — endelig fordi der stadig er draget flere og flere beslægtede Artikler ind under Forretningens *Omraade*. Fra at forsyne Gasværker er Brødrene Dahl efterhaanden gaaet over til at føre alle Slags Artikler for Vand- og Damp-Anlæg, hvortil i den nyeste Tid er føjet en Sanitetsafdeling med Vandklosetter, Badekar, Gasbadeovne osv. Det ene fører det andet med sig: Nutidens

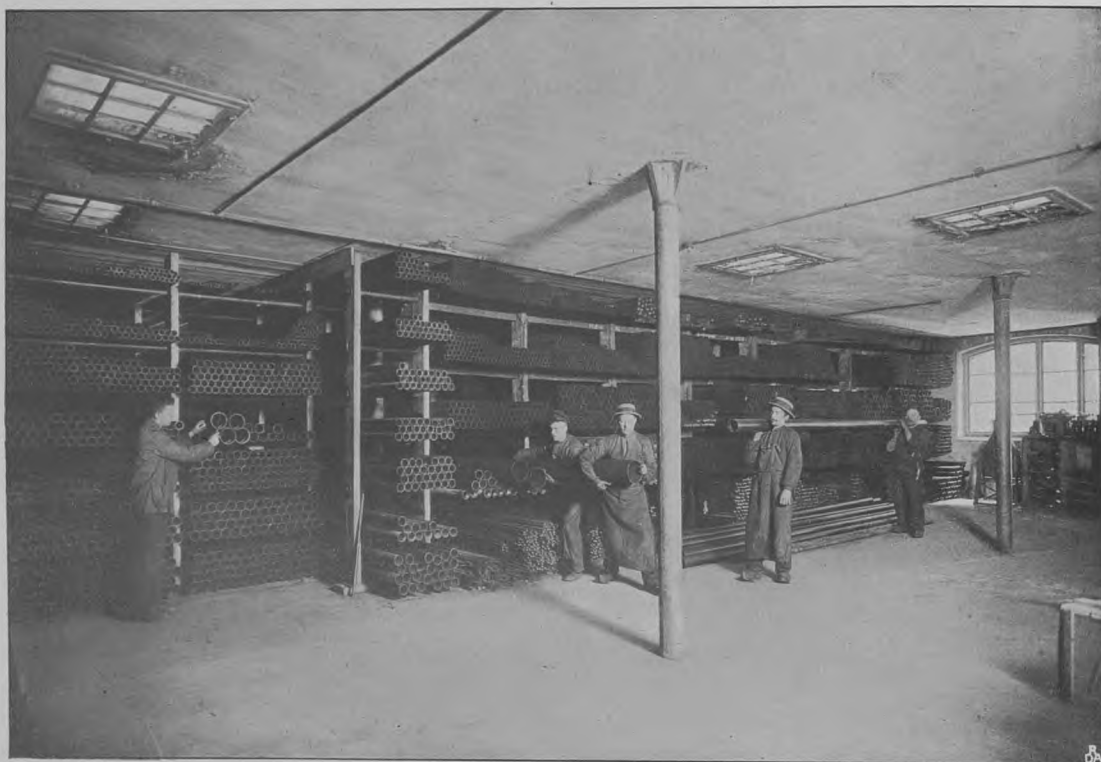
FRA EXPEDITIONEN

BLIKPLADELAGERET

Udvikling kræver i Erhvervslivet stadig større og større Kraftanvendelse, stadig finere og bedre Materiel — og i Hjemmene stigende Renlighed, Lys, Luft og Komfort!

De fleste af alle disse forskellige Artikler maa indforskrives fra Udlandet, da vi mangler naturlige Betingelser herhjemme for at kunne fremstille dem; men det vilde dog være ganske urigtigt at tro, at Brødrene Dahls Forretning var en *ensidig* Import-Forretning, der stod i en Slags Modsætningsforhold til dansk Metalindustri. Tværtimod har Brødrene Dahl paa saa mange Felter som overhovedet muligt arbejdet Haand i Haand med denne, og det skyldes netop Firmaets virksomme Ini-

KEDELRØRSLAGERET

tiativ, at mangt og meget i denne Branche, som før blev indforskrevet fra Udlandet, nu med Fordel tilvirkes herhjemme og paa lønnende Vis beskæftiger Mængder af danske Hænder. Exempelvis skal saaledes nævnes Pumper, Støbejerns-Fittings, alle Slags Haner og Damp-Armatur. Overhovedet staar Brødrene Dahl til Stadighed i intimt og frugtbart Samarbejde med vor indenlandske Jern- og Metal-Industri.

Men ogsaa i en anden Henseende er Firmaet langt fra nogen ensidig Importforretning: i de senere Aar er det nemlig i stigende Omfang kommet ind paa Export, først til Sverige, dernæst ogsaa til Finland, Norge, Sønderjylland og vore danske Bilande. Indtrædelsen i denne sidste betydningsfulde Fase skyldes væsentlig den nye Kraft, der er bleven tilført Firmaet gennem det næste, det unge Slægtleds Oprykning, N. S. Dahl's to Sønner. Den ældste af disse, Wilhelm Smith Dahl, kom efter endt Uddannelse paa Grüners Handelsakademi til Udlandet, hvor han under et fleraarigt

Ophold i England, Tyskland og Frankrig fik Lejlighed til at lære Fabrikationen at kende af de forskellige Artikler, Firmaet fører. Den 20. Juni 1891 blev han derpaa efter sin Hjemkomst fast knyttet til Forretningen, først som Rejsende, siden som Prokurist, indtil han endelig den 1. Januar 1901 blev optagen som Kompagnon.

Samtidig optoges Broderen, Christian Smith Dahl, som Deltager i Firmaet. Han blev Student 1893 fra Sorø Akademi og kom strax ind i Forretningen, i hvis Lager- og Expeditionsforhold han blev sat praktisk ind fra Grunden af. Han gik derpaa nogle Aar til Udlandet paa Fagets Vegne, besøgte forskellige større Staalværker og Fabriker, vendte tilbage i 1897 for atter at tage praktisk fat i Forretningen og blev Prokurist i 1899.

Den 1. Januar d. A. trak Seniorcheferne sig definitivt tilbage, saa at W. S. og Chr. S. Dahl nu er Eneindehavere af Firmaet.

Det siger sig selv, at i en Forretning, der i saa tæt en Grad som den her omhandlede er knyttet til selve Erhvervslivet og Samfundets tekniske Udvikling, foregaar Omsæt-

CHR. S. DAHL W. S. DAHL
FIRMAETS NUVÆRENDE INDEHAVERE

ningens Væxt ikke altid i samme Tempo: vel er det stadig gaaet fremad, men i økonomiske Stilsandsaar og saakaldte »daarlige Tider« foregaar Stigningen kun jævnt og betænksomt, derimodien Opsvingspe-

riode, som fra 1897—1900, med uimodstaaelig Vælde og hidsig Hast. Men utvivlsomt skyldes dog ogsaa den sidste Tids store Fremgang det nye Blod, der er blevet tilført Ledelsen, og det nye Virkefelt, der netop samtidig i Exporten er blevet aabnet Virksomheden. Siden Forretningens 25aarige Jubilæum i 1892, en naturlig Mærkepæl i dens Historie, er dens Omsætning bleven forøget til næsten det firdobbelte.

Vil man danne sig en Forestilling om Forretningens nuværende Omfang, skal man aflægge et Besøg paa Firmaets grandiose Lager bag dets smalle Kontor-Façade. Det Indtryk af Orden og Righoldighed, man modtager paa den lange Vandring gennem det ene store, lyse Rum efter det andet, Lokale paa Lokale, Gaardsplads paa Gaardsplads, er uforglemmeligt. Alene den rent ud kolossale Massevirkning, som Rør-Beholdningen gør! Her er Jernrør i alle Arter og Dimensioner fra de vældige Kloakrør, hvorigennem de store Byer befries fra deres Urenheder, og til de smalle fine Rør, hvorigennem Gassen ledes til Gadernes Lygter og Boligernes Lamper. Man tænker sjældent over det, men i Virkeligheden betinges hele den moderne Hygiejne

og Teknik af et helt System af Rør. Det rensende, styrkende, livsopholdende Vand flyder gennem Rør fra artesiske Brønde og Kilder ind i de store Stæder, pumpes videre gennem Rør op i Husene til hver enkelt Lejlighed for atter efter Brugen, det være sig til Vask, Kogning, Badning, Kloset-Udskylning osv., at ledes bort paany gennem Rør. Og gennem Rør føres Vandet ind i Fabrikernes Kedler, gennem Rør strømmer Dampen ind og bevæger Maskinerne — ej alene har enhver Bygning et Net af Rør, men ogsaa hvert Dampskib og Lokomotiv er et Rørkomplex: uden Rør vilde Verden simpelthen staa stille.

SANITETS- OG BELYSNINGS-AFDELINGEN

Hvad har dernæst ikke Tidens pludselig og voldsomt voxende Trang til *Renlighed* skabt for en Mængde nye Artikler i en Forretning som Brødrene Dahls! Den smukke Sanitetsudstilling, som Firmaet i denne Tid indretter i Forbindelse med sine Lagerlokaler, bærer noksom Vidnesbyrd om Udviklingen paa dette Omraade: Rækker af indbydende Badekar, smagfuldt udstyrede Gasbadeovne af nyeste og sikreste Konstruktion, talrige smukt dekorerede Klosetskaale af den porcellæns-hvide engelske Fajance m. m. — vidner tiltalende om de glædelige Fremskridt, det sidste Tiaar har gjort paa det sanitære Omraade.

I samme Lokale ser man en Samling haandsmedede Lamper og Lysekroner i Jern og Messing, dansk Haandværker-Arbejde, hvis solide Smagfuldhed fryder det kyndige Øje! Selv i de importerede Masseartikler i denne Branche er der, Billigheden til Trods, altid til en vis Grad Stil — hvad Brødrene Dahl fører, skal nu al-

tid være »prisiværdigt«, som Tyskerne siger. Dette præger da ogsaa øjensynlig nok det hele Lager lige fra de fineste Luxusgenstande og ned til den Hyldernes Mangfoldighed af Fittings, Bolte, Møttriker, Nitter osv., som i mønsterværdig militærisk Orden fylder Rum paa Rum i en lang Rækkefølge. I eet Værelse ser man lutter Haner og Ventiler, Haner i alle Størrelser, fra spæde smaa til saa store og tunge, at man næppe kan løfte dem, Ventiler af alle tænkelige Slags, eftersom de gode Maskinmestre nu vil have dem saa eller saa. Et andet Sted finder man Jernplader, fortinnede og galvaniserede, i store Stabler, Zinkplader, Raametaller i Blokke, Barrer og Stænger: det

RØRPLADSEN I REVENTLOWSGADE

rødt skinnende Kobber, det sølvhvide Tin, det tunge Bly, det lette Aluminium, der er som Silke i Brudet osv. osv.

Dog, det vilde blive for vidtløftigt at gennemgaa alt — det er nok at nævne, at her er saa at sige alt, hvad de i Metaller arbejdende Haandværk og Industrier kan begære, og adskilligt mere til! Og saa forslaar Lageret i Industriudstillings-Bygningen alligevel ikke: i Reventlowsgade og ved Langebro har Firmaet vældige Oplagspladser, og ude i Frihavnen har det maattet bygge et helt Pakhus for Exportens Skyld.

Paa sine Kontorer og Lagre beskæftiger Firmaet i Øjeblikket 82 Funktionærer.

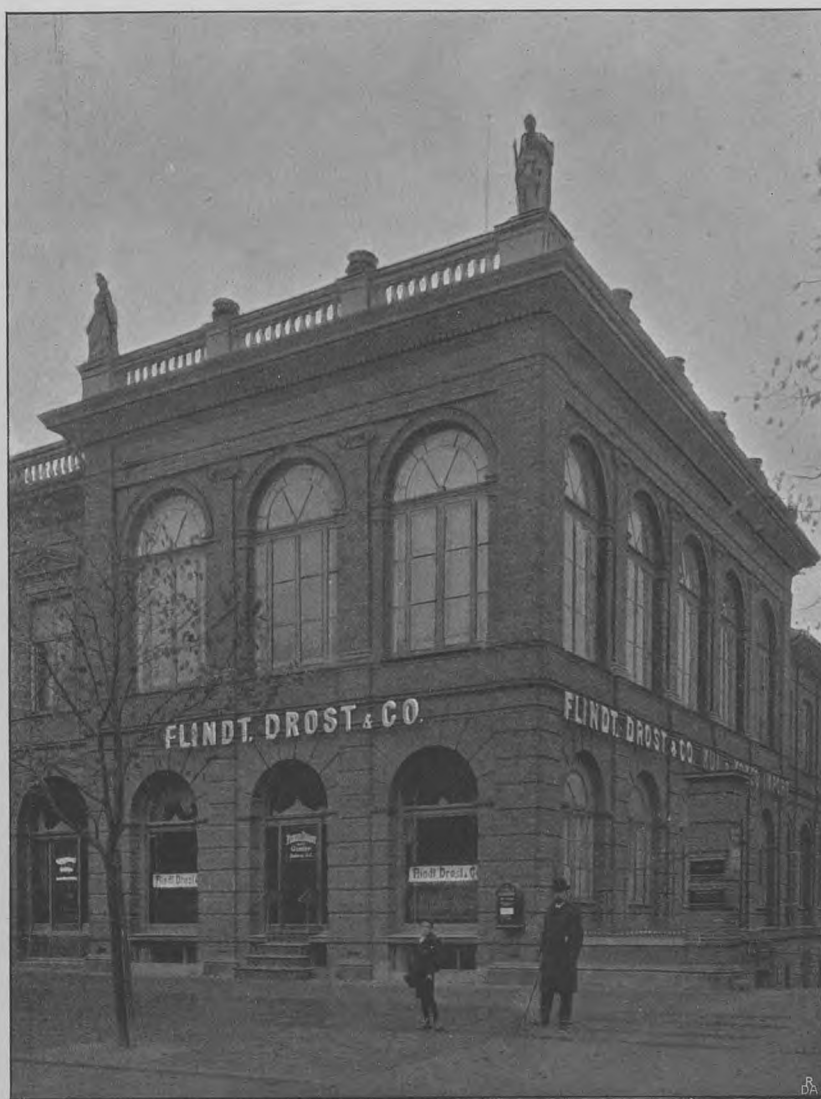
Fra Seniorchefernes Tid er Valgsproget: »Alt for Kunderne!« blevet en Tradition i Brødrene Dahls Forretning: Behandlingen skal ikke alene være *reel* og *kulant*, men ogsaa jævn, elskværdig og ligefrem. Den gamle N. S. Dahl havde altid et spøgefuldt Ord paa Læben — og det gode Gemyt, parret med den moderne Tids *smartness*, er endnu den Dag i Dag den i Firmaet ledende Aand.

347

HANDELSFIRMAET FLINDT, DROST & CO.

DER er en egen djærv, knap Fynd i dette Firmanavn, de korte Enstavelsesord slaar formelig Gnister med deres barske Smæld paa Stødvokalen. Og efter de drønende Trin af disse ægte gammelnordisk klingende Navne: »Flindt« og »Drost« følger saa i Hælene det helt moderne lydende »Compagni« — for ligesom symbolsk at føje Nutids-Sving til hævdvundet Fortids-Ry.

I dette Efteraar (1906) kan nemlig Firmaet fejre sit 25 Aars Jubilæum, og da det stiftedes i 1881 havde dets Senior, Konsul Flindt, allerede stor Forretningsanseelse bag sig. Efter at være bleven uddannet hos H. Pontoppidan & Co. i Hamborg havde han etableret sig som Kornkøbmand i Holbæk, i en Række Aar tjent gode Penge — og vilde just nu i Firsernes Begyndelse til at nyde et velfortjent Otium efter snart fyrretyve Aars Virksomhed. Det gik imidlertid

KONTORET I INDUSTRIBYGNINGEN

KONSUL FLINDT

Flindt som saa mange af Provinsens Matadorer, der havner i Hovedstaden, Tiden blev ham lang, og han savnede den vante Handels-Travlhed omkring sig.

Saa var det, Tilfældet førte ham sammen med en yngre Mand, han kendte godt fra sin Holbækker-Tid — den unge Drost fra C. M. Wittusen i Næstved, der ofte

GROSSERER C. DROST

var kommen til Fjordbyen i Nordvestsjælland for at modtage Korn og stedse havde gjort et saare fordelagtigt Indtryk paa ham. Drost var som 20aarig bleven ansat i den nævnte store midtsjællandske Forretning som Prokurist, rigtig en Købmands-Forretning i den gode, gamle Provins-Stil, der baade handlede med Korn, Kul og

HOVEDKONTORET

alle andre Slags grove Varer og samtidig havde Skibe i Søen. Her havde Drost virket i samfulde syv Aar, var dernæst et Aarstid gaaet til England og Tyskland for sin Uddannelses Skyld og havde endelig den 21. April 1881 løst Grosserer-Borger-skab for at prøve paa at danne sig en selvstændig Levevej paa egen Haand.

Slig en ung Dygtighed var det just, Flindt havde set sig om efter — *han*, den Gamle, havde Pengene og Erfaringen, den Unge skulde medbringe Initiativet og Energien, Vove- og Handlelysten, saa kunde det for Alvor blive til noget. Og de to

C. DROST'S PRIVATKONTOR

fandt da ogsaa strax hinanden — og det *blev* til noget, i Aarenes Løb endog til noget efter vore Forhold anseligt.

Men smaat begyndtes der, thi begges Natur var først at føle fast Bund under Fødderne, inden de gik frem. Det var efter Drost's Raad og Plan *Kul*, der skulde handles med, og i Stedet for som ellers var Brug i denne Branche: at besørge Indkøbet fra England gennem Agenter, rejste Drost selv over til England for paa Stedet at gøre sine Studier.

Ved saaledes personlig at besøge forskellige større Collierier — hvad der den Gang vakte ligefrem Forbavselse hos Mineejerne, som ikke var vant til paa den Vis at staa Ansigt til Ansigt med deres Kunder — opnaede han to Ting: at faa lært sine engelske Leverandører, hvorledes *hans* Kul skulde harpes, renses o. s. v. for at passe herhjemme og blive en for danske Forhold tjenlig Brændsels-Artikel, og *der-næst* at faa knyttet sine Forbindelser saa fast til sig, at han i lange Tider havde

Eneret for Danmarks Vedkommende paa Købet af adskillige, for vort hjemlige Forbrug særlig egnede Sorter.

Naturligvis gik dette kun de første Aaringer, efterhaanden lærte hans herværende Konkurrenter ham Kunsten af, men da havde det unge Firma saavel herved som ved sin overraskende ringe Omkostnings-Konto allerede faaet et glimrende Forspring og

PROKURIST EMIL DROST

derigennem vundet godt Terrain paa det herværende Marked.

Paa en af sine Rejser kom Drost ogsaa til Liverpool, og da han der opdagede, at Stadens Gasværk laa inde med en uhyre Beholdning af Kokes, som det ikke kunde blive af med, købte han resolut hele Bunken, fik den til en overordentlig billig Pris — og kunde saa pludselig til Forbauselse for de kjøbenhavnske Gasværker,

som indtil da havde været saa godt som ene om at kokesforsyne Byen, med Lethed undersælge disse og dog levere en god Vare.

Det var dog ikke alene Indkøbet, Drost havde sin Opmærksomhed henvendt paa, han indsaa tillige den store Betydning, en god og omhyggelig Expedition maatte have for Forretningens Trivsel, og medens gamle Flindt fik sin Plads ved Kassen, var

OPLAGSPLADSEN VED KAJGADE

BOGHOLDER J. C. RAUN

Drost i Forretningens første Aar stadig paa Færde i Havnen ved Skibenes Losning og paa Oplagspladsen, for personlig at vaage over, at alle Ordres blev prompt udførte.

I 1892 afgik Flindt ved Døden, og Drost, som ganske naturligt ønskede at fortsætte Forretningen alene, stod da overfor ret betydelige Vanskeligheder. Forretningens Tradition krævede kontante Indkøb, ligesom Driften i sin Hel-

FORMAND H. PETERSEN

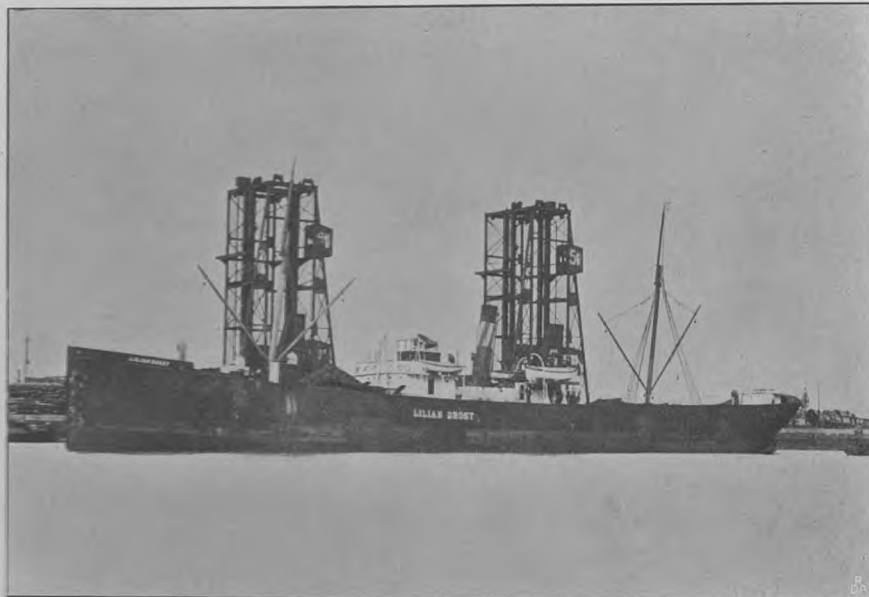
hed var baseret paa egne Midler, men Kapitalen havde jo netop været Flindts Indskud i det fælles Virke. Da kom Tilfældet til Hjælp med en streng Vinter, og Drost, som indsaa at skulde der vindes, maatte der voves, forcerede resolut Indkøbet af saa mange Ladninger, som han kunde overkomme, og var saa heldig at faa disse til Kjøbenhavn, netop som Havnen lukkedes af Is. En større Dampers lastet med ca. 20,000 Tdr. Kul kunde dog ikke naa længere end til Helsingør, men ogsaa her var Drost resolut, idet han, uanset de store Omkostninger, engagerede Svitzers Isbryder, som ogsaa heldig fik bragt Ladningen til Kjøbenhavn. Herefter var Havnen lukket for lang Tid, og da Skibene saaledes maatte ligge stille, arrangerede Drost, hvis Lager allerede var overfyldt, at disse blev liggende med Lasten.

— At Priserne under Isspærringen stadig gik opad, er en Selvfølge, men

Drost holdt endnu igen og forsynede kun sine faste Kunder. Først da Prisstigningen saa noget nær var kulmine- ret, og Konkurrenternes Lagre begyndte at udtømmes, aabnede Drost sine Porte og Skibsluger for

S/S »FLINDT« LOSSER KUL

S/S »LILIAN DROST« LASTER KUL

frit Salg, og nu strømmede formelig ny Kunder til, glade ved at kunne faa Brændsel, selv om Priserne var høje.

Efter denne, vistnok over Forventning, heldige Spekulation blev Drost i Stand til ved egne Midler at fortsætte den allerede da betydelige Virk-

somhed, og han har siden den Tid været Firmaets eneste Indehaver, medens den yngre Broder Emil Drost i flere Aar har været knyttet til Forretningen som Prokurist.

Oprindeligt havde Firmaet taget de fleste Kul hjem pr. Sejlskib, men den stærkt voxende Omsætning krævede Beslaglæggelse af større og større Skibsrum, og i 1904 anskaffede Drost sig derfor sin egen Damper, »Flindt«, som udelukkende anvendes til Kultransport fra Skotland, og som nu hveranden Uge hjemfører ikke mindre end 20,000 Tdr. til Firmaets Losseplads ved Kajgade. Dog heller ikke det forslaar — i Aar, 1906, er en ny Damper tilkøbt, »Lilian Drost«, som væsentlig agtes anvendt dels til Kokes- & Kultransport, dels til almindelig Fragtfart i Østersøen og Middelhavet.

Efter mange Omflytninger, nødvendiggjorte af Forretningens stadige Fremgang, som har krævet Udvidelse paa Udvidelse, er nu Hovedkontoret havnet i de elegant og moderne udstyrede Lokaler i Industribygningens vestlige Ende. Her residerer Bogholder J. C. Raun, som har været i Firmaets Tjeneste lige fra først af, og for hvem saaledes ogsaa 1906 er Jubilæums-Aar, hvilket ligeledes er Tilfældet med Pladsformanden H. Petersen.

Det er ej heller i den Henseende for intet, at Navnet: Flindt, Drost & Co. lyder støt og hjemligt.

NORDISK KAFFE-KOMPAGNI

REGNES Kaffen nuomstunder for en i saa at sige alle Samfundsklasser uundværlig Drik i det daglige Liv, saa har det varet grumme længe, inden det blev saa.

Oprindelig voxede Kaffe træet vildt i Abessiniens Bjergskove, særlig det Landskab, som hedder Kaffa, og hvorfra muligt Navnet stammer — hvis det da ikke snarere kommer af den arabiske Benævnelse paa den af Bønnerne fremstillede Drik: *Kawah*. Først lige i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede bliver det efter Overførsel til Arabien Genstand for egentlig Kultur, — men fra da af bliver *Kawah*'en hurtig i Brug hele Orienten over: for Muselmændene, hvem Nydelsen af Vin var forbudt, blev den sorte Nektar ganske naturligt en velkommen Erstatning.

Paa Sultan Selims Erobringstog til Ægypten 1517 lærte Tyrkerne Kaffen at kende: i Kairo var den alt da i den Grad Yndlingsdrik, at Moskeerne ligefrem stod tomme, fordi alle foretrak Kaffe husene! I Constantinopel, hvor 2 Syrer 1555 oprettede det første Kaffe hus, blev snart det samme Tilfældet.

Til Evropa naar imidlertid Kaffen først i det 17. Aarhundrede. Fra 1624 begynde Venetianerne en regelmæssig Import deraf til evropæiske Søstæder, og 1645 fik Venezia den første Café! Hollænderne blev nu opmærksomme paa den nye Handelsartikel og prøvede 1658 at dyrke Træet paa Batavia, hvad der strax lykkedes over al Forventning. 1690 blev en Plante bragt til Amsterdams botaniske Have og vakte der almindelig Opsigt. 1718 fik Louis XIV sendt en Aflægger af et Kaffe træ i Hollænder-Kolonien Surinam, den blev opdrættet i Paris, — og herfra stammer atter hele den vestindiske Kaffe avl! Først 1762 overførtes Kaffe træet til Brasilien, der nu leverer Hovedmængden af den samlede Verdensproduktion.

Med selve Kaffe drikningen gik det dog længe smaat i Kristenheden: endnu ved Midten af det 17. Aarhundrede betragtedes Bønnerne som Medicin og solgtes kun paa Apothekerne. Det var egentlig *Kaffe husene*, der bragte Drikken i Mode — fra Slutningen af det 17. Aarhundrede udviklede de sig efterhaanden overalt i de større Byer som en Slags Konkurrenter til Værtshusene, som i hine Tider kun altfor ofte var Skuepladsen for hæsle Scener af Fyldebøtteri, Slagsmaal eller dog drukken Kiv. I Modsætning hertil frembød Kaffe husene et behageligt og muntert Skue af »bedre Folk« i livlig og fornøjelig Samtale, — meget tidlig lagde man Mærke til, hvorledes Kaffe løsner Tungebaandet og gør selv den ellers Tavse snakkelysten og den Faamælte veltalende. I en Stad som London blev disse Steder ligefrem Forløbere for Klubberne: Whiggerne fik saaledes ved Skiftet mellem det 17. og 18. Aarhundrede deres Kaffe hus i St. James Street, hvor Swift skrev sin *Journal to Stella*, medens Dryden var Stamgæst i Bell's ikke mindre berømte Café ved Coventgarden. Og de brune Bønner har saaledes ej alene skabt »Kaffesladder« og »Kaffesøstre« — men ogsaa inspireret store Digtere.

Først oppe i vor Tid er dog Kaffen bleven *Hjemmets Drik*: alene i den sidste Menneskealder har man maattet fordoble Produktionen for at tilfredsstille Forbruget. At der under en saa vældig Udvikling maa foregaa hele Omvæltninger i Artiklens Omsætnings- og Behandlingsmaade, siger sig selv.

Der lever endnu Mange herhjemme i denne Branche, der tydelig kan erindre, hvorledes i »gamle Dage« et Par enkelte større Huse tog Kaffen herhjem oversøiskfra i Sejlskibsladninger, og hos disse Storimportører maatte da Grossisterne forsyne sig. Nu tillader derimod vor Tids direkte og forholdsvis billige Dampskibsfor-

KOMPAGNIETS BYGNINGER I FRIHAVNEN

bindelser med Produktionsstederne Mellemandleren at forsyne sig selv fra disse, og Omkostningerne, der falder paa Varen, er derved blevne betydelig mindre. Samtidig er, navnlig i de allersidste Aar, den hele Methode at handle paa bleven en anden. Tidligere gik man i sit Køb saa at sige udelukkende efter *Udseendet* : de raa Bønners Udseende! Og da det saaledes egentlig *kun* gjaldt om at fremskaffe en Vare, der præsenterede sig smukt, kom man efterhaanden mere og mere ind paa at præparere Bønnerne paa rent kunstig Vis: apprettere dem, blege dem, polere dem — endelig ogsaa *farve* dem, undertiden endog med sundhedsfarlige Stoffer. Derimod overlod man den for Velsmagen saa vigtige Proces: Brændingen til de private Butiks-Kunder — i ethvert Køkken var der jo en Potte eller en Gryde, saa *det* kunde Pigen eller Husmoderen selv besørge! At det førte baade til Svind og Svidning, bekymrede man sig ikke om; at Kaffen kom til at smage daarligt, heller ikke — hvem kunde desuden vide, den kunde smage saa mange Gange bedre?

Efterhaanden fandt dog saa den ene, saa den anden Købmand paa selv at lade den Kaffe, de solgte, brænde (og male) og hertil anvende lukkede Tromler, der lod sig dreje ved Haandkraft. Men ogsaa dette var, om end et Fremskridt, ufuldkomment: den afgørende Vending i dette Forhold indtræder først ved Amerikanernes Startning af den maskinelle Brænderidrift: en ved sindrige mekaniske Fremgangsmaader gennemført Rensning og rationel Behandling af Bønnerne, hvorefter en paa Smagsundersøgelser støttet Udsøgning og Sæmmensætning af de forskellige Sorter kan finde Sted.

DIREKTØRENS KONTOR

I Amerika er man alt forlængst kommen saa vidt, at ingen Handlende længer ejer en raa Bønne i sin Butik — Kaffen sælges brændt i Pakninger fra de større Brænderier, hvis Navne, saasom Arbuckle, frembyder den eneste virkelige Garanti for en fin og ensartet Kvalitet.

At man nu ogsaa herhjemme er godt paa Vej i samme gode Retning, skyldes ikke mindst *Nordisk Kaffe-Kompagni*, der stiftedes 1895 paa Initiativ af Direktør Hans Jørgensen. Ved Etableringen af Kjøbenhavns Frihavn blev der skabt en Mulighed for paa dansk Grund, men udenfor dansk Toldgrænse, at udnytte den Margin, som den nugældende Toldlov aabner mellem raa og brændt Kaffe, paa nogenlunde fordelagtig Vis, naar vel at mærke Brændingen kom til at foregaa rationelt — et Forhold, som dog iøvrigt ikke har større Betydning end, at det kun kunde spille nogen Rolle lige ved en slig Virksomheds Nybegyndelse. Under disse Omstændigheder lod Kompagniet opføre en beskedne lille Bindingsværksbygning ude

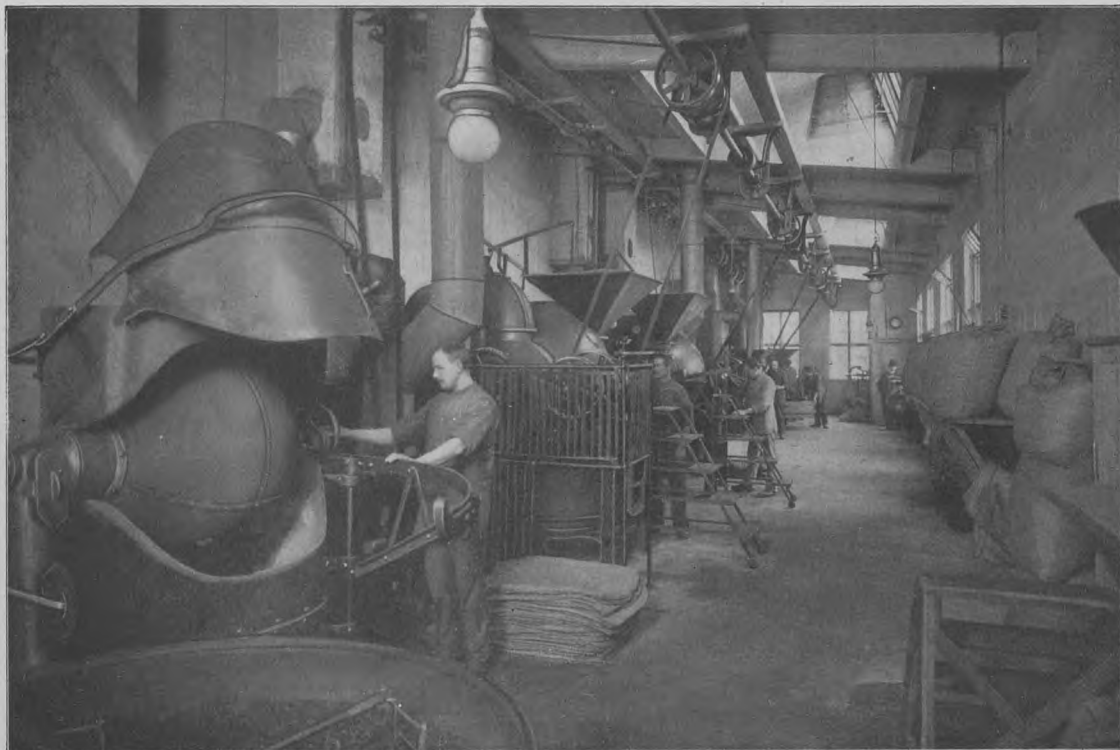
HOVEDKONTORET

EXPEDITIONS-LOKALET

paa Gittervej i Frihavnen, men installerede i denne de nyeste og mest udsøgte Maskiner, der lod sig opdrive — det blev da ogsaa de første Hurtigbrændere, som indførtes i Danmark.

Hvad der sker eller rettere bør ske ved Brændingen (Ristningen) af Kaffe, er kortelig sagt dette: Vandet fordamper, saa at Bønnerne altsaa tørres, hvorhos der foregaar en Række kemiske Forandringer i Kaffen, idet saaledes Sukkeret omdannes til det brune Karamel, der giver Drikken dens Farve. Endelig udvikles der en ætherisk Olie, den saakaldte Kaffeol, der som saadan ikke findes i de raa Bønner, og som just er den, Kaffens Aroma skyldes. Men for at denne Olie rettelig kan fri-

BRÆNDERIET

gøres, kræves der netop, at Bønnerne ikke svides eller forkulles, og i Nordisk Kaffe-Kompagnis Maskiner sker derfor ogsaa Brændingen udelukkende ved Gennemstrømning af hed Luft, hvorved tillige alle urene Substanser og skadelige Dunster samtidig drives med ud. Forud for Brændingen foregaar der desuden en omhyggelig Behandling af Bønnerne i store Børste- og Rensemaskiner.

Igennem denne Methode er det først for Alvor blevet gørligt at gennemføre Tilvejebringelsen af ensartede og velsmagende Kaffekvaliteter, og Udviklingen paa dette Omraade danner saaledes et interessant Sidestykke til den, der er foregaaet herhjemme i Mejeridriften, i gamle Dage æltede hver Bondekone sit Smør, og det kunde selvfølgelig aldrig blive til en virkelig Handelsvare — nu afleverer hun sammen med de øvrige Bønderkoner sin Mælk til Andelsmejeriet, som gennem omhyggelig

ET RENSERUM

Behandling, rationel Bearbejdning og gennemført Masseproduktion skaber den *ensartede* fine Kvalitet, som har gjort »det gode danske Smør« til en stor Englands-Artikel. Paa samme Maade behøver ikke længer den enkelte Husmoder at »riste« sine Bønner og saa skælte for, at Kaffen ikke smager Mandens Gæster eller Deltagerne i hendes Kaffe-

Kränzchen, hun kan købe sin gule Pakke med Nordisk Kaffe-Kompagnis Navn for en billig Penge og saa være vis paa altid at servere en god, velmagende og vel at mærke: til enhver Tid *lige* god og *lige* velmagende Kop Kaffe.

I de 10 Aar, Kompagniet har bestaaet, er dets Omsætning gaet saa betydelig frem, at det Gang paa Gang har maattet udvide Lokaler og Drift. Som det vil ses af Billedet, ejer Selskabet nu en anelig Fabriksbygning derude i Frihavnen, ja et helt Bygningskomplex, hvis vældige, velfyldte Lagerrum og store luftige Ovenlyssal det er en Fornøjelse at gennemvandre.

Anlægget beskæftiger for Tiden over 200 Mennesker.

ET LAGERRUM

CHR. WAAGE-PETERSEN
1808—1840

MOZART WAAGE-PETERSEN
1840—1870

F. N. LØVSTRØM
1870—1885

H. F. EEGHOLM
1870—1880

A. N. BEEKEN
1870—1900

KGL. HOF-VINHANDLER WAAGEPETERSENS EFTERFØLGERE

MAN siger nok: om hundrede Aar er alting glemt, dog det passer ikke altid. Hvad der formaar at dukke op i ny Skikkelse, giver ogsaa sin Fortid Glans — saaledes just i dette Tilfælde! Den, der passerer den smukke og moderne indrettede Vinhandel i St. Kongensgade Nr. 79 og lokket af Butikens Udseende lader sig behageligen friste til at stifte nærmere Bekendtskab med dens Lokaler og Varer, skal nok tidligere eller senere med ærbødig Undren lægge Mærke til og tage det som en solid Bestyrkelse af det gode Indtryk, han har modtaget baade af Vinen og Handelen, at næstnæste Aar, 1908, kan Forretningen fejre sit Hundred-Aars Jubilæum.

Et Firma med et helt Sekel paa Bagen er nu en Gang i vor hastig omskiftelige Tid en højst sjælden Mærkværdighed.

I det Aar 1808, da Frederik VI efter 23 Aars Kronprins-Regimente endelig besteg Tronen, nedsatte den *ynge* Søn af Vinhandler Lorentz Petersen, Chr. Waagepetersen, sig som Vinhandler i St. Strandstræde, nuværende Nr. 18, og drev denne

sin Forretning hele Sjettede-Frederiks Regeringstid igennem og et helt Aar ind i Christian den Ottendes (1840). Og han drev den saaledes, til Trods for vekslede Tider, deriblandt Tyvernes lange Armodsaar, at han baade blev en velstaaende og anset Mand, — han døde da ogsaa som Etatsraad og Hofagent.

Da Chr. Waagepetersen døde, var hans Søn, Mozart Waagepetersen, i Cette. Derovre i Frankrig havde han alt beskæftiget sig med Handel og Skibsfart i stor Stil, bl. a. havde han en Gang som Supercargo ført en hel Handelsflaade til Rio. Nu kom han hjem og overtog Faderens Forretning. Den var da for en ikke ringe Del baseret paa *Vinstuen* — i hine Tider var endnu ikke Besøg paa Caféeer, endsige Restauranter, saaledes som nu gaaet ind som Led i Hverdagens Liv — man *spiste* i det hele ikke saa meget udenfor Hjemmet, endsige tog Damer med paa »offentlige Steder«. Men Mandfolkene vilde gerne have sig et Glas Vin nu og da, navnlig før Middag, netop de »spirituelleste« i Ordets gode Betydning, »Skønaanden«, som det hed i gamle Dage, og de tyede da saadanne Steder hen som paa Waagepetersens Vinstue, hvor man just fik de fineste Mærker og de vel lagrede Vine.

Men Mozart Waagepetersen var anlagt paa den større Stil, Engros-Salget, — han fik hurtig lukket »Stuen« og oparbejdede sig en god Omsætning med gode kjøbenhavnske Privathuse og Provinskøbmænd som Kunder. Og stadig befæstedes og udvidedes Forretningens gode Renommé.

I 1870 blev den overtaget af 3 Mænd i Forening, A. H. Beeken, H. F. Eegholm og N. F. Løvstrøm, som allerede gennem Aar og Dag havde nedlagt et betydeligt Arbejde i Forretningens Tjeneste. Nu begyndte der for Alvor gode Tider, og Folk fik ordentlig Raad til at drikke Vin, saa at Afsætningen stadig gik frem og frem.

I 1880 traadte Eegholm tilbage, i 1885 Løvstrøm, saa at A. H. Beeken nu blev ene om Forretningen. I 1890 købte han Ejendommen Nr. 79 i St. Kongensgade og lod der indrette Lokaler til sin Virksomhed, hvorefter Forretningen henflyttedes her-

ET FLASKE-LAGER

til. Hvad man allerede den Gang kun dunkelt saa, var den Betydning, St. Kongensgade vilde faa som en af Byens vigtigere Færdselsaarer, dog forholdsvis hurtigt viste det sig, hvor heldigt man den Gang havde grebet; thi St. Kongensgade har jo i Nutiden udviklet sig til at være den vigtigste Færdselsaare mellem den gamle og de nye Bydele, der rejser sig omkring Østerbro, og er der jo altid hermed forbundet en betydelig Strøghandel, der kun kan befæste og yder-

ligere udbrede en gammel Forretnings Ry, efterhaanden som Byen voxer sig større Aar efter Aar.

Sønnen, Poul Becken, blev optagen som Kompagnon i 1899 og overtog ved Faderens Død Aaret efter Forretningen endelig som Eneejer.

Paa hans Initiativ ombyggedes og udvidedes Lokalerne paany i 1905—06, denne Gang paa størstilet og gennemgribende Vis. Den gamle Lagerkælder til Gaden maatte vige for den nuværende moderne

Butikksindretning. Hele Ejendommens Grund lige fra Baghusets Pakhus og gennem Gaarden, Porten og ud til Gadelinien gennemgravedes, og hvor der før blot laa unyttig Jord, rejste der sig lyse, tørre og luftige Lagerkældere, som det er en sand Lyst at færdes i. Elektrisk Vare-Elevator forbinder de forskellige Lofter i Pakhuset med denne underjordiske Kælder. Særlig fanges Øjet paa Gennemvandringer af de mægtige gamle Egefade fra Firmaets ældste Tid, af hvilke de største rummer ikke mindre end 16 Oxhofter Vin \approx fem Tusinde Flasker.

I Modsætning til gamle Dage er jo de moderne Vinforretninger indrettede paa *Flaskesalg*, ej alene til Privatkunder, men ogsaa til Mellemandlere, og det er nu omstunder mere end før blevet Etiketten, der skaber Garantien, netop ved det *Firmanavn*, den bærer, vel at mærke naar dette er saa betryggende som netop Waagepetersens Eftfl.

Kan imidlertid, som her er Tilfældet, Vinforretningen *tillige* ligge med et stort *Fad-Lager*, siger det sig selv, den altid er et Skridt forud i Konkurrencens Kapløb, det er nemlig det haandgribelige Udtryk for større Indkøb og omhyggelig gennemført Lagring af Vine, som er indkøbte unge paa Produktionsstedet og som Følge deraf paa dette Tidspunkt til forholdsvis meget lavere Priser, end hvortil de siden hen, naar Vinen har ligget lagret paa Produktionsstedet, kunde købes.

Med Hensyn til Flaskelagringen staar Firmaet iøvrigt nu efter Ombygningen fuldt paa Højde med Tidens Krav, baade hvad Størrelsen af Flaske-Lageret og dettes Behandling angaar — i sidste Henseende giver et Centralvarmeanlæg Lagerrummene en altid gennemført ensartet Temperatur, hvad der jo er en Nødvendighed, naar Vinen ved Lagringen skal udvikle sine bedste Egenskaber.

Af Filialer og Udsalg har Firmaet ca. 250 spredt over hele Landet og exporterer desuden danske Frugtlukører og Punsch i voxende Omfang til oversøiske Pladser.

I Kjøbenhavn alene kan Forretningen glæde sig ved en særdeles betydelig og meget voxende Omsætning. Expeditionen af Varerne sker her særlig prompt og

ET KÆLDER-LOKALE

PRIVATKONTORET

hurtigt, idet Firmaet lader sin Vareautomobil i Løbet af et Minimum af Tid bringe Vinen ud til Kunderne, hvad der jo ogsaa er et af de nye Tidens Tegn.

Forretningen har stadig gennem Aarene med Hensyn til sit Omfang kunnet glæde sig ved en jævnt fremadskridende Væxt, og det staar til at haabe, at den med sin samvittighedsfulde Ledelse og Stab af Medhjælpere fremdeles vil kunne hævde sin første Rangs Position og bevare sit gode Navn og Omdømme endnu adskillige Hundrede Aar.

N. A. SCHJØRRING

EN Forretning af fuldt moderne Tilsnit, i et og alt Barn af sin Tid, udsprungen af de sidste Tiaars særlig industrielle og tekniske Udvikling — og ikke ældre, end at den for et Aarstid siden kunde fejre sin 25 Aars-Bestaaen. Men alligevel med sine Rodtrævler helt nede i den københavnske Jernhandels klassiske Jordbund. Gennem Forretningens Grundlægger finder man Kontinuiteten, Forbindelsen med *den* Vestergade, der var Hovedsædet for Hørkramforretningerne af den gode gamle Slags. Mellem det gamle smaa-borgerlige Københavns Kælderboder og den moderne Forretningsejendom i Reventlowsgade, mellem den snoede Hørtot og Forretningskataloget for 1907, kunde der synes at ligge mere end et Aarhundredes Udvikling. Men vi maa alligevel om gennem den snævre gamle Gade, hvorfra Nav-

N. A. SCHJØRRING
FIRMAETS GRUNDLÆGGER

nene Jørgen Jensen og N. F. Munck er gaaede ud og langt udenfor Gaden, udenfor Voldene, er blevne landskendte — og mere end *det!*

I Forbindelse med et af disse Navne, N. F. Munck, møder vi nemlig først Niels Anton Schjørrings Navn.

N. F. Muncks Forretning var i Kraft af Udviklingen, som en naturlig Følge af Tidens stadig voxende Krav til Jern, bogsta-

velig voxet ovenud af Kælderdøren. Med en saa haard Konkurrent som Jørgen Jensen paa Siden havde det stadig været om at gøre intet Øjeblik at helme, altid at have fuld Damp oppe, men i 1868 døde N. F. Munck, og hans Søn, Chr. Henrik Munck, var ganske ung, næppe 25 Aar gammel. Da fik Forretningen i N. F. Muncks Svoger, N. A. Schjørring (en yngre Broder til Muncks anden Hustru) den Støtte, den Forening af unge Kræfter og Erfaring, som den havde Brug for. Den unge Schjørring, der havde lært hos Charles Petit i Lübeck, og som paa dette Tidspunkt opholdt sig i Glasgow, blev kaldt hjem og optaget i Firmaet. I en Periode, i hvilken Forretningen var i stærk Væxt og Udvikling, tilførte han den en betyde-

K. Q. SCHJØRRING

lig Sum af Arbejdskraft og Fremdrift og var for den unge Arvtager til Firmanavnet en værdifuld Støtte og Vejleder.

Efter nogle Aars Forløb — Aar, der saavel ved skarp Konkurrence som ved hele Jernhandelens stærke Udvikling og Omformning havde været rige paa Erfaring, trak Schjørring sig i 1881 ud af Firmaet paa Vestergade og grundlagde sin egen Forretning i lejede Lokaler i Reventlowsgade Nr. 10. Her begyndte han med en Jernhandel *en gros* af det almindelige Tilsnit, handlede med »grove Varer«, »Artikler for Vognfabrikanter og Smede« hed Overskriften paa den første Prislister. Senere optoges for en Tid Stangiern, men Løsenet blev mere og mere *Specialisering*, og Schjørring gik snart over til at lægge Hovedvægten paa de tekniske Artikler, Fittings, Rør, Haner o. lign. Under

denne Form voxede Forretningen meget hurtigt frem i Omfang og Anseelse; i 1885 blev Ejendommen i Reventlowsgade, hvor Forretningen havde til Huse, købt, og samme Aar anlagdes en Filial i Aarhus.

Virksom og mangesidigt interesseret — saaledes særlig for Landets Forsvar og for Minderne fra Krigsaarene — som N. A. Schjørring var, vandt han sig et anset Navn og almindelig Anerkendelse (han blev hædret med Ridderkorset og Sølvkorset og kunde hertil føje Krigsmedaillen), men allerede i 1899 blev han — lige hjemkommen fra en Rejse omkring Jorden — bortreven ved en for tidlig Død.

Forretningen gik herefter, 31. Oktober 1899, over til hans Søn, Kai Quaade Schjørring, som ved at gennemgaa en Læretid hos det verdenskendte Firma Gustave Kerckhoff i Hagen i Westfalen og ved længere Ophold i Brüssel, Birmingham og Liverpool paa Rør- og Galvaniseringsfabriker havde erhvervet sig en grundigere og fyldigere Handelsuddannelse, end almindeligt er for unge danske Købmandssønner. Den unge Firmachef, som iøvrigt ved sin Side beholdt en dygtig og prøvet Mand, Prokurist Adam Hansen, som i sin Tid var fulgt med N. A. Schjørring fra Muncks, mødte saaledes fuldt rustet til at tage Arven op, havde dertil Ungdommens Virkelyst og Initiativ og fortsatte dygtigt og sikkert i det af Forretningens Grundlægger angivne Spor.

I stedse stigende Grad kommer dog nu den *tekniske* Branche i Forgrunden; det er stadig Kravet om Specialisering, der gør sig gældende. Men selv om dette Krav bliver taget til Følge og dets Paabud gennemførte i fuldtud tidssvarende Aand, bliver alligevel slig en moderne Forretnings Omfang og Omraade i denne Branche saare vidtstrakt, sammenholdt med den svundne Tids Jernhandel. Først er at nævne Artikler henhørende til Vand-, Damp- og Gasindlæg. Derpaa Grovvarer til Isenkram- og Købmandsforretninger, galvaniseret Rundjern o. lign. til Skibsbyggere; Søm- og Jertraad, hvori Firmaet har den største Omsætning i hele Landet, ligesom det er den største Leverandør til Blikkenslagerforretninger (Blikplader, Kobber, Tin, Messing osv.). Det faar i Pumper en stærkt varieret og meget omfattende Hovedartikel, og det driver endelig for sin Regning »Spies' Spandefabrik« i Helsingør. *Saa* vide er Rammerne, selv for en Specialforretning! Omraadet er alligevel saa stort,

Variationen saa mangfoldig, at et Firma som dette saa at sige kan lade sine Rejsende gaa ind ad hveranden Dør. Hvor stort Firmaet har voxet sig, fremgaar bl. a. ogsaa deraf, at det nu beskæftiger 40 Personer, deraf alene paa Hovedkontoret 18.

Og til alt det her nævnte — en Liste, der selvfølgelig ikke er tilnærmelsesvis udtømmende — kommer endda et hypermoderne og yderst interessant Speciale. Op imellem disse Dynger af Rør og Pumper, Søm og Spande stikker et sælsomt Apparat med Stativ og Linser som et kæmpemæssigt Mikroskop. Det er »Finsen & Reynolds Lyssamleapparat«. Firmaet har nemlig Eneforhandling af dette, af den store

INTERIØR FRA KONTORERNE

Læge og Menneskevelgører Niels Finsens Opfindelse og Undersøgelser fremgaaede og siden yderligere forbedrede og fuldkommengjorte Apparat, gennem hvis Linser, forfærdigede af Urals og Kaukasus' rene Bjergkrystal, Lysets lægende Kraft samles og sendes ned paa de syge Steder. Og for denne »Artikel« er Markedet i egentligste Forstand ubegrænset. Nylig expederedes en komplet Installation til et Lysinstitut paa Kuba; en Læge fra Nordamerika kom forgangent Aar i særlig Mission, rejsende over Hals og Hoved for at fremskaffe et Apparat til Brug for en Millionær-Patient. — Her er Momenter til en Roman om det moderne Handelshus! — —

Som vi begyndte med at sige: Der er et Spring fra Boden inde i det gamle Voldkvarter til vor Tids Forretningsejendom i nærmeste Genboscab til Trafikcentret, Hovedbanegaarden, der er ved at tage Form og Skikkelse og rejse sig af Jorden. Det kan være rigtigt nok, at der var mere Kolorit, mere Poul Møller'sk »Stem-

INTERIØR FRA LAGERET

ning« over de gamle Gaders smaarudede Huse, hvor Duekræmmeren boede Dør om Dør med den trivelige Øltapper, og hvor Mester Gert stod med Sæbe og Bækken overfor Hørkramboden. Men ser det end ofte ud, som om Nutidens retliniede Forretningshus stirrer paa os med Spejlglassrudernes stive Glasøjne, uden at have noget paa Hjerte, saa ejer dog ogsaa det 20. Aarhundredes Forretningsliv *sin* betagende Magt, sin »Romantik«, om man vil, sin Trolddom, der øves gennem Depechernes Lønsskrift, Skrivemaskinernes Tikken, Telefonens Klemten.

N. A. Schjørrings Gerning falder indenfor Overgangsperioden fra det gamle, men hører dog vel nærmest den nye Tid til. Hans Søn og Arvtager staar midt i det nye, hans Virksomhed bærer i hvert af sine Træk sin Tidsalders Præg: »Tekniske Artikler« — den Finsen'ske Krystallinse som en Diamant i Jernkronen!

Visselig en Virksomhed, der i al sin nøgterne Realitet ikke savner Symbolik.

SOPHUS BERENDSEN A|S

SOPHUS BERENDSEN

MED Rette er det blevet sagt, at forrige Aarhundredes vældige økonomiske Udvikling særdeles vel kunde skildres ud fra det ene Synspunkt: en ny Jernalder. Det Aarhundrede, hvis Morgensol spejlede sig i Napoleons Bajonetter, men mod hvis Solfaldshimmel tegner sig Silhouetterne af Brooklyn bridge, af Eiffeltaarner og »Skyskrabere« med Snese af Etager — Fulton og Edison er her de to Fløj mænd, og mellem dem fylker sig en Række Skikkelser, der alle skrev Aarhundredets Saga — og som skrev det i *Jern!*

Overalt trænger dette haarde Metal sig frem, paa Valpladserne som paa Arbejdsmarkerne. Vi ser det paa Husbyggeriets Omraade — hvor man hidtil næppe kendte dets Brug ud over Murankrene og ubehjælpsomt tildannede Spigere og Bolte — gøre sig gældende i Form af Jern- og Staalbjælker, i Hennebique- og Monierkonstruktioner; Jern i alle Dimensioner, Kvaliteter og Profiler. Et Omraade, der øges i Udstrækning og Mangfoldighed ved Teknikens hastige Udvikling Haand i Haand med det stærke økonomiske Opsving! De favnetykke Mure, de svære Ege-Bjælker hører Fortiden til. Af Staalets sejge Edderkoppespind med Spejlglassets blinkende Dugdraaber rejser Nytiden sine Kasteller.

Netop som denne Revolution er ved at erobre Verden, grundlægger Sophus Berendsen sin Forretning.

Da han i Aaret 1854 aabnede sit Kontor, var just Omdannelsen af hele Bygningsvæsenets Teknik indvarslet og ved at tage Fart, og han var Manden, der forstod at laane Øren til Tidens Tanker og Krav. Vi ser ham strax fra første Færd som Foregangsmand. For blot at nævne et Par Exempler: han bliver den første til at indføre valsede Staalbjælker fra Belgien, og Vinduesglasset, Spejlglasruderne føres ind paa Markedet i hidtil ukendte Størrelser. I den frodige Jordbund, som Udviklings- og Opgangsperioden var, arbejdede han med Jernflid og med den fødte Storkøbmands *flair* og Vidsyn. Smaastad var Kjøbenhavn jo imidlertid endnu til langt over Midten af Aarhundredet, og ligesom det patriarkalske Forhold,

ALBERT BERENDSEN

Hjerteligheden i gammeltdags Forstand gjorde sig gældende indenfor Hjemmets og Forretningskontorets Vægge, kom det rent personlige i alt Handelssamkvem mere i Forgrunden end i vore Tider. Til Kontoret i Amaliegade søgte Haandværkerne; Bygmesteren og Glarmesteren kom for selv at tale med Købmanden — og gøre sig hans Varekendskab, hans Raad og Vejledning nyttig ved Bestillingerne —, et Forhold, der er vidt forskelligt fra vore Tiders, da det er Firmaerne, som maa opsøge Kunderne.

Det her nævnte personlige Moment træder iøvrigt ogsaa frem ved Sophus Berendsens Forretningsvirksomhed i de større Forhold, udadtil. Det var meget hurtigt blevet de direkte Forbindelser, Importen lige fra Produktionsstedet uden Omveje, der kom til at karakterisere Sophus Berendsens Virksomhed, og vi ser her, hvorledes Firmachefen og hans Hustru, der begge var meget sprogkyndige, ved hyppige

DIREKTØR HASSINGS KONTOR

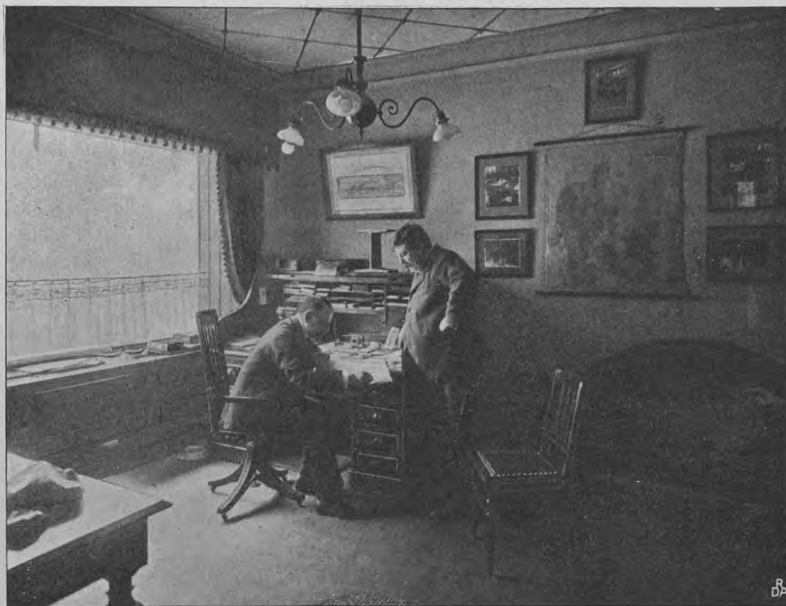
DIREKTØR ELSASS' KONTOR

Rejser knytter Forbindelser med Lederne af de belgiske og engelske Staal- og Glasfirmaer — Forbindelser, der ikke var flygtige Bekendtskaber, men ofte virkelig Venskab, der varede gennem Aarene og gik i Arv til næste Generation, saaledes at det endnu ikke sjældent forekommer, at Firmaet her faar Besøg af Folk, som har hørt deres Fædre tale om Sophus Berendsen og Fru Berendsen som nære og gode Venner. — Atter er det Billedet

af den gamle Tids Grundighed og Hjertelighed, der stiger frem og tegner sig paa Baggrund af et Goldschmidt'sk Milieu — et Billede, der nøje svarer til Karakterpræget i det malede Portræt af Firmaets Grundlægger, som pryder det store Kontor i de nuværende Lokaler.

Imidlertid blomstrede Forretningen, som nævnt, under fast og kyndig Ledelse og under gunstige Konjunkturer gennem hele den Periode i de sidste Ti-
aar af det 19. Aarhundredet,

da Forbruget af Jern steg efter en uhyre Maalestok, idet Samfærdsel og Industri, Opfindersnille og Krigsvidenskab — saa at sige hele Samfundet og Livet i alle dets Funktioner mere og mere tager Jernet i sin Tjeneste og bygger den nye Tid herpaa. Da døde Sophus Berendsen i 1884, og efter at hans Hustru i to Aar, indtil sin Død i 1886, havde fortsat Virksomheden med Sønnen, Albert Berendsen, som Prokurist, overtog denne Forretningen.

DIREKTØR ØHLENSCHLÆGERS KONTOR

KORRESPONDANCE-KONTOR

Og paa den Grundvold, Forældrene havde lagt, byggede Sønnen videre. Blandt de fremragende Købmansgenskaber, han havde taget i Arv, var ogsaa Interessen for fremmede Forhold, Sprogssans, Lysten til at »se sig ud«, til at knytte Forbindelser og drage Nytte af, hvad han iagttog paa sine Rejser i Udlandet. Han var helt igennem den moderne Forretningsmand, lydhør for Tidens nye Tanker i smaat som i stort; ganske beteg-

nende er det saaledes, at Firmaet er blandt de første, der tager Telefonen i Brug, som anskaffer Skrivemaskiner og anvender Stenografer i alle Verdenssprog.

Da døde Albert Berendsen, kun 37 Aar gammel, i 1897, og Firmaet omdannedes nu til et privat Aktieselskab med de under Albert B.'s Vejledning uddannede mangeaarige Medarbejdere som Ledere, saaledes at der nu i Spidsen for Forretningsledelsen staar L. Elsass, V. Hassing og A. Øhlenschläger.

I 1898 flyttede Forretningen fra Amaliegade — hvor Sophus og Albert Berendsen havde resideret i mange Aar — ind til Gammel Torv, ind til Hjertet af selve Forretningsbyen, men Udviklingen er fortsat i samme Spor, efter samme store Linie.

HOVEDKONTORET

A/S Sophus Berendsens Kundekreds omfatter Staten, offentlige Institutioner, Selskaber og Enkeltvirksomheder ude og hjemme; det handler med Kanoner og Panzerplader saavel som med det fredelige Γ Jern og iøvrigt med alt indenfor Jern-, Staal- og Glasbranchen. Det har oparbejdet den største Staalbjælkeforretning her i Landet, dets Oplagspladser paa Mariendals Jorder og paa Amager paa flere Tønder Land rummer det største Lager af Staalbjælker og Formjern i Norden. Vi ser det som det første Firma, der udgiver Normalalbums paa forskellige Sprog, og paa dets Kontorer holdes vidtforgrenede Traade sammen med sikker Haand.

Grundigheden, den store Linie, Udsynet, altid forrest og fremad er Forretningens Løsen i fuld Overensstemmelse med Traditionen. En virkelig *Storforretning* — og ved sin nøje Sammenhæng med de »Elementer«, af hvilke store Sider af den moderne Civilisations Bygning er rejst, en saare interessant Virksomhed.

NIENSTÆDT & CO.

AT stamme ned fra, hvad der er godt og gammelt, og dog være saa tæt i Slægt med Tiden, at man helt hører den til, er ikke mangen Forretning givet. Ofte er det, som en navnkundig Fortid bare tynger og skygger, og hvor den savnes, er lige saa ofte hele Livet blot den platteste Nutidsprosa. Men derpaa kender man den rette Erhvervs-Aand, at den ej alene voxer med Aarene, men midt under sin successive Fremadskriden skifter Væsen, efter som Tiderne veksler.

Og der er ikke mange Omraader, hvor Krav og Kaar er voxet saa voldsomt og skiftet saa fuldstændigt om, som netop paa det Felt, hvorover det her omtalte Firmas Virksomhed spænder. Fra gamle Dages rent haandværksmæssig drevne Filehuggeri til nutidig Storforsyning af de industrielle Fag med den moderne Tekniks Hjælpemidler, er paa een Gang en saa stejlt stigende og saa vældigt svingende Udviklings-Kurve, at kun grumme faa Forretninger kan opvise Mage dertil.

I Aaret 1810 blev en engelsk Filehugger, ved Navn Thomas Naylor, af de daværende Krigsbegivenheder ført til Danmark — vistnok som Krigsfange. Landgrev Carl af Hessen anbefalede den dygtige Haandværker til Kronprins Frederiks Bevaagenhed — han kom her til Kjøbenhavn, knyttedes til Fileværket i Raavad og fik 1813 kgl. Bevilling til selv at anlægge et Filehuggeri i Ejendommen Sankt Pederstræde Nr. 45.

Thomas Naylor var en snild og duelig Mand, hvad han bl. a. ogsaa viste ved den Maade, han reddede sig ud af Forlegenheden ved ikke at kunne faa Kokes fra England i den Tid, al dansk Samhandel med dette Land var standset af de britiske Kapere. Han *skulde* bruge Kokes for at faa hærdet sine File og fandt saa paa at anlægge et helt lille privat Gasværk (det første i Danmark!) — udviklede selv Gas, som han brugte til at oplyse sit Hus med, og skaffede sig saaledes Kokes! Det var den omvendte Orden paa Tingene, men saaledes passede det nu ham.

Faderens Snille blev i rigt Maal arvet af hans Søn, John William Naylor, der fødtes paa Raavad 1812. Han blev en sand Mester i sit Fag, saaledes som det noksom fremgaar af forskellige Kunstfile af hans Arbejde, der opbevares i teknologisk Museum. Ved Faderens Død overtog han sammen med to yngre Brødre Fabriken, og disse fortsatte Virksomheden, da John William døde i 1859.

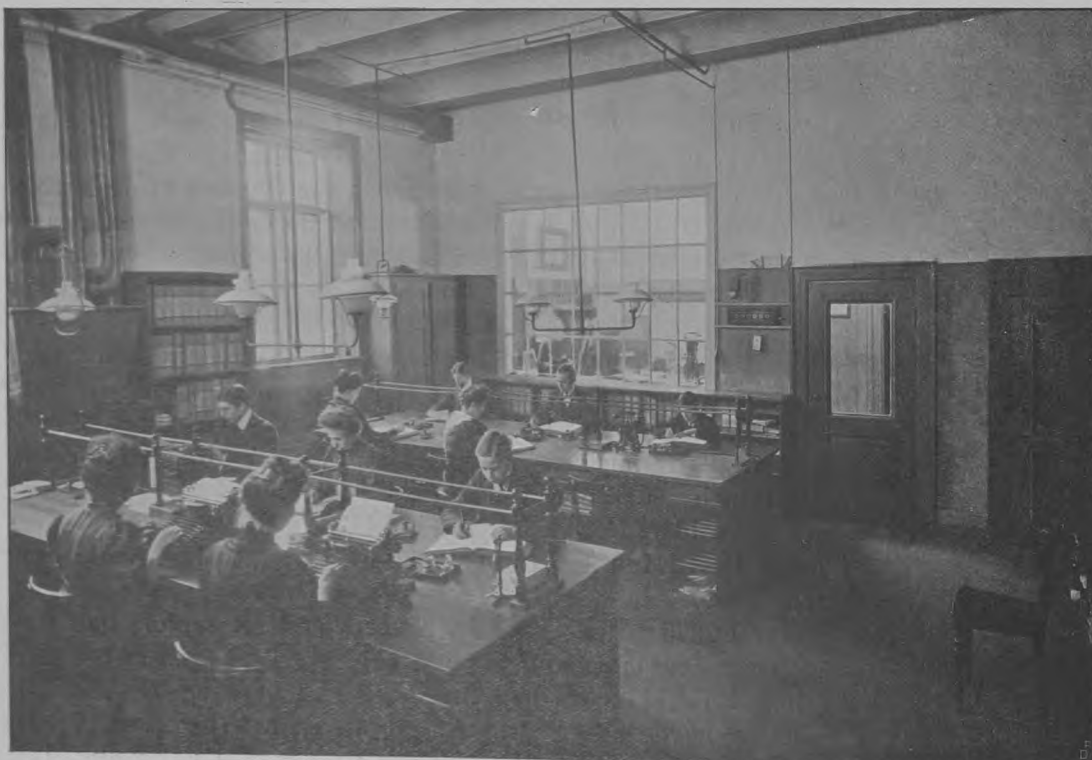
Efter en knap Menneskealders Forløb begyndte imidlertid Forretningen at stagnere. Da traadte, i Aaret 1883 Nienstædt & Co. til — og hermed indtraadte Forretningen i sin moderne Fase.

Nienstædt & Co. blev i 1863 grundlagt af H. N. L. Nienstædt senior; han forstod strax, at det netop var som *Købmand*, at han skulde gribe Sagen an — gennem Filesalget kom han i Forbindelse med Smede, Jernstøbere og Maskinfabrikanter over hele Landet og havde altsaa strax Adgang til en hel stor Kundekreds, der med Aarenes rivende tekniske Udvikling krævede en voxende Forsyning. Det gjaldt altsaa om at lære disses Krav at kende og saa paatage sig Forsyningen — fra

Filene førtes Opmærksomheden hurtig over paa beslægtede Artikler, saasom al *anden* Slags Værktøj, og kunde disse Artikler ikke *tilvirkes* i Filefabrikken, saa maatte de kunne skaffes udenlandsfra: til Forsyning af Landets sig saa livlig udviklende Jernindustri med Raaemner, Værktøj og Maskiner maatte der med andre Ord kunne skabes en storstilet *Importforretning*, som løb parallel med Industriens Udvikling. Det var paa denne Opgave, Nienstædt tog fat — og Omstændighederne føjede sig saa heldigt, at han strax i sine to Sønner, C. R. og H. O. Nienstædt, kunde faa den bedst mulige Støtte i hin Ungdommens Virkelyst og Handlekraft. Den ældste Søn, Robert, kom i Foraaret 1883 hjem fra Udlandet, hvor han havde erhvervet sig grundig og omfattende merkantil Uddannelse, medens Broderen var gaaet den tekniske Vej. Saaledes supplerede Kendskab af faglig Art sig med den merkantile forat bane de Veje, der nu skulde betrædes for at udvide og udvikle den gamle Naylor'ske Virksomhed.

Med utrættelig Iver og Omsigt tog nu Faderen og de to Sønner fat, og allerede i 1888 var det lykkedes dem at faa arbejdet Omsætningen saaledes op, at Lokalerne i den gamle Gaard blev for trange, og man maatte søge ny og rummeligere Plads ved at flytte hen i Nr. 41. Nu kom der en Opsvings-Periode, hvorunder megen dansk Industri-Virksomhed gik rask frem og stillede stærkt stigende Krav til sine Leverandører — samtidig optog Nienstædt & Co. stadig flere og flere nye Artikler, saa at Forretningen saa at sige voxede paa begge Ledder, baade i Dybden og Bredden.

Intet Under, at efter en ny Række Aars Forløb krævede »de lokale Forhold«

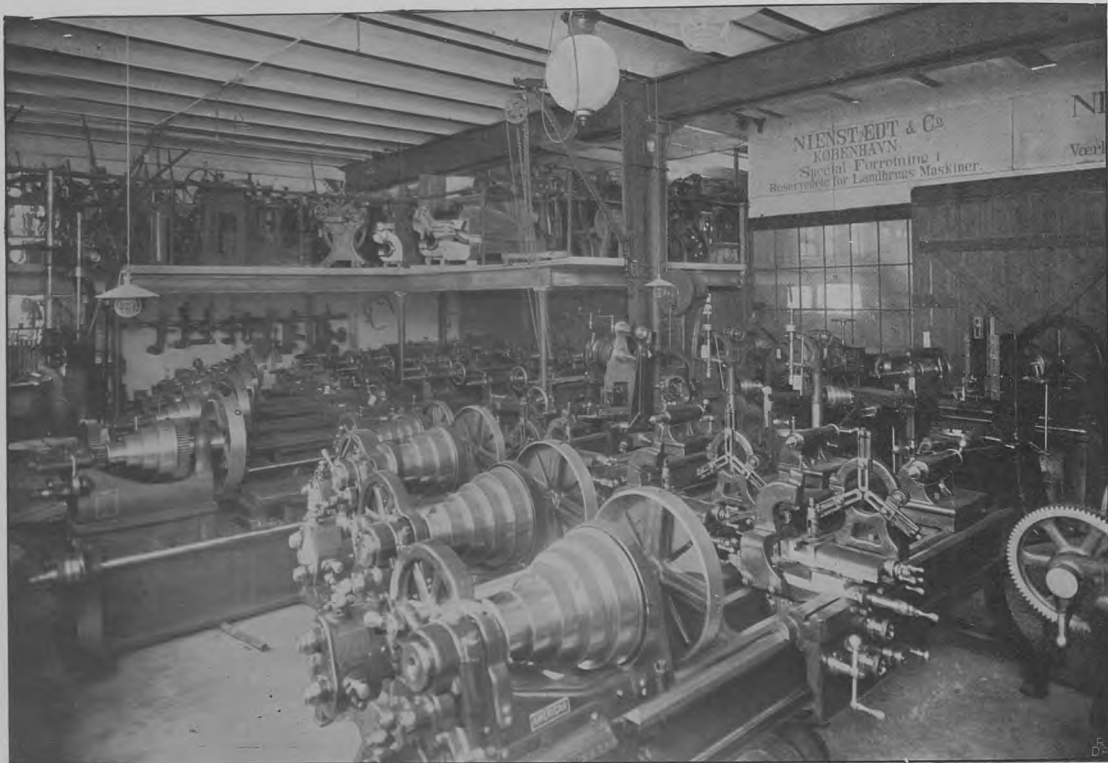
HOVEDKONTORET

en ny Udvidelse, og sidst i 1894 maatte der igen foretages en Flytning, denne Gang betegnende nok bort fra det gamle, snævre, indrekjøbenhavnske Stræde og ud i det nye Kvarter, der havde rejst sig om Stadens nye Raadhus: i Kunstindustrimuseums-Bygningens Underetage ud imod Raadhuspladsen installerede Firmaet sig i en Række nutidssvarende Lokaler, hvor der kunde arrangeres Maskinudstilling og med et rigt assorteret Lager af forskellige Artikler for Jernindustrien. Katalogerne herover ere store, illustrerede Værker, hvorudaf den, der vil studere dansk Industris nuværende Standpunkt, kan søge det rigeste Materiale.

Først og fremmest føres der det ægte nutidige Industri-Materiale: *Staal* — Staal i Plader og Stænger i alle tænkelige Dimensioner og Kvaliteter, dernæst Bolte, Skruer og Møtriker osv. osv. Maaske størst Betydning har dog *Værktøjs-Salget*: Ambolte, Skruestikke, Tænger, Nøgler, Fræsere og Bor, Taljer etc. — i Tilslutning hertil *Værktøjsmaskiner* af alle Slags; Bore-, Lokke- og Slibemaskiner, Drejebænke, Revolver-, Fræse- og Skrueskære-Maskiner, Valseværker, Presser osv. osv. Denne Hovedgren af Forretningen har udviklet sig saaledes i de sidste 15 Aar, at der af disse Værktøjs-Maskiner er placeret over 10000 her i Landet. Til de tidligere Konstruktioner er der senere føjet en særlig Afdeling for amerikanske moderne Værktøjsmaskiner og Værktøj. En hel Afdeling for sig danner ligeledes Reservedele for *Landbrugs-Maskiner* og Redskaber, en anden, Artikler for *Vognfabrikation*: Axler, Bøsninger og Beslag, Lygter m. m. Og endelig er der optaget som noget af det nyeste alle Slags moderne *Træbearbejdnings-Maskiner*. Pneumatiske og elektriske Værktøjer samt

INTERIØR FRA LAGERET

MASKIN-AFDELINGEN

Compressorer, Autogene-Sveiseapparater for Sveisning og Skæring af Metaller ved Ilt-Acetylen eller Ilt-Brint Methoden.

Nienstædt & Co. raader sikkert i alle disse mangeartede Artikler over Landets største Lager, der jo ved sin Righoldighed giver dette Firma Adgang til at være kendt af næsten enhver Virksomhed her i Landet paa Jernindustriens Omraade fra den mindste Landsbysmed til de største Jernstøberier, Maskinfabriker og Statens Værksteder.

Overalt, hvor dansk Industri-Virksomhed er i Stand til at fremstille nogle af disse Artikler, træder Firmaet støttende til ved fortrinsvis at købe af det danske Arbejde. Men Hovedsiden af dets Virksomhed er netop at forsyne Landets Virksomheder paa Jernindustriens Omraade med de Materialier, Maskiner og Redskaber, som de maa søge udenlandsfra for overhovedet at kunne arbejde.

Saaledes træder Importen i dette Tilfælde direkte i dansk Produktions Tjeneste — i Stedet for, som kun altfor ofte, blot at skærpe den udenlandske Konkurrence.

EDELSTEIN, OLSEN & CO.

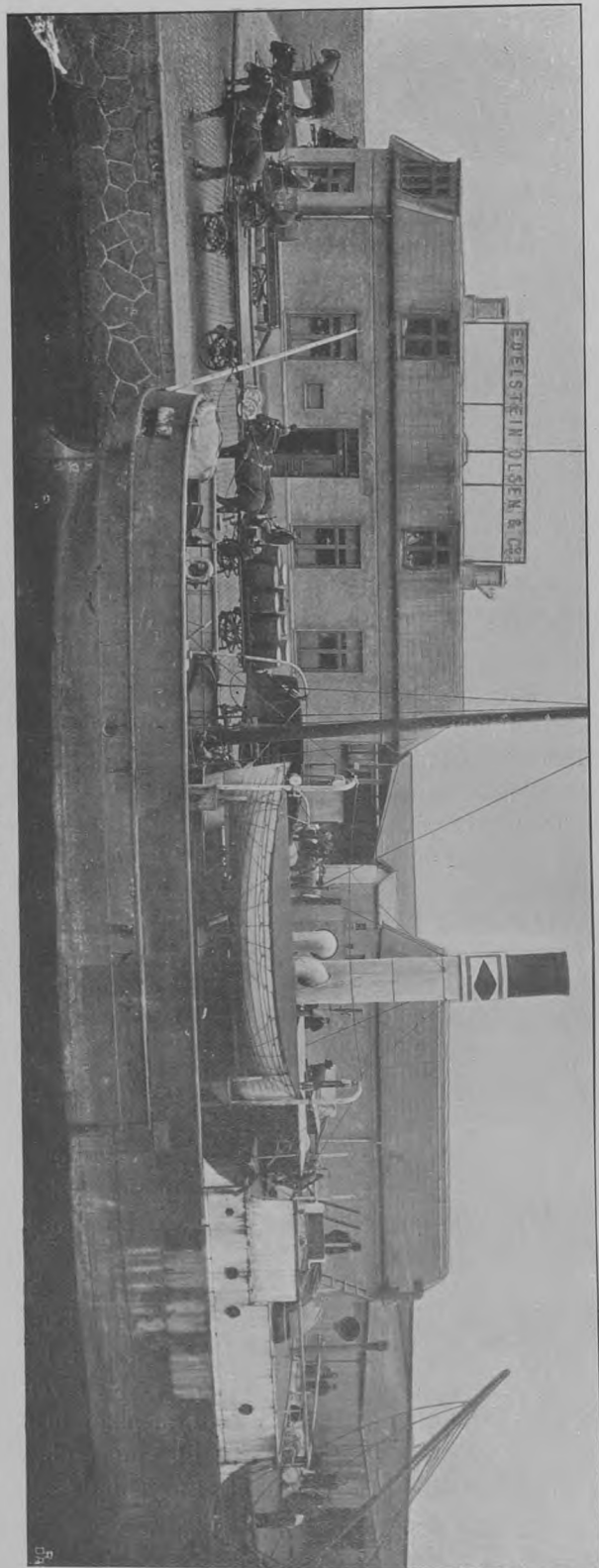
GROSSERER- OG FABRIKANT-FIRMA

»PAA Christianshavn«, hedder det i en Beskrivelse fra over et halvt Aarhundrede siden, »hersker der en stille Rolighed. Man mærker strax, at man ikke er i en Hoved- og Residensstad; mange af Gaderne er saa tomme, at man hører sine egne Fodtrin; de store Pakhuse gemmer Intet og indbringer Intet; thi vel er Echo en rar stilfærdig Beboer, men hvad Næringsvejen og Betalingen angaar, da er ingen Ejer tjent med det.«

Dog selv den Gang, da der var saa dødt ude paa Christianshavn, og vældige gammelbygninger langs Havnen og Kanalerne i deres skumle Tavshed blot syntes at ruge over Mindet om fordums Storhed og larmende Handelsliv, var der ude paa Bodenhoffs Plads Røre og Virksomhed nok. Fuldtladede Skibe lagde ind til Bolværket med Østerlandets Ris i Lasten, flittige Hænder stoppede Pakhuse fulde, rappe Maskinhjul surrede, Møllekværne fyldtes og tømtes.

Tiden gik, det gamle Aarhundrede løb ud — og endelig kom der ogsaa nyt Liv ude i Christian den Fjerdes gamle Staddel. Men da standsede den gamle A. N. Hansen'ske Rismølle — og tilsidst jævnedes den helt med Jorden og forsvandt. Et helt nyt Kvarter er nu skudt op paa det gamle Sted, ovenikøbet med det lykkespaaende Navn »Aladdin«, og i vore Dage sætter moderne Samfærdselsmidler som elektriske Sporvogne og Motorfærger det før saa afsides Sted i livlig og stadig Forbindelse med Storbyen Kjøbenhavns gamle og nye Centrum: Kongens Nytorv og Raadhuspladsen.

Paa denne historiske Plet ligger nu en Forretning, Edelstein, Olsen & Co., som i sjælden Grad er i Pagt med Tiden. Det er dog ikke mindst de gode, ældgamle Fordele ved Pladsens Beliggenhed, som har draget den herud: det dybe Vand, de lange Bolværks-Strækninger. Af samme Grunde som i sin Tid Anders Bjørn, Bodenhoff, Hambro og A. N. Hansen søgte herud, har Firmaet Edelstein, Olsen & Co. gjort det: det har for sine Tilførslers Skyld villet have aaben og bekvem Adgang til Havnen. Betegnende nok har det derfor ogsaa en Filial, Fabrik og Lager i Kjøbenhavns nye Nordhavn, i Frihavnen. Rundt omkring ude fra den store Verden stævner ogsaa til dette Handelshus fuldtlastede Skuder, hvis Indhold skal bringes hurtigt og nemt paa Lager, delvis ogsaa bringes ud igen pr. Køl til Videresalg paa andre Pladser og i fremmede Lande. Skibslejlighed og rummelig Lagerplads — *det* er da de Fordele, som Firmaet her har skaffet sig.

PARTI FRA HAVNEPLADSEN OG PAKHUSENE

Stedet er, som nys nævnt, nu tillige i den ønskeligste Forbindelse med Omverdenen, alt-saa i Modsætning til tidligere Dages Christianshavn saa langt-fra længer »paa Vrangen« — indfanget og omspundet, som det er, i og af de elektriske Traades førende og »talende« Linienet. Men selv om dette i mindre Grad var Tilfældet, saa er Edelstein, Olsen & Co., som alt antydet, lagt saaledes an paa Tidens Tarv og Trang, at dets Kunder nok skulde opsøge det. Saa vist nemlig som vor Tid Dag for Dag mere og mere er *Maskinernes* Tidsalder — for at holde disse den moderne Civilisations Arbejdsmidler og tjenstgørende Indretninger i stadig og sikker Gang, for at faa dem til at snurre og virke let og villigt, hører der nemlig *Olie* til. Der er nuomstunder snart ikke et Hus, knap nok en Baad, hvor ikke en Maskine »lever« og arbejder — og alle Vegne, paa Sø og paa Land, er derfor Smøreolien bleven et i stigende Omfang uundværligt Rekvisit. Den er i vore Dage bleven den Tryllesalve, hvorom Eventyret fortæller, at den faar Alverden til at bevæge sig, selv de døde Ting, saa at de kan gøre Menneskene Nytte.

Den til Maskinbrug anvendte *Mineralolie* er et Affaldsprodukt af Petroleum. Den fremstilles i en Mængde forskellige Arter, afpassede efter, som de forskellige Slags Maskiner fordrer svære eller mere letflydende Smørelser.

De allerfleste af de Olier, som Edelstein, Olsen & Co. saaledes forhandler, tilvirkes af det verdensberømte Firma Naphta

Production Gesellschaft Gebr. Nobel (St. Petersburg), der jo som bekendt ejer vældige Petroleumskilder i Rusland. Edelstein, Olsen & Co. har Eneforhandlingen saavel for dette Selskab som for Crew, Levick Co., Philadelphia, en af de faa amerikanske Olieforretninger, som staar udenfor Standard Oil Co.s Indflydelsessfære.

Da de til Dampskibs-Maskiner anvendte Smøreolier skal være compoundede, har Firmaet oprettet en Fabrik paa Gittervejen i Frihavnen for Tilvirkning af Marine-Maskinolier og andre compoundede Smøreolier.

Som naturligt er, er man desuden i Tidens Løb bleven bragt ind paa ogsaa at handle med beslægtede Artikler, saasom Tjære, Carboneum og forskellige moderne

INTERIØR FRA TRANSITLAGERET

Imprægnerings-Stoffer, Tætningsmaterialier, Drivremme og Pakninger til Maskiner o. s. v. Men ikke nok hermed: Firmaet har desuden oprettet en Fabrik paa Amager for Rensning af Pudsetvist — den første eksisterende af den Slags her i Landet. I Slutningen af 1906 købtes et større Grundareal paa Øresundsvej hertil, og allerede nu er Fabriken forlængst kommen saa godt i Gang, at der herfra kan sælges betydelige Mængder ej alene i Danmark sely, men ogsaa til Udlandet.

Overhovedet har Firmaet en stor Exportforretning paa Sverige-Norge og Finland. — I det hele taget er det lykkedes Firmaet i de siden dets Dannelse forløbne Aar at arbejde sig op til at blive det største i sin Branche her i Landet; det beskæftiger for Tiden nogle og firsindstyve Mennesker. Forretningen etable-

EXPEDITIONSKONTORET

Ba

redes i Slutningen af Aaret 1900 med d'Hrr. Grosserer C. Præstrud-Olsen og Curt Edelstein som Indehavere.

C. Præstrud-Olsen kom i 1883 i Lære i den daværende Ludwig Edelsteinske Olieforretning her i Byen. I 1894 dannede han derpaa sammen med Ludwig Edelsteins Kompagnon, Konsul Levysohn, Firmaet Levysohn & Olsen. I Aaret 1900 udtraadte Konsul Levysohn heraf, hvorpaa der under C. Præstrud-Olsens Ledelse skete en Sammensmeltning mellem Levysohn & Olsen og Ludwig Edelsteins Olieforretning. Fra den sidstnævnte traadte Sønnen Curt Edelstein, som efter et fleraa-

KASSE- OG BOGHOLDERIKONTORET

rigt Ophold i Udlandet da arbejdede i Faderens Forretning, over som Deltager i det nydannede Fætter-Firma.

I Aaret 1903 henflyttedes Hovedkontoret og Expeditionslageret til Bodenhoffs Plads i Firmaets egen Bygning. Der er tillige her med Toldvæsenets Samtykke oprettet et privat Transitoplæg, som altsaa, i Skure for sig, danner sin særskilte, selvstændige Afdeling.

*

*

*

Naar man fra Christianshavns Torv gaar ned ad den lange Overgade oven Vandet langs den gamle Kanal, forbi Søkvæsthuset og Peter Norden Søllings gamle Bombebøsse, kan man endnu den Dag i Dag synes, at hin gamle ovenfor citerede Beskrivelse passer: paa Christianshavn hersker der en stille Rolighed, man synes

ikke der at kende de Formaal og Hensigter, som sætter Hovedstadens Beboere i saa støjende og saa travl en Virksomhed — man er langt, langt borte, afsides i en anden Verden, hvor Stilheden kan være saa stor, at man hører sine egne Fodtrin. Men naaer man endelig ud til Firmaets Bygning paa Hjørnet af Bodenhoffs Plads, ser Dampere og Sejlere losse og lade, vældige Tønder trilles op til Firmaets Lagre; i Kontorerne hører Telefonerne kime og Ordremeldingerne indløbe, saa føler man strax paany Tidens Puls banke. Og naar man saa videre tænker sig, hvor meget Liv og Røre, hvor megen Larm og Virksomhed der herfra viden om sættes i Gang ved de gule Vædsker og Fluida, hvoraf Prøver gemmes i de mange tynde og lange Glas, som henstaar i Firmaets Laboratorium, ved den moderne *Tryllesalve*, som udgaar herfra, — ja, saa fatter man først rigtigt, hvor tæt i Pagt med Tiden denne Del af Christianshavn nu atter er kommen.

DET SIBIRISKE KOMPAGNI

HELT op til Halvfemserne i forrige Aarhundrede knyttede der sig som oftest til *Sibirien* kun Forestillingen om Ødemarker og de Rædsler, som de fra Rusland Forviste maatte gennemgaa. Nu ved vi alle, at dette uhyre Land, der saa at sige udgør en halv Verdensdel, har frugtbar Jord i Overflødighed og overhovedet rummer de rigeste Naturbetingelser. Størstedelen af den sibiriske Befolkning, der tæller tre Gange saa mange Millioner, som de Forviste tæller Hundredetusinder^{*)}, ernærer sig da ogsaa ved Agerbrug. Naar imidlertid dette Menneskealdrer igennem har staaet paa et saa overordentlig primitivt Standpunkt, saa bærer Kommunikationsmidlernes Ufuldkommenhed Hovedskylden. For at vække Sibiriens slumrende Kræfter til virkeligt Liv, maatte først og fremmest denne Mangel afhjælpes. Og Sibiriens Nutidshistorie daterer sig derfor ogsaa fra det Aar — 1891 —, da den russiske Regering lod paabegynde Anlægget af den sibiriske Bane, som mod Øst sætter Landets kultiverede Egne i Forbindelse med Havnestaden Wladiwostok, mod Vest med det europæiske Ruslands Jernbanenet.

Man tog først fat paa Østsiden og byggede den saakaldte Ussuribane mellem Wladiwostok og Chabarowka. Først 1893 begyndtes Arbejdet vestfra ved Tscheljabilsk i Gouvernementet Orenburg, hvorfra i de nærmest følgende Aar naaedes Kurgan og Omsk.

Paa dette Tidspunkt blev ved en tilfældig Bladnotits det danske Smørefirma E. F. Esmanns Opmærksomhed henledt paa Rusland som Stedet, hvorfra der mulig kunde skaffes regelmæssige Tilførsler af Sekunda-Varer til de nordevropæiske og engelske Markeder. Efter Bygningen af den sibiriske Bane søgte nemlig den russiske Regering at ophjælpe et Mejeribrug i de græsrigge Egne mellem Banen og Altai-Bjergene ved at udsende Mejeriinstruktører, som var kyndige i Anlægget af Mejerier — og herved kom der ganske naturligt ogsaa Danske til Vestsibirien.

Firmaet E. F. Esmann i Odense, hvis Indehavere den Gang var Etatsraad E. F. Esmann og hans ældste Søn, Grosserer Chr. F. Esmann, som senere begge er døde, havde i Begyndelsen af 1895 startet en Filial i Kjøbenhavn under Ledelse af den unge H. P. Hjerl Hansen, som i 1897 blev optaget i Firmaet. I 1896 foretog H. P. Hjerl Hansen en Orienteringsrejse i Rusland, hvorunder han, da han fandt For-

^{*)} 6 Millioner Mennesker, hvoraf kun 200,000 Forviste.

holdene gunstige for Etablering af Forretning, aabnede den første Filial i Byen Wologda. Aaret efter foretog han atter en Rejse, hvorunder en Udvidelse af Virksomheden til selve Sibirien blev foretaget. Den første sibiriske Filial blev startet i Byen Kurgan ved Floden af samme Navn ved Udgangen af Aaret 1897, og i 1898 udvidedes Virksomheden til Omsk og Barnaul.

Ved første Øjekast saa det ganske vist helt dumdrigtigt ud at prøve paa fra hine halvbarbariske Egenes uvidende og overtroiske Bønder at fremskaffe en egentlig *Handelsvare*, som overhovedet kunde faa Lov at følges med det gode danske Smør. Og som det altid gaar i slige Tilfælde, saa rystede naturligvis de kloge Folk paa Hovedet deraf. En nærmere Undersøgelse viste imidlertid snart, at der i hvert Fald var et godt Grundlag at arbejde paa: en udstrakt Frødighed af kraftigt Naturfoder, som under normale Forhold slog rigelig til Vinteren igennem — en sund Korace, langhaaret og haardfør, som skabt til at staa Vinterkulden igennem, ofte endda uden at komme i Stald, men blot hegnet under et Halvtag — endelig en modtagelig og livlig Bondebefolkning, som allerede i Forvejen var inde paa at lave Smør. Men rigtignok var dette Produkt for specifikt »russisk« — det blev smeltet ud af Fløden og kom frem som en grødet, grynet Masse, hvis Smag og Lugt ikke var for engelske og danske Ganer og Næser. Dette Smør afsattes ligesom Bondens øvrige Salgsprodukter til den lokale Købmand, som til Gengæld forsynede Bonden med Sukker, The o. s. v. — kejserlig Mønt saa han saa at sige aldrig: hvordan det end gik, saa stod han altid i Restance hos Købmanden. Hans Plov var af Træ, hans Redskaber og Inventarium helt igennem middelalderligt, og den eneste Kraft, som stod til hans Raadighed, var hans og hans Families Lemmer.

Den Opgave, som laa for, var altsaa denne: hin halvciviliserede Bonde skulde oplæres til at lave Exportsmør — det vil sige: til at drive moderne Husdyrs-, Mejeri- og Agerbrug!

Som Middel til at løse denne Opgave faldt det den unge danske Købmand, netop i hans Egenskab af Købmand, naturligt strax at gribe til det, hvormed ogsaa historisk set al Kultur begynder: *rede Penge*. I Stedet for som tidligere at maatte tiltuske sig sit Behov for sine Produkter, fik Bonden nu kontant Betaling for sit Smør — og Kredit paa de Indkøb af Landbrugsmaskiner og Redskaber, hvis Nødvendighed for Driften han nu begyndte at faa Øjet op for. Kredit er *Tillid*, at vise Tillid skaber Tillid, og det var just Tillid, det gjaldt om at skabe. Ikke alene *indadtil*: at Bonden fik Tillid til sin egen Formaaen, men ogsaa *udadtil*: at Forbrugeren fik Tillid til det russiske Smørs Godhed. Det var let at lære Bonden i hine Egne at lave et *holdbart* Produkt, men for tillige at faa frembragt et egalt og velmagende Produkt, var det af Vigtighed som Mønster til Efterfølgelse at fremstille Standard-Kvaliteter. E. F. Esmann greb derfor til den Udvej rundt omkring at anlægge Fællesmejerier, hvortil altsaa Omegnens Bønder leverede Mælk. Og medens Smørret herfra sammen med det tilkøbte Smør sendtes ud af Rusland, *importerede* Firmaet til Brug for sine Mælke- og Smørleverandører i rask stigende Omfang alle Slags amerikanske Meje- og Bindemaskiner, Høriver o. s. v., tyske Plove, Bøgestaver, Mejeriinventar m. m., derunder Centrifuger og Separatorer til de med Regeringshjælp anlagte Mejerier, som nu trindt om skød op som Paddehatte ved Høsttider, efterhaanden som Jernbanen skred frem.

I 1898 etablerede det betydelige Smørefirma Carl Holbek en lignende

Filial af sin Forretning i Kurgan og udvidede hurtigt denne ved Anlæg af Filialer og Mejerier østpaa, og derefter kom nu rask efter hinanden adskillige andre danske Smørexport-Firmaer, hvorved selvfølgelig den hele Udvikling fik yderligere Fart og Styrke. Ogsaa Udlændinge er efterhaanden fulgt efter, men naar de danske Pionerer stadig har beholdt Forspringet, saa er det jo, fordi de ikke for intet hører hjemme i Smørlandet *par excellence*.

Fra 1. Januar 1904 smeltedes E. F. Esmanns og Carl Holbeks sibiriske Forretninger sammen i et Aktieselskab under Navn af »Det sibiriske Kompagni« med en

DET SIBIRISKE KOMPAGNIS FILIAL I KAINSK (KONTORBYGNINGEN)

Aktie-Kapital af 2 Mill. Kroner, der i 1911 er udvidet til ca. 3,750,000 Kroner. Administrerende Direktør blev H. P. Hjerl Hansen, som Andendirektør ansattes S. F. Woldbye, der i en længere Aarrække havde været knyttet til Firmaet Carl Holbek. I Selskabets Bestyrelse tog foruden Direktør H. P. Hjerl Hansen d'Hrr. Etatsraad, Bankdirektør P. N. Damm, Grosserer C. A. E. Holbek og Christian F. Esmann Sæde. Af disse afgik dog Sidstnævnte ved Døden i 1904, og Bestyrelsen bestaar derefter udelukkende af de tre førstnævnte Herrer.

Skønt »Det sibiriske Kompagni« altsaa kun har bestaaet som saadant i henved syv Aar, kan det allerede se tilbage paa en hel Række af Erobringer, ej alene paa Smørføretningens Omraade, men ogsaa paa helt nye Felter. Kompagniet har 26 Filialer i Sibirien, 21 Fælles-Mejerier med ca. 9,000 Mælkeleverandører og omsætter henimod en Trediedel af hele Sibiriens Smørproduktion. Medens tidligere Kjøbenhavn

KORT OVER EN DEL AF SIBIRIEN MED ANGVÆLSE AF KOMPAGNIETS STATIONER

var det eneste Fordelings-Centrum for Moder-Firmaernes Smørexport, har Selskabet nu etableret Lagre rundt om i Tyskland, England, Holland og Skandinavien, hvorhen Smørret delvis dirigeres direkte fra russiske Østersøhavne. Foruden sin stærkt voxende Import af Landbrugs- og Mejerimaskiner samt Redskaber (alene af Plove sælger Kompagniet aarlig ca. 10,000 Stk.) har Kompagniet optaget flere nye Brancher, hvoriblandt Bøndernes Forsyning med alle deres vigtigste Fornødenheder, saasom Sukker, The, Petroleum, Tobak, Jern, Vinduesglas etc. etc., enten ved direkte Salg gennem dertil oprettede Butiker og Lagre eller indirekte ved Levering til Landsbykøbmænd eller Andelsorganisationer.

Saa vel de af Kompagniet hos Bønderne opkøbte Produkter som de af Kompagniet i Udlandet og i evropæisk Rusland indkøbte Varer, der videresælges til Bønderne, maa hyppig transporteres over store Strækninger gennem Stepper og Skove, om Sommeren pr. Vogn eller pr. Flod, om Vinteren pr. Slæde for at naa frem fra eller til de fra Banen ofte fjerntliggende Filialer. Fra flere af Kompagniets Filialer maa Varerne om Vinteren transporteres op til 700—1000 Kilometer for at naa Banen.

For hvert Aar stiger Sibiriens Landbrug stærkt ved den af Regeringen iscenesatte Indvandring af Nybyggere fra evropæisk Rusland. Disse Indvandrere faar anvist gratis Jord af Regeringen i de mindst befolkede Egne, og saaledes opdyrkes efterhaanden Stepperne, som tidligere kun gennemstrefedes af Kirgiserne med deres Kvægflokke, nye Landsbyer opstaar, og Omsætningen forøges. Kompagniet har etableret flere af sine sidst oprettede Filialer netop i disse ganske »nye« Egne. (Foruden de paa foranstaaende Kort angivne, er der endnu kommen 3 nye til).

Kompagniet driver ligeledes Forretning ved at føre vestsibiriske Produkter, saasom Kød, Korn, Smør etc. til østsibiriske Pladser (hvor Kompagniet ogsaa har startet Filialer) — ja, helt ind i Kina spores det danske Selskabs Virksomhed.

I *Fragt* paa de af »Det sibiriske Kompagni« i Sibirien opkøbte og de af Kompagniet til Forhandling i Sibirien importerede fremmede Varer har de russiske og sibiriske Jernbaner en *aarlig Indtægt* af 3—4 Millioner Kroner.

Kompagniet har bevaret en privat Karakter, idet dets Aktier kun ligger paa ganske faa Hænder og ikke er Genstand for Omsætning.

Langs den Vej, ad hvilken nu de russiske Jernbanetog ruller fra Stretensk til Uralbjergene, paa sin Fart medtagende i isafkølede Wagoner det sibiriske Exportprodukt, hvis regelmæssige Frembringelse dansk Snille har skabt — der har allerede for en Menneskealder siden dansk Foretagsomhed rejst sine kulturbringende Forløbere: Telegrafpælene paa »Store Nordiske Telegraf-Selskab«s russiske Landlinie. Og paa samme Maade har danske Telegrafister mange og lange Aar forinden udført Civilisationens Tjeneste i hine fjerne Egne, og for godt og vel 30 Aar siden var det danske Mænd, som foretog den første Tilsyns-Expedition paa Slæde og Hesteryg gennem de da saa øde og vildsomme Strækninger, hvor nu endelig Lokomotivet baner Civilisationen Vej og stamper Mennesker frem af Jorden. Saa forunderligt er hint uvejsomme Guldland Gang paa Gang blevet Hjemsted for Erhvervelsen af dansk Ry og Rigdom.

65.0963 De danske byerhverv i tekst og billede (udg. 1904).

Register

Andersen, Ferd., & Co.	Bind 2	s. 335-337
Beckett & Meyer, Grosserer-Firmaet	Bind 2	s. 294-298
Berendsen, Sophus, A/S	Bind 2	s. 368-371
Bruun, L. E., Grosserer-Firma	Bind 2	s. 299-304
Bähncke, W., & Co. Assurance-forretning, senneps- & Eddike-fabrik	Bind 2	s. 331-334
Børgesen, S., & Co.	Bind 2	s. 219-225
Colding & Co., Wilh. Groshandel med korn og foderstoffer	Bind 2	s. 305-309
Dahl, Brødrene, Engros-Forretning i Jernrør, Belysnings-og Sanitetsart.	Bind 2	s. 339-346
Dan, Livsforsikrings-selskabet	Bind 2	s. 121-124
Danmark, Det Gensidige Forsikrings-selskab	Bind 2	s. 33-40
Dansk Arbejderbank	Bind 2	s. 87-92
Danske Kulkompagni, Det. Fort. af J. P. Suhr & søns Kulforretning	Bind 2	s. 255-264
Danske Landmandsbank, Den	Bind 2	s. 7-20
Danske Lloyd	Bind 2	s. 84-85
Danske Petroleums-Aktieselskab	Bind 2	s. 275-286
Detailbanken, Aktieselskabet	Bind 2	s. 115-120
Edelstein, Olsen & Co. Grosserer- og Fabrikant-Firma	Bind 2	s. 375-380
Fjerde Søforsikrings-Selskab	Bind 2	s. 79-83
Flindt, Drost & Co., Handelsfirmaet	Bind 2	s. 348-353
Fritsche & Co.	Bind 2	s. 315-317
Handelsbank, Københavns	Bind 2	s. 53-65
Henriques & Løvengreens Trikotagefabrikker, Aktieselskabet	Bind 2	s. 213-218
Holten, Carl, Herrekonfektion	Bind 2	s. 233-238
Jensens, Fhn. Jørgen, Eftf.s & N. F. Muncks Jernforretninger	Bind 2	s. 323-326
Jensens, Jørgen, Eftf. Hørkram- og Markfrøhandel en gros	Bind 2	s. 319-322
Kgl. Octr. Alm. Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter	Bind 2	s. 143-146
Kreditforeningen af grundejere	Bind 2	s. 1-6
Kreditforeningen af Grundejere i København og omegn	Bind 2	s. 96-101
Københavns Grundejerbank	Bind 2	s. 109-114
Københavns Låne og Diskontobank	Bind 2	s. 125-131
Københavns Private Laanebank	Bind 2	s. 93-95
Københavnske Sø-Assurance-Forening, Den	Bind 2	s. 75-78
Landmandsbank, Den Danske	Bind 2	s. 7-20
Lånekassen i København, Aktieselskabet	Bind 2	s. 159-163
Modeweg, J. C. & Søn. Aktieselskab. Brede Fabrikker	Bind 2	s. 201-212
Moresco, J., Aktieselskabet. Damekonfektion en gros	Bind 2	s. 193-200
Müller, O. V., & Co.'s Dampvæveri	Bind 2	s. 239-242
Møller Andersen, Chr., & Co. Trikotage-Forretning	Bind 2	s. 227-232
Mønsted, Otto	Bind 2	s. 327-329
Mønster, C. H., & Søn	Bind 2	s. 265-273
Nienstædt & Co.	Bind 2	s. 372-374
Nordisk Kaffe-Kompagni	Bind 2	s. 354-359
Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898	Bind 2	s. 104-107
Nordstrand, Carl	Bind 2	s. 287-289
Nye Danske Brandforsikrings-Selskab	Bind 2	s. 147-151
Petersen, Holger. Engros-Forretning og Fabrikker	Bind 2	s. 165-176

65.0963 De danske byerhverv i tekst og billede (udg. 1904).

Register

Prior, Axel, Aktieselskab	Bind 2	s. 291-293
Privatbanken i København	Bind 2	s. 21-32
Private Assurandører, De	Bind 2	s. 71-74
Rahr & Co., Chr.	Bind 2	s. 311-314
Rubens, I. H., Fabrikker	Bind 2	s. 177-192
Schjørring, N. A.	Bind 2	s. 364-367
Sibiriske Kompagni, Det	Bind 2	s. 381-385
Skandinavia, Genforsikrings-Aktieselskabet	Bind 2	s. 153-158
Skjold. Dansk forsikring mod ulykkestilfælde	Bind 2	s. 133-136
Sparekassen for København og Omegn	Bind 2	s. 41-52
Store Nordiske Telegraf-Selskab, Det	Bind 2	s. 243-254
Sø-assurancecompagni, Det Kongelige Octroyerede	Bind 2	s. 66-70
Tryg Livsforsikringsanstalt A/S	Bind 2	s. 137-142
Waagepetersens Efterfølgere, Kgl. Hof-Vinhandler	Bind 2	s. 360-363